

Vatra veche ¹²

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 12 (72), decembrie 2014 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

GABRIELA MOGA LAZĂR • Anotimpuri

NICHITA STĂNESCU
Inedit

NUME

Către
Ognean Stamboliev,
traducătorul meu din
Bulgaria

În ultima vreme fusesem
plecat
într-un război al nimănuia –
de acolo unde mă
întorsesem cu trofee –
târam după mine o turmă
de cuvinte
ca să botez locurile mele
vechi
natale și nenumite.

Nici pe tine nu te-am
uitat.
Devenind prieteni, ți-am
adus
ca trofeu din războiul
nimănuia
un nume.

Scrie-mi grabnic dacă din
războiul tău –
ai făcut rost de vreun
nume
pentru mine,

Ca să mă numesc și eu.
Amin!

București, iulie 1983

Vatra veche dialog cu Mihail Diaconescu

SUMAR

Nichita Stănescu inedit/1
 Poeme de George L. Nimigeanu, Ștefan Fuli, Nicolae Nicoară/3
 Vatra veche dialog cu Mihail Diaconescu, de Daniel Drăgan/4
 Poeme de Nicolae Băciut/7
 Teologie și artă literară... (Mihail Diaconescu), de Mihaela Varga/8
 Vatra veche dialog cu Dim. Păcurariu, de Marin Iancu/9
 Miscell@nea. Flaubert și iepurașul de catifea, de Valeriu Gherghel/10
 Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/11
 Vatra veche dialog cu Mircea Săndulescu, de Flavia Topan/12
 O amintire despre poetul Ștefan Băciut, de M. N. Rusu/14
 Ștefan Zweig între oglinzi paralele, de Ecaterina Țarălungă/15
 Poeme de George Băciut/16
 Pretexte și contexte. Întoarcerea lui Ioan Alexandru, de Nicolae Băciut/17
 Întâlniri pasagere, de Răzvan Ducan/18
 Poetul și Pustia, de Gabriela Vasiliu/19
 „Iubirea-nvârte lumea mai departe”, de Valentin Marica/20
 Aici, la Nicula, de Valentin Marica/20
 Poezia lui Dumitru Ichim, de Ioan Gându/21
 Ultimul brad de Crăciun, poem de Dumitru Ichim/22
 Lectura poeziei. “Grai valah” în „dulci sfere-mpădurite” (Ana Blandiana), de Coneliu Goldu/23
 Cuvîntul – creație și creador, de Gheorghe Moldoveanu/24
 Cândva arborii aveau ochi (Ana Blandiana), de Raul Hudea/24
 Cronica literară. Diferența (Sorin Basangeac), de A.I. Brumaru/25
 Tinerețea fără bătrânețe... (Ioan Vasiliu), de Tiberiu Vanca/25
 Culmile sunt făcute să fie învinse (Lőrinczi Francisc Mihai), de Ovidiu Vasilescu/26
 Colțul negativist (George Bacovia), de Dărie Ducan/28
 Ambigen, din toate punctele de vedere (Octav Șuluțiu), de Mihaela Mudure/29
 Iedera (Doina Cherecheș), de Ileana Vulpescu/30
 Copilăria cu semn negativ (Ștefan Mitroi), de Rodica Lăzărescu/31
 Un roman cu cheie (Daniel Drăgan), de Livia Ciupercă/32
 Școala ca lume a ficțiunii (Ioan Gheorghisior), de Marin Iancu/34
 Călătoria (Decebal Alexandru Seul), de Gheorghe Dolinski/35
 De benevolentiae – în lipsa polemismului, de Iulian Chivu/36
 Poeme de Ioan Vasiliu/37
 Convorbiri cu Norman Manea (Hannes Stein), de Mircea M. Pop/38
 Despre marea traversare (Emil G. Oneț), de Ecaterina Țarălungă/39
 Demonstene Andronescu, Reeducarea de la Aiud, de Geo Constantinescu/49
 O carte despre un om venerabil (Mircea Daroși), de Ioan Seni/41
 Poeme de Dărie Ducan/42
 Starea prozei. Fascinația minciunii, de Mihaela Bal/43
 Poeme de Raluca Pavel/44
 Inscriptii. Note despre poeta Cristina Emanuela Dascălu, de Nicolae Scurtu/45
 Vibrația româno-basarabeană a limbii în scrierile lui Dumitru Băluță, de Ion Topolog/45
 Poeme de Dumitru Băluță/46
 Manualul omului. Picături de Vatră veche. Dintru începuturi, zâmbetul lui Dumnezeu, de Traian-Dinorel Stănculescu/47
 Poeme de Constantin Stancu/48
 Poeme de Suzana Fântănariu-Baia/49
 Pe munții de piatră (baladă) 50
 Starea prozei. Halăul, de Alexandru Decebal Seul/50
 Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Selean, de Luminița Cornea/51
 Menirea creștinului într-o lume secularizată, de Corina Maria Scridon/52
 Mi-a bătut Domnul la poartă (Gheorghe Nicolae Șincan), de Nicolae Băciut/53
 Pelerinajul, o călătorie spiritual-duhovnicească (Mirel Bănică), de Stelian Gomboș/54
 Dumnezeu se uită la inimă, de Gheorghe Nicolae Șincan/55
 Școala Ardeleană (Ana Hinescu, Ion Buzăși), de Luminița Cornea/56
 Satul nostru – Săcalu de Pădure (Ioan Torpan), de Ilie Șandru/57
 Ancheta „Vatra veche”. Casa Memorială „Lucian Blaga”, Lancrăm, de Luminița Cornea/58
 Comunicat. Profundă îngrijorare, Irina Petras/59
 Poeme de Dumitru D. Silitră/59
 Poeme de Dumitru Velea/60
 Poeme de Claudia Voiculescu/61
 Floarea. Citindu-l pe pesoa, de Iulian Dămăcuș/61
 Oameni pe care i-am cunoscut: Alina Diaconu, de Veronica Pavel Lerner/62
 Poeme de Nicolae Nicoară/63
 Biblioteca Babel. Ernesto R. Del Valle, în românește de Flavia Cosma/64
 Ana Maria Intili Rongetti, în românește de Flavia Cosma/64
 Ghepard Keral, în românește de George Anca/65
 Jurnal de călătorie. Am văzut sfârșitul lumii. Ușuaia, de Alexander Bibac/66
 Interviu cu John Gionea, de Ben Todici/67
 Poeme de Coriolan Păunescu/69
 Carte poștală din Canada. “Fabulosul Fabergé”, de Anica Facina/70
 Poeme de Adrian Botez/71
 Scurtă istorie a Ateneului, de Nicolae Scurtu/72
 Scena. Livada de vișini, de cehov. Jurnal de repetiții, de Criatian Ioan/73
 Literatură și film. Un carusel cehovian anxios, de Alexandru Jurcan/74
 Șevalet. Arderile creatoare ale artistei Făbiian Bărbuly Margit, de Nicolae Băciut/74
 Dreptul la replică, de Comeliu Ioan Bucur/75
 Agendă. Festivalul-Concurs „Ocroți de Eminescu”/76
 Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”/76
 Pagina lui Vasile Larco/77
 Curier/78
 Ecouri. Nobelul lui Nichita, de Ion Păchia Tatomirescu/82
 La închiderea ediției. Mă dusei să trec la Olt/83
 O detașare cu cântec !, de Alexandru Toth/83
 Scrisori pariziene, de Simina Lazăr Huser/84
 Gabriela Lazăr Moga/86
 Vaietul limbii, de Valentin Marica/88

Gabriela Moga Lazăr •Zadii

Gabriela Moga Lazăr •Cântec în zori

Ilustrația numărului: tapiserii de
GABRIELA MOGA LAZĂR
 Titlurile unor lucrări aparțin redacției

Număr apărut cu sprijinul doamnei ec. ANI TEGLAȘ,
 manager general S.C. ROTECOM

ÎNȚĂI DECEMBRIE

A nins ! Întâi Decembrie... a nins...
în necuprinsul dorului cuprins !...
Stă sufletul în dalbă primenire,
precum iubirea... întru nemurire...

Un clopot viu, de peste vremi, răsună
Lumina Albei Iulii să ne-o spună...
Că... Domnul... intră, iarăși, în
Cetate...
în piept... cu inimile noastre!... Toate!

Și... inimile noastre... într-un Nume
duc Sărbătoarea Neamului... în lume:
din Noima Străvechimei luând viață,
Rostul Înveșnicirii ne învață...

pe când... într-ale timpului hrisoave...
lumina vieții noastre cântă „Ave”...
pruncuților... când vin... ca-ntr-o
poveste,
binevestind că... fără moarte este

Rostul acestui neam... acestor locuri!
Și... ca-n vechime... vestitoare focuri,
parcă... pe vârful de munți... pruncii
aprinde...
de... viață fără moarte... prorocind...

Ninge Întâi Decembrie!...Ninge Sfânt!
Se face... dimineață... în Cuvânt...

RANĂ VIE

Călătorind... străvechi izvoare...
spre alte zări ne scot în lume
colindele... luminătoare...
Că ninge alb și sfânt... anume
vieții rememorându-i cântul...
și-n rădăcinile grădinii
cum - fructe - sevele îngână...
frigul, pe albe foi, înseamnă
cărările... spre începuturi,
răs-tălmăcindu-ne în rostul
etern... și tainic... al Luminii..

Parcă străbunii sfat ar ține...
acolo... lângă vatra lumii,
de cum ar fi să fie viața...
cum „ne-a fost scris”... și...
„cum ne merge”...
prin ce durere ne aleargă
ura nătângă și gângavă...
ce târg hain... ne vinde Neamul...
pe hărți... că... urma ni se șterge...

Da ! Ninge alb și sfânt!... Dar, oare,
ce lacrimă va fi să fie...
plânsă... de cei care plăti-vor
hoția...-n ranguri ridicată?...
Că rana Neamului e vie...
și sângere... și-amarnic doare...

Dar... hoții-nscăunați se jură
că-s drepti, cinstiți și... fără pată...

Da !... Ninge sfânt, ca-ntr-o poveste!
Ci-n suflet... viscolește ura,
câinește viața că se-ascunde
când... în minciună, când în vis...
Ne-a mai rămas drumul spre moarte,
speranța-n seama nepăsării...
și... plânsu-n piața libertății...
Spre viață... drumu-i... in-ter-zis!...

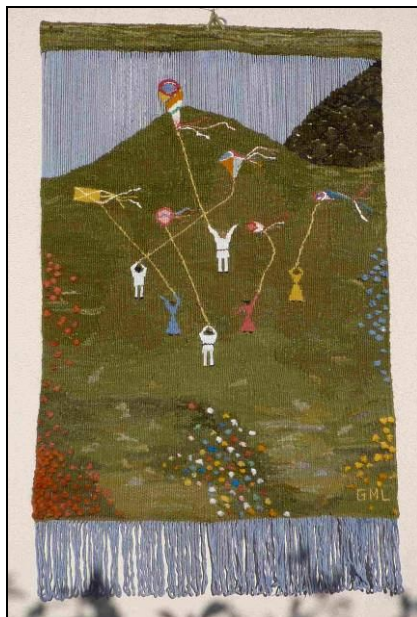
Dă, Doamne, alb nebun să ningă!...
Să-i ștergă de pe fața lumii,
cu tot cu... neam de neamul lor...
de-a pururea... și... pe vecie!...
Și, peste toate, pune Legea!...
și-n Vis... și-n Adevăr... și-n Viață!...

Dreptatea - Sfântă-n rangul ei -
aspru... egal... să cumpănească...
înalț și... fără de simbrie...
și celui strâmb... și celui drept!...
Să știe, Doamne, și umilul
ce noimă-l ține treaz... în Lege...
și... între care adevăruri
îi bate inima în piept!...

Că, hoții vând... ziua de mâine!
Și... nenăscuții... ni se vând...
în târguri strâmbe... cu tertipuri...
de-a valma... însă... pe bani grei!...

Deci... Te rugăm... „adună-i,...
Doamne,...
în temniți largi... și... cu de-a sila...
și... cu foc viu, stârpește-i, Doamne!...
Și pe nătângi... și pe mișei !...”

GEORGE L. NIMIGEANU

Gabriela Moga Lazăr • Zmeie

Gabriela Moga Lazăr • Culmi

COLIND

Și-acum mi se mai împletesc în doruri,
Vechi sărbători cu datini și colinde,
Când cer la poarta veacului nădejdea,
Pentru sărmani în traista cu merinde.

Din an în an, deceniu cu deceniu,
Pân' la plesnirea nervilor mă-ncumet,
Să plămădesc din lutu-mi pâinea
neagră,
Să înallesc speranțele în cuget.

Ce gânduri să mai sfășii? Ce albastru?
Din care cer să rup infinitatea
Luminii, pentru lumea oarbă-n care
În întuneric băjbăie dreptatea.

Și cui să cer să învieze morții,
Încă nemorți, din complezența lor?
Când veacul e pe catafalcul vremii,
Morbid și-epuizat în cântători.

Colind prin ani și-n tremolul lăuntric,
Pân' la plesnirea nervilor mă-ncumet,
Să modelez pentru sărmani o pâine,
Să înallesc speranțele în cuget.

ȘTEFAN FULI

E ANUL NOU, E ANUL NOU...

Se-aude dinspre anul dus
Cuvântul meu ca un ecou
Cu bucuria cea de sus -
E Anul Nou, e Anul Nou!

Din el cu Dragoste îți spun,
Să îl primim cum se cuvine
În gândul nostru cel mai bun
Pe cel ce-n casa noastră vine.

În toate fără-asemănare
Ne fie dar întreg și sfânt,
Cuvântul nicio vârstă n-are,
El este veșnic pe pământ...

NICOLAE NICOARĂ

Vatra veche dialog

MIHAIL DIACONESCU
„MEMORIA NE MARCHEAZĂ
VIAȚA PROFUND ȘI ÎN
VARIATE MODURI.
MAI ALES MEMORIA
AFECTIVĂ”

– Dragul meu Mihail Diaconescu, îți solicit acest interviu pentru revista *Vatra veche*, care, de mult timp, acordă o atenție consecventă operei tale. Știu că în romanul *Marele cântec* ai acordat o atenție specială satelor și orașelor de pe valea Mureșului, pe care le-ai evocat în diverse capitole. De ce ai simțit îndemnul să scrii despre ele?

– Pentru că, în peregrinările sale, muzicianul Ioan Căianu-Valachus, eroul principal al romanului *Marele cântec*, a trecut prin aceste sate și orașe. În calitate de culegător de folclor muzical, Ioan Căianu-Valachus a iubit cântecele populare românești. În celebrul *Codex Caioni* sau *Codex Căianu*, cum i se mai spune, creația prin care el s-a impus definitiv în istoria muzicii românești și europene din epoca barocă, cercetătorii au găsit un lung șir de melodii românești culese, fie în Ardeal, pe valea Mureșului sau în Ținuturile Someșene, fie în Moldova. Printre aceste melodii se numără: *Cântecul voevodesei Lupu*, *Cantio jucunda de nuptiis Canae Gallileae*, care este un cor la unison, *Dans valah*, *Dans zglobiu*, *Dans valah în doi*, *Dans în șase*, *Alt dans valah*, *Dans din Nireș*, *Dansul lui Coloman*, *Dansul lui Lazăr Apor*, *Dans valah vechi*, *Choreea* și altele. Transcrierea în *Codex* a dansurilor românești în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, când a trăit și a compus Ioan Căianu-

Valachus, oferă muzicienilor de azi documente inestimabile ale patrimoniului nostru sonor. Alte melodii prezente în *Codex* sunt poloneze, italiene, săsești, engleze, franceze, maghiare, germane. Ioan Căianu-Valachus a fost un muzician de larg orizont cultural european. Este adevărat că el a fost legat în mod special de satul Leghia, la nord de Cluj, unde s-a născut, și de Căianu Mic, de unde se trăgea neamul său de mici mobili de țară, și apoi de localitățile Mănăștur, Călugăreni, Bacău, Iași, Șumuleul Ciucului, unde a înființat o tipografie, și Lăzarea, unde este înmormântat. Dar o bună parte din viața lui Ioan Căianu-Valachus s-a desfășurat prin satele din Ardeal și Moldova, pe unde a peregrinat, în calitate de culegător de folclor, de reparator și constructor de orgi sau de pedagog muzical. Arhivele Statului din Târgu-Mureș păstrează un valoros *Registrum defunctorum*, care atestă că Ioan Căianu-Valachus a încetat din viață în satul Lăzarea. Existența acestui registru la Arhivele Statului din Târgu-Mureș a fost comentată de eminenți specialiști care l-au inventariat și l-au cercetat. Eu l-am evocat pe Ioan Căianu-Valachus ca muzician peregrin. Acest fapt corespunde adevărului istoric, respectiv documentelor de epocă, dar și intențiilor mele epice. În acest sens, romanul *Marele cântec* dezvoltă un subiect itinerant.

– Aș dori să discutăm puțin despre cognomenul *Valachus* al muzicianului. Ce semnificație are acest cognomen?

– În cazul lui Ioan Căianu, cognomenul *Valachus* arată o clară conștiință națională, respectiv etnică. *Valachus* înseamnă Românul. În sute de lucrări istorice sau în documente de tot felul din epoca Renașterii și a Barocului, redactate în țările europene, calitatea de român este indicată prin numele *valachus*. Pentru autorii acestor lucrări și documente, *valahi*, adică *români*, sunt nu numai cei din Țara Românească, ci și cei din Ardeal, Maramureș, Moldova, Crișana și Banat. Și românii de la sud de Dunăre sunt numiți *valahi* sau *vlahi*. În sute de documente redactate în Polonia, vecina de la sud, adică Țara Moldovei, este numită Valahia, la fel ca Valahia sau Țara Românească. Oltenia a fost numită uneori Valahia Mică. Ca și în cazul marelui scriitor, savant istoric și demnitar eclesiastic Nicolaus Olahus și al altor personalități importante ale epocii, calitatea de *român*, respectiv de *valah*, este afirmată în mod clar și, aș zice, cu mândrie. Mândria de a fi român este afirmată de Nicolaus Olahus, de Ioan Căianu-Valachus și de alte personalități, în legătură cu convingerea generală conform căreia românii sunt descendenți romanilor. Această descendență este discutată în epocă de numeroase lucrări istorice, geografice, literare, strategico-militare, diplomatice sau de alt tip. Mai mulți papi de la Roma, diverse personalități politice din epoca Renașterii și din epoca Barocului, celebri comandanți de oști, diplomați sau scriitori preamăresc în variate moduri descendența romană și calitățile morale, spirituale și militare ale românilor ... În epoca Renașterii și a Barocului, toți umaniștii erau profund convinși că realizările culturii antice grecești și romane sunt un model sublim, demn de imitat. Acesta este sensul Renașterii. Umaniștii erau convinși că toți romanii, subliniez *toți* romanii sunt oameni de strălucită cultură. Ei exagerau, desigur, pentru că în Roma Antică existau destule persoane care nu aveau calitatea de oameni de cultură, iar unii erau analfabeți. Toți artiștii din epoca Renașterii sunt preocupați să-i imite, într-un mod sau altul, pe creatorii antici greci sau romani. În aceste condiții, în epocile Renașterii și Barocului în mediile umaniste circulă două ecuații: *Romanus sive pereruditus vir* – *Roman adică bărbat foarte învățat* →

DANIEL DRĂGAN

și *Valachus sive Romanus* – *Român adică Roman*. Cognomenul Valachus, purtat cu mândrie de muzicianul și compozitorul Ioan Căianu, arată nu numai situația lui etnică, respectiv națională, ci și o clară conștiință umanistă în sens renesantist. Papii îi preamăresc pe români. Strategii îi preamăresc pe români. Diplomații îi preamăresc pe români. Istoricii și cronicarii străini îi preamăresc pe români. Martin Opitz, poet, pozator și teoretician literar, cu scrierea sa *Buch von der deutsche Poetery* – *Cartea despre poetica germană*, îi preamărește pe români ca descendenți ai romanilor într-o amplă creație literară în versuri intitulată *Zlatna*, finalizată în 1622. Faptul că domnitorii din Țara Românească și Moldova au purtat lupte grele, multe dintre ele victorioase, cu invadatorii otomani și că astfel a existat o stavilă fermă în calea pătrunderii lor în Europa a contribuit, și el, la afirmarea convingerilor admirației pe care le aveau față de români numeroase personalități politice, militare, bisericești, diplomatice, științifice, străine din epoca în care a trăit Ioan Căianu-Valachus. Lui Matei Corvin, care se autoproclamase descendent dintr-o familie romană, motiv pentru care a emis pretenții la coroana Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană, îi plăcea să discute în românește cu solii veniți la el din Moldova sau din Țara Românească. Tatăl său, Iancu de Hunedoara, mare strateg, comandant de oști și strălucită personalitate politică, avea domeniu feudal în mediul compact românesc al Hunedoarei. Cognomenul Valachus, respectiv Românul, pe care muzicianul Ioan Căianu îl purta cu bucurie și cu mândrie, în mod ostentativ așa zice, reflectă ceva semnificativ, ceva profund din atmosfera intelectuală a Europei umaniste, în care el a trăit. Pur și simplu, Ioan Căianu era mândru de starea sa de român.

– Dragă Mihai, tu ai mărturisit în diverse ocazii că l-ai înfățișat pe Ioan Căianu-Valachus în ipostaza de personalitate intelectuală reprezentativă pentru epoca Barocului. Într-adevăr, în romanul *Marele cântec* l-ai creionat portretistic ca *homo barochus*. De ce ai procedat astfel?

– Pentru că el este, într-un mod mai mult decât evident, o personalitate intelectuală reprezentativă pentru epoca Barocului. Lectorul romanului *Marele cântec* poate constata că di-

Ioan Căianu-Valachus

versele lui capitole ilustrează teme literare specifice pentru epoca Barocului, precum *viața ca labirint*, *norocul trecător (fortuna labilis)*, *deșertăciunea deșertăciunilor (vanitas vanitatum)*, *suntem umbră și cenușă*, *creșterea și descreșterea (incrementa atque decrementa)*, *tema iluziei, a lumii ca teatru (totus mundus exercet histrionem)* a *strălucirii fragile, a durerii insuportabile, tema artei mântuitoare (ars salutaris)* și altele asemănătoare. Aceste teme și altele asemănătoare sunt des întâlnite în creațiile literare ale epocii. Poemul filosofic *Viața lumii*, o creație reprezentativă pentru arta literară practică de istoricul umanist Miron Costin, este o reuniune de teme de mare circulație în epoca Barocului. La masa de lucru, atunci când am scris *Marele cântec*, eu am ținut cont de toate aceste teme. De altfel, eu nu mă sfiesc să declar că romanul meu are un caracter teizist, respectiv demonstrativ, ilustrativ. E un tezism asumat. Romanul actual ca formă (instituție, specie) a genului epic în proză, se remarcă prin polivalența sa. El poate adăposti diverse concepții filosofice, variate experiențe psihologice, convingeri strict subiective, o doctrină despre artă, demonstrații teoretice redactate eseistic, intenții clar exprimate. Domnul Cornel Moraru, critic și istoric literar pentru care eu am un deosebit respect, a scris, pe bună dreptate, că *Marele cântec* este „un roman cu teză culturală”. Este perfect adevărat.

– Romanul *Marele cântec* a fost publicat până acum în trei ediții în limba română și într-o versiune în

limba franceză. Ediția a treia, realizată într-o frumoasă ținută tipografică, a apărut în 2007 la recomandarea Comisiei Naționale Române UNESCO, cu ocazia proclamării orașelor Sibiu și Luxemburg capitale ale Culturii Europene. Știu că această ediție a fost lansată la Sibiu într-un cadru de mare solemnitate, în prezența unor importante personalități politice, bisericești, militare, universitare, muzicale, literare românești și europene. Te rog să-mi spui de ce românul Ioan Căianu-Valachus e o personalitate reprezentativă pentru evoluția culturii europene în epoca sa!

– Tocmai pentru că în celebrul *Codice Căianu* găsim preocupări, accente, realizări specifice ale artei muzicale de tip baroc. De altfel, ediția a treia a romanului meu, publicată în mod special pentru manifestările culturale de la Sibiu și Luxemburg, a beneficiat de un studiu-prefață, de mare profunzime și de un rafinament exegetic superlativ, intitulat *Romanul Pan-Europei* și semnat de domnul Ilie Bădescu, sociolog de imens prestigiu dar și filosof al culturii, șeful meu de catedră la Facultatea de Sociologie, Psihologie și Pedagogie a Universității din București, pe timpul când eu am predat acolo un curs de sociologia culturii. Acest curs al meu este inedit.

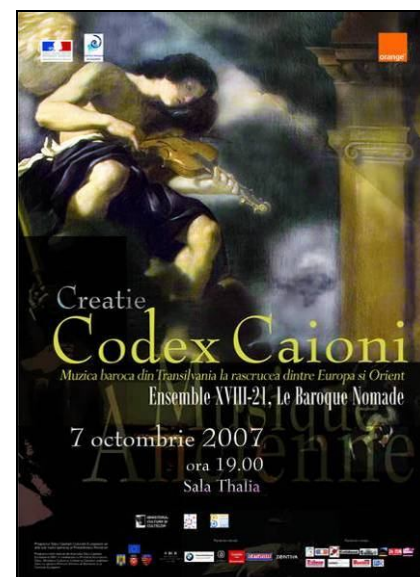
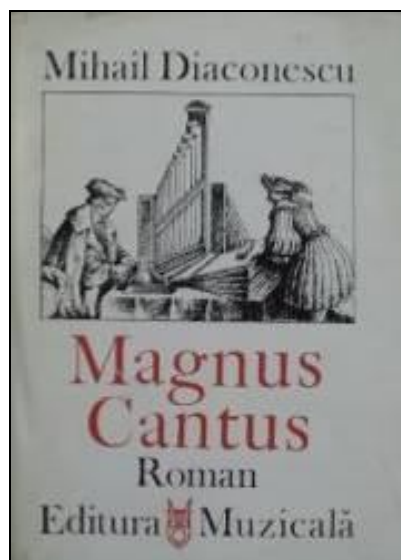
Este cunoscut faptul că Barocul, ca stil în artă, s-a manifestat la fel de puternic în ariile catolice, protestante și ortodoxe ale Europei. În istoriografia noastră, veacul al XVII-lea este numit adeseori „secolul de aur al literaturii române vechi”. Veacul acesta stă sub semnul Barocului. Despre Barocul literar românesc a scris de altfel o foarte importantă lucrare științifică de sinteză regretatul profesor și bun prieten al meu Dan Horia Mazilu. E lucrarea intitulată *Barocul în literatura română din secolul al XVII-lea*. De altfel, Dan Horia Mazilu a comentat cu competență și cu o totală adeziune sufletească romanul *Marele cântec*, fapt pentru care îi sunt profund recunoscător... În epoca Barocului au trăit și creat mari personalități ale muzicii europene, precum Claudio Monteverdi, Georg Friderich Händel, Jean Baptiste Lully, Henry Purcell, Antonio Lucio Vivaldi, Heinrich Schütz, Domenico Scarlatti, Arcangelo Corelli, Johann Sebastian Bach, cel mai important dintre ei, și mulți alții. Ca și aceștia, Ioan Căianu-Valachus este un reprezentant →

strălucit al Barocului în muzică. În *Codex Caioni* muzicologii au remarcat o importanță aparte acordată armoniei, o ritmică și o metrică variată, felurite gradații și efecte tonale, numeroase elemente de culoare și contrast. Stilul omofon alternează cu unele pagini instrumentale, ba chiar și cu unele piese muzicale destinate baletului. Un *Balet englez* prezent în *Codex* este semnificativ în acest sens. În epoca Barocului, în toată Europa basul acompaniator este notat cu cifre. În *Codicele Caianu* sunetele sunt notate prin litere, iar ritmul prin linii. La fel ca în toată Europa, Ioan Căianu-Valachus nu a folosit indicația de tempo, lăsând ca fantezia interpretelor să se manifeste în voie ... Mai importante decât toate acestea sunt însă notele tragice, sfâșietoare, patetice, exaltate, precum în *Cântecul voevodesei Lupu*, piesă de excepțională relevanță sonoră, notată de Ioan Căianu-Valachus în *Codicele* său. E o piesă cu o foarte clară tonalitate barocă, în sensul că ea evocă o situație tragică. Cântecul face referire la doamna lui Vasile Lupu, domnitorul Moldovei, despre care sursele istorice afirmă că era o femeie distinsă, neșpus de frumoasă. Prinsă la Suceava de oștile domnitorului Gheorghe Ștefan, rivalul lui Vasile Lupu, și apoi de oștile lui Timuș Hmelnițchi, care au tratat-o nu ca pe o mare doamnă, ci ca pe o prizonieră oarecare, nefericita soție a lui Vasile Lupu a fost evocată în cântecele epocii, în tonuri grave și patetice, pe care le găsim și în *Codex Caioni*. Ceea ce este specific în *Cântecul voevodesei Lupu*, așa cum apare el în *Codex*, respectiv motivul, frazarea, măsurile, tonalitatea gravă, are o clară factură barocă. De altfel, așa cum ne informează Vasile Mocanu în admirabila monografie pe care a dedicat-o lui Căianu-Valachus, muzicianul ardelean a fost invitat să cânte la curtea domnească a lui Vasile Lupu. Sigur este faptul că melodiile notate în *Codex* au fost culese și din Ardeal, și din Moldova.

– *Vorbești ca un romancier dublat de un muzicolog. Care sunt muzicologii de care ai ținut cont atunci când ai scris Marele cântec?*

– Despre personalitatea lui Ioan Căianu-Valachus s-a scris mult și temeinic. Printre marii muzicologi care au studiat viața și opera sa se numără Marțian Negrea, Sigismund Toduță, care este totodată și un

strălucit comentator al operei lui Johann Sebastian Bach, George Simonis, Octavian Lazăr Cosma, cel mai reputat istoric al muzicii românești, Doru Popovici, unul dintre cei mai importanți compozitori din istoria culturii noastre, Viorel Cosma, cel mai important lexicograf al muzicii noastre, Emil Haraszti, un muzicolog maghiar care explică specificul operei lui Ioan Căianu-Valachus prin calitatea sa de român, Vasile Mocanu, cel mai documentat și mai informat biograf al muzicianului, Romeo Ghircioiașiu, pe care am avut onoarea să-l cunosc atunci când i-am oferit la Cluj un exemplar din romanul *Marele cântec* cu o respectuoasă dedicație, Zoltan Kodály, marele compozitor maghiar, care a scris despre caracterul românesc al piesei *Choreea*, cu un loc aparte în *Codex*, datorită cadenței sale frigide, păstrate, de altfel, de mii de ani și atestate în mii de piese din folclorul muzical românesc. În cei trei ani cât am fost *Gastdozent*, conferențiar oaspete, la Universitatea Humboldt, la Berlin, am ascultat multă muzică barocă oferită de ansambluri și de interpreți străluciți. Despre Ioan Căianu-Valachus și despre opera lui am discutat adeseori și cu marele muzicolog Titus Moisesescu, director al Editurii Muzicale, muscelan, și el, ca și mine. Titus Moisesescu a fost un mare savant, specialist în muzica noastră psaltică din epoca feudală. Titus Moisesescu mi-a publicat ediția a doua a romanului *Marele cântec*, apărută în 1987 la Editura Muzicală, pe care el a condus-o în calitate de savant muzicolog de mare prestigiu. Țin să subliniez în mod deosebit faptul că

frumusețile și comorile muzicale prezente în *Codex Caioni* i-au inspirat pe diverși compozitori. Astfel Doru Popovici a compus în 1968 *Codex Caioni pentru orchestră de coarde și timpan, opus 33, nr. 2*, o capodoperă cântată peste tot în lume. Ulpui Vlad a utilizat, și el, *Codex Caioni* în creația sa. Dan Voiculescu, care este, în egală măsură, un eminent muzicolog, specialist în polifonia secolului al XX-lea dar și un compozitor profund original, a realizat o *Suită din Codex Caioni pentru orchestră de coarde* finalizată în 1996. O importantă contribuție la popularizarea unor creații românești inspirate de *Codex Caioni* a avut și are reputatul dirijor Ludovic Bacsı, personalitate ilustră a vieții muzicale românești contemporane.

– *Dragă Mihai, cărțile tale apar în numeroase ediții. Despre ele s-a scris mult și se scrie în continuare. Despre opera epică, teoretică și istoriografică a lui Mihail Diaconescu au apărut, până acum, șapte volume masive monografice. Este o situație unică în cultura română de azi și, am putea spune, în cultura europeană. De anii tăi de început, când noi doi făceam planuri literare la Brașov îți mai amintești?*

– Doamne, Dumnezeu! Ce întrebare e asta? Cum să nu-mi amintesc? Memoria ne marchează viața profund și în variate moduri. Mai ales memoria afectivă... Tu, Daniele, dragă prietene, erai atunci, în anii noștii tineri, în fruntea celor care la Brașov se luptau cu autoritățile ca să apară o revistă literară. Tu m-ai chemat de la Rupea, ca să fiu alături de tine... Nu pot să uit apartamentul tău de lângă→

teatrul din Braşov, unde scumpa Ileana, doamna vieţii tale, ne aducea pe tavă gustări şi cafele, pentru ca eu, tu şi alţi câţiva prieteni braşoveni să putem citi cu mintea limpede versuri, proză, piese de teatru, librete de operă, articole, studii, recenzii, cronici literare pentru viitoarea revistă. Mie mi-ai pus în braţe atunci, nişte texte dactilografiate care conţineau nuvele, povestiri şi chiar un roman. La un moment dat, am avut parte şi de o epopee... Ofertele erau uriaşe. Era atunci o iniţiativă, o mişcare, o agitaţie binefăcătoare din care a ieşit revista *Astra*. Tu ai fost principalul ei ctitor. Este un fapt de o excepţională importanţă în istoria presei literare şi a culturii române. Alături de tine au fost, atunci, personalităţi precum Dan Orighidan (Ion Lupu), Constantin Cuza, Lelia Coliban, a cărei cultură şi sensibilitate nu pot fi uitate, Eva Lendvay, o forte bună traducătoare din română în maghiară şi din maghiară în română, poetul Hans Schuller, Ion Topolog, profesor de strălucită vocaţie, Mihai Nadin, afirmat ulterior ca estetician, unul dintre comentatorii prozei mele de început. Perioada aceea de aşteptări, de eşecuri, uneori drastice, de încercări şi de speranţe mi-au marcat viaţa. Citeam cu mare sârguinţă textele pe care mi le dădeai şi mi-era teamă să-ţi spun că nu-mi plac. Mai ales romanele şi epopeile, aduse pentru o revistă care nu exista decât ca proiect, mi se păreau o corvoadă greu de îndurat. Când *Astra* a apărut, a fost o mare victorie a culturii române. Revista a avut întotdeauna faţă de mine o atitudine mai mult decât binevoitoare. La *Astra*, condusă de tine, a apărut splendidul eseu pe care muzicologul Viorel Cosma l-a dedicat romanului *Marele cântec*. La Argeş, revista fondată de mine la Piteşti în 1966, au publicat, uneori, autori din gruparea de la *Astra*. Braşovul a fost şi rămâne o mare citadelă a culturii române. Aşa cum mari citadele ale culturii române sunt şi alte oraşe precum Sibiu, Iaşi, Cluj-Napoca, Târgu-Mureş, Craiova, Oradea, Constanţa, Suceava, Bacău, Galaţi şi altele. În zilele noastre, cultura de performanţă se realizează nu numai în marile metropole, ci peste tot unde este iniţiativă şi efort creator. În termenii oferiti de sociologie putem constata faptul că în zilele noastre se desfăşoară în ţara noastră, în Europa

şi în întreaga lume un amplu proces de demetropolizare a culturii şi de afirmare puternică a localismului creator. Ceea ce este local poate deveni, şi de multe ori devine, exponenţial pentru destinul culturii, dar şi pentru epoca tensionată, plină de contradicţii şi de violenţe de tot felul pe care o străbatem.

– *Dragă Mihai, îţi mulţumesc pentru răspunsurile tale.*

– Şi eu îţi mulţumesc ţie, dragă Daniele, pentru amiciţia care ne leagă încă de la începuturile aspiraţiilor noastre literare. Este o amiciţie care mă ajută să fiu puternic în spirit. E minunat faptul că doamna vieţii mele, Corina, este prietenă cu Ileana, soţia ta, pe care o admir atât de mult. Îi mulţumesc, de asemenea, domnului Nicolae Băciut, poet de strălucită vocaţie lirică şi admirabil arhitect de revistă, pentru interesul constant pe care îl acordă scrierilor mele. Dacă aş putea să mai fiu încă o dată tânăr şi zdravăn, şi cu putere de lucru mi ar plăcea să conduc o revistă ca *Vatra veche*, indubitabil una dintre cele mai importante publicaţii din istoria presei culturale şi literare româneşti. Faptul că pot comunica în idei, în convingeri şi, mai ales, sufleteşte cu personalităţi creatoare ca Daniel Drăgan şi Nicolae Băciut mă ajută atunci când stau aplecat peste paginile mele, la masa de lucru.

Gabriela Moga Lazăr •Sensuri

SEMNUL CRUCII

« *Fericiţi cei care se fac auziţi, vorbind cu buzele strânse* ».

(A doua fericire)

**Într-o zi,
cuvintele vor deveni blestem
şi nu vom vorbi
decât prin semne –
vom face semnul crucii,
cu crucea de aer,
cu crucea de lemn,
şi nimeni n-o să ne-ndemne
să tăcem;
dar vom tăcea –
vom vorbi,
făcându-ne semne.**

18 septembrie 2014

JOIA JUDECĂŢII

« *Fericiţi cei care, pe măsură ce se lecuiesc, se vatămă şi, pe măsură ce se vatămă, se lecuiesc* » (A patra fericire)

**Inima mea
nu mă mai ascultă,
inima mea e o stea,
e undeva departe,
într-o altă viaţă,
niciunde, undeva.**

**Inima mea –
n-o mai ascult
dintr-o joi,
din Joia Patimilor,
din Joia Judecăţii
de Apoi.**

18 septembrie 2014

MARGINE DE LER

**Doamne, care eşti în cer,
Doamne din cuvinte,
într-o margine de ler,
o să-mi pun veşminte,

într-o margine de zi,
o să fiu o zare;
la nepuse întrebări
semnul de mirare.**

**Doamne, care eşti în cer,
Doamne, nu veni la mine,
într-o margine de ler,
voi fugi la tine.**

19 septembrie 2014

NICOLAE BĂCIUŢ

TEOLOGIE ȘI ARTĂ LITERARĂ

ÎN PROZA LUI MIHAIL DIACONESCU

(III)

În adolescența sa din anii '50 ai secolului trecut, Mihail Diaconescu găsea în biblioteca tatălui său reviste ca *Biserica Ortodoxă Română*, *Studii teologice*, *Glasul Bisericii*, *Mitropolia Ardealului* și altele asemănătoare, pe atunci cu un circuit limitat la mediile eclesiale.

Exegetul Dumitru Radu alege dintre mărturiile scriitorului mai multe fragmente în care acesta își afirmă partea indestructibilă a identității sale: „eu sunt fiul preotului Aurelian Diaconescu de la Vulturești”.

În acest sens, teologul aduce în exegeza sa un alt fragment, în care Mihail Diaconescu evocă, într-o manieră lirică și sentimentală, serviciile divine ținute în aer liber de tatăl său.

Fragmentul ales de părintele Dumitru Radu este revelator pentru scena atemporală pe care o evocă într-un emoționant decor geografic, istoric și, mai ales, spiritual: „În imaginație, îl revăd uneori pe tata la aceste Sfinte Slujbe. Cerul senin, dealurile coborând spre sud, munții din partea de nord, pădurile imense spre răsărit și spre apus, lumina intensă, specifică zonelor subcarpatice, zumzetul găzelor prin livezi și prin grădini, evlavia profundă a oamenilor adunați la Sfintele Slujbe, rugăciunile lor asociate cu susurul blând al izvoarelor în fântâni fac parte din fondul inextricabil al ființării mele sufletești”.

Tatăl preot, insistă Dumitru Radu, a fost nu numai învățător de țară, mare admirator al doctrinei educative a lui Spiru Haret, ci și ctitorul unei noi școli în sat, pe care a înălțat-o cu ajutorul enoriașilor și elevilor săi în anul 1935. Pe frontispiciul acestei școli e scrisă cu litere mari, la vedere, inscripția „Izvor de lumină”.

Setea de cunoaștere a preotului și învățătorului, dar și voința lui de a împărtăși cunoștințele au fost transmise cu forță, dragoste și eficiență fiului, care va ajunge romancier. Un învățător de țară a format sufletește un alt dascăl.

Tatăl, sacerdot și dascăl, era legat de Sfintele Taine bisericești, îndeosebi de marea taină a preoției. Am putea spune astfel că tatăl primește pentru fiu o

aură mitică și poetică.

Dar nu numai tatăl, ci și locul în care familia Diaconescu a viețuit. De aceea, scriitorul afirmă „Port în mine satul copilăriei mele”, ceea ce, remarcă preotul profesor Dumitru Radu, „este una dintre cele mai importante și revelatoare mărturisiri din câte a făcut Mihail Diaconescu”.

O importantă parte a operei teoretice realizate de Mihail Diaconescu stă sub semnul benefic al unor mari teologi și filosofi ai culturii, precum Nichifor Crainic, Dumitru Stăniloae și Ioan G. Coman.

Pentru scriitor, Nichifor Crainic a fost nu numai un important model intelectual, literar, civic și moral, ci, mai ales, uman.

Prima dovadă de apropiere față de acest poet, teolog și filosof al culturii, este ampla monografie pe care Mihail Diaconescu i-a consacrat-o lui Gib I. Mihăescu în 1973 (a fost publicată în colecția *Universitas* a Editurii Minerva din București).

Romancierul și nuvelistul Gib I. Mihăescu a fost colaborator la revista *Gândirea*, tutelată de geniul creator al lui Nichifor Crainic.

Gândirea a fost o importantă tribună a afirmării tradițiilor noastre istorice, intelectuale, folclorice, artistice și spirituale, îndeosebi a celor aflate sub semnul Ortodoxiei.

Între multe alte nume ilustre ale culturii române, la *Gândirea* a colaborat și teologul și filosoful culturii Dumitru Stăniloae. De altfel, remarcă exegetul, Mihail Diaconescu și-a propus ca, în calitate de redactor-șef al revistei *Argeș*, să continue liniile impuse în cultura noastră de publicațiile *Semănătorul* și *Gândirea*. Declarația aceasta apare într-un articol de fond al revistei *Argeș*, publicat de Mihail Diaconescu în ianuarie 2002.

Demonstrațiile lui Dumitru Radu continuă cu o paralelă între viața lui Nichifor Crainic și Mihail Diaconescu. Și Nichifor Crainic și Mihail Diaconescu s-au născut și au copilărit la țară. Valorile tradiționale și spirituale din mediul rural au fost asimilate acolo și transfigurate literar în opere reprezentative. Cei doi scriitori s-au declarat discipoli ai marelui istoric Nicolae Iorga. Și Nichifor Crainic și Mihail Diaconescu sunt puternic marcați intelectual de filosofia și teologia germană a secolelor al XIX-lea și al XX-lea. Ambii scriitori au desfășurat activități didactice în

facultăți de teologie. Și, ceea ce este poate cel mai important, ambii s-au afirmat în mai multe domenii - filosofie, sociologie, teologie, estetică și, nu în ultimul rând, în literatură.

Fiind vorba de perspectiva comparatistă în evaluarea operei lui Mihail Diaconescu, am mai putea, credem noi, menționa încă un nume: Hermann Hesse, scriitor și nuvelist (cu o semnificativă pregătire teologică realizată în Seminarul Evanghelic de la Mănăstirea Maulbronn din Germania), pe care autorul *Fenomenologiei epice a spiritului românesc* îl admiră fără rezerve.

Ceea ce-l atrage pe Mihail Diaconescu în gândirea teoretică a lui Nichifor Crainic este modul cum acesta a teoretizat tradiționalismul și relația dintre valorile creștine și cultură, dar mai ales felul în care, prin poezia sa, a realizat o sinteză profund originală între valorile Ortodoxiei, ale liricii moderne și ale specificului național românesc.

Dumitru Radu ilustrează admirația lui Mihail Diaconescu față de predecesorul său de la *Gândirea* prin multe citate sugestive, dar mai ales prin invocarea amplei secțiuni *Estetica Ortodoxiei în concepția lui Nichifor Crainic* din tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*.

Este o secțiune structurată în următoarele capitole: *Personalitatea lui Nichifor Crainic*; *Raportul dintre teologie și estetică*; *Sensul teologic al frumosului*; *Maiestatea artei*; *Receptarea artei*; *Caracterul anamnetic al artei*; *Sensul tradiției*.

Concluzia exegetului este că opera lui Crainic „a rodit puternic și benefic în sistemul convingerilor care îl caracterizează pe scriitorul Mihail Diaconescu”.

MIHAELA VARGA

Vatra veche dialog

Dim. Păcurariu

„... Dacă cineva comite acte de trădare o dată, îi va fi ușor să o facă din nou”

(III)

„Nicăieri, pe tot pământul românesc nu se află atâtea bogății de istorie românească.”

(D. Onciul)

– Cum ați prezenta, vă rog, generația din care faceți parte? Ce credeți că ar fi interesant de reținut despre climatul literar al perioadei în care v-ați format? Avea ceva specific atmosfera culturală a Clujului acelor ani?

– În primul rând, ar trebui să vorbim despre climatul universitar clujean, cel de la Litere și Filosofie. După cum am mai spus, Clujul nu era în 1945, când Universitatea a revenit de la Sibiu, un oraș mutilat de război, în măsura în care erau mutilate celelalte două mari centre universitare ale țării, Bucureștiul, și mai ales, Iașiul. La Iași, centrul orașului fusese puternic lovit de bombe și de obuze, grădina Copoului, din apropierea clădirii universității era brăzdată de tranșee. La București, de asemenea, bombardamentele lăsaseră multe ruine, între ele ale unor mari instituții de cultură: Teatrul Național, Ateneul Român, Universitatea. La Cluj, distrugerile erau aproape insignifiante. Corpul profesoral universitar clujean nu cunoscuse seismele pe care le cunoscuse cel din București și Iași, unde marii profesori fuseseră înlăturați îndată după încetarea războiului. Călinescu părăsise Iașiul, venind la București, dar este înlăturat, după doi ani, și de aici, de la catedră; D. Caracostea fusese înlăturat mai înainte. Amândoi au fost înlocuiți de un grup, majori-

tatea diletanți, fără studii adecvate, fără lucrări și fără experiență universitară.

Clujul își păstrase toți marii săi profesori, ca și pe cei mai tineri, până în 1948, când este îndepărtat Blaga, apoi Liviu Rusu, acesta revenind însă, în anii următori. Într-un asemenea context, relativ mai liniștit decât cel de la București și Iași, s-a putut continua școala de istorie literară de la Cluj, al cărei promotor a fost profesorul D. Popovici.

Acesta era o personalitate excepțională, și ca profesor și ca om, în fața amintirii căruia toți foștii lui studenți ne vom închina cu venerație toată viața.

În general, climatul cultural al Clujului s-a înviorat repede, după restabilirea administrației românești. Există, în oraș, o bună trupă de actori la Teatrul Național și alta de cântăreți de operă, o filarmonică, care dădea spectacole teatrale și muzicale de ținută. Scriitorii clujeni, începând cu cei mai în vârstă (Ion Agârbiceanu, Emil Isac ș.a.), organizau, din când în când, recitaluri literare în sălile Colegiului academic, la care venea un public numeros. În facultate, se țineau dezbateri studențești animate, pe probleme literare. Luase ființă, în cadrul Universității, un cenaclu, numit al Fundațiilor, unde se citeau versuri și proză, urmate de discuții aprinse în care se făcea remarcat, de obicei, A. E. Baconski, atunci student la Drept, aflat la începutul afirmării sale. În 1949, a început să apară *Almanahul literar*, apoi revista *Steaua*, odată cu înființarea filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor.

– **La ce nume vă referiți, când vorbiți de școala de istorie literară de la Cluj?**

– La unii dintre cei mai importanți critici și istorici literari ai perioadei postbelice. Să-i amintesc mai întâi pe cei care făceau studiile la Cluj în perioada când eram și eu student acolo: George Munteanu, Romul Munteanu, Mircea Zăciu, Dumitru Vatamaniuc, D. Micu, Nicolae Balotă, Eugen Todoran, Ion Vlad, Aurel Martin, Ovidiu Cotruș, Radu Enescu ș.a., apoi promoția care ne-a precedat, având aceiași magistri: Ion Negoitescu, Cornel Regman, Gavril Scridon, Ion Oană ș.a., membri ai Cenaclului de la Sibiu.

Mulți dintre ei au venit apoi la București, unii (Romul Munteanu,

George Munteanu, D. Micu, Ion Oană și, dacă mi se permite, și eu) la catedra de la Universitatea bucureșteană, dar toți dintre ei formați în climatul universitar clujean și sibian, în perioada când Universitatea clujeană se afla în refugiu acolo. Caracteristic școlii literare clujene era informația istorico-literară temeinică și perspectiva comparată în analiza riguroasă a fenomenului literar.

– **În ce împrejurări ați ajuns din nou în București? N-ați fost tentat să rămâneți la Cluj?**

– Ba da. În 1949, am terminat facultatea și am fost numit, cu sprijinul decanului Pașca, profesor la Liceul „George Barițiu” din Cluj, având, în completare, ore și la o școală pentru tipografi. Curând însă, prin noiembrie, am primit ordin de chemare pentru satisfacerea serviciului militar. Am plecat, așadar, la armată, cu gândul ca, atunci când voi termina milităria, să mă întorc la Cluj, deoarece, mi s-a spus, postul mi se păstrează pe timpul stagiului, care a durat doi ani, prima parte la Turnu Măgurele, a doua la București. Înainte de a fi lăsat la vatră, l-am cunoscut pe Mircea Malița, de curând numit director al Bibliotecii Academiei. El mi-a propus să nu mă întorc la Cluj, ci să rămân la București, la Biblioteca pe care o conducea și care se dezvolta cu rapiditate, considerată deja Biblioteca Națională.

Din vreo 15-20 de bibliotecari încadrați în anii anteriori, numărul acestora ajunsese la vreo 180. Când am văzut depozitele uriașe de cărți și manuscrise, perspectiva de a fi numit și asistent la facultate, n-am putut rezista ispitei și am acceptat, în principiu. Venind la Cluj, ca să înștiințez de acest lucru Liceul „Barițiu”, am trecut și pe la Universitate, l-am consultat și pe profesorul Popovici, care mi-a spus că am procedat bine acceptând să rămân la București și că o să avem prilej să ne întâlnim, fiindcă el e directorul filialei din Cluj a Bibliotecii Academiei și vine des la București.

Așa am ajuns, de astă dată definitiv, bucureștean. Ca bibliotecar la Academie, aveam mulți colegi tineri, între ei Gabriel Ștrempel, Virgil Cândea, Al. Dușu, Cornelia Ștefănescu, Teofil Teahu, Remus Niculescu, Constantin Ciuchindal ș.a., unii dintre ei (Cândea, Ștrempel) deveniți, →

MARIN IANCU

Flaubert și iepurașul de catifea

În legătură cu însemnarea de azi (*Fericirea: din nou*), Sarah îmi scrie la comentarii o replică extrem de interesantă. Ar fi păcat să rămână ascunsă acolo, într-un ungher. Atinge o chestiune destul de gravă. Raportul dintre amor și fericire: mulți le gândesc împreună, ca și cum iubirea ar produce imediat o beatitudine indicibilă. Reproduc comment-ul pentru toată lumea: „Nu am timp acum să scriu mai multe (dar sper să revin!), îmi amintesc așa, rapid, de o replică dintr-un film cu A[ntony] Hopkins (despre C.S. Lewis): „Isn't God supposed to be good? Isn't God supposed to love us? And does God want us to suffer? What if the answer to that question is yes? 'Cause I'm not sure that God particularly wants us to be happy. I think He wants us to be able to love and be loved. He wants us to grow up. I suggest to you that it is because God loves us that He makes us the gift of suffering”. Îmi vine în minte, țopăind delicat, și *Iepurașul de catifea* al lui Margery Williams”.

În mare grabă, am încropit un răspuns: Da, m-am gândit și eu la iubire. Chiar mai des decât vă închipuiți. Ne face ea, iubirea, cu

adevărat fericiți? Mai fericiți? Și dacă da, pentru cât timp? Câtă vreme durează oare o iubire? Un an, doi, trei? Mai puțin? Mai mult? Putem iubi o singură persoană toată viața? Mai multe? Câte iubiri adevărate încap într-o singură viață? Fericirea este un orgasm? Ceva similar cu orgasmul? Câte secunde durează? 3, 4, 5? Una singură? Este trupească, hylică sau pneumatică? Pe de altă parte. Putem fi fericiți în singurătate? Flaubert arată că da. Dar nu sunt deloc sigur că exemplul lui e infailibil, sacrosanct și că nu poate fi pus în discuție. Poate fi pus în discuție foarte bine. Eu chiar asta am vrut. Să pun exemplul lui Flaubert în discuție. A, da, recunosc, am pornit și de la o experiență personală. Pe când lucram la *Breviarul sceptic*, am trăit, uneori, momente de euforie solitară. Găsisem ceva interesant. Exprimasem bine ideea. Mi s-a întâmplat asta destul de rar, firește. Dar le-am trăit,

le-am trăit. Știu ce înseamnă un astfel de moment. Știu la ce se referea Flaubert. Dar nu mă compar, Doamne ferește, cu Flaubert :). Asta mi-ar mai trebui...

Și dacă tot l-am pomenit pe Gustave Flaubert, să-i dăm și lui cuvântul, fiindcă e cel mai îndreptățit să vorbească despre sine: ”Peste un sfert de oră, s-a schimbat totul; îmi bate inima de bucurie. Miercuria trecută am fost obligat să mă scol să-mi caut batista; îmi curgeau lacrimile pe obraz. Mă înduioșasem eu însumi scriind, aveam o voluptate plină de delicii, izvorâtă și din emoția ideii mele, și din fraza care o exprima, și din satisfacția de a o fi găsit... Sunt, în ordinea asta, emoții mai înalte: acelea în care elementul sensibil nu intră cu nimic. Ele depășesc atunci virtutea în frumusețe morală... Am întrevăzut câteodată (în zilele mele mari cu soare), la lumina unui entuziasm care îmi înfioară pielea de la tălpi până la rădăcina părului, o stare de spirit astfel superioară vieții, pentru care gloria n-ar fi nimic, și chiar fericirea inutilă” (p.108, 24 aprilie 1852, *Scrisoare către Louise Colet*). Flaubert a redactat această epistolă pe când lucra la *Madame Bovary*.

VALERIU GHERGHEL

→peste ani, academicieni. Un an mai târziu, am primit și numirea de asistent la Facultatea de Filologie din București. Îmi amintesc, între altele, o călătorie la Cluj. Era prin decembrie 1951 și se făceau intense pregătiri pentru comemorarea împlinirii în ianuarie a unui secol de la nașterea lui Caragiale. În program se avea în vedere și o mare expoziție consacrată scriitorului, organizată de Academie în colaborare cu Uniunea Scriitorilor. Făcând parte din colectivul desemnat să pregătească expoziția, am fost trimis la Biblioteca Academiei să caut și, eventual, să achiziționez, pentru fondul de manuscrise al Bibliotecii, noi documente, corespondență Caragiale. În acest scop, am plecat la Cluj să iau legătura cu scriitorii Ion Agârbiceanu, Emil Isac, despre care știam că-l cunoscuseră pe marele scriitor. La Cluj, m-am dus întâi la filialele Bibliotecii Academiei, să-l întâlnesc și să-l consult pe profesorul D. Popovici, care mi-a spus că-mi poate face legătura cu Agârbiceanu, prin fiica acestuia, bibliotecară la

filială. A și vorbit îndată cu ea și, în după-amiaza aceleiași zile, mă afluam invitat acasă la familia Agârbiceanu.

După ce m-a servit cu palincă și slănă ardelenască, scriitorul mi-a vorbit despre Caragiale. N-avea scrisori de la el, dar mi-a povestit cum l-a cunoscut. Era în 1912, la Blaj. Aurel Vlaicu venise de la București să facă o demonstrație de zbor, cu aparatul său, în fața unei mari mulțimi adunate să vadă spectacolul, pe Câmpia Libertății. Venise și Caragiale de la Berlin și, când Vlaicu s-a înălțat în văzduh cu „aeroplanul”, Caragiale, vădit emoționat, i-a luat mâna lui Agârbiceanu, care se afla alături și a dus-o la piept, în dreptul inimii, spunându-i scriitorului ardelen: „O simți cum bate?”

La plecare, părintele Agârbiceanu mi-a dat o sticlă de palincă, s-o duc la București, fiului său, distins profesor la Universitatea de aici.

Pe Emil Isac l-am găsit bolnav în pat, în locuința sa. Spunea că a avut scrisori de la Caragiale, pe care însă le-a pierdut. Mi-a arătat una tipărită

ca prefață la o piesă a sa. Din această călătorie la Cluj, mai păstrez o amintire. La plecarea din București, Direcția Bibliotecii Academiei mi-a dat să-i duc lui Blaga, îndepărtat de la Universitate și transferat în postul de bibliotecar-șef la filiala din Cluj a Bibliotecii, un manual francez de clasificare zecimală, solicitat de poet spre a-i servi la operația pe care o făcea ca bibliotecar. I-am spus acest lucru profesorului Popovici, directorul filialei, care m-a condus într-o odăiță unde marele poet își făcea, singur în încăpere, munca de bibliotecar, clasificând cărțile intrate în bibliotecă. „Suntem colegi”, mi-a spus poetul zâmbind, după ce a citit adresa oficială de la Biblioteca Academiei, care mă delega să-i aduc manualul solicitat.

Așa am devenit bucureștean, având însă ani de zile, în atmosfera gălăgioasă și mult tensionată a Capitalei, nostalgia Clujului studentesc, a Heidelbergului nostru de altădată. Apoi, treptat, m-am acclimatizat...

București, 2001-2002

AMURGUL IUBIRII

(XXVI)

Exemplul cel mai bun pentru ceea ce vreau să spun este modul în care, după cum se va vedea mai jos, Freud interpretează sexualitatea. Date fiind interdicțiile, manifestările onirice, cotidiene și patologice ale pulsionilor, ritualizarea comportamentului, fetișismul și multe alte aspecte, am putea spune că, din perspectiva lui Freud, viața sexuală înlocuiește pentru omul modern adevărata viață religioasă.

Însă mult mai importantă pentru explicația pe care vrem să o dăm sensului iubirii propus de mitul lui Oedip, deși mai inaparentă, este consecința faptului că definirea sacrului ca semnificant al transcendenței este înlocuită de o definiție a sacrului prin corelație cu profanul. Insistența cu care termenul de sacru – care a luat locul divinului sau, mai precis, al lui Dumnezeu – este folosit în opoziție cu profanul, cam de un secol, ne poate sugera dacă nu chiar codul iubirii din modernitatea târzie, atunci măcar una din caracteristicile ei centrale. Această consecință nu rămâne doar în planul speculației teoretice: „(re-)cunoașterea” sacrului și „facerea” de sacru merg, în experiența religioasă, mână în mână. În raport cu transcendența plină, verticală, „facerea” de sacru înseamnă sacrificiu, depășire de sine, renunțare la sine. Formula practică a sacrului ca sacrificiu corespunde expresiei creștine care ne spune că la Dumnezeu nu se poate ajunge decât în stare de jertfă.

În raport cu transcendența goală, „facerea” de sacru este ceva cu totul diferit. În acest caz, „facerea” de sacru se definește prin sacrilegiu, nu prin sacrificiu, transcenderea fiind de fapt o transgresare. Dacă situăm esența sacrului în opoziția la profan – așa cum fac Roger Caillois și Rene

Girard –, atunci facem din sacrilegiu principiul riturilor pozitive. Pentru cei doi, sacru poate fi rezultatul unor transgresări care transformă murdăria în binecuvântare și fac din impur instrumentul purificării.¹ Exemplul sugestiv este cel legat de ritualurile polineziene ale înhumării: cadavrul este impur, atingerea sa este interzisă. Cel care încalcă acest tabu și nu suportă consecințele nefaste ale acestei încălcări a interdicției devine posesorul unei puteri sacre. În cazul sacrificiului, sfințenia se obține prin purificare și depășire de sine în profitul regulii care interzice. În cazul sacrilegiului, sacralizarea se obține pe calea negativă a transgresării și anulării interdicției. Este povestea romanescă dostoevskiană din *Crimă și pedeapsă*. S-ar putea ca omul însuși să fie o ființă a excesului. Faptul că la el singur existența precedă esența, faptul că el ek-sistă îl face să se bucure numai de ceea ce este exorbitant. Iar obstacolele trasează limita unui echilibru; transgresarea lor este exorbitantă, este un exces care-i aduce omului puterea sau plăcerea.

E adevărat însă că acest aspect nu pare să poată caracteriza iubirea. Paradigma culturală occidentală a iubirii, iubirea-pasiune, este un produs rafinat obținut printr-o modelare religioasă a sexualității într-un context care este încă al transcendenței verticale, pline, pozitive. Ea presupune sacrificiu. La fel ca Romeo și Julieta, în acest tip de iubire îndrăgostiții sunt gata să se sacrifice unul pentru altul sau mai degrabă pentru iubirea lor. Ea trebuie să înfrunte opreliști de rasă, clasă, autoritate parentală sau alte incompatibilități și trebuie să transgreseze legi sau reguli. În această iubire, transcendența maschează încă transgresiunea. În modernitate acest lucru încetează să se mai întâmple în cazul iubirii de tip Don Juan. Desigur, contrautopia lui Orwell, 1984, nu este chiar ceea ce înțelegem îndeobște prin romanul unei pasiuni, dar el este un roman politic, deci un roman al puterii, și îl putem considera exemplar pentru iubirea bazată pe relații de putere. Aici soluția romanescă nu este sacrificiul, ci sacrificarea celui alt, adică, din punctul de vedere al iubirii-pasiune, sacrilegiul: fiecare vrea să nu sufere el în locul celui alt.

În modernitatea târzie, unde există o banalizare a iubirii prin lipsa de obstacole, odată cu mijloacele de

contracepție care îi înlătură eventualele consecințe implicate, când iubirea devine ceva fără consecințe grave, un exercițiu la fel ca gimnastica aerobică sau o întâlnire cum sunt cele în care iei o masă împreună cu cineva, când în afara interdicțiilor de ordin igienic singura interdicție gravă și esențială privește încălcarea regulilor genitalității.

Or, iubirea ca pasiune are nevoie de obstacol și de risc pentru ca investiția libidinală să obțină o maximalizare a juisării.

Urmarea este că în Occident iubirea-pasiune se reorientează, constituindu-se prin relație cu obstacolul sau interdicția genitalității.

Acest gen de obstacol se suprapune celor care separă sacru de profan, într-o definiție corelativă a celor două categorii ale experienței religioase. Mișcarea de transgresare a regulilor genitalității, care îngăduie constituirea unei iubiri-pasiune în funcție de un nou obstacol socio-cultural, se suprapune stilului de obținere a sacralizării prin violarea interdicțiilor. Profanul este sacralizat prin transgresare, iubirea-pasiune se constituie prin încălcarea tabuurilor genitalității.

Ipoteza mea este că în modernitatea noastră târzie, semnificația homosexualității este aceea a accesului sacrilegal la sacralitatea sexualității.

Cazul homosexualității este acela al unei resacralizări a iubirii devenite banale, decăzute de la rangul unei pasiuni, prin sacrilegiu, o atingere a sacrului prin transgresare, nu prin transcendere.² Or, tocmai asta ne spune mitul lui Oedip: dorința, fundalul teoretic psihianalitic al iubirii, reprezintă, conștient sau inconștient, – și dacă inconștient atunci cu atât mai profund –, încălcarea unei legi, norme, interdicții.

AUREL CODOBAN

¹- Ne referim la Roger Caillois, *L'Homme et le sacré*, Paris, Gallimard, 1950 și la Rene Girard, *La violence et le sacré*, Paris, Bernard Grasset, 1978.

²- Pentru detalii, se poate vedea: A. Codoban, „Homosexualitatea – inițiere rituală, identitate snoabă și resacralizare sacrilegală”, în *Cogniție, Creier, Comportament*, vol. I, nr. 4, decembrie 1997

Vatra veche dialog

MIRCEA SÂNDULESCU

„AȘ SPUNE CĂ ȚI-AI RATAT VIAȚA... CÂND ȘANSELE DE A IUBI AU TRECURT PE LÂNGĂ TINE, CA NIȘTE CORĂBII ÎNTUNECATE ÎN NOAPTE”

(I)

Mircea Săndulescu s-a născut la Braila, în 20 septembrie 1945. Absolvent al Facultății de Limba și literatura engleză a Universității din București.

Între 1970-1980, profesor de engleză la liceele Sadoveanu, Caragiale și Coșbuc din București. Pentru o scurtă perioadă, înainte de plecarea din țară, a fost asistent de engleză la ASE, unde a predat Engleza Comercială.

Între 1980-1985, a fost redactor la revista *Viața Românească*.

Din 1985 trăiește cu familia la New York, unde lucrează ca profesor.

A scris romanele: *Tenișii miresei*, *Victorie clandestină*, 1977, *Tratat despre oaspeți*, 1979, *Placebo*, 1983, *Intermediarul*, 1983, *Escapes and Ashes*, 2005,... piesele de teatru: *Scenă de vânatoare întreruptă*, Teatrul Național, Timișoara, 1982, *Broasca țestoasă*, Teatrul de Stat, Sibiu, 1980, *Omul de paie*, Teatrul de Stat, Pitești, 1981.

*

– Cum explicați stângeneala pe care o au oamenii în fața cuvintelor mari, în vorbele unui personaj al dumneavoastră? Ne putem ascunde în cuvinte? Le putem locui?

– Dacă ne putem ascunde în cuvinte, în spatele cuvintelor? Sunt oameni care au un mare talent de a face asta. Uneori e înțelept, uneori e ipocrizie mizerabilă. Politicienii sunt experți la acest joc verbal. Pe de altă parte, trebuie știut că, dacă spunem adevărul tot timpul, seara ne trezim părăsiți de toți.

– De ce nu mai știu oamenii să își

vorbească „briliant și profund”? Este duelul intelectual un motor al progresului?

– Eu cred că mulți oameni vorbesc „briliant și profund”, cum spuneți în întrebare. Cred că s-a vorbit dintotdeauna așa, în cercurile elevate ale societății. E bine că există elite. O societate fără elite se cheamă că nu înaintază. De multe ori, copiii vorbesc „briliant și profund”, cu mai multă candoare decât elitarzii. Într-o vizită recentă, mă jucam cu un băiețel, în casa unor prieteni, și, la un moment dat, a avut loc următorul dialog: „Tu știi și să pescuiești și să faci origami, tu știi totul!” zice copilul. Eu, cu un aer fals-arogant, îi spun că da, știu tot ce e pe lume. La care el, zice: „Dacă-i așa, atunci spune-mi de ce s-a făcut lumea.” M-am uitat la el consternat. „De ce nu există nimicul?”, a insistat el, neștiind că pune cea mai mare întrebare a existenței: De ce există ceva, în loc de nimic?

– Cum se poate exploata, în literatură, frumusețea lumii? Viața dictează literaturii sau, invers, ca la Gib. I. Mihăescu, literatura este chemată să salveze viața?

– Frumusețea lumii? Da, ca și în pictură, ca și în muzică. Totul e s-o vezi și încă și mai important, s-o poți reda. Recent, am văzut un documentar despre Delta Dunării, realizat de un producător român, Radu Tora. Foarte bine făcut, dacă îl privești de două ori te întorci definitiv acasă din exil. Cât despre întrebarea dacă literatura e chemată să salveze viața, da și nu. Iată da-ul: cuvintele pot mobiliza imens, Biblia, poezia de dragoste, poezia combativ-revoluționară (cum e Marseilleza), toate au modificat enorme mulțimi de oameni, în diverse feluri, în timpul istoriei. Unele texte pot radicaliza o masă de oameni, până atunci amorfă și placidă. Trebuie să folosim cuvintele judicios, pentru întărirea valorilor (mă refer la cele fundamentale: binele, adevărul, frumosul) și nu pentru înrăire, distrugere, ură. De pildă, cuvintele „Nu ne răzbuunăți”, lăsate de un mare deținut politic, combinate cu preceptele creștine de non-răzbunare, pot întoarce cu 180 de grade atitudinea cuiva care, să zicem, contemplează să se răzbune pe cineva pentru cine știe ce motiv. În acest sens, literatura poate salva viața, poate să ne atenueze singurătatea, mai ales singurătatea în doi. Și, bineînțeles, referindu-mă la

prima parte a întrebării, viața dictează literaturii, e o stradă cu dublu sens de circulație. Dar iată și nu-ul: după mii de ani de literatură care promovează valorile (în epoca modernă, *the good guy* e eroul principal, și totdeauna câștigă), oamenii au rămas cam aceiași, cu aceleași păcate ca acum cinci mii de ani. Deci, cred că literatura, arta da, modifică, dar, în același timp, paradoxal, nu schimbă, fundamental, omul.

– În ce măsură viața trăită este o valoare supremă? Și câți oameni au imaginație pentru a o trăi? Marile ratări și marile înfrângeri sunt, spuneți, învecinate. Se poate ca unul și același eveniment să fie privit ca o înfrângere de un individ, în timp ce altul să îl vadă ca o victorie?

– Vreți să spuneți „marile ratări și marile victorii”. Răspunsul e da. Am cunoscut, recent, un cuplu divorțat: ea era încântată că s-a despărțit, el era trist.

– Cum este cu puțință „ieșirea din vitrină” și descoperirea tainei existenței? Cum ați defini această taină?

– Nu mai țin minte la ce context, din ce roman de-al meu, te referi când spui „ieșirea din vitrine”. Cât despre taina existenței, nimeni n-o știe cu adevărat. Pentru cei care cred în religie, dilema e rezolvată. Pentru ceilalți, misterul se adâncește și mai mult. Mie îmi place ca misterul să se adâncească, nu să se simplifice.

– De ce „show-ul vieții” este mult mai spectaculos decât trăirea esențială? Trăim clandestin pentru că fugim de noi înșine? Ne putem elibera de „falsele nevoi”?

– Viața e pitorească și nu ne plictisește. Trăirea clandestină domină viața multora. În clandestinitatea gândurilor, aproape toți păcătuim. Mulți visează că au câștigat la loterie, că fac dragoste cu adolescente, că sunt în funcții mari. Personal, am încercat să reduc acest decalaj între ce am, ce sunt, ce trăiesc real și imaginar, pentru că decalajul face rău la psihic. Pe un tricou am văzut scris „Love what you do, and do what you love”. Așa e. Secretul fericirii nu e să faci ceea ce-ți place, ci să-ți placă ceea ce faci. Vorbind de trăire dublă, clandestină, îi căinez pe bărbații care se gândesc la altă femeie, în timp ce fac dragoste cu alta, și nu-s de acord cu sexologii care pretind că asta e sănătos. (Aceiași sexologi prăpăstioși pretind că →

FLAVIA TOPAN

masturbarea e sănătoasă. Să fie la ei!) Cum poate fi sănătoasă această dedublare? Vă amintiți de celebra vorbă franceză, „faut de mieux on couche avec sa femme”? Și aia e ceva rău, cred că sunteți de acord cu mine. Nociv. Dedublatoriu. Duce la nevroză de gradul întâi, cu vârf. Dar, iată, și o altă formă de clandestinitate: o celebritate mărturisea, într-un interviu, că, de ani de zile, vede un terapeut psihic. Și interviewerul îl întreabă cu ce s-a ales după toți acești ani. El zice că cel mai mare beneficiu a fost că acum reușește ca, în timpul sexului (probabil cu soția, din câte am înțeles), să se gândească la ea și nu la alta. Sau la altele, că unii sunt lacomi. Și vin eu și zic că, dacă omul acela a reușit asta, atunci e norocos. A scăpat de dedublare erotică. Dar sunt mulți alții care gândesc invers. Totul e atât de complicat în creierul uman. În petalele circumvoluțiunilor noastre bănuie uragane, zboară stoluri de păsări ciudate, se aude șoapta unui adolescent trist.

În ultima parte a întrebării, întrebi dacă ne putem elibera de nevoile false. Ar fi bine, căci cele mai multe din nevoile noastre sunt false (cumpărăm lucruri cu nemiluita) sau egocentriste. Dar, trebuie să admit, nevoile false au o mare funcție progresistă. Vrând să impresionezi, ești mai îngrijit, te îmbraci mai elegant, îți cumperi o mașină mai bună, invidia e fenomenal de progresistă. Când femeile invidiază o doamnă de 62 de ani, pentru că are un corp de 35, sigur că se duc la sală și *exercise* mai mult. Sigur că, o dată pe săptămână, intri pe o dietă severă și sigur că îți îngrijești mai mult părul. Sunt aceste nevoi false? Da și nu. Când arăți bine, te simți *empowered*, împluternicit. Privită din unghiul acesta, nevoia nu mai e falsă, e eliberatoare. Nevoia de competență și nevoia de a fi iubit sunt printre cele mai tiranice nevoi ale ființei umane. Ne simțim mizerabil când nu ne pricepem. Deci, nevoia de pricepere, de competență nu e falsă, fără doar și poate. Dar e nevoia de a fi iubit falsă? Natura, în sine, nu dă doi bani pe iubire, ei îi pasă numai de însăși viața. Natura vrea perpetuare, n-o interesează sentimentele, de aceea însărcinează o femeie, chiar dacă e violată de un monstru. Dar, ca ființă socială, bănuie de emoții (ca un pom de Crăciun, prin care fulgeră scânteile artificierilor), da, nevoia de iubire e reală. Paradoxal, și nevoia de sex e

parțial falsă. Între sex și iubire, mulți oameni ar alege iubirea. Deci nevoia de iubire e reală. Aș spune că ți-ai ratat viața nu când n-ai făcut avere, titluri și diplome, ci când șansele de a iubi au trecut pe lângă tine, ca niște corăbii întunecate în noapte.

– În ce măsură este literatura o formulă de compensare, de recuperare a „ceea ce ar fi putut să fie”? Sau este ea o doar o simplă de apropiere de celălalt?

– Literatura compensează viața și, într-adevăr, recuperează ceea ce ar fi putut să fie. Trăim scenarizant datorită literaturii, trăim *vicariously* (nu găsesc traducerea acestui cuvânt în românește). Dar în context saxon înseamnă, de pildă, că trăiești prin victoria altcuiva, e folosit uneori negativ în comentariul educațional, de pildă: „X e o mamă foarte ambițioasă ca fiica ei să reușească, încât, îți vine să crezi, that she wants to live vicariously through her”. Literatura face asta, ne ajută să trăim *vicariously*, trăim printr-un personaj cu care ne identificăm, biruim *the bad guy*, alături de *the good guy*. (Microbiștii de fotbal trăiesc senzații similare.) Uneori, o bucată literară, un film ne face mai buni, mai generoși, mai compasionali (valoarea de prim rang la evrei). Atunci, menirea nobilă a artei, de a-i face pe oameni mai buni, pare să-și fi atins scopul. Pare. Căci adesea ne incită în timpul unei lecturi sau în timp ce vedem un film care prezintă un erou onest, nobil, în lupta cu forțe retrograde, dar, după ce se termină

filmul, facem tot ceea ce știm noi. Atunci arta nu e decât *entertainment* și nu duce la transformarea consumatorului de artă.

– Este cu puțință „să vezi prea mult”? Cel care vede prea mult este liber sau îngrădit de vederea largă? Cum se vede mai mult? Dacă privești cu mintea sau cu inima?

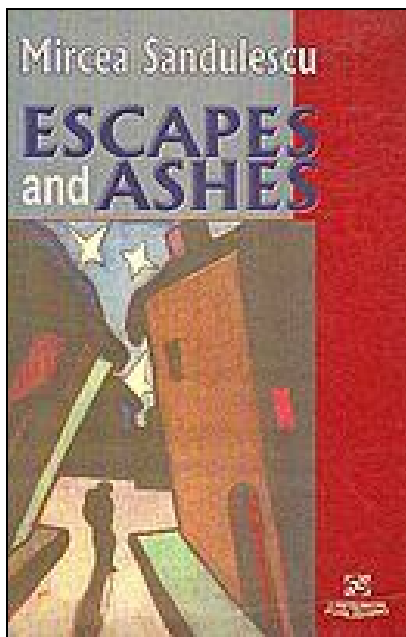
– Cel care vede „prea” mult, vede mai bine, deși, uneori, asta poate complica viața. Cât privește „mintea sau inima”, ne trebuie amândouă. Femeile sunt mai „bogate” în emoții decât bărbații. Bărbatul e cu predilecție rațional, logic. Acesta e un paradox, pentru că statistica arată că majoritatea sinucigașilor e masculină. La fel e și cu bolile emoționale, psihice. Asta înseamnă că bărbatul este mai fragil psihic, nu? Femeia e sexul tare, fără doar și poate. Admir emoționalitatea feminină și-l căinez pe bărbatul care și-a inhibat emoțiile complet. (Parțial e bine, complet e rău.) Bărbatul care n-are emoții puternice și, încă și mai grav, pe care nu și le exprimă, e contorsionat, dedublat, chinuit. Din păcate, când bărbații își exprimă emoțiile, ei apar ca slabi.

– Nu suntem în stare să trăim pentru că gândim prea mult? Cum ne putem lecu?

– E foarte bine dacă gândim. Nu cred că vreodată gândim prea mult. Ladima, eroul lui Camil Petrescu, face filosofie în pat. Cititorul de vulg e tentat să spună că acest bărbat e cam sucit, dar mie mi se pare bine să combin dragostea cu filosofia. Bineînțeles, dacă o faci cu măsură și la timpul potrivit, e mai bine chiar decât sticla de șampanie. Cel mai bine, ne asigură experții, e troika șampanie, dragoste și filosofie. Sexualitatea e în natură, gândirea e cultură – cultură, în sensul de artificiu superb al socialului. Trebuie măsură în toate. *Aurea mediocritas*.

– La cine e adevărul? La cel care observă (vede) sau la cel care trăiește? Dacă trăim cu toții sub „semnul unei închipuiri continue”, cum putem distinge valorile adevărate?

– Adevărul poate fi și de partea celui care „observă”, dar și la cel care-l trăiește. Sau poate să nu fie la niciunul. E greu de spus cine deține monopolul lui. Valorile fundamentale sunt cele știute: frumosul, adevărul și binele. Problema e că le interpretăm diferit.

O AMINTIRE DESPRE POETUL ȘTEFAN BACIU

Îmi propusesem mai demult să-i trimit lui Ștefan Baciuc o scrisoare, dar o intervenție chirurgicală de ultimă oră m-a împiedicat s-o finalizez. Era în timpul Crăciunului. Așa că, în dimineața zilei de 11 ianuarie 1993, scriam următoarele concitadinului meu brașovean, strămutat la Honolulu:

„Stimate domnule Ștefan Baciuc,
Împreună cu familia, sunt stabilit definitiv în U.S.A., deocamdată aici la Idaho. Aș dori să reiau corespondența cu dvs., întreruptă cândva, independent de voința mea. La plecarea mea din țară, am văzut antologia dvs. de poezii în birou la Mircea Ciobanu, unde am zărit-o și pe sora dvs., venită, probabil, să perfecteze un contract editorial pentru dvs.

Cu ani în urmă, în *Brașovul literar și artistic*, respectiv *Dicționarul scriitorilor brașoveni*, am introdus „fișa” dvs. literară, dar cenzura locală, patronată de ferocele Dulea, a scos-o. Pare-mi-se că v-am scris, atunci, în acest sens, v-am trimis și o ilustrată cu Biserica Neagră. Dar nu mi-ați răspuns. La cererea mea, ați avut bunăvoința să-mi trimiteți și cartea *Praful de pe tobă* la o adresă din Italia, unei persoane în care am avut încredere, dar care s-a dovedit, ulterior, căzută în patima drogurilor, ceea ce i-a alterat caracterul, „rătăcind” exemplarul trimis de dvs. Aș dori să citesc atât antologia dvs. de versuri, pe aceea scoasă la Madrid am citit-o la timp „potrivit”, e un fel de a spune potrivit, cât și *Praful de pe tobă*. Ca brașovean get-beget ce sunt, și nu numai pentru aceasta, intenționez să scriu o micro-monografie despre viața și opera dvs., reconstituind climatul intelectual al Brașovului ante și postbelic, de ale cărui influențe spirituale am beneficiat și eu, în tinerețea mea. Poate că aveți bunăvoința să-mi trimiteți – firește, dacă vă stă în putință – ambele volume, deși poate că între timp, *Praful...* a fost reeditat în țară, înlesnindu-mi astfel redactarea proiectatei monografii și a unui succint eseu pentru revista *Astra* de la Brașov.

Vă precizez că prin amabilitatea doamnei Tenghea și a lui Dorli Blaga, am publicat cândva corespondența Marelui Tao (alias Lucian Blaga) cu prima dintre ele. Vă doresc un An Nou cu sănătate, al Dvs...”

Nu peste multe zile de la expedierea acestei scrisori, mă sună, de la Washington D.C., prozatoarea Silvia Cinca, întrebându-mă direct: „Parcă tu

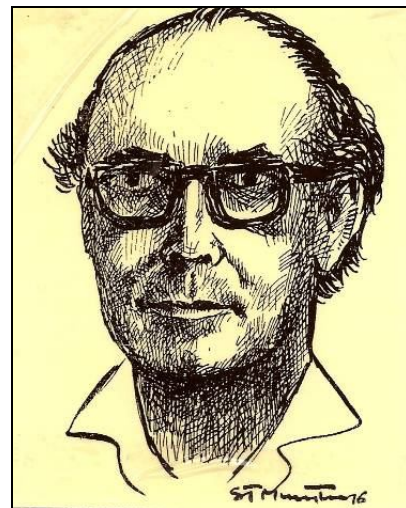
ziceai că i-ai scris lui Ștefan Baciuc?” „Da, eu.” „Află că a murit pe 6 ianuarie...”

Așadar, pe 11 ianuarie 1993 scriam unui mort.

Împrejurarea mă tulbură și acum când scriu aceste rânduri. Căci nu scriam unui dispărut oarecare, ci unui ilustru poet și poliglot, plecat în Câmpiile Elizee. Recitesc scrisoarea și mă opresc la cuvintele „firește, dacă vă stă în putință”, care au dintr-odată altă rezonanță decât aceea pe care i-am dat-o în dimineața zilei de 11 ianuarie... O rezonanță fatidică. Iată deci că poetului Ștefan Baciuc, nu-i mai „stă în putință” să-mi răspundă. Mi-aduc aminte că această propoziție am intercalat-o în frază, în ultimul moment, ca sub impresia unui dicteu, care ascundea și o umbră de ironie. Am simțit-o că mă înțeapă în inimă, împingându-mă să elimin cuvintele, dar totuși, le-am lăsat.

Aceasta să fie oare celebra “ironie a soartei” de care făceam adeseori caz, acel rânjet ascuns al Destinului? Tot acum descopăr că nu Biserica Neagră i-am trimis poetului în urmă cu ani, ci Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, aflată nu departe de locuința sa natală, de sub poalele Tâmpii. Semnul negru al morții sale se strecurase, așadar, și aici.

Dar a murit, într-adevăr, Ștefan Baciuc? Dincolo de metaforă și de adevăr, el n-a murit din moment ce noi doi eram în corespondență telepatică. El îmi transmitea semnalele morții sale – că nu-i mai stă în putință să-mi răspundă, că Biserica Sf. Nicolae se arăta pentru el ca o biserică cernită – iar

Portret de Ștefan Munteanu, 1976, Honolulu

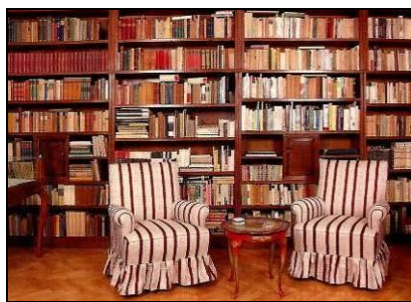
eu le așterneam pe hârtie. Neființa lui vorbea cu ființa mea, și ea trecătoare, iar aceasta din urmă, cu neființa lui, devenită eternă. Poate că rădăcinile acestei disponibilități a poetului de după moarte – aceea de a convorbi cu semenii – se află chiar în versurile sale. Din păcate, nu le am la îndemână, să verific afirmația, dar îmi amintesc că, de câte ori le-am citit, mai ales antologia scoasă la Madrid, am încercat un sentiment nelămurit; că e vorba de un poet a cărui specificitate e greu de prins, de definit. Că e vorba de un amestec ciudat de enigmatic și patetic care circulă ca un fluid în versurile sale; acel fluid supranatural care îl făcea să se simtă, în același timp, în Brașovul copilăriei și adolescenței și în Hawaii exilului său, iată, transformat și transferat în eternitate. Probabil că recitită aici, opera poetică a scriitorului brașovean Ștefan Baciuc cel care a ridicat la ceruri Brașovul, cetatea noastră natală și, straniu lucru, a cărui casă paternă, de pe strada M. Weiss, o căutam înaintea plecării mele din țară, nereușind s-o identific, să primească alte conotații decât cele cunoscute. Poate că un Manolescu să aibă dreptate când spune că Ștefan Baciuc este un poet planetar, sau al sentimentelor planetare... Poate.

În ceea ce mă privește, dragă maestre Ștefan Baciuc, eu tot mai aștept răspunsul tău să vină de pe “planeta” pe care te afli. Și chiar dacă nu sosește, eu, însă, voi continua să-ți scriu.

New York

M.N. RUSU

P.S. Astăzi, la Brașov, înspre Tâmpa, de la Poarta Șcheii în sus, pe dreapta, există o fermecătoare Casă memorială Ștefan Baciuc.

Interioare din casa lui Ștefan Baciuc din Brașov, str. Gh. Bailescu nr. 9

Stefan Zweig între oglinzi paralele

(I)

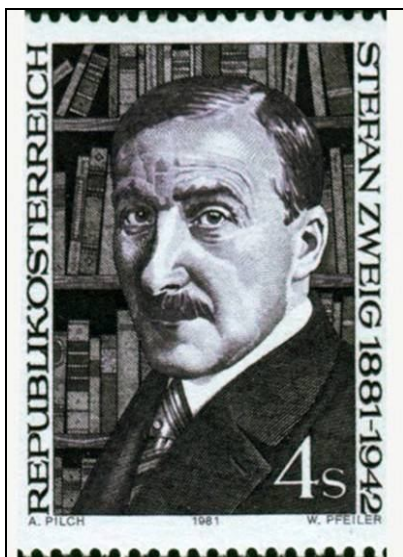
În 1992, m-am gândit să republic un eseu celebru al lui Stefan Zweig, în traducerea lui Eugen Relgis (sub pseudonimul E. Margita), apărută în 1945, un moment crucial al istoriei europene și nu numai. Seismograful autorului, ca și al traducătorului, înregistraseră marele cutremur al jumătății de veac douăzeci, care avea să schimbe parcursul istoriei în întregul ei și să aducă la suprafața timpului două sisteme sociale diferite, despre care crezusem că vor ține lumea în echilibru. Mi s-a părut atunci că asistasem, în decembrie 1989, la o modificare fundamentală de parcurs la umanității, din moment ce unul dintre marile sisteme de ghidaj, acela căruia aparținusem și eu, socialismul, dispărea. Am adus deci traducerea la parametrii limbii române din 1989 și am publicat-o, adăugându-i note și o postfață care atesta ceea ce gândeam despre conținutul eseului lui Zweig, ca și despre chestiunile pe care le ridicase autorul publicându-l.

După douăzeci și doi de ani de la această întreprindere, m-am apropiat din nou de *Castellio contra Calvin*. Un strigăt împotriva morții, eseu lui Zweig. Lectura lui, confruntată cu lumea românească, europeană și globală în care trăim de aproape un sfert de veac, mi-a dezvăluit valențe noi ale cărții și posibilitatea de a face considerații pe marginea ei care să ne plaseze în lumina prezentului.

Alături deci cele două puncte de vedere drept indiciu, semn al parcursului propriu, dar, probabil, și semn al propriului nostru parcurs ca entitate globală. Un eseu și un autor între oglinzi paralele, intuiții reflectate la nesfârșit, dar indicii clare dacă vrei să privești atent, ale locului de astăzi: nu doar al locului lui Zweig printre noi, ci și al locului nostru în lumea multiplă a imaginilor pe care le avem despre lume, despre calea de urmat.

1992 – O altă cale

Scriitorul Stefan Zweig s-a născut la Viena la 28 noiembrie 1881, ca fiu al unui industriaș evreu. A fost puternic influențat, în formația lui, de psihanaliza contemporanului său Sigmund Freud. Acesta este poate și motivul pentru care literatura rusă – în principal Dostoievski – a constituit

marele model literar, vizibil în romanele și nuvelele autorului. A studiat germanistica și romanistica la Viena și Berlin, rămânând îndrăgostit, pentru toată viața, de perioada Renașterii italiene.

Deși a debutat cu versuri — *Pagini argintii*, 1901, s-a afirmat în principal ca eseist de mare calibrul, cunoscut și cititorilor români prin titluri precum *Magellan*, *Orele astrale ale omenirii*, *Scrisoare de la o necunoscută*, *Jucătorul de șah*, *Lumea de ieri* ș.a. Menționăm, printre cele mai cunoscute romane ale sale, *Amok*, 1922 (tradus și în românește), *Douăzeci și patru de ore din viața unei femei*, 1934 și *Suflete zbuciumate*, 1938. Remarcabile sunt nuvelele din volumul *Confuzia sentimentelor*, 1936, ca și cele trei eseuri despre Hölderlin, Kleist și Nietzsche din volumul *Lupta cu demonul*, 1925.

Nota comună a romanelor și nuvelor lui Zweig o constituie profunda analiză psihologică, reliefația forței distructive a pasiunii în existența umană. Iubirea, Mila, Răul și Binele, Minciuna și Adevărul, Totalitarismul și Toleranța sunt subiectele de fond ale cărților sale. Astfel, *Lupta cu demonul* a fost precedată de *Trei maeștri*, 1919, despre Balzac, Dickens și Dostoievski și urmată de *Trei poeți ai propriei vieți*, 1928, despre Casanova, Stendhal și Tolstoi. Toate aceste volume au un titlu generic: *Constructorii lumii* și atestă, din partea lui Zweig, dorința de a ne vorbi despre spiritul uman ca adevărat făuritor al istoriei. Eseurile sale dedicate unor personalități ce au marcat momente de referință în parcursul Umanității, într-o bătălie mereu activă pentru păstrarea spiritului de-

mocratic — *Maria Antoaneta*, *Erasmus*, *Maria Stuart*, *Castellio*, *Amerigo Vespucci*, *Fouché* ș.a. au, toate, același subtext: certitudinea și stabilitatea vieții, cu valorile ei majore: toleranță, progres, libertate individuală. Acestea depind de factori adesea incontrollabili, dar tocmai de aceea sunt valori care trebuie apărute.

Ultima carte trimisă la tipar de către Stefan Zweig, înainte de a se sinucide împreună cu soția sa (în 1942, în Brazilia, unde fugise plecând în 1940 din Anglia - refugiat acolo în 1935), a fost volumul de memorii *Lumea de ieri*, care este departe de a fi pur și simplu o carte de amintiri. Considerațiile retrospective ale scriitorului vizează mai mult decât sentimentul pierderii unei patrii, Austria: pe acela al pierderii Europei însăși, a tot ceea ce însemnase spiritul umanist al vechiului continent. Comparând generația părinților săi cu propria sa generație, Zweig observă: „Ei au trăit în aceeași țară, în același oraș și, aproape toată viața, în aceeași casă. (...) Noi însă am trăit totul la modul ireversibil, din ce-a fost odată n-a mai rămas nimic, nu s-a repetat nimic; nouă ne-a fost dat să pătimim cu asupra de măsură tot ceea ce istoria, de altfel rar, face să se abată asupra unui secol întreg. (...) Oricine a trăit sau, mai bine zis, a fost prigonit și persecutat în acest timp, a trăit mai multă istorie decât oricare dintre înaintași.

Și astăzi ne aflăm din nou la o răspântie, la o încheiere și la un nou început. De aceea nu fac deloc un lucru întâmplător atunci când pun punct la o anumită dată acestei retrospective asupra vieții mele”.

Într-adevăr, două războaie mondiale, destrămarea fără întoarcere, în favoarea ideilor republicane, a Imperiului Austro-Ungar, nașterea și răspândirea în masă a ideologiilor extremiste - fărâmițau unitatea spirituală a Europei însăși, așa cum fusese ea în glorioasa epocă numită „fin de siècle”, plonjând-o în plină barbarie. Toată creația lui Stefan Zweig a însemnat bătălia vieții lui pentru păstrarea unității spiritului european, a valorilor pe care le impusese Renașterea, cu tot ce a preluat ea mai bun de la Grecia antică — valori ale umanismului și libertății spiritului în primul rând.

Zweig a aparținut generației lui Thomas și Heinrich Mann, Lion Feuchtvanger, Max Osborne, →

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

DE MÂNĂ CU MINE

Fugise din mine
pe maidanul cu zâmbet trist.
Sta proptită-n marginea vântului
ca o umbră a lunii
căzută pe umărul umed al toamnei.
*

Tu semeni cu un rid al dimineții
așezat de-a curmezișul tâmplei
toamnei
ce-mi crește în trup.
*

Când treci, iubito, pârliazul dimineții,
roua tresare din somn
și aleargă cu capul în jos
pe sub emoția călcâiului tău.
*

Pădurea sforăie sub cotul lunii.
Tu stai pe o frântură de vis,
așteptând dimineața
să-și facă rugăciunea înainte de
culcare.
*

Dimineața cade în somn.
Tu bei cafeaua pe balconul gândului
ce te ține pe umăr.
E încă devreme de tine.
*

Dacă o să pleci
mai spre amurgul dimineții
am să-ți fur din privire
toată tăcerea cu care mă cerți
când te sărut pe marginea gândului
cu care te adaug poveștilor inimii.
*

Orașul seamănă cu tine
când te ciupesc de obraz.
Pe strada dinspre coapse
trece vântul cu cerul în privire.
La fereastră zorile se varsă.
*

Dacă ar fi să plec în zori de zi
când tace luna
cu cerul pe genunchi
am să-ți iau umbra de mână
și-am s-o plimb prin mine

mirându-mă
la fiecare vecernie a inimii.
*

Poate mâine
vom trece amândoi
dinspre amurg înspre noapte.
Și când se va crăpa de ziuă
nu va mai fi decât un pas
până ce moartea ne va prinde
într-o pleoapă.
*

Ieri am căzut în dimineața
ochilor tăi.
Mă împiedicaseram de o lacrimă.
*

Poate am să te iubesc
într-o frântură de răgaz,
când falangele toamnei
vor zornăi pe osemintele lunii
plecate să moară pe buzele dimineții
adormite sub bărbia sânilor tăi.

GEORGE BACIU

→ STEFAN ZWEIG...

Alfred Döblin, Ernst Toller, Romain Rolland, Hermann Hesse ș.a. A fost generația pe care adversitățile istoriei n-au reușit s-o doboare. Astăzi încă, la sfârșitul acestui veac atât de zbuciumat, ale cărui întâmplări tragice nu s-au sfârșit odată cu al doilea război mondial, ne raportăm la generația lui Zweig, ca și la Zweig însuși, cu speranța că bătlălia de la jumătatea veacului ne-a lăsat un mesaj suficient de puternic spre a oferi puncte de sprijin propriei noastre bătlălii.
*

Eseul *Castellio*, 1936, a fost tradus și publicat în România în 1945, încă în plin război mondial. Eugen Relgis considera că momentul apariției în România a acestui eseu, care văzuse lumina tiparului cu titlul *Castellio contra Calvin*, constituia mai mult decât descrierea unei perioade de despotism religios. El atrăgea atenția asupra pericolului uriaș al instalării totalitarismului, al îngrădirii libertății umane și spiritului creator în favoarea unei discipline militare, instaurată asupra întregii societăți. Totul urma să fie aplatizat, interzis, personalitatea mărginită în oricare din manifestările ei ce nu serveau ideologia de bloc, a partidului unic. Momentul era bine ales. România și Europa traversau o perioadă de întunecare a idealurilor umaniste, unitatea ei se sfărâma, așa cum avea să se sfărâme și unitatea României.

A trecut de atunci o jumătate de veac în care problemele omului și umanității s-au adâncit în sensul că o parte a Europei a traversat experiența dramatică a depersonalizării. Umanitatea nu poate însă trece mai departe până nu asimilează toate experiențele posibile ale unei idei și nu trage concluziile necesare. Așa s-a întâmplat în Europa de Est în ultimele patru decenii și jumătate. Publicarea eseului *Castellio* devine cu atât mai necesară astăzi, la noi, cu cât similitudinea de situații o impune de la sine. După experiența totalitarismului, urmează aceea a dezorientării. Oamenii din toate generațiile se confruntă cu dispariția unui orizont cu plafonul jos, dar un orizont cunoscut și verificabil în posibilitățile lui, deci stabil, fără a fi înlocuit de un unul mai sigur. Inflația, șomajul, deschiderea oricăror posibilități de evoluție sau de involuție, pun aceste generații, private până acum de dreptul de a-și forma personalitatea prin confruntare cu rigorile și strălucirea unei lumi deschise, în situația de a trebui să-și dea măsura, să se autodescopere și să acționeze. Cartea lui Zweig vorbește despre primejdia întoarcerii în trecut, dar și despre primejdia acceptării oricărui viitor. Dacă spiritul Renașterii italiene, atât de drag autorului — nu întâmplător *Castellio* era născut în Piemont, cel mai nordic avanpost al Italiei pe continent — acest spirit liber,

pentru care omul e suprema valoare, trebuie să unească din nou Europa, acum, la sfârșitul mileniului al II-lea, atunci trebuie să lăsăm să vorbească această carte ce amintește, deopotrivă, celor două jumătăți ale Europei, despre unitatea lor ideală. Leagănul spiritual al civilizației umane, continentul care și-a trimis mesagerii în lumile noi, descoperind și armonizând, vreme de cinci veacuri, culturi, religii, societăți profund diferite, este — acum mai mult ca oricând — dator să păstreze propria lui unitate și armonia unei lumi sfășiată de contradicțiile acestui veac și acestui mileniu definitoriu pentru istoria căutărilor de sine ale umanității, străbătute de speranța că secolul XXI va fi mai bun ca XX, iar mileniul al III-lea mai bun ca al II-lea.

Castellio contra Calvin, care n-a mai putut vedea lumina tiparului aproape cinci decenii, tratează chestiunea simbolică a protestantismului de la Geneva: abandonarea toleranței în favoarea despotismului. E un simbol care mi se pare că răspunde orizontului nostru de așteptare, consolidând o pistă de acces a spiritului spre tot ceea ce are dramatic — prin prezentul și viitorul imediat — această etapă a istoriei românești și universale. Fie, deci, ca binele să covârșească răul, așa cum a sperat Zweig însuși, ca și toată generația lui, lăsându-ne mesajul pe care ni l-a lăsat.

Pretexte și contexte

ÎNTOARCEREA LUI IOAN ALEXANDRU

L-am văzut prima oară pe Ioan Alexandru în Amfiteatrul „Eminescu” al Filologiei clujene, în anii optzeci, dar poezia i-o citisem încă din anii de liceu, iar în cenele bistrăene erau poeți (între care Virgil Rățiu, el însuși fiu de preot... greco-catolic), care aveau un cult pentru poezia lui, pe care mi l-au inoculat și mie. Îi citisem cărțile apărute până atunci – *Cum să vă spun*, 1964, *Viața, deocamdată*, 1965, *Infernul discutabil*, 1967, *Vămile pustiei*, 1969, *Vina* (versuri) (1967), *Poeme* (1970), dar cartea pe care mi-am asumat-o ca reper a fost *Imnele bucuriei* (1973). M-au entuziasmat *Imnele Transilvaniei*, apărută în 1976, nu-l mai simțeam însă la fel de proaspăt în *Imnele Moldovei*, 1980, ori în *Imnele Țării Românești*, 1981.

Dar era unul dintre poeții de referință ai adolescenței mele, iar atunci când s-a ivit ocazia, eram în ultimul an de facultate, eram „veteran” echinoxist și „în probe” la *Vatra* (căci Romulus Guga îmi promisese categoric că mă va angaja la revista târgu-mureșeană – eram deja căsătorit și stabilit la Târgu-Mureș) și, la solicitarea lui Romulus Guga de a face interviuri pentru „Vatra dialog”, rubrica emblematică a revistei, l-am propus și pe Ioan Alexandru.

Așa că, cu temele făcute, cu relectura la zi a cărților sale, în 25 mai 1982, i-am pășit pragul casei sale, din str. Belgrad nr. 5, din București.

M-a întâmpinat cu entuziasm frățesc, prietenesc, copleșitor pentru mine, cel care-l veneram și-l priveam de jos în sus. Mi-l amintesc îmbrăcat în cămașă albă de in, cu ȋtari, țărănește, probabil ca în Topa Mică a lui.

M-a îmbiat cu vin roșu, „din sângele Domnului”, am povestit despre Clujul acelor ani, Clujul pe care-l părăsise mai mult din nevoie decât de voie. Îmi apărea nu doar ca un mare poet creștin, ci și ca un mare patriot, care-și iubea pământul strămoșesc, neamul său și era un luptător de prima linie pentru a-i apăra valorile. Poate această atitudine a făcut într-un fel mai îngăduitoare stăpânirea la inflexiunile religioase ale poeziei sale, mai ales la cele din Universitatea bucureșteană, dar și la cele din scrisul său.

De altfel, în 1978, el publicase și

volumul *Iubirea de Patrie*, însemnări, eseuri etc., care îi certificau poziția lui în orizontul atașamentului față de poporul său.

Am plecat nu doar cu interviul pe care l-am realizat „după dictare”, căci îi puneam întrebările, la care-mi răspundea rar, cumpătat, înțelegător cu mijloacele precare ale tânărului reporter.

Mi-a dat și un text despre Transilvania, scris de mână, pe care mi-a spus să-l... topesc în conținutul dialogului nostru, într-un firesc al temei despre spațiul transilvan și istoria sa zbuciumată. Nici nu-i de mirare că, după evenimentele din decembrie 1989, Ioan Alexandru s-a înscris, ca fondator, ajungând și vicepreședinte, în nou reînființatul Partid Național Țărănesc, devenit Creștin și Democrat, unde se regăsea cu credința sa și cu iubirea sa pentru poporul român. Cum nu-i de mirare că el a adus crucea de veghe în Parlamentul României, în momente de mare tensiune politică și socială.

Din păcate, ideile lui n-au intrat în rezonanță cu cei care s-au trezit peste noapte mari europeniști, pentru care identitatea națională nu mai avea niciun sens, refuzând intrarea în concertul națiunilor cu demnitate, lăsându-se momiți cu poleiul occidentalismului de tinichea.

Patetismul, înflăcărea națională ale lui Ioan Alexandru păreau depășite, neconforme europenizării la pachet. Era în contradicție, credeau cei deveniți peste noapte apologeții europenismului fără naționalism, cu mersul lumii, el, cel care dorea să fim noi înșine, prin valorile noastre, care credea că ne putem schimba și impune prin credință și iubire de neam, prin istoria noastră, cu toate ale ei. Cele două legislaturi ca parlamentar (deputat în legislatura 1990-1992 și senator PNȚCD de Arad, în legislatura 1992-1996) l-au îngenuncheat, l-au copleșit, grăbindu-i

sfârșitul, neîmpăcat și de-parte de țară (16 septembrie 2000, la Bonn).

A ars cu flacără prea mare pentru acele vremuri.

De ce e marginalizat Ioan Alexandru? De ce opera lui nu e recuperată și readusă în actualitate? Nu mă gândesc nici la conspirații, nici la ignoranță!

Poate există și motive obiective, legate de drepturile de autor!? Eram dispus, mă angajasem într-o discuție avută la Bonn, cu unul dintre fiii lui Ioan Alexandru, Ioachim, în septembrie 2010, să tipăresc pe cheltuială proprie o antologie din poezia lui Ioan Alexandru și să dedic un număr special din *Vatra veche* poetului imnelor. Cu concursul familiei poetului. Din păcate, au fost doar vise...

Receptarea operei lui Ioan Alexandru, relectura ei nu mai țin însă de aceste, să le zicem, circumstanțe obiective, pentru că opera lui se află în bibliotecă, ea poate fi cercetată, abordată din perspective noi. Tratată monografic! Există suficiente voci critice de autoritate, credibile, care să susțină, într-un fel, reinsertia operei lui Ioan Alexandru în actualitate, în integralitatea ei, nu în polaritate, cea indusă de schimbarea prenumelui poetului din Ion în Ioan. Pentru că marea cultură a lumii prin care a trecut – bursier Humboldt, în Germania, cursuri de specializare în filosofie, teologie, filologie clasică (limba și literatura greacă și ebraică), istoria artei la Freiburg, Basel, Aachen și München – l-au făcut nu să se rupă de tradiție, ci să-i înțeleagă mai bine semnificațiile acesteia. Spunea în dialogul nostru: „Cu alți ochi m-am întors în Maramureș. M-am apropiat mai mult de țara mea. S-a declanșat o sete după spațiul românilor și cred că contactul cu alte civilizații e declanșator”. Și altfel a scris și *Imnele Putnei* (1985), și *Imnele Maramureșului* (1988).

Chiar și teza sa de doctorat, *Pa-tria la Pindar și Eminescu*, susținută în 1973, nu face decât să ne racordeze la marile civilizații, culturi. Se ne pună în legătură, în armonie cu ele.

O afirmă și Zoe Dumitrescu-Busulenga, atunci când evaluează recuperarea arhaicității specifice, a univ-ersului mitic: „spunându-le în graiul plin și greu ca spicul al țărânului ardelean, le reîntemeiază în cel mai deplin sens heideggerian, trecându-le în puterea de logos refăcută a cuvântului”.

Iar Ioan Alexandru o confirmă, în interviul din 1982: „Eu nu am →

NICOLAE BĂCIUȚ

încredere într-o poezie care ignoră Logosul și istoria lui”.

Născut în zi de Crăciun (25 decembrie 1941), de Nașterea Mântuitorului, i-a fost hărăzit lui Ioan Alexandru să propovăduiască cuvântul acestuia, cuprinzându-i în bucurie și iubire partea noastră de pământ și de cer: „Acestea două (*Imnele bucuriei* și *Imnele iubirii*, n.m., N.B.) sunt coperțile trilogiei neamului, trilogie în care am încercat să cuprind ceea ce e etern pentru cei ce viețuiesc în acest spațiu românesc”, completa Ioan Alexandru în același interviu.

Prin Ioan Alexandru, imnul a fost reînscris în circuitul de valori ale artei și credinței noastre. Imnul, spune Ioan Alexandru, într-un interviu realizat de Constantin Coroiu (*Dialoguri literare*, Junimea, 1976): „nu te lasă pe drum, nu te lasă suspendat, se face punte pentru a-ți putea continua călătoria”.

Imnograful Ioan Alexandru trebuie citit și în această grilă sintagmatică, definitorie pentru anii în care credința era pusă la zid de Statul ateu. A adus în literatura română o experiență unică, originală, care-și extrăgea seva deopotrivă din Pindar, din Sfântul Ioan Damaschin, din sutele de imnografi ai lumii creștine bizantine, din Grecia, Italia, Palestina, Siria, Cipru, Creta și Sicilia, dar și din, neîndoios, Eminescu, autor al imnelor mariane – *Rugăciune, Răsai asupra mea*.

E nocivă pentru istoria literaturii române ocultarea lui Ioan Alexandru. El nu poate fi pus în opoziție cu nimeni, nici dintre înaintași, nici dintre contemporanii săi, ci doar cu sine, cel care, din preaplinul său sufletească, revărsa binecuvântare. Niciunul dintre contemporanii săi nu a mers atât de ferm pe calea pe care și-a ales-o, neabătut, imun la compromisuri. Îl avea pe Dumnezeu, chiar atunci când pentru cei mai mulți Dumnezeu a murit. Căci el îl văzuse pe Dumnezeu. Logos întrupat în istorie.

„Singurii poeți care au rămas sunt poeții creștini, spunea Ioan Alexandru, în 1991, (într-o conferință publică susținută la Brăila, la primul Festival Național de Poezie Creștină „La început a fost Cuvântul”), pentru că au obiect! Poezia modernă nu mai are obiect. Nemaivestind Învierea lui Christos, ce să mai vestești, ce să mai spui?”

Printre poeții care rămân se numără, cu siguranță, și Ioan Alexandru.

Întâlniri pasagere

Pe planeta noastră, unde sunt în jur de 7 miliarde de oameni, există o anumită probabilitate ca doi oameni să se întâlnească. Dacă trăiesc fizic, în același timp, pe același continent, și mai ales în aceeași țară, regiune, oraș etc., probabilitatea e mult mai mare. Dacă au aceleași afinități, atunci șansa întâlnirii lor crește considerabil.

Întâlnirea mea cu Ioan Alexandru a fost facilitată de faptul că trăiam fizic în același timp, pe același continent, în aceeași țară, și aveam aceeași iubire, literatura și istoria poporului român și, în speță, poezia, „dulcea inutilitate”, cum spunea cineva.

Trebuie să spun, însă, încă de la început, că nu am fost un apropiat al poetului, întâlnirile dintre noi, puține la număr, fiind pasagere, întâmplare conjunctural.

L-am văzut, am vorbit cu el și l-am ascultat prima dată pe poet, la Iași, în octombrie 1978, cu ocazia desfășurării primului Colocviu Național de Poezie. S-a întâmplat în contextul foarte zbuciumat ale acelor zile, rămase emblematice pentru cei 300-350 de scriitori, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, dar și pentru lumea literară a vremii (al doilea Colocviu Național de Poezie n-a mai avut loc), în care n-au lipsit scandalurile, acuzele și huiduielile diverselor tabere și gășcuțele literare și chiar bătaie (a „se vedea” pumnul primit de poetul Dan Deșliu de la poetul Ion Nicolescu, în plen și în plin, pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, în chiar prima zi a colocviului).

Momentul memorabil al întâlnirii cu „poetul imnurilor” a fost în holul Bibliotecii „Mihai Eminescu”, de la poalele dealului Copou, unde Ioan Alexandru venise să convingă autoritățile să permită celor aproximativ 100 de tineri (în majoritate studenți) să intre în aulă, unde se desfășura cea de-a doua zi a Colocviului. (Date fiind fapte întâmplare cu o zi în urmă, autoritățile interzisese accesul publicului). Fiind unul dintre tinerii, iubitori de literatură, care s-au remarcat în acele zile și ore, am vorbit, în numele tinerilor prezenți, cu George Macovescu, fostul ministru de Externe al României, devenit președinte al Uniunii Scriitorilor, dar și cu mai mulți poeți, printre care și Ioan Alexandru, care veniseră să ne susțină cauza, adică participarea

La mormântul poetului Ioan Alexandru (30 octombrie 2004 – de la stânga la dreapta: Carmen Ducan, Răzvan Ducan, Dumitru D. Silitră, Zoltan Demeter, Geta Demeter, Costea Viorica și (jos) Nicolae Băciuf)

noastră, a publicului interesat de poezii țării și poezie. Din câte îmi amintesc, Ioan Alexandru era unul dintre cei mai vehemenți susținători ai noștri. Vehement, dar totuși echilibrat. El, ca și alții, au vorbit „în pustiu”, „la pereți”, mai marii zilei nelăsându-se înduple-cați, în pofida tuturor argumentelor, aduse... Într-un târziu, dându-ne seama că nu există altă soluție, am forțat ușile și paza (s-au spart geamuri, s-au stricat uși, s-au șifonat haine și s-au rupt nasturi) și am intrat, spre bucuria sute-lor de poeți din aulă, care s-au ridicat în picioare, aplaudând curajul și reuși-ta noastră. Toate acestea le-am descris, pe îndelete, într-un eseu, publicat în „Cronica” de la Iași, dar și în cartea mea de eseuri „Cititor de contoare, scriitor de vagoane”, Ed. Nico, 2014, intitulat „Amintiri cu scriitori”. Spu-neam în acesta: „..... L-am auzit atunci, printre alții,... pe poetul Ioan Alexandru, cu un expozeu de aproape o oră, furibund și înflăcărat, despre măreția cultural-istorică a Ardealului, despre neamul nostru românesc, în general, despre istoria și destinul lui, fapt ce m-a făcut pur și simplu să mă ridic în picioare de unul singur și să dau tonul unei avalanșe de aplauze. De altfel, printr-un bilețel discret, venit din spate, de la un binevoitor, mi s-a atras atenția să stau potolit, că în imediata mea apropiere e un „tip cu ochi albaștri”, adică un securist, în jargon....”.

Ulterior, în luna următoare (noiembrie 1978), poetul Ioan Alexandru a fost și în orașul meu natal, →

RĂZVAN DUCAN

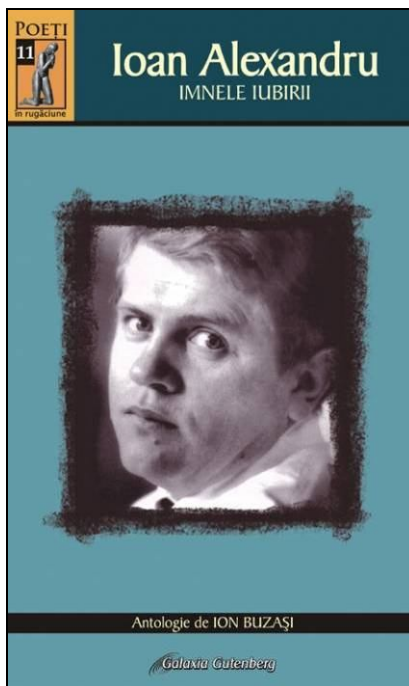

Târnăveni, prilej cu care a avut loc la Casa Orășenească de Cultură o întâlnire cu public, găzduit fiind peste noapte de către scriitorul Aurel Hancu, președinte al cenaclului literar, cenaclu care pe atunci se numea „Tudor Argezi”. Cu foarte puțin timp înainte de Revoluția din 1989, același scriitor târnăvănean a încercat din nou aducerea poetului în localitate, însă întâlnirea cu publicul din Târnăveni a fost interzisă de către organele de partid locale (poetul intrase în „colimatorul” puterii ca „nealinat” ideologiei partidului, datorită convingerilor religioase prea pregnante), astfel încât acțiunea a fost „dislocată” de la Târnăveni și a avut loc la Mediaș, unde, se pare, „organele de partid” erau mai... permissive.

Apoi l-am mai întâlnit în (cred) 1987, când am câștigat un premiu la Cicărlău, Baia-Mare, la un Concurs Național de Poezie, denumit « Vasile Lucaciu ». Acesta era președintele juriului. După o noapte de călătorie, într-un tren neîncălzit, organizatorii ne-au așteptat cu țuică fiartă și gogoase calde! Unii dintre cei prezenți, poeți și membri ai juriului, s-au « încălzit » bine, fapt ce l-a determinat pe autorul celebrilor imne să îi (ne) certe, ca pe niște copii. Îmi mai amintesc că ziua de 1 Decembrie ne-a găsit în acea comună maramureșeană, ce organizase concursul. În curtea bisericii, sub o ninsoare feerică, țăranii locului, în costume populare, s-au prins ad-hoc într-o horă, cântând « Hora Unirii ». Primul care s-a prins în horă cu ei a fost Ioan Alexandru, iar al doilea, lângă marele poet, subsemnatul. Sărbătoream Unirea cea Mare, deopotrivă țăranii, poeți și aspiranți la statutul de poet (printre care, pe atunci, mă număram și eu)!

Peste ani, în calitate de director al Casei Municipale de Cultură „Mihai Eminescu” din Târnăveni, am cultivat cu multă convingere valorile românești, în speță cele culturale, având sprijinul directorului Direcției pentru Cultură Mureș, scriitorul Nicolae Băciut. În această idee, a rămas memorabilă o excursie organizată (alături și împreună cu un grup de poeți târnăvăneni), la 30 octombrie 2004, „pe urmele lui Ioan Alexandru și Nicolae Steinhardt”, adică la Mănăstirea Nicula (de lângă Gherla) și la Mănăstirea Rohia (de lângă Târgu-Lăpuș), „într-o superbă adunare cenaclistă pe roți”. La Nicula, am poposit, pentru câteva clipe de

reculegere, dar și pentru a aprinde câte o lumânare, la mormântul lui Ioan Alexandru, iar la Rohia, fieful marelui cărturar evreu, creștinat, Nicolae Steinhardt, am vizitat și casa unde Ioan Alexandru venea des, pentru recreere, liniște sufletească, meditații spirituale și loc al împlinirilor literare. Ghid competent ne-a fost scriitorul Nicolae Băciut.

Poetul și Pustia...

Efortul ascetic al poetului Ioan Alexandru de a pătrunde în duh *Vămile Pustiei* face din creația sa un veridic dialog cu Divinitatea. El se întoarce în prima zi a Creației, parcurge drumul căderii și al jertfei, se încarcă de tensiune ontologică, pentru ca, în cele din urmă, să se poată împărtăși prin poezia – rugăciune.

Asumându-și rolul de „ipostas al întregului cosmos” (V. Lossky), poetul, în trăirea sa isihastă, goleşte cuvintele și le rezidește după chipul și asemănarea divină, aducându-le „la starea cea mai înaltă” (Rafail Noica). Astfel, cuvintele poetice devin libere, personale și responsabile, capabile, prin iubirea din care au fost create, să preamărească și să determine, în chip tainic, viziunea scării îngerești a lui Iacob. Vocabulele rămân în *Patria Pustiei* într-o stare de veghe, într-o formă de trezvie care nu permite

intruziunea, în semnificațiile lor, a „deșertăciunii deșertăciunilor”.

Actul său poetic provine dintr-un strigăt ființial, dintr-o acută nevoie de „coborâre a minții în inimă” și de întâlnire directă, ne-mediată, cu *Lumina Necreată*.

Imnograful Ioan Alexandru se confesează Divinității, exprimându-și dorul eternei risipiri în liniștea profundă a timpului sacru. Dialogul mistic dintre Chipul lui Dumnezeu și „chipul creat” cunoaște o regenerare în centrul toposului liric – Pustia. „Frica de a se pierde în lume” (Heidegger) este substituită astfel cu bucuria de a se regăsi în afara ei, de a trăi acea „răpire extatică”, tămăduitoare, în cadrul unui spațiu spiritual, al deplinei călătorii duhovnicești „Poetul și Pustia, pururi frați/ Porniți în căutare prin Pustie/ Maica lor e Pustia și ei sunt imbarcați/ Pe-o navă-mpotmolită în Pustie” (*Ce este Pustia?*)

Lirismul său parcurge cu luciditate treptele unei adevărate vederi harice, ale unei experiențe ideatice coplesitoare, transmițând sensuri pure, ascetice. În *Pustia* lui Ioan Alexandru, totul „curge... stă... devine”, se transfigurează, cuvintele ajungând purtătoare de germenii Logosului divin „De n-ai fi tu, pustie, aș fi pustiu sub soare” (*Străinătate*).

Rodul cuvântului - rugăciune, al interiorizării sensurilor sfinte este dumnezeiasca iubire.

În lirica lui Ioan Alexandru, se experimentează acea iubire stăpânită de uimire și de cutremurare, prin care se trăiesc forme supreme de împlinire spirituală „De ce te iubesc într-atâta! De ce nu mai / Am pace decât în preajma ta” (*Bucurie*); „Acum, acum sunt preaslăvit / Iubirea m-a lovit, iubire” (*Joc ceresc*). Poetul își mărturisește direct iubirea jertfelnică (agape) față de Creatorul său asemenea Sf. Apostol Petru, pe țărmul Mării Tiberiadei: „Doamne, Tu știi că Te iubesc” (Evangelhia după Ioan, cap. 21, versetul 16).

Dacă „iubirea dumnezeiască, fiind extatică, nu permite celor ce iubesc să fie ai lor înșiși, ci ai celor pe care-i iubesc” (Dionisie Areopagitul, apud D. Stăniloae), putem să afirmăm că Ioan Alexandru, un „stavrofor” al Pustiei, trăiește veșnic în ceea ce a iubit desăvârșit – Dumnezeu și creația Sa.

GABRIELA VASILIU

Iubirea-nvârte lumea mai departe...

Au fost zile de **cerească atingere**, întru dreaptă pomenire și exegeză a înaltelor spirite ce își au loc de veșnicie printre cărările de iarbă ale Mănăstirii, **Ioan Alexandru**, **Ion Apostol Popescu** și **Vasile Avram**. Numele, viața și opera lor au fost cuprinse în ideatica *Colocviilor*, alături de biografia teologică – *cu soare pe veșminte* – a **Înaltului Bartolomeu**.

Este emoționant ca o manifestare culturală să aibă ca uvertură bătaia de clopot, cuvântul liturgic, pâinea și vinul parastasului, privirea caldă, învăluitoare, atingând creștetele, a **Părintelui Mitropolit**, și invocarea *Tatălui Nostru* spre înmulțirea binelui lumii; când ea, lumea, e în *veacu' desfrânatu'*, vorba cronicarului, și prea robită în *zavistie*.

De la primele secvențe ale *Colocviilor*, am simțit spiritul *Astrei*, programul Asociațiunii fiind adus în ziua noastră ca minte și suflet, conștiință și faptă împotriva a ceea ce înaintemergătorii numeau *urâta neștiință*. Colocviile de la Nicula au ca fundament crezul astrist, cu atât mai mult cu cât inițiator și organizator, alături de Sfânta Mănăstire Adormirea Maicii Domnului de la Nicula și **părintele stareț Nicolae**, este *Despărțământul „Ioan Alexandru”* al *Astrei* din Gherla, prin preacucernicul părinte, împătimit de adevăr românesc, **Ioan Morar**.

Șirul comunicărilor științifice și al evocărilor a primit imboldul afectiv prin intonarea solemnă a *Imnului Astrei* (sunt foarte rare momentele în care *Imnul Astrei* este cântat pe viu) de către Grupul vocal „Duhul Transilvaniei” al Parohiei Sfântul Ioan Botezătorul din Gherla. **Înaltpresfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Andrei**, binecuvântând Colocviile, a detaliat pe ideea jertfei, citând din publicistica lui Ioan Alexandru despre martiriul Brâncovenilor, la fel cuvintele Sfântului Pavel despre nevoia de a le fi urmată înaintașilor credință.

Mitropolitul Bartolomeu, Patriar-

hul Miron Cristea, Ioan Alexandru, Vasile Avram, părintele Vasile Vasilachi, Daniel Turcea, Aron Cotruș, dar și chivotele euharistice ale Maramureșului, crugul timpului interior, Zosima și Ferapont între logica inimii și logica rațiunii au fost temele propuse de cercetători, preoți, cadre universitare, doctoranzi, studenți la teologie, scriitori din Cluj, Sibiu, Galați, Timișoara, Baia Mare, Sfântu-Gheorghe, Târgu-Mureș, Zalău, Blaj, spre a da Colocviilor prestanță științifică, de dezbateri, prin noi interpretări, venind din noi și responsabile conspecte de lectură.

Au fost apreciate în mod deosebit: dizertația **prof. univ. dr. Virgil Nistru Țigănuș** despre termeni creștini în opera lui Vasile Avram și Ioan Alexandru, comunicarea **prof. dr. Valentin Marica** despre feroarea ideilor și cordialitatea dialogului în *Interviu transfințit – 286 de întrebări adresate lui Mircea Ivănescu de Vasile Avram*, evocările scriitorului **Nicolae Băciut** și ale **prof. Ion Onuc Nemeș** despre întâlnirile lor cu Ioan Alexandru, prezentarea volumului *Aron Cotruș – Marele desțărăt – Corespondență – Întregiri documentare de Dumitru Bortan și Ion Buzăși*, însoțit de un disc cu poeme de Aron Cotruș în lectura autorului, eseul **drd. Flavia Topan**, *Lumină și înluminare*, itinerarul spiritual prin opera lui Vasile Avram parcurs de elevi ai *Colegiului Național „Silvania”* din Zalău, în coordonarea **prof. Ioana Tuduce**, scurt-metrajul *Mitropolitul Bartolomeu*, realizat de **Constantin Gomboș**. Un moment de rară sensibilitate, în același timp un exercițiu intelectuală de excepție, a fost recitalul *Pe unde umbli poezie?* susținut de **scriitorul-actor Nicolae Băciut**, dovedind cu cât interes este primită marea poezie a literaturii noastre, dacă este dezvăluită cu talent și dragoste.

Colocviile de la Nicula (Ediția a IV-a) mi-au îmbogățit biblioteca, primind din partea **Părintelui Mitropolit**

Aici, la Nicula

*Note de reporter,
4 octombrie 2014*

Pot fi țărână de toamnă,
colină,
licărul fără de vină,
gust de taină-n vița zilei,
bob
din amirosul milei.
Pot fi prapurul,
în legănare,
când cresc din icoane vlăstare,
cumpănă de vindecare,
mirul firului de grâu,
pot fi
jarul cel viu,
veste de viață lungă,
nebătaie de clopot în dungă.
Pot fi seară
fără seară,
pot fi neoprita vară,
zvâcnetul mâinilor,
amândouă
peste patria de rouă
ce mă ia în priveghere
să-i fiu veac de Înviere.

VALENTIN MARICA

Andrei volumul *Sf. Ignatie Briancianinov, Fărămiturile ospățului*, tradus recent de Înaltpresfinția Sa, din partea părintele **Gheorghe Pop** cartea de poezie *Peregrin spre...Dincolo*, iar din partea doamnei **Felicia Avram** o foaie cu *decalogul înțelepciunii* semnat de Vasile Avram, din care citez: *Vorbește-te, dar nu fleacă; petrece, dar nu te pierde în zgura senzației; lucrează dar nu te irosi în lucruri*. Alături de aceste mâini de lumină, alături de chipurile celor ce se bucurau, găsindu-și acolo, la Colocvii, *părticica de cer*, alături de rostiri exegetice, de opinii și atitudini, de omenia gazdelor, de bucuria reîntâlnirii cu preacuviosul **părinte Calinic**, simțeam temeiul de spiritualitate și jurământ, iradiind din icoana de la 1681 a meșterului Luca din Iclod, făcătoare de minuni în vecii vecilor, și simțeam frământarea ființei sub zodii autumnale când, „tragem clopotele din nouri pe pământ / Și le gonim pe funii de-a lungul omenirii...”

Când participanții la Colocvii și-au spus și i-au spus Mănăstirii cuvinte de bun-rămas, i-am cuprins în gând de împăcare, reamintindu-mi versurile lui **Ioan Alexandru**: *Căci din adâncurile bunului pământ / Iubirea-nvârte lumea mai departe...*

VALENTIN MARICA

cuvântul pân' la buză, plin; / Împărăția Mea de sus / nu-i dată / la oricare, / ci numai celor ce-nfloresc / să zboare / cu toate patru aripi deodată, / smulgând din rădăcini aminul, / cum Solomon în toată fala lui / nu a putut să-Mi deslușească pilda / și să-și îmbrace crinul". Aici, pare că s-a strecurat o inadvertență cronologică: Solomon, rege al lui Israel (c. 973-933 î.Hr), nu avea cum să urmeze acest îndemn mântuitor, chiar de-ar fi vrut, pentru că el a trăit, pe pământ, mult înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, dar ca pură licență poetică și pentru frumusețea pildei, de-a nu ne putea ajuta cu nimic numai înțelepciunea omenească, o putem înțelege și astfel: Mântuitorul, fiind Fiul lui Dumnezeu, știa sau preștia, cum regele Solomon și de-ar fi trăit, odată cu sau după Dânsul, tot n-ar fi putut să deslușească pilda și să-și îmbrace crinul!

În același registru poetic de slavoslovire neîncetată și inspirată, păstrând înălțimea sau adâncimea teologhisirii reale, bucuriei din suferință și a plânsului duhovnicesc, se înscriu: „Ziua de naștere spre moară”, „Silent night”, „Stejarul lui Mamvri”, „Floarea văzului din unde”, „Când Dumnezeu a plâns pe un toiag”, „A doua Înviere” (desigur, Dumnezeu preștia cum, după o vreme de la Răstignirea, Moartea, Învierea și Înălțarea Sa, vor apărea sărmanii dochetiști care vor susține, nebunește, că Mântuitorul ar fi fost doar Duh, neavând trup omenesc și negând astfel cele două firi, dumnezeiască și omenească, neschimbate și neamestecate, neîmpărțite și nedespărțite; de aceea, cu o simplitate profetică și o tainică prevedere nebiruită în veac, a mâncat înaintea Ucenicilor Săi, lăsându-l pe viitorul Sfânt Apostol Toma, cel socotit pe nedrept și azi, necredinciosul, „să aducă degetul în semnul cuiei și mâna în coasta Sa”, (Ioan 20-27), „luând și mâncând o bucată de pește și fagure de miere înaintea lor” (Luca 14-42, 43), că doar Duhurile nici nu au răni sângerânde și nici nu mănâncă! Oare câtă dragoste hristică și câtă „necredință” poate avea un om, pentru a dori, mai mult decât orice, arderile de tot și a muri mucenicește, jupuit de viu și aruncat la crocodili, slăvind-L pe Domnul și Dumnezeul său?).

Ar trebui să iau toată cartea, poem cu poem, cum am procedat până acum, căci „beat de sensuri, / în noaptea aceasta voi petrece!”, dar mă

opresc deocamdată aici; voi reveni însă cu certitudine, eu citind-o deja în întregime și constatând bucurios, cum, în mod tainic și minunat, se păstrează la același nivel teologico-cultural și duhovnicesc până la final, greu de atins, dar de păstrat, fără nici măcar o sincopă de fond sau de formă!

Un lexic extrem de bine împropiat, nuanțat și nuanțant, o folosire inspirată a unor regionalisme vii și miezoase ca fructele pârguite la soroc, slujind minunat și fericit Poezia, o eufonie și o eufonie de sorginte harică, survolând și răsplătind orice efort lăuntric de limpezire a darului primit, precum și o umilință a folosirii cuvântului, aparent la îndemâna oricui, îmi completează și susțin solidaritatea creștină, spontană, cu teoforia sa poetică.

Singurul loc în care mie, prostănaclului ireductibil și firoscosului pățit, mi-a apărut ca o forțare a limbajului poetic, probabil din necesități prozodice, sunt versurile acestea: „Iubirea Ta o simt acum deplină, / Prin mine ești a doua Înviere, / hemoglobină cu hemoglobină!”. Îmi pare că sintagma din „Crez”, „Lumină din Lumină” este cea mai potrivită pentru un Poem teologic atât de înalt și bine articulat, cu un final axiomatic și tranșant, exact cum se cuvine: „Și evanghelia an-nchis”. De altfel, Lumina cea veșnic vie și cugetătoare ne însoțește și Dincolo, pe când hemoglobina, minunată slujitoare și indispensabilă

Gabriela Moga Lazăr • Brad

vieții noastre biologice, se întoarce totuși și rămâne în pământ...

Dacă Dumnezeu îmi va reînnoi Ospățul acesta ceresc, învrednicindu-mă numai la gândul greu, o voi „comenta” în același mod „incomod” până la capăt, oprindu-mă aici din două motive conivente cu evidența pentru mine: știu sigur că omul modern, „pragmatic”, frivol și pripit, nu avea răbdarea și atenția necesare unui asemenea canon spiritual regesc și apoi, foarte sincer, deși știu sigur cum citirea *per primam* a oricăruia dintre noi este cea mai aproape de adevăr, resimt nevoia ca orice citeț mai nătăflet, a unui mic răgaz de decantare, poate și de rugăciune pentru pacea lumii, căci de când mi-a ajuns în mână „Cruce de pom înflorind”, adică de trei zile și trei nopți, prin dragostea unui frate de credință apropiat, m-am rugat numai cu ea în inimă!

Cer iertare Poetului nostru sacerdot, pentru înțelegerea mea puținăcioasă și slăbănogită de rănilor păcatelor, dar chiar așa aș fi intitulat întregul volum, nu doar un ciclu din cuprins, însă această preferință este poate doar un mod direct de exprimare a iubirii mele firave, dar neclintite, pentru Sfânta Cruce, arma de biruință a binecredincioșilor creștini asupra celor potrivnici, cu care Domnul nostru Iisus Hristos păzește poporul Său și pe care toți iconoclaștii, teomahii, antihriștii și vai, chiar frații înșelători, strecurați în Biserica Ortodoxă, o urăsc de moarte, spre a lor pierire, sarmănuții, căci nu cu noi, turma mică, se luptă ei, ci cu Însuși Dumnezeu!

Mi-a mai rămas de vorbit, doar cu Mila lui Dumnezeu, și despre aceste cicluri: „Cuvântul căzut între spini”, „Din nou revin la geamul Tău, Stăpâne” și „Ave, Maria”, toate îndemnându-mă să mă minunez, cum o minte care sigur va ajunge țărână (în cazul meu este deja așa, prin rugăciunile Sfântului Andrei Criteanul), poate fi bine păzită și instruită, drept să învețe, dar drept să și săvârșească cuvântul Adevărului Său!

ULTIMUL BRAD DE CRĂCIUN

*Mă voi preface că dorm,
iar bradul,
ce-ar fi putut să-mi fie carte,
o să mă ia
de partea cealaltă
din departe,
pe-un drum mai scurt,
dar spre cărare multă.
Și o să-mi zică:
"Nu deschide ochii!
Visele
numai așa se ascultă,
precum sărutul
și poemele lui -
nescrisele.
Vom ajunge după apusul magilor
și al păstorilor...
Spre Eghipt, pe drum o să-ți spun
cum Irod a tăiat pe fratele meu -
primul tău brăduț de Crăciun."*

DUMITRU ICHIM

Lectura poeziei

„Grai valah” în „dulci sferă-mpădurite

– ecouri intertextuale

„Cum te zbătuși, o, suflăte-ngrădit
Cu veșniciei de ceruri și de stele...”

(V. Voiculescu)

Ce minune apropie un text poetic tradiționalist, „Grai valah”, de Vasile Voiculescu, de un altul neomodernist, „Dealuri”, de Ana Blandiana? Rădăcinile sfinte numite „grai”, „strămoși”, „dor”, „morții”, „viii”, „veșniciei”...

În titlul primei poezii, se reunesc grecescul „grai”, marcând ideea vechimii, cu slavul „valah”, nume dat românilor de către alte popoare.

Șapte distihuri magice conturează „corola” de petale-metafore a graiului: „cățuie de petale”, „vânt bătrân”, „șerpi de răcoare”, „granguri de aur”, „arsu-ți coclaur”, „piscul tău”, „slăvit pristol”.

Primele șase versuri subliniază dinamismul limbii prin GRUPURI VERBALE de forme arhaice și populare: „a ciobănit (a păstorit), ară, oftează, sembină, umblă, streataie (străpunge). Toate au forța expresivă a prezentului etern.

Incipitul liric din versul: „Grai tămâiat, cățuie de petale” (lat. catinum-ulcică) este poarta sacră a templului cu „slăvit pristol”.

Ultimele opt versuri sunt distihuri structurate în GRUPURI NOMINALE: „boabele, șesul, plugul, suflatul, strămoși, buze”, conturând un câmp lexical al „mirabilei seminte” a belșugului. Cuvântul-cheie, „dor” (lat. dolus-durere, aspirație) subliniază tema limbii vechi în care se includ motivul dorului, al plaiului, al strămoșilor, al visului, al credinței. Toate pecetluite de supremul gest al recunoștinței: sărutarea „sfântului pristol de piatră și floare”.

Remarcabila artă poetică, prelungind mesajul din „Frunză verde”, „Poezie”, „Coboară cuvintele”, „Grai valah” este crezul celui ajuns „surugiu la cuvinte”: „Cel puțin pe aceleași motive pentru care se face apel la neologisme, să se îngăduie și limbii autohtone să colaboreze cu toate resursele ei la înnoirea și îmbogățirea limbii noastre”. (V. Voiculescu)

Idei surori întâlnim „într-un pastel pe care Geo Bogza nu ezită să-l pună alături de *Sara pe deal*. Blandiana folosește dinadins, îmi închipui, verbul eminescian *cură* pentru a trimite la viziunea romantică a ireversibilității și a liniștii cosmice.” *

Este starea poetică din volumul „Somnul din somn” (1977) ce sentâlnește intertextual cu „Lauda somnului” sau cu „Gorunul” de L.

Blaga, ca adânc ecou al manuscrisului eminescian 2254 „Viața e cuibul morții, moartea e sămânța vieții nouă”.

Cele trei catrene legate în sfântă treime ideatică reunesc într-o cruce de petale „Spațiul mioritic” cu „Coloana fără sfârșit”. Clepsidră magică orizontală și verticală.

Tema romantică, forma clasică de pastel, recurența simbolistă, modernă, a paralelismului sintactic fac din această poezie o sinteză de sensibilitate și talent.

Curgerea veșniciei, „vechi vieți pe rând”, e surprinsă din două unghiuri și de morții de jos și de viii de sus...Sau invers? Toți se bucură de aceleași „dulci sferă-mpădurite, îmbrățișând „nesfârșit de blând” metafore ale perfecțiunii ascunse discret de „blândul duh” ce ne-amintește, prin Shakespeare, că „Nu-i totul a fi ce ești/a fi în tihnă-i totul.”

Prof. dr. CORNELIU GOLDU

*Eugen Simion, (1989), Prefață la volumul *Poezii* de Ana Blandiana, Editura Minerva, București, B.P.T., p. XVII

Cândva arborii aveau ochi

Poemul Anei Blandiana „Cândva arborii aveau ochi” reamintește chiar imaginea Omului –Arbore, „desenată” de Platon, conturul omului - „arbore de sânge”, ale cărui rădăcini sunt adânc înfipte nu în pământ, ci în Cer undeva.

Semnificațiile arborelui primordial, de „cândva”, anunțat încă din titlu și reluat la nivelul incipitului, devine un real „axis mundi”, capabil să refacă limbajul primordial, comunicarea sacră, fără cuvinte, devine metafora centrală a textului, ce își revelează înțelesurile în relație cu imaginile de profundă sensibilitate și vibrație, cu imaginile păsărilor, frunzelor, aripilor, zborului, emergențe ale aceleiași idei: profunda afinitate a UMANULUI cu VEGETALUL, comunicarea regnurilor, într-un tainic limbaj universal.

Instrumentarul liric al poetei intermediază o subtilă „comunicare inter-regn”, o aproape insesizabilă „interschimbare a rolurilor”, prin intermediul META-

FOREI ARBORELUI înzestrat cu însușiri antropomorfe, într-un soi de proces de empatie universală, a MICROCOSMOSULUI uman cu MACROCOSMOSUL atotputernic.

Evocarea unei vârste a paradisului pierdut, a sacrului, când „arborii aveau ochi”, este realizată la nivel morfologic, prin intermediul unor verbe la trecut, imperfectul având rolul de a sublinia tocmai readucerea pe „retina prezentului” a unor imagini de geneză personală, de naștere a eului liric într-o vârstă vegetală, într-o eră de zbor și lumină.

Dihotomia SACRU-PROFAN este susținută, la nivel simbolic, de semantismul METAFOREI COPACULUI, ipostază a eului liric, ce își asimilează sensurile LUMINII germinative, a începutului de lume, în opoziție cu sensurile ÎNTUNERICULUI unui prezent ce și-a pierdut dimensiunea sacră, într-un soi de fenomen de amnezie ontologică a apartenenței la regn:

„Asta nu îmi mai aduc aminte.

Caut zadarnic ochii arborilor acum.

Poate nu-i văd

Pentru că arbore nu mai sunt”.

Forța senzorială a imaginilor descriptive, alături de glisarea planurilor temporale, trecut-prezent, au tocmai rolul de a evidenția ambiguitatea unor trăiri confuze, conștiința identității ultime a esenței vieții: intuiția conștiinței universale, experiența unor trăiri ultime ce reafirmă existența unei CONȘTIINȚE SUPREME, dincolo de uman sau vegetal.

Mesajul poetic, redat în versuri scurte, variabile și libere, cu ton interrogativ, reactualizează valențele simbolice ale teluricului, Telus Mater, sursă a vieții și a stabilității ontologice, ale păsării, care prin zborul său sfidează legile fizicii obișnuite, spintecând viguros norii ostili ai profanului, în căutarea propriilor „rădăcini”: eul liric, ipostaziat numai temporar în trupul de lemn al copacului, este damnat odată cu intrarea într-o altă eră, poate în cea a maturității, să piardă sensul zborului micuțelor viețuitoare înaripate ce înveseleau foșnetul frunzelor de „cândva”.

„Dar atunci de ce/Când trec de ei aproape/Simt cum/ Mă urmăresc cu privirile (...)/ De ce, când foșnesc și clipesc/ Din miile lor de pleoape/ Îmi vine să strig -/ Ce-ați văzut?...”

RAUL HUDEA

elev la CC „SANTA ANA”,

CALATAYUD,

SPANIA,

PROF. COORD. ALINA BĂLAN

(Text prezentat la Concursul de Creație” Ana Blandiana”, Brăila, 2014)

CUVÎNTUL: CREAȚIE ȘI CREATOR

A apărut anul acesta la Editura Studis din Iași o antologie cu titlu incitant, *Nemuritorii cuvintelor*, în care sînt prezenți patruzeci de creatori de poezie de pe un spațiu larg al limbii române, din interiorul granițelor, dar și din afara acestora, din Paris, Roma, Bari, Valencia, California. O lărgire a spațiului, realizată fără supunere, fără presiuni politice sau de altă natură, doar din dorința de afirmare a încă unei personalități, limba română. Această dorință se afirmă de la primele pagini, prin traducerea în limba engleză a unui text din creația fiecărui autor prezent în antologie, sarcină ce și-o asumă Elena Angheluță Butzu, profesoară de limbi străine la Butte Glenn Community College Oroville, USA scriitoare, poetă, traducătoare.

Că titlul antologiei este incitant nu e doar o aserțiune; trebuie decodificat cu grijă. Din orice dicționar al limbii române am afla că *nemuritor* înseamnă „care nu moare niciodată, care trăiește veșnic; menit să reziste timpului”; faptul e probat și de sinonimele acestui cuvînt: *fără (de) moarte, nepieritor, etern, veșnic; continuu, perpetuu, neîncetat; celebru, renumit, faimos, vestit* etc. Toate aceste sensuri îl actualizează pe *nemuritor* antonim, format prin derivare cu prefixul negativ *ne-*, al lui *muritor*, la rîndul său format de la verbul *a muri*. Acesta nu e un joc lingvistic și vom vedea de ce discuția era necesară.

Coordonatoarea proiectului finalizat prin editarea volumului *Nemuritorii cuvintelor*, scriitoarea Silvia Urlih, atenționează în partea introductivă, *Cuvîntul și nemurirea lui*: „«Dumnezeu era cuvîntul»; și noi sîntem Dumnezeu cuvintelor. Cuvintele Domnului sînt toți. Nu avem nici un motiv să nu fim nemuritori. Cuvintele ne duc mai departe, mult prea departe, nesferat de departe; uneori, prea departe. Împreună sîntem nemuritori ai cuvintelor noastre. Fiecare în parte e nemuritorul cuvintelor lui“ (p. 2). Prezentîndu-l pe Eugen Paul Popa, reia ideea: „cuvintele sînt magice și nemuritoare nu prin prisma propriei lor existențe ca și formă, ca și sunet, ci prin intermediul aceluia ce le rostește, făcîndu-le să devină nemuritoare, el însuși nemuritor devenind prin cuvintele sale“ (p. 9).

Autoarea acestor cuvinte nu poate fi suspectată de jocuri lingvistice. Doar formulează nepoetic ceea ce poezii, sub sabia neiertătoare a lui Cronos, află: opusul a ceea ce caută. Ne-o spun multe din textele antologiei. Zice Alina Simona Gheorghiu: „Să nu fii trist, arbore! Tu poți căuta veșnicia.../ Eu

sînt asemeni frunzei galbene./ Purtată de vîntul destinului“ (*De toamnă...*); „Nu mai aștept decît nemărginirea“ (*Amar...*); „Tribut maturității plătesc îmbătrînirea.../ În suflet cu-amintiri, mîndre spre bătrînețe“ (*Dor*). O spune și Ion Ene Meteleu: „Măria ta, Timpul, ești nemuritor./ Privește la oameni, la visele lor./ Și-amîna momentul cînd moartea să-i cheme!./ Căci viața e scurtă, e chiar efemeră./ Nu vrem veșnicie, vrem doar să trăim./ Mai lasă-ne viața, că mult o iubim./ Mai rabdă-ne-un pic“. Și nu e revoltă, căci, conchide el: „Din cer, o putere, un zeu sau un sfînt./ Conduce destinul acestui Pămînt./ Și toate - făcute cu simțul măsurii“ (*Viața ca timp*).

Nu vrem veșnicie, zice Ion Ene Meteleu, vrem doar să trăim, mai rabdă-ne-un pic! *Un pic!* La dimesiunile vieții noastre, trecătoare, sau ale vieții, nemărginite?! Cine ar putea defini sau delimita *pic*-ul?! Și nu e doar un joc de cuvinte, așa că ne întorcem la jocul lingvistic, *nemuritor*.

Am văzut mai sus sensurile cu care apare cuvîntul în dicționare și modul lui de formare, cu pornire în verbul *a muri*, verb cu sens subiectiv, cu referire strictă la autorul acțiunii, ca și *a trăi*, *a viețui* etc., ca atare intransitiv, fără posibilitatea de a exterioriza obiectul, numindu-l. Orice acțiune are, presupune un autor (chiar și verbe de tipul *ninge*, *plouă* au autor, pe care vorbitorul obișnuit îl află în Dumnezeu) și un obiect. Cînd obiectul nu poate fi precizat, acțiunea se întoarce asupra subiectului. Cel mai bun exemplu e verbul *a suferi*; a se compara *El suferă* cu *El nu te suferă*. Să ne aducem aminte că T. Vianu împărțea textele în tranzitive și reflexive.

Practica obișnuită a clasificării verbelor în tranzitive și intransitive are în vedere regimul obișnuit al acestora, nu posibilitățile lor contextuale, de aceea dicționarele nu mai fac această precizare, iar gramaticile au în vedere această clasificare din considerente didactice (de pildă, numai verbele tranzitive pot avea diateza pasivă). S-a renunțat însă la aserțiuni ca „verbele la diateza pasivă sînt intransitive“, căci nu s-ar verifica în enunțuri ca *Ion a fost trecut riul*. Cazul verbului *a suferi*, citat mai sus este edificator; în unele contexte este tranzitiv, în altele – intransitiv. Dar nu e singurul; *a trăi* este considerat intransitiv prin excelență, dar în rugămîntea cuiva aflat la căpătîiul unui bolnav, *Trăiește-mi-l, Doamne!* regimul verbului s-a schimbat, fără ca măcar sensul să fie afectat, ca în cazul lui *a suferi*.

Dacă asta se întîmplă în comunicarea obișnuită, în limbajul poetic,

preocupat să exploateze la maximum toate virtuțile cuvintelor, mai ales pe axa sintagmatică, situațiile sînt mult mai frecvente. Neluînd în considerație că verbul *a răsări* are, în mod obișnuit, doar subiect, nu și obiect, e intransitiv, o elevă de liceu se revolta împotriva vorbăriei: *Nu-mi povestești soarele./ Răsăriți-l!* Enunțul ei nu conținea vreo greșeală, putea fi înțeles de (aproape) oricine. Neglijă gramatica? Dar gramatica era splendid definită de cineva ca trasînd cărările urmate de cuvinte în construirea enunțurilor și, de cînd e lumea lume, au apărut alte și alte cărări. Cineva îl lăuda pe Irimia pentru că dăduse cu oiștea în gard; gestul lui proba că gardul era unde nu ar fi trebuit să fie.

Dacă *a muri* e intransitiv, această particularitate se transmite și cuvintelor formate pe baza lui; în *nemuritor* obiectul e același cu subiectul, fapt probat de sensurile atestate de dicționare. Dar sufixul *-tor* formează în primul rînd nume de agent sau de instrument, obiectul, rezultat al acțiunii fiind exterior subiectului. E o contradicție? Nu cred că în *Împreună sîntem nemuritori ai cuvintelor noastre. Fiecare în parte e nemuritorul cuvintelor lui* aflăm vreo contradicție. Afirmatiile conduc însă la o înțelegere mai profundă a relației dintre subiect și obiect, dintre poet și textul poetic, dintre creator și creație. Orice creator, nu numai de poezie, e preocupat de rezistența creației sale în timp, să rămînă ceva după ce el nu va mai fi. Cît timp? E poate picul lui I. E. Meteleu. Rezistența în timp e proba unei posibile cărări pentru alte și alte obiecte. Teama oricărui poet e de efemer. Nu de efemeritatea lui, căci *toate-s făcute cu simțul măsurii*, ci de posibila efemeritate a creației sale, pe care ar dori-o să trăiască măcar un pic după ce el nu va mai fi. El a nemurit-o, imaginînd-o și întrupînd-o să trăiască și după moartea lui. Se împlinește așa visul omului de a nu muri de tot. Se împlinește atunci îndemnul lui Ștefan Augustin Doinaș: *Să treci prin timp, să nu te-treacă timpul*. Și lucrul se întoarce: autorul își vede creația străbătînd timpul, a făcut-o nemuritoare, iar creația va îl mărturisi pe creator, nemurindu-l: *prin intermediul aceluia ce le rostește, făcîndu-le să devină nemuritoare, el însuși nemuritor devenind prin cuvintele sale*, spune Silvia Urlih. Se creează între autor și operă o relație biunivocă: omul își dorește să facă lucruri nemuritoare, iar, în măsura reușitei, acestea îl fac pe om nemuritor. Numele lui?! Numele celor mai mulți dintre creatori au intrat în anonim, dar există conștiința că fiecare creație are un autor, *Cineva*. Însuși numele lui Dumnezeu, identificat cu Cuvîntul de început, și-a aflat un substitut cu exact această menire, Marele Anonim.

GHEORGHE MOLDOVEANU

Cronica literară **DIFERENȚA**

Încă de la primele sale cărți de *monorimuri* (o invenție lexicală și de concepție a autorului), am remarcat la Sorin Basangeac lucrarea inspirată asupra cuvântului, așezarea spusei într-o formulă nouă, într-o rostire diferită, specială – rostire și semnificație insolite, dar mai degrabă o lume lirică liberă în care – deși spețele abordate sunt prozodii normate, canonice – spiritul se joacă, se ascunde în înfățișări nemaîntâlnite.

L-am raportat de aceea la poeticile unor Romulus Vulpescu și Șerban Foarță. În placheta din 2013, **Amore, more, ore, re. matrioști de rime** (Editura KronArt, Brașov) întâlnim piese precum acestea - ludice, firește, însă deopotrivă rame în care esențele sunt reduse la schiță, ca în meditația blagiană cunoscută: „De Minotaur n-am salvat/fecioare, ca Teseu:/un cap de bour prelevat,/sujet nici de-un eseu/și, cum mă știți, prea elevat,/din sânge nu prind seu...// De lauri tot mă simt privat,/eroul vremii, eu!” (**Teseu/eseu/seu/ eu**); sau: „Umbre reci coboară din tavan;/ prins în gheare de strigoi avan,/mă trezesc, sleit de zbucium van/și eu umbră, umbra-mi de mai an”. (**Tavan/avan/van/an**).

Cu noul volum, **Sonete sonate. când textul ți se rupe-n paișpe** (KronArt, Brașov, 2014) se vedește odată mai mult o altă dimensiune a scriiturii poetului – una care-l deosebește de antecesorii evocați: umorul, satira și umorul. (Ar mai fi, zic în trecere, și un anume hermetism, unul însă prozodic și de legături subtile în vocabular.)

A observat-o bine și prefațatorul, eseistul și universitarul brașovean Virgil Borcan, titlul cuvântului însoțitor semnat de acesta fiind, iată, el însuși ilustrativ, o sinteză a judecăților critice:

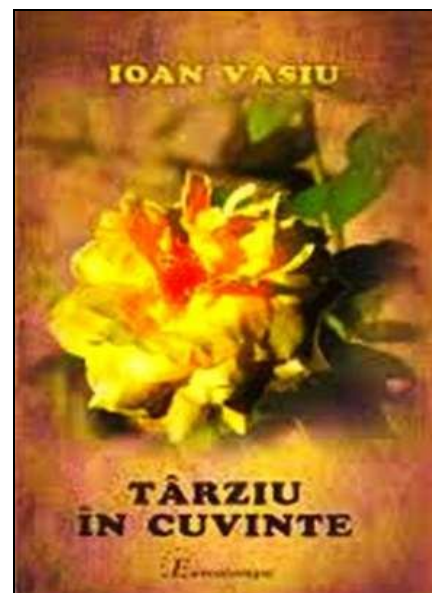
Un tratat de armonie stilistică în dizarmonica hăhăială pe care o numim literatură. Ca joc al spiritului, umorul (intelectual, cărturăresc, precum aici, desigur) nu e menit numai amorsărilor, sancțiunii, demoliției, el lasă precumpănitor un loc bucuriei, ludicul și gaudicul așadar se caută, sunt frați de același sânge.

Sigur, satira însoțește și ea cu neastâmpăr umorul : ar fi, de cele mai multe ori, instanța lui vigیلă, luciditatea lui necoruptă – îl va lăsa să-și termine jocul, intervenind apoi cu judicația, cu rectificarea.

Să revenim la prefață: „...nu întâmplător mă servesc – scrie Virgil Borcan – de o analogie muzicală la care (și nu numai) trimite de altfel însuși pactul de lectură din titlul acestei cărți. De la lied, la manea, trecând prin hip-hop, reflexul hiperbolic din sonetele lui Sorin dezvăluie o lume urâtă, urâtă, mai exact – până aici putem fi de acord –, dar o lume care nu reușește. Cu toți falșii ei idolli (precum, de exemplu, mașinile *tout-terrain*) să-l readucă la tăcere pe „dascălul de înțelepciune” care rămâne întotdeauna poetul”. Iată, ca probe, două sonete sonate: „De Nobel orheieni îl văd pe Goma, / cel surd la Wiesel, ca sfincșii din Karnak, / când, de pe Sena, în față cu-n cognac, / explică holocaust prin Sodoma. // Zivago, dottorele lui Pasternak, / un Nobel rus, dar tipărit la Roma, / trata convulsii ce provoacă voma, / zic frunzăriștii, cam cu prea mult spanac... // Ieri, Moscova a refuzat oferta, / azi, Chișinăul cere și chiar speră: / expatriat e Paul, precum Hertha! // Între Snagov și Ferentari prosperă / doar cei ce fură ochiul cu coperta, / în timp ce netradușii, toți, dispera...” (**Traducții**); și: „Ca ieri, calea spre mâine-i nepavată, / cu chiu, cu vai, mă țin încă-n picioare, / Ulysse surd la harfe de fecioare, / spre o Ithacă pururi depravată. // Mă doare carnea până la oscioare / În vers, mi-e tânguiala elevată, / în mers, e vaier scremet de privată, / da-s drept, pe creștet parcă port ulcioare. / Pe frunte condamnarea mi-e gravată: / mă pierd prin labirint de ulcioare / cu pași de plumb, ca-n coca din covată. // Dar Penelopa n-o fi bocitoare, / nu am să-mi fac din funie cravată, / cât am răspuns la orice ghicitoare ! (**Odiioasă odisee**).

A.I. BRUMARU

TINEREȚEA FĂRĂ BĂTRĂNEȚE A CALIGRAFULUI DE IUBIRE

Cartea de poezie este urma sau, mai exact, amprenta trăirilor afective ce se mărturisesc prin aura cuvântului rimat, este mijlocul prin care se scurg la public trăirile intime ale omului înnobilit de harul comunicării prin vers. Cuvântul ieșit de sub condeii săi, pe de o parte îl trădează, iar pe de altă parte deschide o fereastră spre profunzimea gândirii, a structurii sale formative. Îi aduc pe tavă cititorului capacitatea de a trăi prin iubire și fațetele formării sale spirituale. Prin vers ne povestește despre el dar ne și învață. Prin „**Târziu în cuvinte**” (Ed. „Eurostampa” – Timișoara 2014) colaboratorul din anii roșii de la marea aventură brădeană „Agora – Revistă de Cultură cu Public” îmi povestește, atât mie, cât și Domniei Tale, Cititorule, trăirile sale în al șazeci și cincilea anotimp al său. Cartea mă surprinde și mă bucură. Nu trebuie să ne mire că prin cuvântul așezat în pagină se trădează a nu avea vârstă. Știe să iubească și, peste toate, iubește frumos.

La naștere, dobândim ființă și atât, ființa fiind unica valoare pe care o primim de la alții. Pătrunși în zona de lumină a trăirii, ne edificăm prin propriile puteri. La început cu culegere de date provenite din îndrumarea parentală, apoi prin lustrul pe care-l putem primi prin parcurgerea sistemului educațional. La vârsta maturității, Omul se sprijină pe propria individualitate, →

TIBERIU VANCA

în sensul că este cineva ce trebuie să semene numai cu el însăși, pentru că în perioada de formare a optat pentru principii și reguli de comportament care să-l individualizeze de cei din jur. Începând cu adolescența, ființa i-a fost cutremurată de sentimente ce s-au convertit în dragoste, fie ea dragostea procreativă, fie iubirea aproapelui.

Ioan Vasiu a strâns în ființă atâtea dragoste, încât după ce a consumat după nevoile trecerii, procreativa, parentală și de ce nu și cea acoperitoare a descendenților de gradul doi, nepoții, manifestă încă doruri ce țin de iubire pe care le împărtășește cu titlu de „dragoste rămasă” prin modalitățile livrescului. Așa s-au născut poemele de dragoste închise pentru nemurire în „Târziu în cuvinte”. Afectele de referință au fost văzute de autor drept valori aferente unei anumite vârste dar care nu este, cum spune el, târziu, să fie puse în pagină chiar și în deceniul șapte al trăirii sale.

Dincolo de iubire, poetul pune în pagină și alte valori, din rândul cărora vom reține doar câteva. Se dovedește, a fi, un fin estetician al „cuvântului” prin mărturisirea „e-atâta frumusețe în fiecare vers / și-atâta bucurie în fiecăruia” (p. 11); Dispune de capacitatea de a prinde în insolite metafore mediul ambiant: „... amurgul care știe / să stea ca o umbrelă peste sat” (p. 13). Nu poate fi trecută cu vederea nici capacitatea de a-și desfășura armonios versul: „...așteptarea-i tot mai lungă / și tot mai lung e drumul către vis / uitarea iar ne doare și ne-alungă / spre geamul amintirilor deschis” (p. 31); La pagina 42 regăsim o mărturisire de credință „o să mă pocăiesc așa să știi / ascuns într-un volum de poezii”. Ce poate fi mai frumos decât această mărturisire de credință, poetul nu poate trăi decât în atmosfera gândirii sale lirice, drept care refugiul său curent este poetica, drept unică rațiune de a exista.

La pagina 46, poetul ne spune ce a edificat în viață prin: „rămân în urma mea cuvinte / iluzii strecurate-n vers / o frescă ce mereu mă minte / un fagure niciodată șters.” La p. 50, văzând curgerea implacabilă a vremii, își mărturisește disponibilitatea: „mai am timp să urc și să cobor / mai am timp de-o vară împlinită / mai am timp să scriu un vers de dor”. Cu referire la propriul destin, și alcătuirea sa spirituală, la p. 59: „Irump din mine /

două râuri grele / mă dăru / până-n cumpăna fântânii / simt zborul / necurmat al unei stele / și sufletul mi-e cald / ca miezul pâinii”. Despre zădărnici la p. 82: „aștept / pe un țârm / ploaia / dar ea / se risipește / pe drum”. Nu uită nici risipa: „distrată / marea adoarme / și își uită scoicile / pe țârm” (p. 85). Vorbind despre liniște, spune: „atâta tăcere / încât / pe bolta / înstelată / se aud / îngerii / furându-și / unii altora / câte un / sărut” (p. 98). Cu doar câteva frânturi am pus în pagină capacitatea poetului de a comunica prin economie de cuvinte valori, fie ce-l privesc nemijlocit fie din cele ce privesc socialul, iar prin social spunem umanitatea.

Reîntâlnirea noastră cu Ioan Vasiu, prin cartea recenzată, a fost o mare bucurie, a semănat cu o caldă îmbrățișare între prieteni.

CULMILE SUNT FĂCUTE SĂ FIE ÎNVINSE!

Citind recentul volum *Pe vremea secerișului* (Editura CronoLogia, Sibiu, 2014) al tânărului poet cu o evoluție literară vibrantă, gentleman-ul Lörinczi Francisc Mihai, un suflet baroque, care, asemenea unui Stradivarius încercat pentru prima oară, nu mică își este mirarea constatând că sunetele sale par să nu rezoneze în acorduri clasice, nu taie aerul și nici nu vibrează decât la atingerea acutelor, sus, la înălțimi unde ciocărlia, îmbătată de singurătate și de vastitatea fără margini a unei canavale albastre, domeniul lui Velasquez, nu mai poate face o întoarcere controlată ci, sub vraja

visului urcării, coboară amețită lovindu-se de încremenirea unei stânci, a cărei mirare nu va fi capabilă să-i atenueze impactul cu duritatea sa de granit trimițându-ne unda de șoc a unei poezii nu doar elevate, ci chiar sublimite, întocmai ca sublimata personalitate a acestui afabil cuget în care gândirea poetică se va lăsa arsă de flacăra unui creuzet, flacăra ce se va numi eternitate.

Poetul, cu statura și aura unui suflet serafic, cu gesturi suple și lipsite de orice fel de complexe, ne propune un nou volum, al 7-lea, de versuri, intitulat simplu și nevinovat: *Pe vremea secerișului*.

Scrisă cu o vervă, mai degrabă cântată, într-un metru antic, cartea, de la început până la sfârșit, aruncă o lumină sfântă peste fulgerarea coasei sub al cărei tăiș fierbinte, cad spicele cu bob auriu, așa cum îi place să spună, adesea, acestui lord cu glas molcom.

Imagistica unică, nu e doar sugerată, ci este și lucrată cu canoane vechi. Atmosfera creată de amplele, luminoase și aproape seraficele stihuri, ne duc cu gândul la inegalabilul portret al poeziei marelui simbolist Paul Verlaine, acela care a dominat, în scurta sa viațuire, ultima parte a secolului al XIX-lea.

Ideatic, dar mai cu seamă metaforic, poemele acestui *gentilhomme* cu suflet de muntean sunt o grupare fericită de arabescuri și idei care, oricât de mult s-ar căuta strămutarea lor într-o altă lumină, vor rămâne sub soarele antic, de la firul cel mai firav până la maiestuoasa cădere a spicelor sub secera Lunii, în timp ce autorul, cu alese cuvinte, ne spune: *sub piersicii în pârg agățat de gâtul tău / stam stelele să le apuc pe toate / și coapte ca amiezile din piersici / să te storc de must în șoapte / noaptea toată se lumina / ca de la un uriaș candelabru / un salon / nobiliar / iară noi / cerșeam umili / un strop de iubire*. Da, totul rămâne suspendat, om și natură, terminându-se abrupt, dar frumos, amintindu-ne fragmente din lecturarea gândirii marelui filosof german Friedrich Nietzsche.

Tonul și acordurile unei muzici subtile întregesc visarea absolut personală a acestui trubadur, pe inima căruia s-au tors multe nopți în dimineți și visare.

Ciclul de poeme *Pe vremea secerișului* este o adevărată invitație la meditație, la o imersiune în adâncul versului liber, absolut fără nicio constrângere, așa cum a gândit-o autorul ei.

De la aceste rânduri prin care am mai pierdut ceva din încărcătura exprimării poetului, doresc să vă întorc, încă o →

OVIDIU VASILESCU

dată, la poezie.

Deschidem din nou cartea la primul capitol al acestei aventuri tainice și misterioase. O nouă uvertură, încercarea unei introspecții într-un adânc plin de fantezie și alese versuri cu care, în mod cert, poetul Lörinczi Francisc-Mihai, va fi validat, de timpul însuși, această dimensiune care ne ridică în slava cerului ori ne trece în uitare: *Potcoava gândului / pe arătura proaspătă / după seceriș / un salt de capre / din desiș / trei fazani / în alergare vântul / cântând / simfonia verii în apus.*

Cu un gest specific, surprinzător, amplu dar sfios, poetul continuă cu o frumoasă metaforă a semnelor timpului cu ciclurile sale și atât de prezenta lui neînțelegere, punându-l pe ilău și cu cel mai neașteptat gest, îl transformă într-o potcoavă a gândului care, aruncată peste cap, se presupune a-ți aduce noroc. De observat că, din când în când, tainic, autorul acestor imagini memorabile mai pune din loc în loc câte o rimă furișată, așa ca și când totul ar fi întâmplător. Poemul în sine este un moment care vine odată cu ivirea primelor semne ale toamnei sau așa cum însuși poetul a spus: *finalul unei simfonii*, adică răstignirea, pe crucea Carului Mare a verii care, constatăm cu părere de rău, este spre final.

Ne menținem tot în primul capitol, unde întâlnim un poem splendid: *era vara pe vremea secerișului / când îți arătam în depărtare / peste punți efervescente / cum prin furtuni de nisip / pe jos peste ape mari pe plute / vom călători înspre ținuturi / hiperboreene / și ne vom arunca / sub cascade reci / ne vom îmbăia în lava vulcanilor / până când cuvintele / ne vor legăna / conștiința / dincolo de / abisuri / în deltele aristocratelor artere.*

Este evidentă intenția, atât de raționalului nostru poet, de a-și așeza, în pagină, caligrafia în tot felul de corpuri geometrice, ceea ce îi și reușește, dând un și mai plăcut aspect spațiilor ocupate cu versuri novatoare, poetice și cu o estetică nouă, surprinzătoare: *te aștept cu / brațele deschise / în macii de iunie / să rădem împreună / să ne iubim / să cântăm / dragostea noastră / până în noapte / când / luna / se face oglindă pentru noi.*

Iată o desprindere a iubitorilor din spațiul teluric și apariția lor într-un loc feeric, în lanul de maci roșii, asemenea focului nestins al dragostei celor doi, care par să rămână uniți cel puțin

Gabriela Moga Lazăr • Două stiluri Aubusson

pentru viața aceasta. Luna este, ca de atâtea alte ori, oglinda în care cei doi se văd pe ei înșiși, și mai văd, în adâncurile astrului, de ce nu, destinul lor de îndrăgostiți, semnele tainice lor contopiri precum și trecerea lor prin acele sfințite lanuri de maci. Poetul face din nou dovada imaginației sale profunde; inima sa este mereu de veghe și gata de contopirea în cugetul iubitei sale, fapt ce s-ar putea vedea în oglinda Lunii: *croiește-mi haina dragostei / din macii-n floare / ce veșminte delicate de prinț / îți întind mâna / prinde-o degrabă / și sari în luntrea mea / să colindăm / peste lanuri / sub cer / ard miresmele în noaptea de aur.*

Într-un poem din ciclul *Macii dragostei*, veșnic îndrăgostit, el, prințul iubitei se vrea, după propriile afirmații, în haina dragostei lor ce va dăinui mereu. Visătorul incurabil vrea să o aibă în preajmă pe aceea care-i citește și gândurile și pașii. Împreună, dragostea lor se poate mărturisi, se poate împărtăși, trăind împreună, visul călătoriei *peste lanuri pe sub cer* și prin focul miresmelor unei *nopti de aur*, din care vor turna pecetea dragostei lor, purtată în sân.

Din lanul de maci, ne îndreptăm acum spre un nou ciclu, *În lojele grădinii*: *tu duci o lădiță de gutui pârguiți / la gât porți un șal galben / pe care îl adie vântul / gândul se ridică / dincolo de malul albastru / în strunele unei viori / care plânge duios / se scutură arborii / de frunze arămii / ce duc dorul pământului / dor de-a se întoarce acasă / poți să fii un stâlp înalt / care atinge cerul / o clepsidră / prin care / se cern pulberi de aur din azur / fără limbă care să lovească /*

clopotul timpului.

Nimic nu ne poate opri să ne referim la marele curent literar francez, simbolismul, în care au crescut de copiii fulgurantului Arthur Rimbaud, care ne-a umplut, de multe ori, inimile cu tulburătoarele sale poeme, ca, în momentul în care încă mai doream un strop din frumoasa lui nebunie, el, la doar 18 ani, să renunțe complet la a mai scrie!! Gestul confirmă supremația pe care nu o va împărți cu nimeni. Nici măcar cu universalul Paul Verlaine, care la rândul său a trăit incandescent vraja poeziei care, fizic va dura și ea prea puțin, așa încât, odată cu „plecarea” sa, intra într-o eclipsă totală ultima parte a secolului al XIX-lea.

Elegantul nostru spirit, acest cavaler înalt, suplu și mai mereu visător, Lörinczi Francisc-Mihai, la cei 37 de ani ai săi, acum este mai hotărât decât oricând, să săvârșească smălțuirea poeziei sale. Are propria cale și nu pleacă urechea la alți confrăți în ale poeziei. El, doar el singur, asemenea meșterului din Cremona, este hotărât să subjuge lumea literară. Talentul său și ardoarea cu care atacă fiecare vers îmi spun că va izbuti să câștige pariul cu timpul. De ce nu, când iată cât de frumos se explică mai jos: *doar bătăile inimilor noastre / mărșăluiesc pe aleile pe care / dragostea / am scris-o pe pietre / și pe mugurii care se nasc / nesfârșit ca lacrimile ierburii / pe care le șterg razele soarelui / dimineata / te iubesc / atât de mult / și te port în ulciorul divin.*

După cum vedem, misticul este nelipsit din versurile prin care, profanul este doar un pretext stingher, ceea ce dă strălucire și aură fermecată versurilor acestui apostol îndrăgostit nebunește de singura călugăriță pe care o cunoaște.

Așa trăiește Francisc-Mihai, zis și Feri pentru toți prietenii apropiați, toate momentele zilelor și chiar momentele nopților, când numai ei doi par a fi singurii muritori sub tremurul Lunii triste.

Rar mi-a fost dat să văd o asemenea ardere poetică, un asemenea incendiu devastator, în flăcările căruia el, poetul, cântă Ave Maria, numele soției sale dragi, celei căreia îi dăruiește această magnifică prosternare poetică. Scrisul meu este de prisos și se înclină sub dogoarea unor astfel de versuri: *erai jarul din focul rubiniu / ce ne scâldea fața / când ne tănuiam frumusețea / în cui-burile glaciare / și ne clădeam spiritul / cu lumina din stele / care curgea neîmblânzită / peste flămânda / noastră / căutare / neprihănită / dragoste / →*

Colțul negativist

Poemă finală e, poate, cel mai reprezentativ poem bacovian într-o anumită perspectivă: aceea a unei exteriorizări programatice, a unei declarații, oarecum răspicată, asupra condiției poetului. Coerența versurilor deschide supapele limbii și produce accidente logice pe măsură, și care se vor împăca în negativ. „Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu știe nimeni / Ascuns în pivnița adâncă, fără a spune un cuvânt / Singur să mă pierd acolo, neștiut de nimeni / Altfel, e greu pe pământ...” (s.m.) Nimeni presupune nici măcar eu. Bacovia inventează un soi de regentă conjuncturală pe care să o dinamiteze singur pentru a crea un efect de accelerație și de nevroză. Rareori se întâmplă ca primul vers să aibă o forță magnetică așa de uluitoare. Această contradicție primă care se așază peste aproape pleonasmul sintagmatic *pivnița adâncă* și peste *neștiut de nimeni*, acest al treilea cuplu de negații fiind de structură androgenomorfă, produce o acomodare a punerii în negativ. Versul conclusiv *Altfel, e greu pe pământ...* pare să își găsească regentă în toată afirmația de mai sus. Punctuația, virgula de după *altfel*, mai exact, ne spune că e vorba despre *în altă ordine de idei*. De ce e nevoie de explicitarea de acest gen a unor

versuri? Pentru că negativismul e un ferment al câmpului logic totodată iar, pentru a ajunge la un punct comun – măcar ca studiu de caz – e nevoie să situăm interpretarea într-un punct accesibil stabilit de comun acord. Desigur că nicio interpretare nu poate fi blocată, interpretarea acestui poem nu e unică, dar e, cel puțin, o variațiune într-un câmp de fenomenologii. În strofa a doua există un vers logic alcătuit din două versuri faptice (un ingambament forțat ar spune unii, eu aș spune mai degrabă colaj), și anume „Finis.../Istoria contemporană...” Aici, într-un delir accentuat de punctuație, într-un parlando rubato total, un cuvânt se continuă cu altul, nu contează că sunt din două limbi (una mamă și una fiică - sau poate e cu atât mai organic -) dar își păstrează semnificația recognoscibilă din ambele limbi în limba scrierii, româna, care își însumează propria istorie, latina din care, în mare parte, provine. Această posesiune, acest viol sublim își găsește în negativism maximum de relevanță pentru că e în spiritul poemului și pentru că are mobilitatea de a nu susține unanimități, ci aluzii la direcție. Ultima strofă e una politică, de un socialism trăit (iar nu mimat). Acest fapt nu are prea mare relevanță în negativism cu toate că existența claselor sociale presupune

preconcepții față de lume, privirea fie în alb, fie în negru, cu ideologie. Fără, desigur, a vedea optimismul, *comedia, în fond...* a monstrozității tragicului. Recluziunea e o optimizare. Dacă nu ar fi așa, virgula mai sus amintită s-ar anula și *altfel*, adică fără să bea poetul și să se-nchidă, ar fi greu pe pământ. Adică fără greul lui *jucat*. În rest, e bine. Titlul, melodramatic și puțin cabotin, e ales în aceeași direcție. Învârtirea în cerc a primei strofe și a celei finale, cu schimbările de rigoare - care doar mențin oralitatea și îi atribuie o suavă intransigență politică – par o învârtire în cerc a unui motor de căutare, o labilitate - Mozilla a cărei vulpe poate pași pe gheața negativismului cu un fundamentalism al tuturor riturilor de trecere.

DARIE DUCAN

→cu care îmbrățișam cupola.

Și din aceste versuri în flăcări, poetul, cu mari resurse, se ridică la nivelul excelenței sale zilnice, în care trăiește ca un muritor zeificat. Cuvintele sale molcome dar profunde vin să completeze un destin poetic unic peste vastitatea poeziei în sine, peste zodia unui suflet înflăcărat doar de dragostea iubitei sale, pe care o introduce maiestuos în fiecare spațiu artistic.

Ultimul ciclu intitulat *Lebedele de cristal* completează, fericit, tot ce am supus mai sus: *lebedele valsează / și gâtul și-l rotesc gingaș / vase de cristal de Boemia / peste lociul oglinzii reci / hiperboreene / cu ochi pătrunzători în adâncul lacului / pe care stau buchete rotitoare / nuferi pe tăul auster al liniștii / o barcă singuratică lovește țărnul / sub talazuri luna se frământă / un tablou / suprarealist / peste / un dor nebun / de a face cuvintele să cânte. Într-un alt poem citim: zborul din cenușa ulcioarelor / este mângâierea*

umbra oppositorum / din noblețea cvadridimensionalului / un zbor în tridimensional / din oul magic zbatere de aripi / acompaniat de falfăitul reverberațiilor / din pirogile primare / acolo unde Miracolul / este îngăduit / doar / prin acceptare / cu convingerea de a fi / viță prinsă în butuc de vie.

Versurile acestui câmp sunt grele de profunzimi trimițându-ne discret la Nietzsche, în acel asfixiat spațiu de preaplinul ideilor fulgurante, versuri cu o încărcătură stilistică adânc filosofică, la îndemâna acestui talentat și riguros profesor. Vorbim, mai degrabă, de o biciuire a cuvintelor, așa încât, finalmente, să se contureze opera, de cristal șlefuit, cu micală apostolică, prin care lumina zilei să se confunde cu definiția luminii înseși.

Multe sunt paradigmele pe care ni le pune în cale acest creator de frumos, tocmai în ideea că frumosul se obține cu trudă sfântă, cu puteri zeificate, revelate numai omului în prag de

sfințenie, așa cum lasă impresia acest talent care așteaptă să erupă peste nevrednicia și miopia multor profesioniști, care nu au împărțit nimic din tainele lor cu nobilul caracter purtând numele de Lőrinczi Francisc-Mihai. Pe el mizez în pariul meu cu viitorul, pe care, sunt sigur, că îl va câștiga. Fac această afirmație pentru că sub frumoasa lui modestie, răbufnește, cu neputință de a fi oprit, talentul robust, novator, pur și ingenuu. Așadar, să așteptăm viitorul.

Ultima strălucire a veacului XX își așterne de culcare sub vraja atâtor imense tablouri ale veacului XXI care, în sfârșit, răsuflă ușurat după ce, timp îndelungat, și-a purtat formidabila sa povară, hipnotizat de solemnă rotire a gâtului lebedei de cristal, căreia i-a dat viață pulsul unei inimi mai generoase decât aceea a lui Hanibal stând pios la porțile Romei, timp în care Cartagina ardea în flăcările care încălzeau doar armatele romane.

Ambigen, din toate punctele de vedere

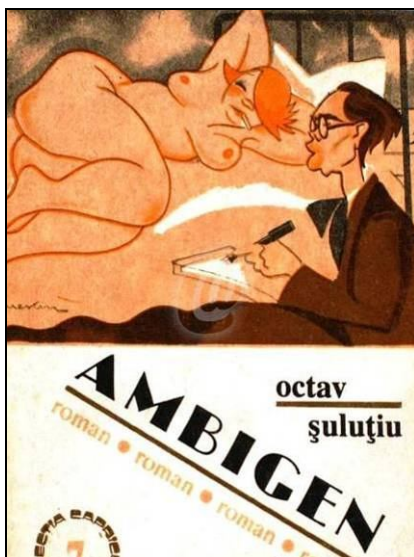
Ambigen este unul dintre romanele care au făcut vâlvă în istoria literelor românești. Considerat ba pornografic, ba imoral, ba numai bun de „gender studies” romanul lui Octav Șuluțiu este istoria unui bărbat care se auto-definește ca fiind slab, ambigen, deoarece nu îi place să domine o femeie, îi place a fi dominat de o femeie. Căutările lui prin bordurile bucureștene îl duc în final în subordinea Elinei care devine o îndemânată femeie de afaceri și proxenetă.

Romanul ar fi putut să devină un strigăt copleșitor de neputință, un urlat al masculinității care nu se poate manifesta ca atare dacă autorul nu ar cădea și în neputința exprimării lirice, nu numai în cea sexuală. Iată un astfel de strigăt eșuat și transformat într-o sterilă lamentație: „Femeia care mă urmărește de ani de zile, femeia după care alerg de ani, femeia care așteaptă de ani de zile ordinul meu, pe care nu pot să-l dau, nu pot, nu pot!” (24).

Naratorul are anume oscilații în privința preferințelor sale. La un moment dat, dorește sentiment, suflet. În același timp, vrea „o iubire calmă, fără zbuciumări” (29) ca și iubirea ar putea fi liniștită vreodată.

Abia portretul fizic și preferința pentru cosmeticele feminine, de tipul pudrei, ne îndreaptă spre problema reală a eroului principal: deficitul de masculinitate. „Ras păr ca și când aș fi spân. Obrajii netezi ca-n palmă sunt catifeleți sub pipăit. Lipsa părului și albeața pudrei îmi provoacă amețeli: sunt ca un androgin... Părul abia se ține pe cap: te aștepti să cadă tot, deodată. Fața depilată, de fătălău” (32). La masculinitatea sa indecisă autorul mai adaugă o anume dorință de infantilizare. Naratorul își mărturisește visele cu „o femeie și frumoasă și impunătoare, voinică și înaltă, care mă apără de o nenorocire iminentă” (60).

Construită pe ideea că masculinitatea este acțiune, forță, viol, iar feminitatea opusul acestora, narațiunea lui Șuluțiu este mai degrabă zbaterea unui bărbat care dorește să se conformeze acestui model și nu concepe alte alternative. „Violentarea e o convingere și cere supunere, nelăsând timp de reflexiune. Nu pot fi violent. Nu pot viola. Ochii mei nu cer decât favoarea unei mângâieri” (35).

Aceeași idee a masculinității, a inevitabilei oferte de spermă îl face pe autor incapabil să înțeleagă legătura dintre două femei altfel decât ca o iritare înnebunitoare, un soi de zbatere ambigenă, asemănătoare propriei ineficiențe. „Jocul steril și rotund al femeilor, frecarea pieilor neputincioase de a se pătrunde, mi-a plăcut întotdeauna. Îmi închipui cu gândul aprins, sforțarea istovitoare a celor două parteneri care nu pot găsi un mijloc de legătură, să fie veriga de transmisiune a lichidului electric încuiat în ele și zbatându-se să curgă. Intensitatea strângerii și țipătul cării bătute de dorul de a se revărsa, de a scăpa de tensiunea strânsă în sfori nevăzute, disperarea necomunicării totale trebuie să ardă, să înnebunească” (56-57).

Egalitatea sexelor, afirmarea femeii nu pot fi agreate de narator ancorat într-o viziune foarte ierarhizată și tradițională. „Femeia modernă e sigură pe sine. N-are nevoie de bărbat” (73). Pe de altă parte, naratorul însuși realizează că „o femeie îndură prea mult”, iar în rarele momente când poate violenta o femeie, exclamă plin de mândrie: „Rabdă, că ești femeie!” (94). Atunci trupul feminin își pierde orice atractivitate și naratorul reușește să-i surprindă fragilitatea și materialitatea grea, ca de pământ. „A rămas cu picioarele desfăcute și plânge cu fața acoperită de palme. Sâni par să fie desagi încălcați. O femeie îndură prea mult” (95).

Scriș, probabil, în urma efectului impresionant al traducerii în românește a romanului *Iubitul d-nei Chatterley* (Traducerea a apărut în 1932, iar Șuluțiu însuși a publicat un articol despre scandalosul roman în 1933.

Vezi *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România de la origini până la 1989*, p.278.), Șuluțiu militează și el pentru sexualitatea sănătoasă a celor apropiați de natură, lipsiți de prea multă instrucție. Buna creștere e prefăcătorie. Din păcate, ea s-a impregnat prea adânc în narator ducând chiar la o stare de subordonare animalică. „Iubirea mea n-a fost niciodată obraznică. Întrupat într-un câțel, aș fi fost cel mai docil, cel mai rezistent la boli și prigoniri. Și azi aștept la poarta vieții, tot ca un câțel” (150). Stadiul următor este lipsa de voință, o stare mucelaginoasă, lipsa oricărei urme de coloană vertebrală. „Aș vrea să vreau ceva. Sunt nefericit pentru că n-am nicio dorință” (166).

Stadiul următor în evoluția naratorului este nihilismul, lipsa oricărei speranțe în structurile politice menite a da un sens evoluției țării. Oamenii politici sunt o „plagă spurcată a lumii” și ar trebui dați „drept ospăț unui trib canibal” (170). Naratorul respinge orice înregimentare. El urlă, nu spune: „să trăiesc în turma numerotată! Să mănânc rația zilnică de pâine neagră și să strig urale pentru agramății din fruntea treburilor obștei! Asta nu!” (170). Acest nihilism nu este, însă, o sănătoasă revoltă din care să răsără progresul. Mărturisirea naratorului e copleșitoare prin sinceritatea ei brută. „Sunt laș. Sunt mediocru. Sunt impotent. Sunt steril” (185). Autorul ajunge la ura de sine deoarece feminitatea îl domină, dar nu din exterior. Această situație ar fi acceptabilă. Feminitatea îl controlează din interior transformându-l într-un bărbat „înlănțuit și neputincios” (200).

Considerațiile naratorului despre deosebirea dintre bărbat și femeie par a se baza pe o realizare intuitivă a structurii genetice a celor două sexe. Acel xx feminin, binecunoscut de la genetică, este natura, existența. Din contra, fragilitatea bărbatului reiese chiar din instabilitatea lui genetică, el fiind un xy, un produs apărut ulterior ca urmare a unei specializări sexuale. În termenii lui Șuluțiu, „[o]mul reprezintă fenomenul, femeia încarnează fondul” (205). Romanul se încheie cu dorința de extincție a naratorului care este, treptat, supt de orice dorință vitală de către parteneră.

Urmează un metatext care discută gândirea românească și confruntarea ei cu cenzura. Uluiitor de contemporană este imprecizia autorului la adresa sistemului politic care disprețuiește pe profesorii din →

învățământul secundar (Adică pe cei care, în sistemul contemporan, predau de la clasa a V-a la a XII-a). Între timp, sistemul politic a ajuns să plătească sub orice critică pe toate cadrele didactice: de la învățător la profesor universitar. Halal evoluție! “Profesorul plătit ca un portar – mai prost ca portarul de la Banca Națională – sau ca o ordonanță incapabil să se țină la curent cu ultimele descoperiri în știința lui, incapabil să-și procure cărți și în afară de îngusta lui specialitate, acest profesor pus în situația de a nu fi apostol, ci martir, nu educator, ci cerșetor politic, acest profesor căruia i se creează astfel o stare de spirit potrivnică interesului și creației, care e îndemnat să se ocupe și de alte meserii ca să poată subveni intereselor sale imediate și care nu mai își poate îndeplini toată misiunea lui pentru că nu i se oferă nici minimum de posibilități tehnice, acest profesor nu poate realiza ceea ce am expus mai sus. Dacă vreți să aveți profesori buni nu-i tundeți pe elevi, ci retribuiți omeneste pe educatori” (235-236).

Considerațiile acestea de tristă actualitate nu sunt, însă, de ajuns pentru a face din *Ambigen* un roman cu mai mare putere de evocare. Cititorul e neplăcut impresionat de către derapajele spre extrema dreaptă a lui Șuluțiu. O societate morală ar fi, în opinia autorului, cea care are un tineret „fascist, activ și demn” (253). Romancierul își justifică alegerea: doar un tip anormal mai poate șoca, deoarece societatea anilor ‘30 e interesată de excepții. La fel funcționează și psihologia acelui timp. Pe de altă parte, în spirit foarte modern, Șuluțiu militează pentru o educație sexuală a tineretului. Doar acest tip de pregătire pentru viață va feri tinerii de perversiuni.

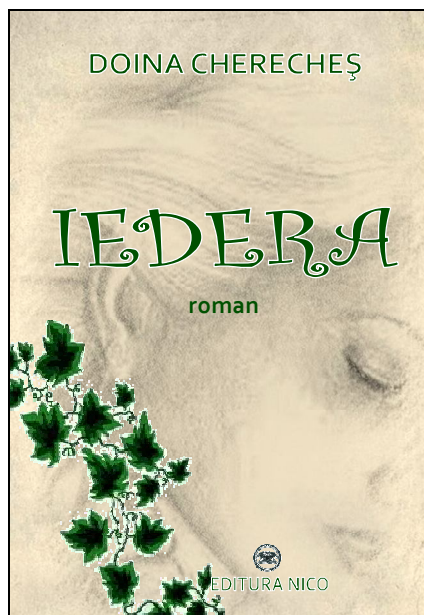
Curajoasă explorare a sexualității, narațiunea din *Ambigen* ne oferă în subtext și o pedagogie dezinhibată care anunță acceptarea curajoasă a diversității, a identităților marginale (izate) din postmodernism.

Referințe:

Șuluțiu, Octav. *Ambigen*. Gravuri de I. Anestin. București: Editura „Vremea”, 1935.

Lawrence, D.H. *Amantul doamnei Chatterley*. București: Casa de Aur, 1932.

Iedera

Cred că niciun titlu nu i s-ar fi potrivit mai bine romanului și niciun nume eroinei lui decât numele acestei plante perene – iedera.

Iedera – încăpățănarea vieții, puterea de-a birui vitregiile iernii și de-a reveni primăvara, verde închis, lucioasă, întinzându-se pe morminte, cotropind clădiri și copaci înalți.

Iedera – personajul nostru-medic, grav bolnavă, riscând să moară dacă-și amână operația de inimă, îi cere profesorului care o-ngrijea o amănare de doua luni. Nu vrea să plece din lume fără a-și scrie povestea vieții. I se pare o datorie pe care niciun risc n-o clinește.

Și amintirile Iederei se trezesc într-un sat ardelenesc, într-o familie modestă, cu trei băieți și două fete, cu părinți cu clasele primare neterminate, care-și învață copiii cinstea și buna cuviință – o zestre pentru toată viața – și lucru rar – toleranța față de aproapele tău.

Avem de-a face cu o familie de sectanți, pe care majoritatea sătenilor îi ironizează. Tatăl Iederei îi învață să nu răspundă niciunei provocări și să respecte credința celorlalți.

Înțelegem iubirea și recunoștința Iederei pentru părinții ei, iar cititorul își dă seama că principiile sănătoase de viață nu cer neapărat înaltă știință de carte, ci minte sănătoasă și respec-

tul față de zestrea din neam în neam.

Tot satul știe că fratele cel mare al Iederei este copil din flori.

De multe ori adulții află neapărat care să otrăvească sufletul copiilor. Așa se găsește și o mătușă a Iederei care să-i spună unei copile ce cinci-șase ani că are un frate din flori. În naivitatea ei, Iedera îi cere mamă-sii s-adune ele două flori și să facă un copil. Acest moment mi s-a părut printre cele mai înduioșătoare din carte, prin frumusețea sugestiei, căreia trebuie să-i recunoaștem originalitatea.

Viața Iederei este presărată cu traume: copila aleargă noaptea la farmacie după medicamente pentru maică-sa, care o lasă orfană la cincisprezece ani; îi mor doi frați, școala o desparte de sat, durere greu de-nchipuit pentru cine n-a trăit-o, culminând cu o căsătorie, puțin spus nereușită.

Ce face autoarea: ceea ce spunea un romancier american despre roman: „Romanul trebuie să povestească.” Eu nefiind critic literar, ci simplu cititor, aş adăuga: „și nu cai verzi pe pereți, ci o poveste din care să înțeleagă omul ceva, care să-l pună pe gânduri asupra propriei vieți”.

În ciuda a ceea ce cuprinde, romanul este scris fără patetism: o frază curgătoare, fără fândoseli, într-o elegantă limbă română, într-o frază echilibrată care are un mare merit: te-nfrățește cu personajele și te-nchipui că trăiești alături de ele, adoptându-le sau respingându-le.

M-a impresionat și grija pentru cititor: și dacă pomeneste două cuvinte dintr-un scriitor chiar ilustru, autoarea dă o notă în josul paginii, menționând sursa, pentru menajarea memoriei unora, pentru trezirea curiozității altora!

Sunt cărți pe care le citești și repede le uiți.

Eu, deși nu mai am memoria tinereții, am rămas legată de personajele romanului „Iedera”. Mă-nsoțesc, fac parte din lista mea de personaje care mă vizitează fără a-mi bate la ușă.

Iar Iedera a făcut ce-a făcut și mi s-a strecurat într-un ascunziș al inimii.

ILEANA VULPESCU

octombrie, 2014, București

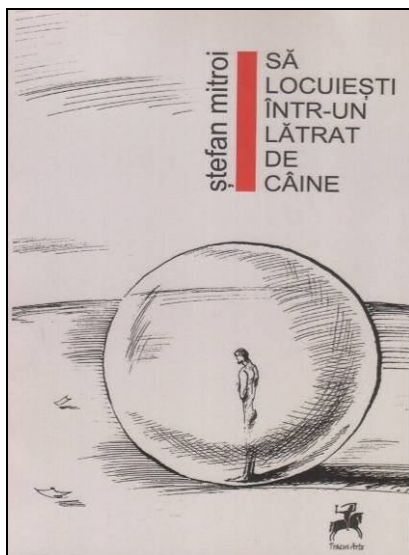
COPILĂRIA CU SEMN NEGATIV

Roman este atunci când povestești ceva ce este fără să fie. Adică Gara de Nord și părculețul din fața ei, triajul vechi, Calea Griviței, spălătoria auto de pe Titulescu, Piața Matache – perimetru binecunoscut nu doar bucureștenilor, ci și celor care vin în Capitală cu trenul. Toate astea există. Există și canalele din preajmă, așa cum există și ei. Copiii străzii vreau să spun. Unii dintre ei având, la rândul-le, copii.

A fi personajul romanului este atunci când vorbești în gând cu cine vrei și poți să faci tot ce vrei. În gând vreau să spun. *Când mi-e foame, mănânc în gând. Când nu mai pot de frig, mă-ncălzesc rapid în gând. Tot așa, în gând stau de vorbă cu sora și cu fratele meu mai mic.* Adică un puști de 11 ani, aflat la vârsta tuturor naivităților și a candorii maxime, numit Nelu până când constată că numele nu-i folosește la nimic, căci toți îl strigă *mucea*, *căcat cu ochi*, *ăla micu'*, *auro-lacul* (cu literă mică, substantive comune, neindividualizante) și îl cedează unui șobolan ce-i încălzește picioarele în canal. Toate astea există fără să fie. În realitate vreau să spun. Adică există doar în povestea lui Ștefan Mitroi*.

Vârsta, numele, nararea la persoana întâi trimit inevitabil la *Amintirile* lui Ion Creangă, chiar și plasarea într-un anume perimetru, protector la humuleștean, pus sub veghea istoricei Cetăți a Neamțului – simbol al statorniciei, al durabilității, al tradiției, ostil, stând în umbra Gării de Nord – loc al tranziției, al trecerii, al grabei, al indiferenței, în cazul personajului lui Ștefan Mitroi. Nică își trăiește copilăria vegheat de zeitatea protectoare – mama care știa a face *multe și mari minunății*. Nelu pleacă de acasă când mama *transformată pe loc, din jumătate de lucru folositor, în lucru lipsit complet de folosință*, îi *plesnește o palmă peste ochi*, și, arătându-i sacoșa cu pachete de pe masă, urlă la el: *Vrei pom de Crăciun, nu? [...] Nu mai e bun curul meu, ai înțeles? Nu mai are căutare...* Într-un fel, și mama lui Nelu făcea „minunății” spre a-și crește cei trei copii, dar minunățiile ei nu sunt din seria celor practice de Smaranda, ci calcă bine în teritoriul imoralității, sunt minunății cu semn negativ.

Nică își lărgeste aria cunoașterii în cercuri concentrice, din ce în ce mai ample, de la vatra casei, peste drum la

moș Chiorpec ciubotariul, în sat cu colindul ori la furat cireșe, la câmp cu demâncare, până la Ozana *cea frumoasă curgătoare*. Când depășește acest ultim cerc al toposului securizant, Nică devine Ion și intră în viața reală, acolo unde *apa-i rea și lemnele pe sponci*. Nelu face drumul invers – în preajma sărbătorilor de iarnă părăsește traiul promiscuu din casa natală de undeva, din provincie, unde *mama începe să nu mai fie un lucru folositor*, iar sora se lasă *leorpăită* de diverși bărbați, vine în București și se stabilește în zona Gării de Nord, locuiește mai întâi în triajul vechi într-un tren dezafectat, care păstrează totuși ceva din caracteristicile unei locuințe (un perete al vagonului e căptușit cu cărți, într-un colț atârână o crenguță împodobită cu betea-lă, există chiar și o plapumă), pentru ca apoi cercul să se restrângă până ia forma unei strâmte guri de canal, un axis mundi întors, care nu este columna cerului, ci a infernului, iar copilul este nevoit să coboare în subteran, acolo unde nu mai are nevoie nici măcar de nume. Când i se refuză și traiul în canal, ultimul adăpost este unul imposibil, ce-l scoate din lumea reală și-l mută într-un lătrat de câine.

În vreme ce Nică ia lumea în stăpânire prin joacă, modalitatea normală a copilului de cunoaștere („Copilul râde: Înțelepciunea și iubirea mea e jocul”, zicea și Blaga), *mucea*, refugiat în imaginație și vis, apărut în confruntarea cu duritatea realității înconjurătoare de o infinită candoare, o face prin definire – o continuă, irepresibilă nevoie de interpretare a lumii, de traducere a ei în termenii limitați ai experienței sale de viață, de aducere la nivelul lui de înțelegere. *Somnul este*

atunci când îți trece foamea; Copil e atunci când îți lipsesc aproape toți anii din viață; Tăcerea e atunci când vorbești întruna în gând; Piața Matache e atunci când îți sature și burta și fundul; Copil al străzii e atunci când cerul este toți pereții casei în care locuiești; Apa caldă e atunci când umbli printr-o țevă și nu ți se face frig niciodată; Dorințele sunt atunci când îți apar cucui pe dinăuntru. Te lovești de ce nu ai și te alegi cu ditai cucuiul. De altfel, toți oamenii, care, în fond, nu sunt decât lucruri, folositoare sau nu (mamele sunt de multe ori un lucru nefolositor în lumea lui mucea), au câte un dinăuntru (Cucoana mamă se face dintr-odată albastră. Parcă ar fi îmbrăcată în haine de polițist pe dinăuntru. Pe sub piele, adică. Cum ar veni, peste suflet.).

De multe ori, definițiile copilului se bazează pe sensul denotativ al cuvintelor – iscând cititorului un zâmbet amar în colțul gurii: *Plutonierul îi zice Țătoasei parașută. / Parașută e atunci când sari cu ea din avion. / Eu am sărit doar o singură dată cu Țătoasa, dar din metrou. / Fumul ce venea de la Semafor, care se cam aprinsese și el, avea legătură cu faptul că se îndrăgostise lulea de Janina; Cătea în călduri înseamnă să fii cătea și să-ți fie cald și iarna la fel ca vara.)*

Nică se lasă greu dus din sat, scos, de fapt, din vârsta lipsită de griji a copilăriei, căci nu de un spațiu geografic se desprinde el. Ajuns la școala de la Socola, rămâne peste noapte *sub cerul liber*, alături de *o mulțime de dascălime, mărturisindu-și unul altuia păcatele*. Lui *mucea* îi e frică să crească mare. *Adică să nu mai fiu copil*. Atunci când cu siguranță nu va mai exista niciun peștișor de aur care să-i îndeplinească orice dorință și când nu-și va mai putea duce existența *în gând*. Adică să-și piardă cea mai mare putere a sa: *Să vreau e cea mai mare putere a mea. Pot să vreau orice, ceea ce nu înseamnă că și vreau. Mucea rămâne tot sub cerul liber, în zăpadă, avându-l alături doar pe Câine, împreună cu care numără stelele. Dar numai până la o sută, căci mai departe nu știe. Sau știu, dar nu pot să spun.*

Viitorul este atunci când... Atunci când ce? Definiția aceasta nu o mai găsim în paginile excepționalului roman al lui Ștefan Mitroi. Un roman al vârstei de aur cu semn negativ.

RODICA LĂZĂRESCU

*Ștefan Mitroi, *Să locuiești într-un lătrat de câine*, Editura Tracus Arte, București, 2014, 115 pag.

Un roman cu cheie...

Prea bine se știe, scriitorul este un artizan, un meșter al cuvântului bine ticluit, apt a înveșmânta o poveste, marcând un timp și un spațiu anume. Iar dacă acel spațiu se numește Arania, imaginați-vă ce plăcut supliciu pentru Daniel Drăgan, artistul care se lasă subjugat – mai bine de un sfert de secol – până își va găsi liniștea!

Dincolo de Arania este un roman confesiune, în care domină introspecția și învăluirea în mit, pentru care se adoptă două modalități de relatare: unul faptic, în mantia ambiguității – iar celălalt, un anevoios discurs, care se dorește explicativ, apropiat de ceea ce numim logică. Așadar, o suprapunere a doi timpi: cel illogic, care bulversează pe cel logic; deopotrivă, suprapunerea a doi naratori, care se doresc a fi Sim și un alter ego al său – cu precădere, în varianta 1988; iar în varianta finală, 2014, confesiunea a doi naratori într-unul singur: Simeon. Un joc al dedublării, interesant transfer de identitate: „Era Sim? Eram eu? Poate nici unul, nici altul. Poate doar un duh al nostru blestemat să bântuie printre perdele de întuneric într-un labirint de umbre uitate...” O parte din ființa lui Sim escaladează timpi necuprinși („levitând nepăsător peste toate”, fără să încerce „să-și recapete controlul total al simțurilor”), cealaltă – se lasă manipulată de Radu și mai ales de „Însoțitorul” – ochi de corb, avertizând: „din două una, și când e vorba de una nu mai e nimic de ales...”

Din punct de vedere tehnic, varianta 1988 se distanțează de varianta finală, 2014. La ediția 1988, între „Prolog” și partea a patra „Trenul de noapte” – recunoaștem o simetrie naratologică, o îmbrățișare a poveștii care se dorește coborâre în magma ambiguității, precum un ecou – amprentare a unui timp de nepoveste: „Exista undeva, în drumul ocolit către Arania, o mină părăsită, o salină uitată...” Varianta 1988 are un „Prolog” și patru părți (cea de a patra parte, jucând rolul de Epilog) – varianta 2014: „Prologul” și trei părți (capitolele suferind vizibile numerotații sau renunțări de text). Dintre toate, remarcăm eliminarea capitolului zece (p. 33) din partea I, cu un scop bine definit, de a mări suspansul, de a înțelege că Arania este, în fapt, „o gură de rai devoratoare...”

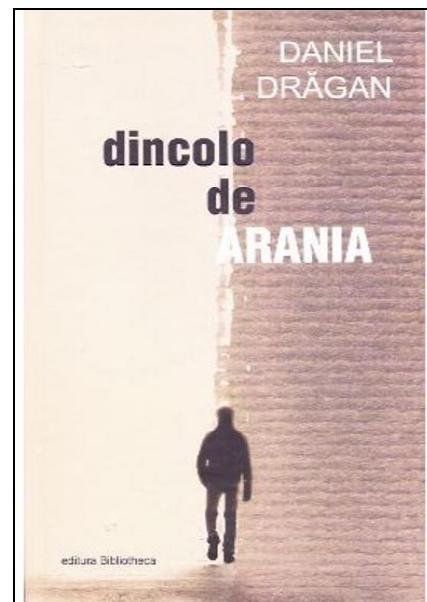
Naratologicul evoluează în febra unor anume forme verbale (imperfect și perfectul compus), pentru a trasa o linie de echilibru în evoluția personajelor. Utilizarea unui laitmotiv (refren) se dorește nu doar simbol al trudniciei, cât

mai ales al implementării „măreșului obiectiv”, „omul nou”: „Dacă noi n-am fi încărcat voinicește la <încărcări>, cei de la <descărcări> n-ar fi avut ce descărca!...” o „mare cinste...”

Motto-urile infiltrate cu minuțiozitate de cronometru par a ne avertiza că nimic în cer nu se mișcă fără ca cele de pe pământ să pulseze, așisderea: „Sim își întoarse fața spre cealaltă parte a bolții unde știa că veghează Marduk...” sau „Sim văzu cum se țeseau zorile ca niște fire albe pe dinții de fierăstrău ai crengilor de brad...” Așa cum nu poți cuprinde spațiul celest, tot astfel, nici „țărâna pe care o aduni în pumn” nu-ți aparține...

Recunoaștem scriitorului Daniel Drăgan plăcerea definițiilor metaforice: „Toți câți suntem aici, am venit pe aceleași drumuri fără poteci, ne învârtim în jurul sinelui nostru...”; „Brazilii au vocație cosmică...” etc. – sau a reflecțiilor cu miez adânc: „Dacă ar fi avut aripi, tăcerea ar fi bătut de două-trei ori din aripi...”; „Universul intră și iese din neant” (ființa umană putând deveni „efemeridă sau semnul pierdut în neant”). Spre deosebire de varianta 1988, această „a treia ediție definitivă” (Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2014), dispusă în trei părți, cu un titlu, simbol, anticipă esența naratologicului. În prima parte, „Fiica Vesalomului”, firescul și nefirescul se contopesc, prin implantarea introspecției, în centru plasându-se Radu și Sim, figurile centrale ale romanului. Firesc, apar și multe alte personaje (Mircea, Mădălin, Antonie, Sanda, Mariana și câți alții...) – orfelinii unei epoci (astăzi, apuse) – adică niște tineri receptivi la un anumit tip de educație, o „nouă ordine”, care se dorește și... „perfectă”. Mândria de a rosti: „Am fost în Arania...” ar putea părea firească. De ce ni se dezvăluie o Arania – „cetate pustie”, „țară bântuită de viscol și ploi, de întunecate cutremure...”? A fost, cândva, o „gură de rai?...”? Am putea șopti, deopotrivă: „Et in Arcadia ego?...”? Însă căutările lui Sim sunt „dincolo” de Arania, dincolo de simpla înțelegere, care ar putea însemna armonie, regăsire a sinelui, purificare?... La origine, piept al mineritului, în zona mitologicului, deja înțelegem miezul sensului de „dincolo...” Un „dincolo” – care ne poate conduce... spre origini, dar și un „dincolo” al reprimărilor... dintr-o altă epocă istorică. Acest joc al ambiguității se dorește, în mod cert, lent dezvăluit de către scriitor.

Interesant, Sim se diferențiază mult de ceilalți „orfan”, colegi ai săi. E ființa care își caută calea. Încearcă să se recunoască pe sine („Sunt fiul...”), în ființa

sa interioară – „se naște încă odată Cuvântul...” Dorește să „biruie spaima...” Simte că el este „fructul” acestui pământ... Vrea „să irupă din sine...” și-și dorește cu ardoare să o cunoască pe fiica Vesalomului, care nu-i decât o himeră capabilă să „stăpânească graiul tainic al viețuitoarelor și al ierburilor...” Ar putea fi posibilă o coborâre în „partea eternă” a propriei ființe?! Această ambiguitate este o recreere a unui ficțional într-un alt ficțional. O recompunere a imaginarului eminescian din **Sărmanul Dionis** (partea a treia, p. 154): „Timpul trăit cu Maria în casa din pădure a Vesalomului a fost ca un vis...” Sunt detalii care transpar în timpul anchetării lui Sim.

A doua parte, „Partea eternă a ființei tale”, ne dezvăluie o nouă experiență a lui Sim – într-o grotă, un loc al marilor încărcări, pentru a înțelege care este „prețul” nontimpului, „țaina cea mare” a ființei care dorește (traversând „grota izvoarelor”, „sala tăvăduirilor” sau „bolta lacrimilor”) un echilibru între abstract și concret.

În planul realității, important este ca Sim și ai lui „colegi” să simtă și să se simtă, mereu, „orfanii”, să conștientizeze că sunt „singuri”, adică incapabili de a acționa după propria voință, să simtă haosul aceluia existențial (dirijat și impus), să penduleze între „spaima și îndoiele”, să fie „răvășiți, nestatornici, vulnerabili...”

Cititorul intuiește care e soarta aceluia grup de „orfanii”, modelat întru mutilare, acționând conform unor automatisme impuse. Niște mini-roboti, păpuși-vii, primindu-și tacit și cuminte: „fișele medicale”, „cartelele de masă”, „insigne strălucitoare...”; obligați să aclame, să se distreze sau să asculte muzica – la comandă. Mersul lor este „umăr la umăr”, în „pas de front”, atenți la „cadența la fluier”. Li se inoculează →

LIVIA CIUPERCĂ

frica, însă ochii – să țintească „bucuria succesului...” Deducem că și iubirea (Ramona – Sim) devine o încuviințare tacită. Mai mult chiar, informația despre ieșirea din scena șantierului a Ramonei și finalitatea vieții ei (într-un accident) dovedește că și progeniturile acestor „orfanii” – vor fi trimise tot la o „școală-orfelinat...” Cât despre nevoia de cultură, și acesta va fi un demers dirijat. Bieții „orfanii” nu pot să citească vreo carte scrisă „într-o limbă străină de gândurile și preocupările...” impuse, pentru că ar fi pățit-o precum Sim...

În spasme zvârcolinde se invocă posibilitatea de disculpare, de despovărare a ceea ce sapă-n multe conștiințe, amintindu-ne de locuri ale terorii („arhivă”, „intrare interzisă”, „strict secret”), de „reprimarea individualismului și a oricăror tendințe egocentrice...” sau „instaurarea habitatului uniform, prin egalizarea accesului selectiv la sursele de cultură...”

A treia parte, „O clipă pentru totdeauna”, este mult mai activă. În sfârșit, „orfanii” ajung la mină, unde sunt „încolonați pe rânduri de câte opt”, în total 26 de „detașamente”, făcându-li-se „marea cinste” de a deveni „încărcători...” Atmosfera acolo este rigidă și în câteva tușe frazeologice (nici penelul n-ar fi fost mai iscusit) vedem – prin ochii auctoriali, sterilitatea și vitregia locului.

Experiența întoarcerii în timp îi va aduce necazuri lui Sim. I se va cere să explice „dispariția” sa din trenul care a oprit la „km. 435” – în dreptul unei păduri, în inima căreia parcă s-ar fi volatilizat, pentru ca să reapară – ca din senin – pe peronul gării, unde tocmai a oprit trenul. Chiar sub amenințarea aplicării unor „metode mai dure”, Sim nu poate explica celor doi anchetatori – misterul prezenței sale, mai întâi în „casa Vesalomului”, în „pădurea nepătrunsă de sunet” sau în „Sala Tămăduirilor”, atâta timp cât și el e complet derutat. Mai mult decât atât, prezența sa era fizică – în planul realității, dar spiritual – „nu putea ieși din negura” existențialului nou creat.

Enigmatica întâmplare, la care a fost supus Sim, îl blochează, totalmente, pe Radu, liderul grupului, cel care acționa întotdeauna cu maximă precizie, convins fiind că nu-i scapă nimic din ceea ce și-a proiectat.

Activitatea pe șantierul în care activează tinerii „orfanii” (amintitoare de cele de la Agnita-Botorca, Bumbești-Livezeni, Salva-Vișeu, Lunca Prutului, Canalul Dunăre-Marea Neagră etc.) este plastic descrisă de vocea auctorială: „Excavatoarele mușcau din lutul

calcaros și, ridicând în văzduh cupele pline, se răsuceau pe gâtul lor de fier și depuneau povara în albia imenselor bascule care iceau din arcuiri și apoi plecau frământând pietrișul drumului cu tăria unor roți mai înalte ca omul...” În Arania, tinerii acționează ca niște roboți... Acești tineri „frisonați” sunt doar executanți, fără a li se permite să aibă „păreri”. „Copii” „orfanii” – vitregiți și-n gândire, și-n acțiune; adevărate jucării manipulate. Și totuși, „focul curiozității” mocnește: „focul curiozității nu s-a stins nici acum, ci parcă tot mai tare și-a înțepit vâlvătaia...” Ca o avertizare...

Adversitatea dintre Radu (liderul) – și Sim (ființa dotată cu anume însușiri, pe care unii le-ar numi, paranormale) este una de principii (nu doar politice), care-i plasează la antipodi, precum apa și nisipul. În timp ce Radu se lasă disciplinat de anumite rigori, Sim este un om liber în gândire („există ceva dincolo de trupul meu”).

Radu acționează egoist, și răzbu-nător, rolul său fiind dezvăluit (în eventualitatea în care nu am fi intuit deja), într-una din replicile lui Sim: „Știu că brațul tău se va ridica cu ură și va lovi... Te vei ridica să ștergi cu necruțare tot ce scapă cunoașterii și controlului tău...”, „forța ta e năpraznică...” Sim are capacitatea de a transmigra și de a intui viitorul: „ce va urma? Ei, asta va trebui să o afli singur. Acesta e darul tău...” (un „dar”, care se va confirma, în zilele noastre, prin confruntarea dintre tortionari și victimele lor). Radu Nicador este „sever”, „tenace”, orgolios, are „vocația performanței”, acceptă „corul aclamațiilor...” Se dovedește un lider necruțător. Este convins că „dincolo de materialitatea universului nu mai e nimic... Doar literatură. Nimic altceva... Adică vorbe, vorbe, vorbe...” Convingerea sa este că ideile lui Sim sunt doar niște „erezii”. Dacă cineva ar fi îndrăznit să spargă tăcerea care domnea în jurul lor, întrebând „când se termină lucrarea aceasta...”, răspunsul s-ar fi auzit ferm, fără replică: „Niciodată!” Un crez care – și el – se poate sfărma! Asemenea Inorogului Cantemiresc, și naratorul subiectiv, martor și reflector totodată, ține să ne avertizeze că povestea își are tâlcurile ei încifrate.

Scriitorului îi place să-și poarte cititorul dinspre materialitate înspre imaterialitate, în așa fel încât, aflați în fața unor imaginate „fenomene primordiale”, să pătrundă-n noi o „stranie sfială” care „să se adâncească până la spaimă pe măsură ce simțurile noastre descoperă fragilitatea ființei...”

iar Sim „se rostogolea în întuneric aidoma unui fulg de nea într-o noapte de vis...” Nu doar numele său (Simeon Petrineac) are, genetic, un substrat care ne supune unui timp de reflecție, ci însăși experiențele pe care le trăiește acesta, îl particularizează... Școlar fiind, Sim „nu avea păreri”, nu-l bântuia „focul curiozității”, era doar un executat. În timp, va evolua, căutările sale îi vor îmbogăți ființa. În schimb, colegii săi, rămân niște „orfanii” incapabili să dezlege tâlcurile anumitor enigme. Asemenea, ambițiosul Radu, cel care va fi incapabil să înțeleagă miezul afirmației: „nimic din câte sunt ale neamului meu, nu mă lepăd...”

Despre unele eventuale prefaceri de pe șantier, naratorul sugerează cu finețe dirijată: „Zilele erau tot mai scurte în Arania...” (Începea timpul să nu mai aibă răbdare?... – ca să-l cităm pe Marin Preda) „Se apropia solstițiul”, iar „viața de obște înceta la puțin timp după terminarea programului de lucru...” Interesant sensul sihastric – de „viață de obște...” Nimic fără un anumit tip de ascultare, răbdare, smerenie, nu?! Nefericită soartă pentru bieții „orfanii”: „somm zbuciumat”, vise presarate cu „praf și rocă dislocată, sunet de concasor și miros înfundat de gudron sau motorină...”

Asistăm la un moment-șoc: se dorește năruirea unui vis. Verdictul este necruțător: „locul acesta trebuie să moară”. În prim-planul acțiunii va fi un „Însoțitor” cu chip de „Corb” (un altfel de Corb decât cel al Cantemirescului) A lui este misiunea!... El este justițiarul – „instanța hotărâtoare, judecătorească și punitivă...” Ținta este mina părăsită – de „dincolo de Arania...” Pornesc într-acolo: buldozere, excavatoare, camioane, cisterne... zgomot asurzitor, imaginar sinistru, ca o invazie... Galerile vechii saline sunt îndopate cu dinamită. Un „muget adânc și scoarța pământului s-a rupt”, urmat de un „tremur fioros al străfundului...” „Din munte nu mai rămăsese decât o colină dulce, o bombătură ușoară a podișului, de pe umerii căreia curgeau în parte molcome ogoare greblate și peste care s-au presărat semințe de iarbă...” Din adâncuri, o nouă zvâcnire, apoi – o ploaie „lină”, parcă „anume comandată să lege acolo, între firele ierbii, clipele viitoarelor veșnicii...”

S-a dorit întoarcerea la o realitate dirijată. S-a dorit...

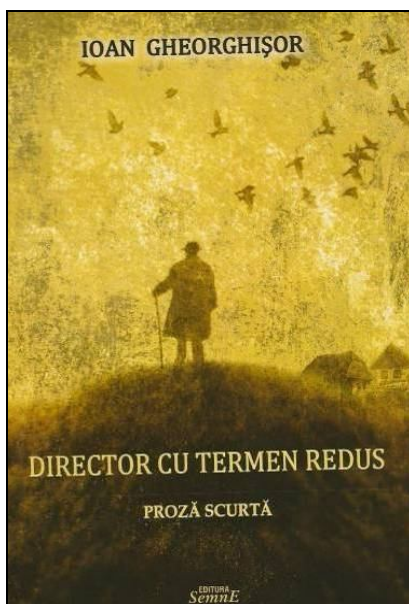
Epilogul este apoteotic. Cu a sa „cărjă apostolică” în mână, bătrânul avva Artenie tronează majestuos peste culmile Araniei, avertizând că măritul Timp al timpilor ce vin se cer binecuvântare, cu speranță și încredere: „pacea sufletului să te cuprindă că pază mai bună și paznic mai treaz decât liniștea sufletului nu se află...”

ȘCOALA CA LUME A FICTIONII

Profesor de meserie, și încă unul dintre cei mai buni, **Ioan Gheorghiușor** ne oferă un interesant volum de proză, mediul predilect al întâmplărilor din *Director pe termen redus* fiind, după cum ar fi fost de așteptat, realitatea imediată a școlii, o lume care suscită infinite interogații, problematizări, o acumulare de experiențe și tot atâtea năzuințe și aspirații. În număr de trei, *Director pe termen redus*, *Doartrei* și *Titi*, povestirile cărții de față reconstituie o atmosferă, creionează portrete, surprinzând prin puterea de reconstituire și interpretare a unor experiențe și evenimente de mare tensiune. Dovădind o reală înțelegere a psihologiei personajelor, Ioan Gheorghiușor se mișcă cu ușurință în medii dintre cele mai diverse, cu precădere în lumea școlii și a satului, unde, depășind absolut toate speranțele celor care s-ar fi așteptat să găsească aici o categorie de personaje exemplare, cele trei schițe cuprind, în schimb, prin aspectul lor „pitoresc”, ființe mai ciudate, simboluri ale obtuzității și ale delațiunii, la limita tipologicului prin perseverența actelor în care sunt implicate. Dincolo de imaginea de prim-plan a profesorului Matei, exagerate în fixația lor, dar plauzibile ca proiecții simbolice, personajele din *Director cu termen redus* susțin o fabulație de un straniu insolit, o atmosferă pestilențială dominată de violență și imoralitate. Derutantă, dar în același timp credibilă, lumea cărții lui Ioan Gheorghiușor este populată de inși dominați de o anume resemnare obosită, incapabili de a lua o hotărâre, de a acționa într-un fel, chiar dacă situațiile ar impune cât de cât o opțiune.

Aflate în relație destul de aproximativă cu adevărul, puse adeseori să conteste și să respingă principiile de viață ale celorlalți, aceste personaje sunt ființe de-a dreptul stranie, cu un comportament ciudat, cu plăcerea flecărelilor și a văicărelilor, ipostaze ale mediocrității și neîmplinirii, ale unei existențe care se consumă într-un spațiu monoton și incert.

Privit în ansamblu, acest univers e construit în opoziție simbolică față de Iustin Matei, personajul principal, a cărui superioritate în plan uman față de toți ceilalți se dovedește ca atare.

„Blestemat să conducă o școală”, „un profesor foarte apreciat”, cu „o activitate publicistică remarcabilă”, doctor în științe, cu gradație de merit și alte câteva premii și cărți, profesorul salvator Iustin Matei, „Doctorul”, cum i se mai spune, își dorește, spre surprinderea tuturor, să devină director al școlii din Mocani, un fel de Popa Tanda al timpurilor moderne, hotărât să smulgă din inerție starea de lucruri din acest sat „destul de mare”, „locuit doar de vreo mie de oameni”, în care „două, trei ulițe veșnic înnoirite șerpuiau printre casele moarte, din curțile cărora nu se auzea decât lătratul vreunui câine rău și bătut sau înjurat cu sau fără motiv, mai mereu.” La școală, cadre didactice de vârste diferite, printre care Paul, profesorul de istorie, Bogdan „mozaicarul”, Grațela, profesoara de fizică și chimie, o bună profesoară, dar oportunistă și cu multe probleme personale, Florica, o „fire deschisă”, și Mirabela, o închipuită și bolnavă de narcisism, Laura, Matilda, poreclită „Mița”, Ramona, educatoarea, și Doiceasca, profesoara de engleză, personaje anxioase, fete nemăritate, trecute binișor de 30 de ani, compun lumea în care pătrunde Iustin Matei. Plasat dintru început sub semnul unei situații supuse eroziunii implacabile, imaginea „clanului” ce i se opune de la început lui Matei devine mai bogată în imagini o dată cu lărgirea cadrului spre lumea satului și a interlopilor acestuia, o lume plină de neprevăzut, cu oameni ratați, de teapa lui Dulap-Cu-Trei-Uși, cu funcționari ai primăriei, în frunte cu „mai marele

obștei,” primarul, „un bătrânel cu o figură simpatică, scund, aproape chel, slăbuț și cu un nas borbănat,” și cu fostul director, unul Haralambie, „parodia de director ce cârmuise școala”, anchetat pentru că eliberase diplome de absolvire a opt clase unor țigani care nu aveau decât vreo trei-patru ani de școală. Cercul acestor personaje se lărgeste prin aducerea în prim – plan a inspectorului școlar, un tip al funcționarului ilustrând prin răutate și viclenie agresivitatea unui orgoliu excesiv, aproape paranoică, prin absența oricărui mobil real împotriva lui Iustin Matei. Ceea ce îi leagă, în primul rând, pe toți aceștia unul de celălalt, determinându-i să se simtă bine împreună, ar fi inactivitatea, existența parazitară și acutul sentiment al nerealizării. De altfel, narațiunea din *Director pe termen redus* se desfășoară oscilând între efortul lui Matei de a se menține în planul unei conduite împinse sub semnul unei anumite normalități și descrierea acțiunilor de „demolare” a inițiativelor sale de salvare a școlii de la un iminent dezastru. În acest context, caracter ferm și integru, Matei începe să-și dea seama că acest „cor” jalnic al rataților este dezbinat și că așa-zisa comunicare între membrii săi este pur și simplu iluzorie. Pus în situația de a acționa împotriva golanilor din sat, în frunte cu Mercedesă și „cu verii ei balaoacheși,” confruntat cu metehne adânc înrădăcinate, Matei este învins de un șir întreg de imixtiuni, mașinațiuni și „învârteli” prea brutale ale realității, văzându-se nevoit ca doar după doi ani de încercări să renunțe la „reforma” începută cu atâta entuziasm. Om de o cinste ireproșabilă, cu principii de o largă cuprindere, caracteristice prin valoarea lor generalizatoare, Matei rămâne un personaj memorabil, surprins în determinările sale complexe, profesionale și, mai ales, psihologice. În afara altor episoade savuroase din structura acestui „miniroman”, după cum însuși autorul își numește proza *Director pe termen redus*, o notă aparte face povestea de dragoste plină de căldură și lirism dintre Iustin Matei și Maria, „frumoasa lui iubire adolescentină” din satul de pe malul Arieșului, pe care o revede după foarte mulți ani, la moartea surorii sale, Viorica. Rememorarea clipelor de iubire este însușită de portretul Mariei, combinație de lirism și tandrețe, realizat în nota expresiei unei ființe misterioase, delicate și ispititoare, amestec de grație și feminitate, →

MARIN IANCU

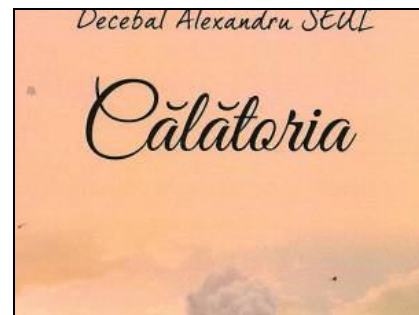

Călătoria

Nu s-au scurs decât nouă ani de la debutul editorial al autorului cu volumul „Zâmbetul” și iată că a ajuns la cea de-a paisprezecea carte. Nu sunt sigur, dar s-ar părea că subiectul acestei povestiri, dar mai ales finalul ei crud, ne readuce în minte o întâmplare din viața autorului, întâmplare care i-a dat peste cap toată filosofia despre viață și care, după propria-i afirmație, nu-i va ieși din minte până la plecarea din această lume. Și are mare dreptate, pentru că nu este nimic mai dureros pe pământ decât faptul de a-ți pierde cea mai scumpă ființă. Apreciez pretextul pe care la avut acel „mânuior de cuvinte” care și-a propus, în perioada când se trata de reumatism într-o stațiune de pe litoralul românesc, să scrie o carte. Dovadă că era un individ care nu putea sta o clipă locului fără a face ceva. Iar ceea ce trebuia scris „i-a mocnit în labirintul minții”. Este planul pe care și-l face un scriitor pentru a dezvolta un anumit subiect. Autorul a aflat tot ce trebuia de la „acel bătrânel simpatic... care avea să-și desfășoare

prin graiul său de povestitor autentic, firul unui ghem din viața unui tânăr, cu urcușurile (nefiresc de puține) și coborâșurile ei...”

Am remarcat insistența cu care „mânuiorul de slove” îl urmărește pe tovarășul său de călătorie pentru a-i da informații complete, nelăsându-l măcar nici să se odihnească. Scriitorul participă afectiv și la necazurile vârstnicului și îl compătimește pentru traiul său solitar. Limbajul folosit de autor este unul normal, dar utilizează și o serie de expresii populare pe care le presară pe tot cuprinsul cărții („s-o tai spre Techirghiol”, „amicul somn nu și-a aflat cotlon în inima mea”, „le-am făcut pașaportul”, „a pătruns cu dreptul în lumina cărților”, „bagajele și-au luat zborul”, „suptul paharelor”...), unele dintre acestea constituindu-se într-un limbaj „colorat”, dar „gustat” mult de către cititori. Și folosirea acestui limbaj face din cartea lui Decebal Alexandru Seul o lectură plăcută. Pentru toate cele menționate mai sus, recomand cititorilor să-și procure această carte și sunt sigur că va fi placul multora. Va fi o lectură plăcută, atractivă, interesantă

pentru orice cititor oricât de pretențios ar fi și orice literatură ar fi pe placul acestuia. Stilul lui Decebal Alexandru Seul este inconfundabil și deosebit de agreabil. Și, dacă mie îmi plac mult cărțile lui, mai ales că sunt foarte pretențios, în privința lecturii, sunt sigur că această carte va fi citită cu plăcere de oricine.

Cititorul care a mai avut în mână volumele autorului, va fi încântat și de această nouă carte, ca și de ineditul subiectului ei.

Prof. GHEORGHE DOLINSKI,
secretar general al Societății
pentru Cultură și Literatură
Română în Bucovina

→ iubirea lui Matei față de Maria reprezentând, în fond, prin simpla ei prezență în structura cărții, o expresie a unei tinereți spirituale, semnul însuși al personalității proprii, ca o alternativă la degradare și uzură sufletească.

Cele mai realizate pagini ale povestirii *Director pe termen redus* rămân cele în care, în bună cunoștință de cauză, Ioan Gheorghisor întreprinde o lucidă descriere a reacțiilor grupului, membrii acestuia fiind priviți cu o fină ironie, prin detalii pitorești, aproape până la caricaturizare, formele de manifestare ale unora dintre personaje reprezentând o adevărată sursă de umor captivant. Interesant de observat că autorul acestei narațiuni nu râde de personajele sale, nici chiar atunci când acestea fac lucruri ieșite din comun, isprăvile lor fiind privite mereu cu discreție, păstrând un ton obiectiv de la prima la ultima pagină. Când se trece la individualizarea membrilor acestui colectiv, condeiul prozatorului devine mai sigur, figurile individualizate prind contur, căpătând dintr-o dată mai multă pregnanță, unele scene, banale în aparență, dar semnificative și încărcate de autenticitate privind confruntările lui Matei cu întregul colectiv de cadre didactice al școlii sau cu reprezentanții primăriei și ai inspectoratului școlar relevând, în

acest context, interesul autorului în descrierea unei atmosfere de continuă pândă și reproșuri reciproce. În definitiv, prin toate datele unei existențe limitate, evoluând spre un proces de dezagregare, *Director cu termen redus* reflectă o situație de inadaptare a personajului principal într-o comunitate incapabilă, la rândul ei, să-l înțeleagă pe de-a întregul.

În ultimele două schițe ale volumului publicat de Ioan Gheorghisor, elementul grotesc ocupă un loc mult mai important decât cel umoristic sau cel satiric. Golul sufletească și absența orică-

Gabriela Moga Lazăr • Meteorit

ror posibilități de comunicare fac din Doartrei, personajul din schița cu același nume, „dascălul de matematică aflat sub semnul cifrei trei”, un erou hilar, de o agresivitate ce se consumă în gol. Relevând lipsa de consistență, Ioan Gheorghisor descoperă gratuitatea și caracterul lamentabil al urii de care este cuprins acest personaj. O încercare de adâncire în direcția psihologicului a tipului de erou, simbol al concupiscentei, se încearcă și în schița *Titi*, aceasta având în centru un alt „figurant” pe scena vieții, amestec de veleitarism cu pretenții intelectuale, o siluetă însingurată și înduioșătoare, gata să facă eforturi de a se desprinde de sub tutela autoritară a mamei. Cu personaje asemenea celor din categoria lui Doartrei și Titi se urmărește modul prin care individul, situat sub semnul eșecului și al neîmplinirii, se alienează prin inactivitate și lipsă de comunicare, ajungând la un stadiu aproape de dezumanizare. Dezbatere asupra ipostazelor și cauzelor ratării și a inadaptabilității, aceste povestiri au în centru o lume parazitară, ale cărei tribulații sau aventuri sunt prezentate obiectiv, cu un ton neutru, discret, fără ostentație sau alte diferite „tușe” didactice.

De benevolentiae - în lipsa polemismului

Deși apar sporadic astfel de articole în presa culturală românească – dintr-o dublă și discretă cenzurare a spiritului prea critic –, semnalul dat de opinii/atitudini ca acelea ale Vioricăi Răduță (*Starea actuală a gustului criticii literare*, Luceafărul de dimineață, 6/2014, p. 11), ale lui Felix Nicolau (*Estetica inumană*, Tracus Arte 2013), ale lui Adrian Alui Gheorghe (*Teme și anateme în romanul actual*, Discobolul, 196, 197, 198/2014) se cer luate în considerare de revistele noastre literare, de cronicarii și criticii literari: o critică a criticii nu trebuie restrânsă doar la un colocviu și nici la o dezbatere în pagini de revistă, ele însele vinovate de câte ceva. Atât timp cât o critică neobiectivă eclipsează dintr-un viciu de cuprindere ceea ce ar trebui să lumineze, critica însăși comportă critici. Și Viorica Răduță face acest lucru deși se referă în textul ei doar la judecata gustului ridicat la rang de criteriu estetic, lucru suficient ca să releve că subordonarea acestuia unor criterii străine actului critic, precum apartenența la grup, vanitățile, fiefurile, interesele etc., duce la validări tranzitorii. Autoarea nu-i culpabilizează pe toți cronicarii și criticii de astfel de înstrăinări, însă observă „instituționalizări” ale gustului în rubrici de revistă greu asimilabile unor judecăți de valoare, unor axiologii coerente: „Amestecul nebulos de gust, spirit critic, amicitie, interes etc. e un străin, adaptat și adoptat printre noi. Limpezirea ține de onestitatea noastră”, conchide Viorica Răduță. Pe lângă acest fapt, în sistemul judecăților valorice afirmat de o prea pragmatică „generație” de critici în presa literară românească, gustul cultivat este vădit asaltat de voga facilă și de inducții ale formalizării excesive. E aproape suficient să fii un *-escu* sau un *-eamu*, un *-ov* sau un *-ici*, e aproape o profecție să-ți vibreze asonantic numele, tot așa cum a fi sud-american ești un susceptibil García Márquez. Sindromul ambiguității, cel al excelenței, al predicțiilor delfice, al futurismelor exclamate în ostentații postmoderniste, așezate peste mai vechile noastre particularități de consecvență și identitate, pre-

judiciază consistent perenitățile critice ale axiologiei înseși, românii, mai mult decât spaniolii, manifestând gustul grav al unui milenarism estetic. Să fi obosit inventivitatea estetică saxonă și profunzimile axiologice germane? Să fie, iarăși, bagheta dirijorală pe pupitrul liberului arbitru asimilat adesea latinătății? Un răspuns ambiguu ne-ar duce într-un cerc vicios și din căutarea reiterată a soluției ar sclipi în noblețea ei doar înțelep-

Gabriela Moga Lazăr • Stalactite

ciunea întrebării. Oricum, englezii își pun întrebări serioase legate de criza formulelor epice (Will Self, în *The Guardian*, mai-iunie 2014), iar nemții (Hans Robert Jauss; *Toward an Aesthetic of Reception*, 1982) se consacră unei *estetici a receptării* prin Școala de la Konstanz. Francezii au fost permanent în căutare și adoptare de formule estetice, de la iluminismul lui Montesquieu, Rousseau și Diderot la literatura critică și galantă a lui Bernardin de Saint-Pierre și a lui Beaumarchais, la preromantici de genul lui Chateaubriand, la romanticii Lamartine, Hugo, Stendhal ori Mérimée, la parnasienii Gautier, François Coppée, la dandism și realism, la simbolști și naturaliști, ca în secolul XX să îmbrățișeze dadaismul, suprealismul și existențialismul, „noul roman”, iar în critică să vină cu Roland Barthes, cu Jean Starobinski, cu Julia Hristeva. Limpezirii la care speră Viorica Răduță, Felix Nicolau, Adrian Alui Gheorghe și atâția alții nu-i este suficientă numai onestitatea noastră, dacă nu pretinde și o depășire a gustului prin conștiința critică, în percepția ei hegeliană, pe care nu o pot avea decât cei cu o temeinică știință a criticii. Slăbiciunile criticului și slăbiciunile criticii – iată două amenințări care, conjunctural, refuză numitorul comun fiindcă spiritul uită că este mai înainte de toate conștiință:

„Raportul conștiinței care găsește identitatea e însuși *Binele*, cel care găsește neidentitatea este *Răul*” avertiza același Hegel. Răul identificat vine dinspre vicierea onestității; criteriile extratextuale care pretind că tranșează între valoare și nonvaloare, gustul care substituie „la vedere” spiritul critic pune astăzi pe literatură parafă registraturii, iar cronicarul se supune orgoliilor și funcțiilor, ca să nu mai vorbim de veleitarii criticii care fac mai întâi ucenicie reverberând în presa *de provincie* ecourile unor opinii autoritare (nu totdeauna și autorizate) sau roind, lipsiți de simț polemic, în alaiul unor nume în vogă și susținând ierarhii ce rezistă doar pe termen scurt. Crizele de identitate ale criticii, problema recurentă de fapt, îl făceau pe Roland Barthes (*Romanul scriiturii*) să se întrebe la un moment dat: „De ce oare, critica își proclamă, periodic, neputința sau incapacitatea de a înțelege? Cu siguranță, nu din modestie...” Pledoariile lui însă pentru plăcerea textului (*Le plaisir du texte*, 1973), cum observa Hans Robert Jauss (*Experiență critică și hermeneutică literară*), se fac în favoarea reabilitării desfătărilor estetice. Ori aceasta este lipsită de valențe cognitive și comunicative și de aceea se manifestă ca instanță sentimentală, un soi de filistinism raportat la arta clasică. Literatura modernă, remarca teoreticianul german, este astfel un teren de confruntare între desfătare și distanțare. Argumentele clasice sau mai noi ale esteticii se întemeiază categoric pe mutațiile în diacronia personalității scriitorului, cititorului și a criticului literar, raportabile în definitiv la cele trei trebuințe ale progresului personal și ale autodeterminării, respectiv trebuința de competență, trebuința de a întemeia relațicu ceilalți și trebuința de autonomie în interiorul căreia se structurează și se restructurează trăirile și comportamentul. Ținând seama că atât scriitorul, cât și cititorul, dar și criticul își construiesc personalitatea, conform teoriei lui Eysenck, pe determinanțele nevrozismului, extraversiunii-introversiunii și psihozismului, apare frecvent și tendința de a schimba rolurile mai mult sau mai puțin întâmplător, lucruri de care nu se poate face abstracție în comentariul textului și nici în judecata de valoare. Ori dacă dincolo de aceste constante adăugăm și aspectele subiectivismului acuzate și de Viorica Răduță, dar și de alții, suntem doar în fața determinațiilor vieții emoționale ca intenționalitate care conduce la natura →

IULIAN CHIVU

transcendentală a valorii în raport cu conștiința, precum în estetica lui Scheler. Cum însă ne îndepărtăm de efectele subiectivismului în critica literară, va trebui să reluăm discuția despre conștiință; conștiința care găsește sau nu identitatea, echivalența hegeliană spirit/conștiință și mai apoi decelarea Sinelui (critic) mai întâi într-un Sine al cugetului moral și mai apoi într-un Sine din lumea culturii ajunsă la propriul adevăr, la libertatea absolută. Și atunci e firesc să ne întrebăm dacă acel critic la care trimite Viorica Răduță are trează conștiința de sine, dacă are dimensiunea reală a actului în care se angajează sau pur și simplu acceptă tranzitivitatea spre nonvaloare din moment ce nu își relevă suportul real al valorii, din moment ce nu valorizează cu onestitate fie că nu are raționalitatea, ireductibilitatea și nici autonomia acesteia, fie că se situează cu bună știință împotriva lor. A nu se face confuzia cu estetica negativității, despre care scria Hans Robert Jauss (*Ästhetische Theorie*, 1970), când opera de artă ajunge la acest statut doar negându-și originile. Revenind la mizele muncii sale, cronicarul pare să uite a duce cititorul dinspre simplul consumator de texte spre unul care să re-creeze textul, lectura în oglindă fiind un pas spre acest scop, prin ea evitând insularitatea lecturii solitare cu anarhia plăcerii estetice și urcând spre o nouă preeminență ontologică, despre care vorbea și Barthes. Semnalele date de presa noastră literară pun însă pe picior de egalitate criticul literar și cronicarul, lăsând pe seama acestuia din urmă actul critic în munca lui de *arhivare* a producției literare, de multe ori făcând proba unei lecturi fragmentare, grăbite, formalizate, iar judecata textului este fie una descriptivă, fie se cantonează în atribute generale ale prozei sau poeziei moderne și mai ales postmoderniste. Alte ori, cronicarul, ocolind abil orice prilej de polemică, se înscrie într-un act de compromițătoare *benevolentiae*, un pozitivism care se motivează prin desfătarea de sine (*Selbstgenuss* – la Hans Robert Jauss), ceea ce nu e totuna cu desfătarea estetică. Textul critic se definește a fi unul de plăcere, după Roland Barthes, însă prilej pentru cronicar de a-și proba veleitățile într-un miraj vanitos al referințelor, plăcere care îndepărtează textul de morală, de adevăr și, mai ales, de morală

adevărului. În această circumstanță se impune să vorbim despre slăbiciunile criticului și despre slăbiciunea criticii, ceea ce ne întoarce la conștiință din moment ce criticul (funcție delegată frecvent în seama cronicarului vanitos și abuzată *la vedere* de acesta) vrea să tulbure ordinea lumii cu interpretările sale deasupra textualității, nicidecum în metatextualitate și, dacă nu decretează din start inefabilul obiectului critic, riscă o critică inutilă prin hiperpsihologizări desuete. Împingerea judecății literare în transdisciplinar ar vrea să motiveze astfel orice abordare, de ce nu și cu mijloace matematice doar de dragul unei apodictici surprinzătoare, nu de puține ori argumentate cu aspecte diluate ale conștiinței sociale, ale sociologiei. Citesc, sper, cu destulă atenție cronici literare de orice factură în căutarea unui stil critic și implicit văd, din moment ce se ocolește spiritul polemic, tendința de a decreta, de a da verdicte definitive ceea ce sfidează onestitatea cugetului moral, Sinele persoanei în definitiv. Seducția citării unor nume de referință asigură o anumită persuasiune; alte ori face deservicii, eclipsează. Atracția judecății psihologice a personajelor, a scriiturii, a scriitorului probează uneori doar o vanitate și nu o cunoaștere a noțiunilor cu care se operează; am întâlnit de pildă aserțiuni care nu se regăsesc nici în teoria personalității elaborate de Eysenck, nici în chestionarele lui Cattell și nici în mai recente studii despre interpersonalitate scrise de H. Markus și S. Cross, ca să nu mai vorbim despre argumentări ce conduc spre ideea că valoarea estetică nu aparține culturii, ci pur și simplu existenței. Ca și Hume, admitem că preferințele estetice se întemeiază, firesc, pe expresiile gustului nepervertit, de unde și adevărul unei maxime latine (*De gustibus non disputandum*), cu condiția respectării oneste a valorilor nobilelor ca și ale vulgarului, a valorilor agreabilului și dezagreabilului, a valorilor spirituale, a valorilor sacralului, printre care critica unor cronicari (critica serioasă e teoretică, analitică, operează cu idei) nu se regăsește cu slugărnicia ei incriminată și de Viorica Răduță și ceea ce, iată, ne-a determinat acest excurs argumenativ care, nici așa rezumat, nu ar trebui să fie de prisos.

Ajunul Crăciunului

ne bat la poartă iar colindători
se-aud pe străzi cete cu clopoței
suntem mai buni acum de sărbători
și focu-n sobe râde cu scânteii

miroase-a brad, colaci și cozonac,
pe-obraz alunecă lacrimi fierbinți
simbolic, Moș Crăciun scoate din sac
câte-un cadou pentru copii cuminiți.

pe cer se-adună agale norii groși
și ninge pe pământ cu fulgi ușori
cu glasuri tremurânde, bucuroși,
ne bat la poartă iar colindători...

Se-ntorc acasă moșii

decembrie-și mână turmele de nea
pe Valea Arieșului adâncă
întoarcerea spre casă-i tot mai grea
și așteptarea-i dură ca o stâncă

mai trece mocănița și acum
de la Câmpeni spre Lupșa bunăoară
lăsând în urma ei miros de fum
ca și un șarpe evadând spre seară

se-ntorc acasă moșii rând pe rând
cu traistele pe umeri atârinate
ca niște brazi destoinici rămânând
legați în veci de veci de-ale lor sate...

Iubire babiloniană

abandonat de ultima ninsoare
ca de o mamă vitregă ce moare
lăsând păreri de rău în calendare

aștept o dimineață mult mai lungă
prin care să pătrund ca printr-o strungă
spre-amiaza care n-o să-mi mai ajungă

pentru-a mă lecui de-această rană
pe care-o lasă-n suflet ca-ntr-o dană
iubirea noastră babiloniană...

Soroc

nerăbdarea cade în al iernii laț
urlă vântul nopții până sub târnaț

deodată satu-i sufocat de nori
ninge și în oameni pentru sărbători

șoaptele iubirii nu ne mai ajung
pruncii dau năvală într-un vis prelung

iar cădem în cântec ca într-un soroc
și-nvățăm cu toții limba altui foc

împărțim odihna ca și între frați
ne sugrumă dorul după cei plecați

nerăbdarea cade în al iernii laț
urlă vântul nopții până sub târnaț...

IOAN VASIU

Convorbiri cu Norman Manea

Hannes Stein, născut în 1965 în München, a studiat în Hamburg engleza, americana și filosofia, în 2007 emigrează în America și este corespondent cultural al ziarelor „Welt” și „Welt am Sonntag”.

În iarna anului 2009, ia legătura cu Norman Manea, pe care îl caută la Bard College, universitatea particulară unde acesta predă literatura și timp de trei zile poartă discuții împreună în engleză „limba tuturor celor fără de patrie” (p. 8), în total adunându-se cincisprezece ore înregistrate pe minicasete.

În 2011, Hannes Stein publică cartea (format mic: 18X9,5 cm) cu titlul „Convorbiri în exil”^{*} care cuprinde „cele mai importante și interesante pasaje din acel interviu: informații despre viața și opera unui scriitor fără de care literaturii moderne i-ar lipsi ceva” (p. 8).

După un succint și explicit „Cuvânt înainte” (pp. 7-8), urmează șaptesprezece părți cuprinzând fiecare între cinci-zece pagini, în care sunt redate discuțiile purtate.

Se începe cu copilăria, urmează deportarea în Transnistria și reîntoarcerea de acolo. Aflăm că în clasa întâi (probabil și a doua) a fost într-o școală rusească. A locuit doi ani în Rădăuți, fiindcă acolo îi lucra tatăl ca și contabil, oraș despre care afirmă: „Rădăuți era un oraș plăcut. Multă verdeață. Atmosfera imediat după război era foarte vie. Noi eram ca noi născuți” (p. 21).

Pe data de 19 iulie 1945, la vârsta de nouă ani, primește cadou o carte „a unui mare povestitor român, Ion Creangă” (p. 29).

Când Stalin a împlinit 70 de ani, în 1949, în calitate de comandant de pionieri, i-a trimis o scrisoare și o poezie scrisă de el. La liceu, ca secretar UTC, i-a citit pe clasicii marxismului.

Aflăm o serie de lucruri interesante despre Ana Pauker, cu numele de fată Hannah Rabinsohn pe mai multe pagini (pp. 30-35).

La un moment dat afirmă: „O persoană foarte importantă – este astăzi președintele Uniunii Scriitorilor și ambasadorul României la UNESCO – vorbea critic despre

„monopolul evreiesc al suferinței” (p. 44).

Despre modalitatea complicată de a obține mult-răvnitul buletin de București, aflăm pe parcursul a trei pagini (pp. 52-54).

Mai aflăm, printre multe altele, că: „În Săptămâna se publică o listă cu pseudonime și... prietenul meu Leibowitsch era Duda și celălalt prieten al meu, pe care tot Leibowitsch îl chema, era Raicu și Legrel al meu era Mugur” (pp. 61-62).

Consideră că: „Ceașescu nu a fost singurul vinovat, chiar dacă vina lui e greu de uitat” (p. 84).

Cu privire la America, spune următoarele: „Îmi place diversitatea țării. Îmi place, de asemenea, că e vorba de o țară de exilanți și că situația de a trăi în exil aici nu e cu nimic neobișnuită” (p. 97).

După o vizită făcută în țară, a ajuns la următoarea concluzie: „Și când am părăsit de data aceasta România, am înțeles foarte clar și dintr-o dată: Acesta nu este locul meu” (p. 99).

Privitor la Mircea Eliade, afirmă următoarele: „El este astăzi unul dintre cele mai importante nume în cultura românească. Din două motive: Primul că a lăsat o foarte bogată operă epică – romane, povestiri, studii științifice. În al doilea că a fost lăudat în Vest.” (p. 103).

N. Manea găsește cuvinte de laudă cu privire la „Grupa de acțiune Banat”: „Grupa de acțiune Banat” era compusă din tineri intelectuali de stânga, și acești oameni criticau dictatura românească din punct de vedere marxist” (p. 107).

Relatează despre o întâlnire cu Cioran, la Paris, când Cioran îi spune despre Noica: „Știți ce face când vine la Paris și mă vizitează? Notează tot ce spun – pentru informarea sa la securitate” (p. 118).

Crede că la ora actuală literatura se dezvoltă mai mult în direcția jurnalistică sau a amintirii autobiografice.

În ceea ce privește modul în care scrie, se confesează: „Pentru mine este foarte greu să încep o carte. Începutul este foarte greu – până când scrisul devine fluent.” (p. 122).

Tot referitor la scris, mai afirmă: „Dintr-un anumit punct de vedere, este vorba despre o scrisoare către nimeni, unui virtual partener de discuție” (p. 129).

Discutându-se despre antisemitism, își informează interlocutorul: „...dizidentul român Paul Goma, care după 1989 a scris câteva texte antisemite – este căsătorit cu o evreică.” (p. 134).

În legătură cu scriitorul preferat, afirmă: „Eu am fost și sunt un mare admirator al lui Proust... Dar viața – dictatura, lagărul, existența evreiască în Europa de Est – m-a purtat mai aproape de Kafka.” (p. 137).

În carte, apar și câteva cuvinte românești: „dosar de cadre”, „Capitan”, „Conducător”, „Securitate”, „Tangoul morții”.

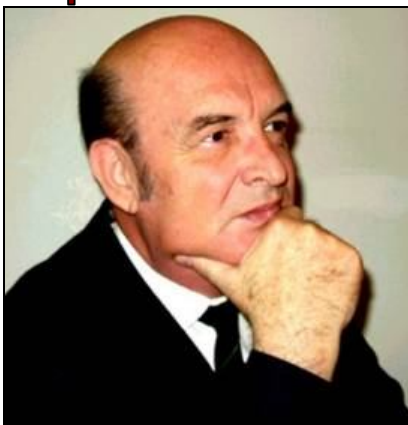
Am încheia cu cea mai frumoasă afirmație făcută în această carte: „Există ceva, ce nu poate fi vindecat: sămburele sufletului tău, și aceasta este limba.” (p. 132).

MIRCEA M. POP

^{*}Norman Manea / Hannes Stein: *Gespräche im Exil*, Matthes & Seitz, Berlin, 2011, 138 p.

Despre marea traversare

Prima jumătate din cartea *Însemnări autobiografice* scrisă de Emil G. Oneț este dedicată României și anilor de formare ai autorului ca specialist (medic veterinar), în vreme ce a doua jumătate este dedicată amplului periplu al ieșirii din imersiune a spiritului și al descoperirii lumii libere.

Faptul că două jumătăți ale cărții își fac echilibru precum două brațe de balanță – despre România și despre Ceilalți – în interiorul demersului editorial și al vieții autorului indică mai mult decât voința și conștiința unui întreg polarizat: indică un tip de identitate umană care funcționează nu doar pentru români sau europeni. Ea exprimă migrația planetară a forței de muncă pe fondul globalizării proceselor economice și este una dintre cauzele profunde ale căderii sistemului socialist, dar și ale modificării parametrilor sistemici aflați astăzi sub sigla coordonatelor oricărei țări. În această situație, este pusă în cauză însăși ideea de țară ca entitate. Tot ceea ce s-a numit națiune (ca fundal constitutiv al statului), așa cum a apărut definiția după valul revoluțiilor de la 1830 și 1848, dar, mai ales, după *Tratatul de la Trianon* din 1920, este reinterpretabil pe fondul procesului de globalizare. Ideea de identitate devine astfel o coordonată majoră a oricăreia dintre lumile pe care le traversăm, ca și a fiecărui om.

Emil Oneț nu s-a gândit, firește, că merge pe o cale atât de bătută a istoriei. S-a născut și a crescut într-o lume foarte bine așezată, ale cărei tipare se repetaseră veac după veac, de la o generație la alta. Ele nu făcuseră atât diferența între etnii, cât navigaseră pe cursul major al

asemănărilor de civilizație și al stabilității familiilor.

Mureșul, satele din lungul lui, Apusenii, Aradul, Turda, Bucureștiul sau Clujul au fost pentru Emil Oneț repere formative, așa cum au fost pentru oricine, din orice parte a țării, care dorea să devină specialist într-un domeniu. Măsura acestui fapt este dată de prietenii multietnice ale autorului în lumea deschisă a satului transilvan.

Cu acest background, tânărul medic evoluează într-o lume de specialiști – bursa Humboldt primită atestă aprecierea calităților lui, la fel ca și faptul că expertiza căpătată în urma ei este folosită în cercetarea și învățământul superior românesc.

Ei bine, deși toate căile împlinirii identitare păreau să i se fi deschis, tânărul specialist simte chemarea libertății, nevoia de a-și confrunta forțele cu lumea largă, dar – mai ales – cu lumea de dincolo de bariera sistemului socialist.

Conduc de acest imperativ profund optează pentru soluția atunci de limită: fuge mai întâi în Germania de Vest, iar de acolo pleacă în Statele Unite, împreună cu soția, specialistă în același domeniu.

Oneț numește *Evadarea* acest capitol al vieții lui și păstrează această evaluare a gestului până în prezent, mult după începutul mileniului al III-lea.

El reușește să-și mențină impresia despre demersul său dincolo de toate întâmplările de pe pământul american referitoare la carieră ori la

propria familie. Se mută continuu, alergând de la New York la Detroit, Sioux Falls, Richmond, Las Vegas, Phoenix, pentru a-și dovedi sieși, ca om, că a mers în direcția bună.

Reușește să-și aducă din țară ambele fete, dar soția, care plânse din prima zi a debarcării la New York, văzând mizeria de pe străzi, în cele din urmă îl părăsește.

Și pentru Oneț însuși mirajul lumii libere se estompează ca efect al apropierii de ea. Astfel, în interiorul *Însemnărilor autobiografice*, capitolului *Evadarea* îi este contrapus *Învingătorul unor bătălii pierdute*. Autorului i-a devenit clar că și-a supraviețuit lui însuși, cel care fusese înainte de a fi plecat.

Spre finalul cărții, Emil Oneț își analizează evoluția cu măsură și luciditate, își asumă condiția de om al țării (și lumii) din care provine. Se întoarce la Cluj să publice cartea aventurii sale existențiale, scrisă românește, adică rămâne un român printre americani. În sfârșit, face nu doar o evaluare de parcurs, ci și una de condiție umană a celui născut aici, într-o lume care a rămas așezată pe aceleași temelii vechi și solide, dincolo de toate vânturile vremurilor: acelea ale familiei și ale micii comunități capabile să se deschidă spre toate orizonturile fără a-și abandona esența.

Condiția națiunii și a țării sale la începutul mileniului al III-lea constituie finalul concluziv al *Însemnărilor autobiografice*. În capitolul *Impresii din România* constată degradarea vieții din cauza sărăciei – adică polarizarea planetară între cei săraci (marginalizații) și cei bogați (centrale), dar și faptul că prietenii, oamenii locului au rămas în continuare deschiși la nou.

Concluzia *Însemnărilor*? A meritat oare sau nu să facă gestul pe care l-a făcut? Trage linie și ne comunică acest mesaj: da, are o viață liniștită și îndestulată la Phoenix. Dar el – și amicii lui de acolo, fie americani, fie nu – îl consideră român. Suspendat între libertate și identitate, Emil G. Oneț navighează continuu între două lumi – aceea a aspirațiilor și aceea a esenței proprii – și țese puntea subțire pe care umblă veșnic neliniștit. Este un om al timpului său, pentru care marea migrație – și marea reușită în carieră – n-a fost și marea împăcare cu propria sa esență omenească.

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ
București, noiembrie 2014

Demostene Andronescu- Reeducarea de la Aiud

În spațiul concentraționar de la Aiud, unde floarea elitelor românești de dinainte de momentul de cotitură a istoriei declanșat de fatidicul act de la 23 august 1944, a cunoscut cele mai cumplite privațiuni și sfâșieri, începând cu primăvara anului 1962, s-a organizat un amplu proces de reeducare, la 10 ani de la încetarea celei de la Pitești, pentru a marca o schimbare de viziune a regimului totalitar în această acțiune susținută și sălbatică de anihilare a conștiințelor individuale.

În acest cadru infernal a fost închis autorul cărții, *Reeducarea de la Aiud, Peisaj lăuntric*, Memorii și versuri din închisoare (Editura Christiania, București, 2009), Demostene Andronescu, absolvent al Facultății de Istorie din București în 1952 și condamnat la 5 ani de temniță grea pentru activități opuse noului regim instaurat după 1947, în România. În noiembrie 1955 a cunoscut o scurtă perioadă de libertate, reintrând în închisoare după evenimentele din Ungaria de la 1956 pentru o perioadă de 20 de ani de muncă silnică, cu care prilej a cunoscut reeducarea de la Aiud.

Demostene Andronescu, patriot creștin, a rămas impresionat de idealismul și morala legionară tocmai când mișcarea cunoscuse deja degringolada finală, dar aceste valori perpetuate în mod naiv în "frățiile de cruce" l-au îndârjit în lupta împotriva regimului de factură străină poporului român, instaurat de sovietici.

În aceste condiții, a înțeles că acceptarea regimului de simplu dresaj al cetățenilor în scopul acumulării de deprinderi și reflexe în vederea supunerii fără examen critic în fața unei ideologii primitive și străine,

înseamnă pierderea esenței umane de ființă individuală liberă, gânditoare și făptuitoare pentru sine și pentru semenii, în verticalitate și demnitate. Și și-a asumat această condiție, când mulți dintre semenii au acceptat această sclavie din oportunism, deci urmând direcția de minimă rezistență în fața barbariei, alții cedând în final, după multe procese de conștiință și eșuând cu vinovată resemnare.

Ceea ce trebuie de remarcat e faptul că "reeducarea" vine după ani de izolare, de înfometare, de supunere la regimuri sistematice de înfrigurare și de privare de elementara asistență medicală. Iar dacă înainte, acceptarea acestor condiții, însemnau rezistență și luptă, eroism și sacrificiu, dar mai ales neprețuite victorii, pentru că aceste elite știau să împărtășească semenilor din înțelepciunea și echilibrul lor sufletească, chiar în cele mai cumplite suferințe, odată cu acest proces, autorul cărții mărturisește: „Ne-ați luat tot și, luându-ne tot, ați făcut din noi oameni cu adevărat liberi. Și ne comportam ca atare”. Dar „pentru a ne face din nou vulnerabili, vor fi nevoiți să ne restituie câte ceva din ce ne luaseră. Și au început prin a ne restitui speranța”.

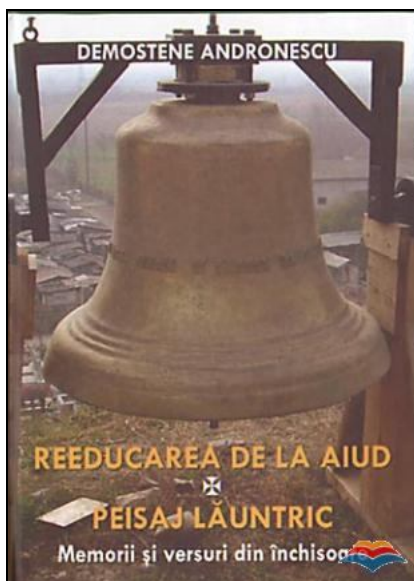
În aceasta consta esența „reeducării”. Să-i determine pe acești corifei ai rezistenței morale în fața tăvălugului nivelator de conștiințe „să iasă din închisoare nu cu aură de eroi, ci stigmatizați și compromiși, încât să nu mai constituie un pericol pentru regim”. În cluburile autocriticilor asistate, marii luptători pentru demnitatea umană cedau, în final, pentru că, "oferindu-li-se alternativa

Eliberării, acestor oameni năpăstuiți li se oferea, de fapt, posibilitatea de a alege între două moduri de a se sinucide: moral sau fizic.” În acest malaxor a căzut și poetul Ion Caraion: „Noi suntem blestemați - a spus el într-un moment de sinceritate, cu o imensă tristețe în glas-căci, după ce am fost aduși în situația degradantă de a ne sinucide moral, suntem acum obligați de mizerabila noastră condiție umană de a-i ajuta și pe alții să se sinucidă.” Și toate acestea cu promisiunile vagi că odată se vor elibera, că vor comunica cu familia, vor primi pachete de alimente etc. Astfel s-au pierdut pentru camarazi profesorul Nicolae Petrașcu, secretarul general al Mișcării Legionare, avocatul Nestor Chioreanu, comandantul legionar al Ardealului, Radu Mironovici, comandant al Bunei-Vestiri etc. Însă nu toți. Nu s-a lăsat sedus de promisiunea de libertate dacă va lucra în Uniunea Sovietică celebrul savant George Manu, nu s-a lăsat înșelat de un regim privilegiat în această lume limitată, prințul Ghica. La fel s-au comportat Traian Anderca, Nae Cojocaru, Puiu Atanasiu, poetul Ștefan Vlădoianu, autorul însuși și mulți alții. Nu au acceptat acest joc al renunțării la idealuri pentru a intra în turma obedienței și schizofrenice, mândră de târâșul ei pe brânci, oportunist și degradant.

Demostene Andronescu analizează acest fenomen, îl disecă din punct de vedere sociologic, psihologic, general uman, dar și din punct de vedere de drept, arătându-i limitele și mai ales criticându-i exploatarea propagandistică de atunci, dar și de astăzi, ca urmare a apariției și interpretării superficiale a „celebrei” Cărți Albe a Aiudului, „colecție de documente contrafăcute” și adaptate de călăii care le-au smuls prin terori și minciuni și le-au prezentat ca reușite ale acestui tip de reeducare (după modele inumane ale societății, tipice doar celebrilor câini ai lui Pavlov).

Partea a doua a cărții conține creațiile poetice ale autorului, la fel de profunde, de umane ca și judecățile asupra sistemului educativ impus de comuniști, cu mențiunea că aici autorul își dă întreaga măsură a măiestriei manevrării cuvântului românesc, într-o poetică tradiționalistă cu nimic mai prejos de lirica marilor cântăreți ai omului înfiorat de trăiri transcendente, precum Nichifor Crainic, Radu Gyr, Alexandru Busuioceanu, sau Horia Vintilă.

GEO CONSTANTINESCU

O CARTE DESPRE UN OM VENERABIL

Cartea „Gavril Istrate – Decanul filologilor români” nu putea fi scrisă mai bine de nimeni, decât de profesorul Mircea Daroși, care cunoștea atât de bine mediul uman în care s-a născut, s-a educat, a muncit și a trăit distinsul om de cultură al Ținutului năsăudean – profesorul universitar dr. doc. Gavril Istrate, moldovenizat între timp.

Așa cum a făcut-o și-n celelalte cărți pe care le-a scris, autorul s-a documentat îndeajuns, privitor la formarea și evoluția acestei personalități năsăudene, evidențiind rolul familiei și al instituțiilor școlare în formarea sa ca profesor universitar sau om de știință de o valoare incontestabilă.

Pentru documentare a stat de vorbă cu Domnia sa, cu cei mai apropiați membri ai familiei sale, cu prieteni și cunoscuți, au corespondat ani în șir, și-au recenzat reciproc cărțile publicate, au pus la cale serbările satului natal, una dintre sărbători fiind cea prin care numele Școlii Generale din Nepos îi lua și îi va purta numele; altele erau sărbătorile prin care i se conferea calitatea de Cetățean de Onoare al comunei Feldru sau al orașului Năsăud.

Cartea este scrisă într-un stil plăcut și atractiv în care fraza se derulează firesc și convingător. Așa cum subliniază și fostul său coleg de breaslă, Ion Radu Zăgreanu: „Mircea Daroși face dovada maturității sale creatoare, a experienței acumulate în cercetarea monografică, printr-o remarcabilă capacitate de sinteză, printr-o relevare și îmbinare a elementului biografic major al personalității marelui filolog și nu în ultimul rând, printr-un discurs narativ atractiv”. De fapt, această carte este un eseu cu rezonanțe istorico-literare ce înobilează viața și opera acestui mare om de cultură.

Mai întâi, începe cu datele istorice privind Neposul natal și atestarea documentară a acestuia. În acest sat, spune autorul cărții, se naștea la 23 februarie 1914 cel de-al doilea copil al familiei Gavrilă și Maria, familie tip grănicerească, de buni gospodari, cu cinci copii, care știau construi case, poduri, biserici, iconostase. Tatăl viitorului filolog, renumitul rapsod popular de pe Valea Someșului face

patru ani de război, unde-și va deplânge dorul de casă în cele aproape șase sute de scrisori cătănești, unele în versuri, adresate familiei.

La Năsăud, va intra în contact cu marii dascăli ai ținutului, în bibliotecile cărora îl va descoperi pe Mihail Sadoveanu, care va fi pasiunea vieții sale. Cu ajutorul material al unchiului său Ion din Rodna, va reuși să ajungă la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Își ia licența cu celebrii profesori universitari Iorgu Iordan, Octav Botez, George Călinescu.

Va lucra ca profesor de Liceu, bibliotecar la Institutul de Filologie Română, ajungând apoi la Catedra de Limba Română a Universității, ocupă funcția de decan al Facultății de Filologie din Iași (1949-1968), este responsabilul Colectivului de lingvistică de la Filiala Iași a Academiei, secretar al Societății de științe istorice și filologice din același centru universitar.

Din cercetările profesorului Mircea Daroși aflăm că i-a cunoscut personal pe Liviu Rebreanu, pe Lucian Blaga și Garabet Ibrăileanu, a fost profesorul actorului Octavian Cotescu, al poezilor Marin Sorescu, Aurel Rău, Valeriu Stancu, a pregătit numeroase generații de studenți care au devenit profesori universitari sau cercetători lingviști, a îndrumat numeroase doctorate, a conferențiat în țară și în străinătate.

Debutază în lingvistică, în timpul studenției, cu studiul de dialectologie: „Graiul satului Nepos”, satul său natal; are preocupări pentru graiul năsăudean concretizate în studiul „Cercetări

dialectale în județul Bistrița-Năsăud”; Cercetează aspectele lingvistice ale multor scriitori ardeleni și moldoveni, între care, un interes deosebit l-a acordat lui Mihail Sadoveanu.

A inițiat cercetări de interes național pentru elaborarea „Atlasului Lingvistic” pe regiuni, a „Tezaurului toponimic al Moldovei și Bucovinei”, a „Dicționarului limbii române” (DLR, literele Ș și V). Ca filolog eminent, Gavril Istrate simte că fără literatură nu se poate imagina existența unui popor.

Liviu Rebreanu i-a onorat satul copilăriei, unde în anul 1909 lucrează ca ajutor de notar și înfiripase o idilă cu învățătoarea Virginia Grivase, prototipul Virginiei Gherman din romanul „Ion”. Pe George Coșbuc l-a citit încă din primii ani de școală, ca apoi să-și ia doctoratul cu teza „Limba poeziei lui Coșbuc”.

Revenea cu drag la întâlnirile din orașul academicienilor, cu prilejul „Zilelor liceului”, a „Zilelor Năsăudului”, la întâlnirile cu foștii săi colegi, la sesiunile de comunicări la care era invitat, mai ales de Asociațiunea Astra, filiala năsăudeană, îndeosebi la adunările sale anuale de la Ilva Mare și Măgura Ilvei, Năsăud, Maieru, Feldru, Sângeorz-Băi, Rebrîșoara. A fost și un publicist de excepție, ne spune autorul cărții, colaborând la cele mai importante reviste din Iași și din țară.

Aproape de vârsta centenară, Gavril Istrate a avut norocul să mai vadă o carte care-i elogiază opera și personalitatea, cartea lui Mircea Daroși, scrisă dintr-o caldă admirație și o statornică stimă pentru marele docent și lingvist năsăudean moldovenizat.

Prof. IOAN SENI
Președintele Despărțământului
Astra Năsăud

**Cine sunt eu, *Vedeșicredele*?
Cine ești tu, *Vedeșicredele*?**

Allez de l'avant, la foi vous viendra.

D'Alembert

Am fost prinși cu pancarte în minus
infini,
cine sunt eu, *Vedeșicredele*? Cine ești
tu, *Vedeșicredele*?

Ne-am băgat capul în această
crăpătură de beton și am urlat de
menenanță.

Au trimis peste noi ocnografie
hirsută, băi de mulțimi, și degeaba!
Suntem goldanii, goldanii de aer,
plămâni presați, lingouri de plămâni,
crenvurști de puls și lumină, picamere
de menstruație și finetti.

Cine sunt eu, *Vedeșicredele*? Cine
ești tu, *Vedeșicredele*?
Ne întâlnim pur și simplu la orele
diafane, la orele de fibră,
votând în diaspora, cu diaspora inimii
noastre și astfel centralizând.
La cozi interminabile, la cozi de
vehemență. Nu, *Vedeșicredele*, nu
mergem cu capra, suntem ea și restul
stilurilor, suntem barocul plămânului
urlând,

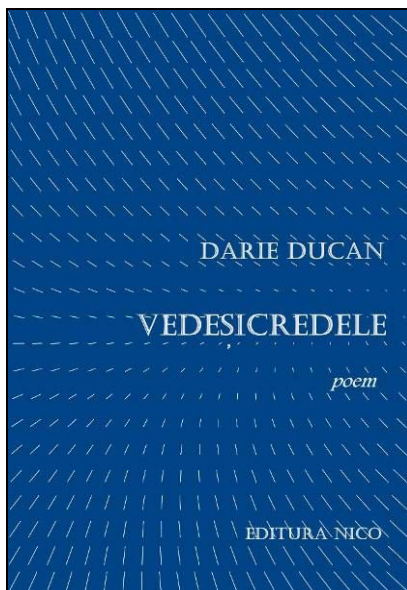
Contrațiganiada.

Mergem pe apă și suntem apa, coclită
la suprafață ca o turlă plată. Nu cerem
nimic,
suntem o coadă mare rânduită la aer.
Stăm în propriul nostru plămân,
lungiți dinastic în așteptare în
crenvurști, în cartof, lucrând în vis la
schela posmagului.
Cine sunt eu, *Vedeșicredele*? Cine
ești tu, *Vedeșicredele*? În orice caz nu
politica de la ghișee,
nu partidele care și-au mixat obraji
sub piele.

Un defibrilator au dus și l-au uitat pe
un câmp.
Pur și simplu au liniștit ciori, au
mobilat apartamentul spectral, au
redus ecoul câmpului și alea,
săracele, nu mai înnebuneau de viața
lor bătrân trăncănită. Suntem un aliaj
de cursă lungă,
Vedeșicredele, suntem goldanii. E pe
sfârșite valiza cu crez. E pe sfârșite
apa levantină.
Cine sunt eu, *Vedeșicredele*? Cine
ești tu, *Vedeșicredele*?

Urc la cer pe scări
de psoriazis
care se făinează sub piciorul
meu și tot ce trece
spre adevărit;
rămâne pacea din
greaca veche,
ψωρίαση.

Porumbeii de pe virtute
ca eczemă.
Asta sunt eu, *Vedeșicredele*, grăbirea
să urce urcatul, contratimp fulminant
între fulg și plită. Te-ai gândit că în
secunda doi această zăpadă sutime o
vei inhala cu creierul?
Te-ai gândit că ea e poate cireș? În

fiecare stradă în care am ieșit am fost
între dermatoză și lupus. Au trimis în
fața noastră creme, scufițe. Degeaba.
Suntem aici clari și deciși.
Vedeșicredele nu e-un prospect.
Vedeșicredele e chiar viața noastră.

Cine suntem noi? Instituția personală,
molozul diacritic, adevărul coios.
Suntem singuri, *Vedeșicredele*. Dar și
Dumnezeu e singur și de aceea nici
nu mai spală ceașca pentru a doua
cafea. Ele în suprapunere fac
colportaj. Ele lasă să se strecoare
printre ele
șoarecele alb al dreptății, psoriazis.

I-a zis-o! Dar aș prefera,
Vedeșicredele, varianta practică. Nici
cu Che Guevara, nici cu
Immanuel Kant. Poate cu coșul
alimentar. Poate cu aerul.

Cine ești tu, *Vedeșicredele*? Cine sunt
eu, *Vedeșicredele*?
Trebuie să depunem la picioarele lor
votul.
Un fel de medie aritmetică dintre
filigranul banilor din Botswana și
teatrul de umbre turcesc
suntem. Șoarecele alb e surfer pe un val
de onoare:

marja supra marjă, la rândul ei călare pe
marjă, să urci foarte sus,
mai sus ca toți ai tăi, mai sus ca ideea,
psoriazisul scărpînându-se
de Dumnezeu în Dumnezeu, fuga către
normalitate, marea fugă.

Tu ești ceva de neluat în minor.

Visez uneori peste iarna logistică a
sociologilor
capete sparte direct de ploaie, crini
pălmuți de ștampila de vot. Pistilele lor
vagabondând în altă lume diafană,
concretă.

Aici suntem, laolaltă cu oamenii și
acarierii,
încățeliți și cu elemente de cor. Ce va
ieși din această piramidă nazală
decât normalitatea însăși faraonul
respirator?

Se cațără ciuperca, ajunge sus printre
clăile de îngeri,
printre armatele albe unde șoarecele e
doar chefir,
unde vocea lui nu se aude:

a fugit destul pe bila de deodorant ca de
acum pur și simplu
fugind pe pământ să nu fie o arie de
menenanță.

Cine sunt eu, *Vedeșicredele*?, cine ești
tu să cheltuim matematica

dinapoia ninsorii?
Cumva legatarii ei? Cumva interioarele
mezanine? Cine e psoriazisul lui Petru,
Vedeșicredele?
Nu uita că, atunci când ninge, o poate
face numai în piață.

Olimpismul utopic: o Nadie dând proba
la două numători paralele.

DĂRIE DUCAN

Paris, 16 noiembrie 2014

Fascinația minciunii

Și calul necheză o dată și se făcu un armăsar frumos, de mai mare dragul. Cine s-ar fi gândit că era același cu calul bătrân și orb, care până mai ieri cărase haznaua târgului. Nu, dragii mei! Vă rog să mă credeți, era calul fermecat.

Cu coama de mătase și coada fuior bătut din copite și se ridică ușor spre ceruri... Avea ochii tăciuni aprinși, pe cuvânt, vă spun. A nechezat din nou și soarele a strălucit mai vesel. Păsările cântau, pomii se primeniseră de primăvară și așteptau cuiburile și puii în crengile lor. Calul trecu pe deasupra, înfiorând frunzele tinere. O adiere abia simțită trecu peste tot locul. Și cei care mai erau pe afară au putut să-l mai vadă o dată, o ultimă dată, pe calul care împovărat cărase, cărase, și-acum.. Ce lucru mare, ce diferență... Un vârtej de foc parcă îl mâna din spate și el se ridicase pe nori tot mai sus. Spre seară o ploaie de flori căzu peste toată Colonia înveselind copiii, iar pe bătrâni făcându-i să zâmbească, în mare tăcere.

Gustav plângea lângă pârâu. Au venit țigani să ia pielea calului. Nici măcar n-a avut tăria să-l îngroape. A încuviințat cu prea mare ușurință să-i vândă pielea pe câțiva bănuți. Asta a fost. Măcar a trăit glorios alături de el ultimii ani din viață... Glorios?

Copiii se adunaseră să asculte povestea calului orb care s-a ridicat la cer. Măcar atâta mai putea face Gustav, cerșetorul-copil, pentru calul său. Printre copiii care ascultau erau și ai lui. Nu se știe când intraseră în ceată, abia acum își dădu Gustav seama că nici nu apucase să-i vadă crescând. El mai mult timp petrecuse cu calul său orb pe străzi, decât acasă.

Războiul care începuse, lumea care se învârtea ca un carusel, ieșită din țâțâni, sărăcia, frica, umilința, toate astea îl făcură să uite o clipă de marea sa pierdere, calul. Apoi își dădu seama că fără cal e singur. Unde mai mergea el acum? Acasă, Hilda așteaptă să-i aducă bani sau mâncare, copiii... ce mai? Plecă năuc așa, pe străzile Coloniei. Zidarul Lazăr îi dădu bună ziua și parcă nu l-a cunoscut, nici nu i-a răspuns. Lonczy îl strigă de mai multe ori, apoi intră într-o curte, fiul său cel mare, Arpad, vru să-i zică

ceva și parcă chiar i-a zis, dar ce? Era ceva despre un ordin de recrutare? Al cui? Se opri pe malul pârâului și ascultă sirena. Nu era de șut, era de avarie! O altă nenorocire se petrecuse în mină, mureau oamenii, săracii. Dar calul său...calul? Cui va povesti seara întâmplările de peste zi? Nimic nu va mai fi la fel.

Prin Colonie treceau oameni noi, zilnic se schimbau fețele pe la birt. Nimeni nu aducea vești bune. Contele Yancza nu se mai vedea pe nicăieri. S-ar fi dus să-l caute. Acum avea nevoie de prietenia cuiva, așa cum contele avusese nevoie de el și el i-a răs în nas. Da, pe atunci avea un cal orb, avea un cal... Acum, Gustav e singur pe lume.

– Gustav, ce mai faci?

La asta nu se așteptase. Yancza îl striga din balcon...

– E o mare nenorocire, știu am aflat. Nu te pot ajuta, dar poate mai găsești tu ceva. Nu se poate... La mină cred că e de lucru, mai ales acum, că e război. Ce zici? Nu ți-ar conveni?

Pentru atâta lucru... nu. Contele nu înțelege nimic. Nu despre traiul zilnic este vorba, ci despre modul în care câștigi banii. Cu cine lucrezi, cu cine împarți, cui spui...

Seara, Gustav înconjurat de copii mai povesti încă o dată urcarea calului în țării. El îl petrecuse de jos, cu privirea, cum trecea de poarta aurită a norilor. Înainte să se despartă, ochii săi mari și buni s-au deschis să-l privească: pentru că până să dispară definitiv, calul orb a văzut lumea. Luminele ochilor s-au aprins și parcă a zâmbit mulțumit la plecare. Lumea în

Gabriela Moga Lazăr •Muguri

Gabriela Moga Lazăr •Căi

care s-a dus era mai bună. Da, pentru asta merită să te urci la cer, pentru asta meriă să privești prima și ultima oară Colonia.

De atunci poveștile lui Gustav s-au schimbat. Una din ele, căci începuse să le repete, era despre o fe-meie care își așteptase bărbatul să vi-nă de pe front. Între timp ea se mări-tase, a făcut și copii, și, când nu se mai aștepta, se trezi cu bărbatul că-i bate la ușă. Ce să facă, l-a primit, dar numai pentru puțin timp, căci jenat de noua situație, într-o dimineață, el a plecat în lume. Și de-atunci nimeni nu mai știe nimic de el. Copiii rămăneau pe gânduri. Ce să fie asta? Și ei mai aveau pe câte cineva pe front. Dacă ar fi să te iei după Gustav, ar însemna că toți cei plecați vor veni pentru a pleca din nou, definitiv.

Altă dată, Gustav le-a povestit despre niște oameni care au visat că lumea era făcută din inși egali între ei. Toți aveau case la fel, munceau la fel și câștigau la fel. Era ca la ei în Colonie, dar fără Castelul Yancza și fără conte, ceea ce era destul de greu de închipuit. Dar într-o zi cineva a vrut să le strice buna înțelegere și unuia dintre ei i-a dat mai mult, să-l încerce, să vadă dacă va împărți cu ceilalți darurile lui. Și el nu a împărțit nimic. Atunci oamenii l-au pedepsit și l-au dat afară din sat... Aici a intervenit polițistul Macarie, care de ceva vreme asculta cu interes poveștile lui Gustav:

– Tu nu prea-ți vezi de treaba ta. Bagi copiilor prostii în cap și când or fi mari o să sară la noi cu băta!

– Nu te teme.

– Vorbește și tu ce e de vorbit cu →

MIHAELA BAL

niște copii. Nu mai știi alte povești? Tu spuneai tot felul de bazaconii cu Vâlva Băilor, cu Zânele de pe Parâng și cu tot felul de drăcii. Acum le-ai uitat?

– Nu-i frumos să minți copiii. Mai târziu și ei o să ne mintă pe noi.

– Lumea asta e făcută din minciuni.

Cam asta era treaba. De când îi murise calul cel orb, Gustav devenise un om lucid. Până atunci trăise ca și calul său, fără să vadă nimic în jur, în afară de lumea ascunsă a poveștilor. Acum omul văzu lumea sa și o cunoscuse atât de bine încât începu să o povestească și altora. Copiilor nu le mai plăcuse aceste povești... Și cercul din jurul lui Gustav s-a subțiat până când a rămas doar cerșetorul și un singur copil foarte trist, băiatul cel mare al lui Macarie. Între cei doi parcă se lega o prietenie secretă, pe care mai mult copilul ar fi dorit să o ascundă.

– A fost odată ca niciodată un băiat care s-a rătăcit într-o pădure, începu Gustav într-o seară. Mergând el așa speriat, că se lăsa și seara, ajunge lângă un lac. Chiar atunci din lac ieși o fată grozav de urâtă, care în zadar se tot spăla pe chip și apoi se oglindea în lac, sperând ca apa să nu-i mai arate urâtenia. Dând cu ochii de flăcău, îl chemă pe malul lacului și îi zise: „Spune-mi, te rog, sunt frumoasă, măcar puțin?” „Nu pot minți. Ești cea mai urâtă creatură pe care am văzut-o în viața mea” îi zise băietanul, zămbind cu tristețe, căci i se făcuse milă de ea. „Fii blestemat ca toată viața ta să nu poți spune decât adevărul și numai adevărul!”. Băiatul a plecat mirat de aceste vorbe și, ca prin farmec, regăsi cărarea spre staul său. De atunci au început pentru el necazurile, căci multe ar fi fost momentele când ar fi trebuit să mintă, dar n-a fost în stare... Și Gustav tăcu.

– Și care sunt momentele în care un om ar trebuie să mintă? întrebă fiul lui Macarie.

– Nu știu să-ți spun. Ai să le alegi tu singur...

– Ești un prost. N-am să te mai ascult. Tata are dreptate. Anarhistule!

Iar Macarie al lui Macarie plecă în lume. Pentru că n-a știut să aleagă momentele în care un om trebuie să mintă, se făcu polițist, la fel ca tatăl său, și toată viața a mințit la comandă. Lui Gustav îi plecă ultimul ascultător și cercul poveștilor se închise pentru totdeauna.

Despărțire

O vreme, ne-am împăcat bine,
nu ne cunoaștem decât din vedere,
am început să ne acomodăm unul cu celălalt,
să ne creăm realitatea noastră,
departe de haosul din jur,
ne înțelegeam din priviri
și ne scriam. unul pe celălalt.

I-am iubit, da, l-am iubit
din tot sufletul,
cu toate rădăcinile,
cu toate aripile.
în posesivitatea lui,
în dorința de a mă avea doar el,
a început să mă sufoc,
să mă plimbe prin iad
și-am încercat să renunț,
să-l uit, să-mi văd de viață.
au trecut zile, luni,
încă nu mă pot despărți de vers.
căutați-mi un avocat

Putrezită.

Cu viermi mișcând în locul
sângelui,
cârțițe săturându-și foamea
cu gândurile mele.
O scorbură mai păstrează un ecou
ce odată a urlat a inimă.
Ca pielea unui șarpe alb
lăsată în urmă,
părul meu își caută trecutul.
Vultur blond pleșuv.
Crengi uscate au ținut între
degete o oglindă.
S-a spart, m-au tăiat cioburi pe
picioare.
Stâlpi toxici.
La fiecare pas, improșcau boală.

Am purtat mereu o rochie verde,
să-mi ascundă trupul biciuit
și să te ducă cu gândul
la viață.

Lângă tine mă simt
cea mai frumoasă femeie.

Cu Lazăr de mână

Numai tu îmi botezi
fiecare emoție
cu numele Lazăr.
nu te poți abține
din a rămâne
doar a noastră
și îmi strângi sufletul
până îmi rupi degetele
și scriu.
e, într-adevăr,
mod de-a mă iubi,
de a-mi iubi poezia.
uiți, îmi place numele meu,
mi-e bine când nu mă ține
Lazăr de mână.

Picturi rupestre

Mi se spune
că am cel mai frumos zâmbet
când vorbesc despre tine
și ochii mei au o strălucire aparte.
nimeni nu bănuiește
că în spatele verdelui
seacă o mare.
am pictat peretele din față
în culorile tale;
timpul mi te-a tatuat în privire:
venind spre mine.
tot vii, dar niciodată nu ajungi.
mereu te oprește
peretele din spatele peșterii

Nu e târziu

Știu. în rătăcirea ta, ai rămas.
fără să îți spun eu s-o faci,
fără să te rog să ne bem cafeaua.
poezia mea îmi prezice tot viitorul
și deși te scrie doar pe tine,
fugi de el. fugi, nu te voi reține,
m-am mințit că inima ta bate
în versurile mele.
bate, doar pentru că eu pompez
literale și te aduc la viață,
te faci să mă privești prin ochii mei,
să-mi dai părul la o parte
pentru a-mi vedea verdele.
nu există suflet pereche,
dar tu ești emoția mea.
când vei găsi drumul spre tine,
caută-mă.
încă am putere să mă mint

RALUCA PAVEL

Inscripții

NOTE DESPRE POETA CRISTINA EMANUELA DASCĂLU

Poetă și prozatoare, eseistă, traducătoare și jurnalistă, Cristina Emanuela Dascălu (n. 20 mai 1969, Târgu-Neamț) reprezintă, azi, în literatura română contemporană, o voce autentică și singulară în ceea ce privește lirica filosofică și, desigur, erotică.

Înzestrată cu har și talent, posedând o foarte bogată și profundă cultură istorică, literară, filosofică și teologică, autoarea cărții *Adorabila fiară* (2009) rescrie, dintr-o perspectivă europeană și, totodată, modernă, drama existențială a unei tinere liliiale capabilă să răspundă unor întrebări complexe, dificile și, finalmente, criptice.

Poeta Cristina Emanuela Dascălu există în literatura națională de trei decenii și jumătate, din care trei luștri a studiat, a comentat și a tradus, în limba lui Shakespeare, unele dintre operele celebre ale literaturii noastre, dincolo de Ocean, în America cea atât de permisivă și, totuși, atât de tainică.

Receptivă, sensibilă și de o delicatețe neobișnuită pentru cei ce îi sunt contemporani și viețuiesc în aceste toposuri moldave, poeta de la Iași a izbutit să-și impună o imagine, deloc comună, în care se regăsesc discreția și rectitudinea, distincția și intransigența.

După o absență de aproape cincisprezece ani din viața literară românească, scriitoarea Cristina Emanuela Dascălu revine, cu vigoare, în presa literară și nonliterară cu poezii, cu proze și tulburătoare eseuri despre lirica americană și canadiană pe care o cunoaște în detaliu.

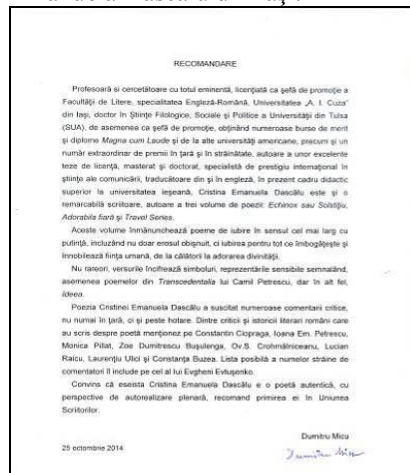
Revelatoare sunt și cele câteva opinii ale istoricului și criticului literar Dumitru Micu (n. 8 noiembrie 1928, Bârsa, județul Sălaj), pe care le consemnează într-o obiectivă și

elegantă recomandare*, după ce, inițial, a publicat un admirabil eseu despre opera poetei Cristina Emanuela Dascălu ~ *Lirism reflexiv și inițiativ* în *Cultura*, 9, nr. 24(475), joi, 10 iulie 2014, p. 12, col. 1-4 + 2 facsimile reprezentând copertele cărților *Adorabila fiară* și *Travel Series (Journey of the Self)*.

NICOLAE SCURTU

Notă

* Originalul acestui prețios document literar se află în biblioteca profesoarei universitare Cristina Emanuela Dascălu din Iași.

VIBRAȚIA ROMÂNNO-BASARABEANĂ A LIMBII DIN SCRIERILE LUI DUMITRU BĂLUȚĂ

Le-am străbătut cu încetinitorul, întâi piesele de teatru: „Grădina de zarzavaturi”, „O valiză străină”, „Când au fost să cadă Turnurile Eiffel” apoi volumele de versuri „Refugiu în a fi”, „Condamnarea umbrei”, „Linia limită”, „Fața din oglindă”, „Sensul circumferinței”, „La masa lui Brâncuși”, să-mi dau seama, nu de talentul literar, care e concludent, atât în poezie cât și în teatru, există o abilitate în construcția teatrală și în proiecția spațio-temporală răsfrântă în trăirea lirică din poezie, precum și multe altele ce se adună pe măsura lecturii, cât să descopăr ce anume este doar al lui, specificul personajelor sau originalitatea emițătorului liric. Și am aflat acel "ceva" inedit pe care l-aș numi o rostire româno-basarabeană, inflexiune aparte a limbii. Limba poetului-dramaturg este clar și hotărât cea română din toate hotarele ei dar "rostirea"ei are parfumul de acasă, de acolo din Basarabia lui. E o reverberație în

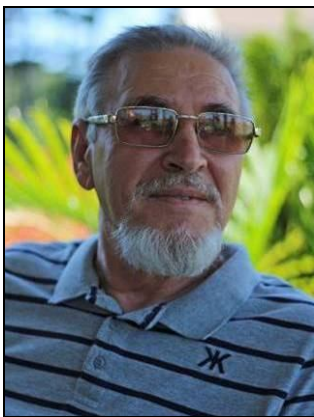
cuvânt, în inflexiunea frazei, în monologul liric, în mișcarea din dialog după sufletul de-acasă. Simți vocea de acolo, din locul unde a venit pe lume, dezvoltându-și ființa cu tot ce a primit de la neamul său.

Problematica e cunoscută, încercări identitare și de ființă dramatică.

Personajul Toma Grozavu, o spune... „mama lui de trai, îl tragem de coadă ca pe o pisică. Ba orbecăim ca într-un labirint, unde nici ieșirea n-o găsim, și nici de sine să fugi, ba ne aruncăm în vârtoarea exodului. Înainte vreme ne-au dus sub puști, acum ne duce nevoia... nu numai în Siberia, dar și prin toată Europa și America, dacă nu cumva în jurul Pământului”. O anume stare de înstrăinare chiar față de spațiul strămoșesc, o exprimă și eroul liric în volumele menționate. Se simte starea aceasta laolaltă cu celelalte componente existențiale. Căci autorul este un poet al meditației și un contemplativ, de exemplu, în „Martorii”, așezat ca prefață la vol. „Refugiu în a fi”. Un astfel de martor este omniprezent fiind el însuși prin *Cartea sa*. Deci, cartea este martorul. Cuvântul. Cine își asumă rostirea, își asumă începutul care este sfânt. Acad. Mihai Cimpoi, într-un cuvânt introductiv, sesizează această ipostază lirică așezată când în baladesc, când în psalmi, în elegie și chiar în pastel și romanță, dar, mai ales în meditație. Iată o mostră din atâtea construite pe dimensiunea alter-egoului martor: "Dincolo de mine/ v-am căutat pe voi, cum iarba lumina./dar ați crezut/că mi-aș dori mai mult./Acum doar atât:/treacănd acest deșert./să nu-mi ciugulească nisipul numele/ ca să văd la întoarcere calea/ către voi ce m-ați trimis să aduc/nemărginirea. (p. 11, „Refugiu în a fi”)

Întorcându-mă la piesele de teatru – fără a avea anvergura unor drame de confruntări și destine – nu pot să nu remarc simțul dozării, îndeosebi de situație și de conflict, dar și umorul basarabean (mai molcom-malițios, binevoitor, nu mușcător satiric) și a jocului cu măști în spiritul teatrului popular. Personajele sunt remarcabile, de exemplu, Ea sau Cerșetoarea timidă din „O valiză străină”. Întregul text, cu tipologie de tip expresionist combinat cu teatrul cu măști și de *Commedia dell'arte*, dar nu doar acesta pare să ilustreze cel mai vizibil exact inflexiunea aceea româno-basarabeană a limbajului.

ION TOPOLOG

Piatra Verticală

* * *

Pietre semețe, neînvinsele pietre
sub creștetul ierbii
precum piramidele-n veșnic popas –

voi, antice berze
alb împietrite, tot mai sfidați
caravanele lumii.

Pe dealul Pietricani, în mătasea humei
pietre de Lună sau
țarmuri netrecute în atlasuri...

Și nici nu mai știi: e urma piatra,
e piatra urma ce va urma?

* * *

Piatra, unde-i piatra,
a înghițit-o șarpele ce hiberna sub ea?

Verde dimprejur, ci pe locul pietrei –
unduit nisip.

De sapi puțin – o altă piatră,
nici măcar de malahit
și niciun șarpe,
doar ceva zvâcnește-n miezul ei...

Totuși, unde-i piatra
ce albea în iarbă, odihnindu-și
după zbor aripile,
șarpelui la ce i-ar folosi?

* * *

Cei mai mulți au ales diagonală
ca să evite piatra
din colțul dreptunghiului,
de care se împiedică filosofia.

Atâtea pietre rostogolite de undeva,
dar nicio certitudine să crezi
în mitul cu Sisif...

* * *

I

Acum, când mâna cea nevăzută
mișcă pietrele dintr-o eră în alta...

Acum, când ecoul
copitelor Hoardei de Aur,
însingurat, își cântă de leagăn...

Acum, când piatra Cramei,
seducătoare povară de foc...

II

Acum, când am văzut
cum piatra homerică
plutește de la un mal la altul
ca frunza în valsuri marine,
nu mai suflăm
nici măcar în paharul cu ceai –
ni se face teamă de valuri;

cupele cu vin nu-s pentru noi
acum, când pietrele smulse din sine
se-agită în insomnii.

* * *

Mă gândesc la piatră ca și la pâine...

Înaintam în lan să-l ajung pe tata,
printre fire de grâu
ce-mi erau și mie până la brâu.

Ca și cum străbăteam o oaste cu lănci,
un sunet de clopot încins,
izuri de prea judecate pământuri –
tata-ar fi zis că e o metaforă-a pâinii.

Îl strigam, ci el, în ecou:
„Ai grijă să nu se scuture spicul pe
jos,
să fie gata pietrele de măcinat!”

Înaintează în lan să vadă de-i grâul în
pârg

Gabriela Moga Lazăr • Păun

că piatra urcă și ea în dricul luminii...

* * *

Arhaică literă, căzută în alb
dintr-un esențial cuvânt –

iată piatra în mijlocul miriștii
unde fiarele plugului
iarăși vor dezgoli vatra cetății.

* * *

Piatra ca zăpada de albă, smulsă
din coasta dealului gârbov de vremei
pentru soclul postmodernistei
feminități,
încânta trecătorii spațiilor seci.

Dintr-o spărtură a pietrei
o brățară de aur orbi privitorii
care, în belciugul podoabei,
nu mai văzură și osul antichității.

* * *

În secolul făgăduinței cine mai face
recurs la memoria pietrei?

Piatra – cu istoria ei, lumea – deh,
ar fi zis cunoscătorul, deprinderi...

Adevărat, sunt că mai umblă
cu piatra în sân, ci n-o poartă mult:
cum din multime iese vreun tip,
o aruncă în el.

Unii își pun carul în pietre, alții
iau câte-o piatră în gură – deprinderi...

* * *

Piatra, semn de răspântie...

A adunat atâtea fire de timp,
scuturate din fugarele lui copite,
încât pare o veșnicie.

Dar și firul de iarbă –
cine știe cum izbuti –
răsare din ea ca o bună vestire.

* * *

Astăzi totul este altfel,
chiar și sensul pietrei –
tăcerea ei de mit al rusticei vecii
zăbavă e singurătății.

Nici măcar nu-s aruncate, pietrele,
și adunate pe bune.

Și-acelea, amice, care cămașa-ți
țin de miză nu-s memorabile,
ci niște oscioare de miel
în jocul de table de cartier.

DUMITRU BĂLUȚĂ

MANUALUL OMULUI

Picături de "Vatră Veche" (2): **DINTRU ÎNCEPUTURI, ZÂMBETUL LUI DUMNEZEU...**

Odată configurată matricea MANUALULUI DE OM, neprețuitul dar al ARITIEI, pe care prin Înalt-Zâmbitorul ei chip îl vom împărți simbolic de acum înainte, s-a născut la fel de firească și nevoia așezării în literă a unor sensuri lăuntrice, de dăruit semenilor prin picături de "Vatră Veche", atât de veche încât doar arhetipurile dintâi ale lumii o mai pot povesti... Și cum, în ordinea ființării, nimic altceva nu putea fi înainte de Dumnezeu Însuși, simt acum datoria de a mă întoarce – prin FILE DE MANUAL – la începuturi, spre a regăsi și dăruii mai departe povestea Primei Pulsații a Lumii, a Vibrației Zâmbetului Divin, stare cuprinzătoare a tuturor celor care, in illo tempore, nu ajunseseră încă a se naște.

Pătruns în universul darului de înaltă înțelegere, mă întreb acum – cu o tulburare mai puternică decât oricare alta – cum trebuie să se fi numit Dumnezeu pe vremea când încă nimic nu se manifestase în Afara Sa, sugerând numai prin NUME Starea Atot-Acoperitor Zâmbitoare...? Cu siguranță că, potrivit poveștii spusă în șoaptă la focurile de invocare ale străbunilor noștri, EL trebuie să se fi numit – printr-o taină transmisă de la gura la urechea neamului românesc – drept: "EU SĂĂĂNT"... "EU SĂĂĂNT"... Cu un "ĂĂĂ" gravat în memoria omului prin sacra "literă cu clop", cum încă o mai numesc maramureșenii, spre a mima sonor-gestual – prin chipul și asemănarea feței – o deschidere atât de larg zâmbitoare, în măsură să cuprindă înăuntrul ei amețitoarea stare de A FI TOTUL... Iată o rostire de nume total deosebită de pervertitul latinesc "EU SUNT" – academic dăruit nouă,

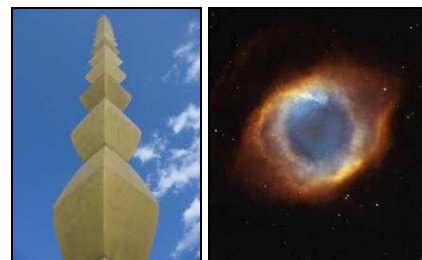
vorbitorilor de "limbă bătrână", un "dar" prin care vocația cuprinzătoare a rostirii zâmbitoare este îngropată într-un "tunel" limitativ și întunecos... Printr-un "UUU" în care zâmbetul este de la bun început făcut prizonierul unui întuneric lipsit de lumină. Neglijându-se așa – ca din întâmplare, parcă – faptul esențial că, printr-o întâietate și luminos-vie pronunție, nu noi, Traco-Geto-Dacii, *sântem* urmașii Romei, ci ei – romano-latinii – *sânt* îndatorați logogenetic limbii-rădăcină pe care strămoșii noștri le-au dăruit-o, prin voia istoriei, cu mult timp înainte de Hristos...

Dincolo de invocația clarvăzătoare a lingvistului-istoric, l-am numit acum pe N. Densușianu, la fel de fertilă stă și aceea a semioticianului, care, pe filieră saussuriană, ar aminti că orice semn inițiativ-inițiator – precum Cuvântul-Gând genitor de Lume: SĂ SE FACĂ LUMINĂ !... – are o dublă structură: una de formă-expresie și alta de conținut-sens. În acest context, am spune că dimensiunea sensibilă a simțurilor noastre receptoare, adică *semnificantul* substanțial-energetic generat prin explozia de lumină primordială – cumva ajunsă la noi ca manifestare a unui greu de imaginat Big-Bang – ascunde în spatele său un plan nemărturisit al lui Dumnezeu, un *semnificat* informațional-vibratil... Un sens în măsură să oculteze parcă, prin tacitele sugestii ale Coloanei Brâncușiene, atât necesitatea renașterii lumilor cosmice unele din altele, cât și reîntoarcerea spiritului

Părinte Teofil Părăian

omenesc în Sinele Divin, ca urmare a unui atât de generos dăruit Liber Arbitru... Neîndoind că, toate acestea – știute deplin doar de Conștiința Tuturor Conștiințelor – au fost în măsură să inițieze ceea ce atât de simplu numim acum: ZÂMBETUL LUI DUMNEZEU... Un Zâmbet-Ochi Cosmic, cu care – începând din Ziua a Șaptea în care s-a odihnit după satisfacția Facerii unei atât de cuprinzătoare Lumi (Cer-Pământ-Om) – *Deus Otiosus* a început să privească Creatura, ZÂMBINDU-L... Pur și simplu, așteptând în pace ca ea să se întoarcă – prin darul abia primit al Liberei Voințe – la Divinul Sine... Știind că – prin pași fără de număr repetați ca învățătură de (altă) viață, prin ignorate experiențe de creștere în frecvență – Sufletul Lumii (omenești) se va înălța Absolut, în cele din urmă, spre a reveni la Origini. Obsesia veșnicei întoarceri...

**Un principiu de cerească devenire:
de la "Ochiul-Zâmbetului" lui
Dumnezeu la învățătura Părintelui
Teofil Părăian**

Am ales să povestesc, cu zâmbetul pe buze, despre cel mai serios lucru din lume – faptul că: "DUMNEZEU ESTE..." – pentru ca dinăuntrul acestui postulat să pot desprinde identitatea unui paradoxal: "EU SÂNT...". O aspirație pe care Viața și Învățăturile Maeștrilor de Pretutindeni o ipostaziază ca pe o trăire comună, ca pe o devenire perfect justificată de următorul raționament: *Dacă Eu-Omul sânt Chip și Asemănare al lui Dumnezeu – devenit propriul meu creator, potrivit Poetului: "... căci toți se nasc spre a muri și mor spre a se naște" – atunci nu va fi deloc greșit sau interzis a conchide, formulând aspirația: "Pentru că sânt picătura desprinsă, cândva, din Nesfârșirea Ta, vreau și pot să mă întorc acum la Tine, Doamne, Eu fiind Tu...."*

Această identificatoare reprezentare a Omului-Dumnezeu descrie în alt →

**TRAIAN-DINOREL
STÂNCIULESCU**

Pe acest mal de cer

Stau pe malul acestui cer,
pe singurul mal de cer și albastrul
îmi spală memoria,
un alt veac își arată pânzele și
stemele din steag...

Stau pe malul acesta de cer și
unde, sub val, e o scoică e
împinsă de curenții divini și
mi-e teamă s-o ridic cu mâinile
umede și sărate,
s-o deschid,
s-ar putea să fiu închis între
pereții de sidef și alb,
ca-ntr-o altă galaxie pe care nu o
știam...

Ziua în care mor oglinzile

Privește la mâinile tale
sângărânde,
este ziua în care mor oglinzile,
ziua în care te prăbușești în tine,
cu timp cu tot, cu tipătul
animalului de pradă,
vei privi la iarba cu memoria ei
fragedă,
la cuvântul nerostit care îți
schimbă oasele fragile în sunet...

Dincolo de oglindă e veșnicia și
umbra cuvântului...

Punctul din mijlocul lumii

Priveam spre punctul care plânge,

încercam să întru în infinitul lui,
să mă rup de pereții plini de lepră,
de asfaltul care își pierde pielea,
de furnicile care urcau pe
trunchiul nucului bătrân
din curtea vecinului,
încercam să privesc punctul care
plânge,
să văd sângerea lui în mijlocul
lumii și
am înțeles că punctul acela era
singurul martor al vieții mele,
atât mi-a rămas:

punctul de la început și de la
sfârșit...

Colivia de aur

Așteaptă pe fragede rețele ființa ta
geamănă,
jumătatea pierdută la naștere, fii
răbdător,
nu provoca ninsoarea,
nici albul până când vine el în
ochiul tău neînvațat cu lumina...

O, anotimp ca o cușcă de aur în
care locuiește bărbatul fără de trup
captiv în delta uitării...

Gând străin

Nu pot scrie pe umbra ta cu
lacrimi,
poate locuim într-o clepsidră,
poate ne vom regăsi într-o stâncă
pe o planetă străină...

Nu pot scrie pe umbra ta cu sânge,
uneori simt că nu exist, dar
această iluzie îmi dă consistență,
îmi pipăi umărul, fruntea,
e și o rană undeva, un boson străin
m-a străbătut ca o săgeată,
cuvintele mă definesc treptat,
norul vorbelor spuse și nespuse,
dar existând în sine dureros de real...

Nu mă urî, nu mă blestema,
strig către aproapele meu atât de
fără de trup,
nu vezi că plutesc într-o altă
advecție...

CONSTANTIN STANCU

→chip ÎNTREGUL, potrivit
apollonicului gând: *Gnothi seauton...*
Cunoaște-te pe tine însuși, Omule, și
vei cunoaște universul... Sau, gândind
sensul real al Marii Faceri, spre a
spune rosti mai degrabă invers:
"Cunoaște-l pe Dumnezeu și te vei
cunoaște pe tine însuși"...

Omul, Hologramă de Creator: iată
descrierea atât de modernă pe care
Hermes Trismegistul ne-a lăsat-o ca
învățătură, cu vreme în urmă: *Întregul*
se ascunde în parte, Ceea ce este Sus
este și Jos... Sau, în termenii Înaltei
Rugăciuni: *"Precum în Cer, așa și pe*
Pământ..." Căci, atât de sacru-
implinitor, în termenii paradoxali ai
Învățătorului: *"Tot ce am făcut Eu, voi*
o să faceți, și lucruri mai mari ca
acesta"...

**Gabriela Moga Lazăr • Viața pe
roți**

Neîndoelnic că toate acestea au fost
cunoscute înaltului meu Duhovnic pe
care, cerându-l – l-am primit în urmă
cu ani, ca dar de clipă – prin chipul
Părintelui Teofil Păraian. Șansa de a-l
fi întrebat atunci lucruri delicate
pentru dogma bisericească – cum ar fi
ce și cum despre (re)încarnare, despre
clarvedere, clarviziune și câte altele –
a fost ipostaziată de înțeleptul teolog
printr-un unic și zâmbitor răspuns:
ÎNCĂ SE MAI CAUTĂ... După care
a adăugat, ca semn al absolutei
despărțiri ce a urmat, sensul unei
înalte învățături de facere: *"Și, dragul*
meu, nu uita niciodată Zâmbetul lui
Dumnezeu"...

Ceea ce, de atunci, cu nețărmuită re-
cunoștință, nu am conținut o clipă să
îmi amintesc și să fac, în orice împre-
jurare de viață am fost dator să trăiesc.

Ecorșee ale timpului

Bătrânii, aplecații,
ecorșee ale timpului
vârsta a treia, matematic,
crucificată în cifra trei
și viitorul zero,
mor odată cu el.

Măști albe, de ceară,
pantomime
mișcare ușoară
înăuntru lor,
tinerețea-viața
petrecută unduios
ca un râu, oglindit vag
portretul-contur
ascuns în muzeu

Ca Mona Lisa,
zâmbind rozaliu
fața lumii renaște,
în vis, Narcis
frumos contemplând
pe mal tinerețea,
palida mască
orbind cu albul ei
întunericul mat
prăbușit peste oglindă
cu fața în sus
deformând
chipul în
chin.

2 octombrie 2014, orele 17

2.

Trupuri înecate în timp

Mai contemporan
ca niciodată
spectacolul morții sfâșie
într-o coridă însângărată
cortina de catifea.

Roșii desfășurări
șerpuitoare
aruncate în neant,
apocalipsa trupurilor
înecate în ani pe o navă
răsturnată de timp
strigă spre cer :
„nu ne uitați”!

2 octombrie, 2014, orele 19

3.

Viața în cifre

Scenic,
vârsta cutureieră
piețe și parcuri
căutând firul vieții
răscolind trecutul
orbește traversând
la stopuri proptiți
în umbre.

Măști albe, ecorșeuri
din epidermă și os,

anatomie utopică,
carte în-semnată
în dosare cu file roz,
șine negre, ruginite
coperți de nylon
și amprente
amare.

Viața în cifre
capturată brutal
ca într-un clește,
între coperți de dosare
cu colțuri întoarse de zile,
cifrele, anii decorticați
presați ca plantele în
ierbar
sunt supra-vegheați
să moară,
decolorați.

1 octombrie 2014, orele 2

4.

Cuibul prigoriei împlântat în memorie

Cineva mi-a furat anii
ascunși în cuibul prigoriei
împlântat în memorie.
Cuibul cu ani frumoși
închide tăcerea adâncă
misterul,
lumina neclară
adormirea lângă mal
umed surâzând, trezirea
prigoria cântând
peste ape.

7 noiembrie 2014, ora 4

5.

Înima la braț cu timpul

M-am trezit
cu inima în minte
întrebând-o:
inimă mă mai vrei
pictor de vise,
făuritor de imagini
cuvinte colorate,
aprinse?

M-am trezit
cu inima în minte
îngândurată, gingaș
întrebând-o:
inimă, mă vei părăsi
vreodată cu timpul
măsurat de somn
și trezire ?

Mai ai timp de așteptare
să mă-ntorc din zare
odată cu boarea
să mor?

Înima la braț cu timpul
nu-mi răspundea
dar mă asculta

ușor pleca, tristă
spre drumul alb
de catifea
se îndepărta agale în zare
murmurând
viața.

Înima și trupul
împreună
cu răsăritul lunii
călătoresc noaptea
departe părăsind
timpul rece,
inima obosită
la marginea lumii
odihnind, întreabă:
stăpâna mea a venit?

2 octombrie 2014, orele 15

6.

Ecoul cade strivit

Stropii de ploaie
mi-au inundat fața
fragilă și temătoare.

Vântul îmi șoptea la
urechi:
trezește-te, n-ai frică de
soare
de zi, de lumină,
întoarce fața spre lume,
răsari.

Vântul m-a părăsit
șerpuid
ploaia a încetat
să-mi spele fruntea,
ochii albaștri
văd goliciunea lumii
clară ca un nud de
fecioară.

Nicio pasăre
nu se arată în zbor,
nici o aripă întinsă
peste an, peste vreme.
O linie perfectă
zidul subțiat
de la alfa la omega
îmi oprește strigătul
ca o barieră
în fața trenului
ecoul cade
strivit.

5 octombrie 2014, orele

7.

Scânțierea divină

Cuvânt-lumină (I) pentru Dany
Madlen Zărnescu

De azi, de mâine
de o veșnicie

zorit-am viața și pierirea
să fie în același timp?

Din corpul rănit de artist
rămâne culoarea pură,
insula, visul neîmplinit
atras de vraja
veacului neadormit.

Tânăr actor fragil
agățat de marginea lumii,
a fi sau a nu fi
Hamlet de-acum și de ieri
joacă piesa plângând,
înfinutul curbat,
doborât de val și de timp.
Împreună cu artistul
viețuiește crezul cel mare
mocnind în focul ascuns
scânțierea divină
în zorile-astre,
timpul: secunda, veacul
trăind nemurirea.

24 octombrie 2014, orele 2

8. Octombrie ucis

Cuvânt-lumină (II) pentru Dany
Madlen Zărnescu

Fatală-otrăvitoare săgeata
monstrului nevăzut
pătrunde în corpul fragil
inima sângărând,
șiroind suferința.

Crescut
în calendarul anului
ca un vlăstar, tânăr
octombrie ucis,
tomnatec, frumos
fără vină, murind
viețuirea.

Cade coroana solară,
clipa, neveșnicia,
puterea nopții absorbind
plânsetul lumii întregi.

Vreme pietrificată
lângă trupul desfrunzit
întreg anotimpul prăbușit
lângă nobil artist
nemurirea.

E greu fără toamnă,
e greu fără tine.
un vis - ființarea,
un dor - întruparea.

17 octombrie 2014, orele 4

SUZANA

FÂNTÂNARIU-BAIA

Grupaj de versuri (selecție) scrise
în octombrie –noiembrie, 2014,
la Timișoara.

Pe munții de piatră

(Baladă)

Pe munții de piatră,
De piatră crapată,
O droaie de ciute,
Pasc și ni se-adapă,
Că-i iarba n-verzită
Valea răcorită.
Dar ciuta mioară,
La gât gălbioară,
Ea nici nu păstea,
Nici apă nu bea,
Ci se strejuia
Și de pază-mi sta.
Ciutele păstea
Și se adăpa,
Iar dac-o vedea,
Din gură-i zicea:
-O, ciută mioară,
La gât gălbioară,
La păr sfințioară.
-Dragă surioară,
Iarbă n-ai păscut,
Apă n-ai băut,
Ce ți s-a urât?

Ce te-a amărât,
De stai și pândești,
Și te străjuiești?
Ciuta de-auzea,
Din gură-mi grăia,
Și le răspundea:
-O, droaie de ciute,
Tot ciute mărunte,
Tot ciute mioare,
La gât gălbioare,
La păr sfințioare!
Iarba e-nverzită,
Apa-i limpezită,
Valea-i răcorită,
Paște-ți, v-adăpați,
Și vă îngrăsați,
Că nici nu visați,
Peste ce-o să dați:
Voinic ortoman,
Fecior de mocan,
Joi de dimineață,
Pe nor și pe ceață,
La vânat c-o sta,
'N goană ne-o lua

Și ne-o tot goni
Cu cai, cu șoime

Și cu ogărei.
Peste munți cărunți,
Pe sub stânci adânci,
Pân' la pod de carne,
Că n-a fost de carne.
Dar noi l-om făcea,
Cu carne de-a noastră,
Câte-o rămânea,
'N goană ne-o lua,
Și ne-o tot goni,
Pân' la pod de os,
Că de os n-a fost.
Ci de os l-om face,
Cu oasele noastre!
Joia când veni,
Iată că-mi sosea,
Voinic ortoman,
Fecior de mocan,
Cu cai, cu șoime,
Și cu ogărei.
Drumul de le da,
Ciutele-ntâlnea,
Și mi le gonea,
Peste munți cărunți,
Pe sub stânci adânci,
Pân' la pod de carne,
De carne de ciute,

Mai mari, mai mărunte;
Pân' la pod de os,
De oase de ciute
Mai mari, mai mărunte;
Dar ciuta mioară
La gât gălbioară,
La păr sfințioară
Și la trup sprintară,
Făcea cum putea,
Și fugea, fugea
Pân' la munți de piatră,
De piatră crapată,
De moarte scapă
Și ea-mi rămânea,
De-ogari nemușcată,
De șoimi nestricată.

(Culeasă de **Constantin Istici** de la **Lupulescu Staicu** în vârstă de 75 ani din satul Sâmbotin, comuna Schela, județul Gorj-1985, cu sprijinul iubitoarei de folclor **Gâlceavă Ecaterina, Turcenii, jud. Gorj**).

Starea prozei

HALĂUL

Împreună cu doi bărbați, cam la ceva vreme după ora amiezii, am început să urcăm hrpa. Fiecare avea câte o unealtă în mână. Petru, insul mai tânăr, suia ținând calul de căpăstru și toporul în cealaltă mână. Ștefan, decanul de vârstă, fumător de felu-i, se oprea mai des decât animalul pentru a-și mai trage răsuflarea. Ținea huzvarna Sthil pe un umăr, iar eu duceam Țapina. Era cald și aerul deja cu aromă de flori și cetină ne ademenea la escaladarea Cununei, o culme de munte ce domina celelalte obcine care înconjurau satul străbătut de firul argintiu al unui râu abia scăpat la lumină. Cerul albastru, soarele prietenos ne îndemneau urcușul pe panta tot mai înclinată. În curând am ajuns în poiană unde calul a și început să ronțâie iarba fragedă. Totuși ce căutam noi în codrul cu „frunza rară?” Ei bine, auzit-a-ți dumneavoastră despre acea scobitură făcută în miezul unui copac, adâncitură în care să fie captată unda unui izvoarăș? Un halău. Din el se adapă vitele la vârat. Calul își vedea de ocupația lui, iar Petru și Ștefan au pornit să scoțoească coclaurile în aflarea unui arbore potrivit. Unul doborât de vânt, fiindcă nu ne aflam în prietenie cu

pădurarul Mitrofan, paznicul pădurii din proprietatea mea. Odată trunchiul potrivit aflat, cei doi bărbați s-au și apucat de treabă. În mișcările lor, pe care le urmăream călare pe o cioată, am sesizat priceperea în mânăuarea huzvarnei, a toporului, a Țapinei cu vigoarea din trupuri printre care acea adăpătoare prindea viață clipă de clipă. Calul, sătul deja, se deplasa sub crengile unui brad pletos. Eu, după cum am convenit la plecare, trebuia să ajut, în limita puterilor, la instalarea halăului gata meșterit. Se mișcau bărbații fără răgaz, încât la un moment dat chiar mă întrebam cum își vor încheia misiunea. Frânți de oboseală sau plini de vigoare cum mi se păreau încă! Huzvarna mușca fără întrerupere stăpânită de Petru. Ștefan își fuma țigara strângând în răstimpuri coada toporului.

Deodată am auzit: „Adu calul”. Până ce am izbutit să-l aduc, Ștefan a modelat cu toporul adâncitura în trunchiul alb. Apoi bărbații l-au tras cu iapa Robica chiar lângă buza izvoarășului.

„Acuma ajută-ne”, mi se adresă Petru, slobozind calul la iarbă. M-am îndoit bine și am prins halăul de la capătul mai subțire. Cred că am făcut un efort deosebit, reușind să-l salt la locul stabilit. Revenindu-mi pe picioare nu mi-a venit să cred că am reușit.

„Apăi, nu te-am luat ca privitor, ci ca muncitor, încercă o glumă Ștefan, care cu un singur braț reuși să îndrepte

halăul pe poziție. M-am retras puțin turcește pe stratul de mușchi. Lucrarea era pe terminate. Petru, printr-un jgheab de tablă dând drumul primei suvițe de apă. Auzindu-i clipocitul m-am înviorat brusc. De fapt s-a înviorat toată poiana smălțuită cu flori. Când colo o voce tună din apropierea noastră: „Cine a tăiat copacul? Nici nu era marcat.”

L-am recunoscut ușor pe pădurar și starea de euforie, scurtă de altfel, îmi dispăru.

„Vântul? Atunci haideți la cioată”, ne-o tăie scurt, parcă fără drept de replică.

„E doborâtură și încă din pădurea mea.”

„Vom vedea mâine la ocol...”

„Vreun prieten de al meu i-a tăiat marca. Îți trebuie ochelari sau... bani?”

„Ce ai spus?” se holbă pădurarul la mine.

„Ce ai auzit.”

Bărbații vâjnoși ca brazii au tăcut. Doar izvoarășul se strecura, sprinten, în noul halău. Eram prea fericit ca să mai iau în calcul boscorodeala lui nea Mitrofan care, oricum chiar de o fi avut dreptate, a lăsat și el baltă discuția. Aflam asta la coborârea spre casă de la „meșterii” Petru și Ștefan, care-l aveau pe omul în haine verzi „în mână” cu ceva belele în legătură cu pădurea...

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Convorbiri duhovnicești cu

Î.P.S. Ioan Selejan,

Arhiepiscopul Munților

(II)

„Tatăl nostru” este o rugăciune a vieții și a păcii.”

L. C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, cât și cum să ne rugăm? Există vreun model?

Î.P.S. Ioan: Hristos S-a rugat în Ghetsimani și ne-a învățat și pe noi cum să ne rugăm. Ne-a lăsat rugăciunea ca un izvor nesecat din care să-și stingă setea tot cel ce dorește să se întâlnească cu Dumnezeu. În rugăciunea „Tatăl nostru”, ne arată dimensiunea cosmică a rugăciunii și înlătură orice umbră de egoism atunci când ne rugăm. Cel ce se roagă intră în comuniune cu îngerii și cu toți oamenii care doresc pace pe pământ. O, cât de fericit este omul care se roagă împreună cu îngerii! Cât să ne rugăm ne spune Sfântul Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat.” (I Tes. 5,17). Rugându-se, omul dobândește har de la Dumnezeu pentru el și pentru toți aceia pentru care se roagă. Rugându-se, Sfântul Ilie a coborât foc din cer și ploaie binecuvântată pe pământ. O parte din materia rugăciunii o constituie lipsurile trupesti ale omului și ale celor ce-l înconjoară.

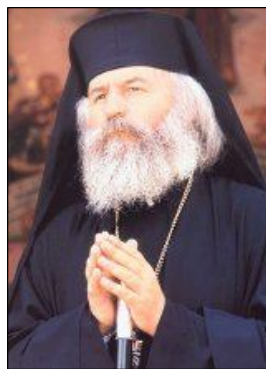
L. C.: În general, noi ne rugăm pentru noi, pentru îndeplinirea unor dorințe obișnuite, ca să spun așa. Știu că este bine să ne rugăm pentru aproapele nostru. Greșim?

Î.P.S. Ioan: Ne rugăm pentru semenii noștri, dar ne rugăm și pentru firul de iarbă și pentru bobul de grâu și astfel rugăciunea devine atotcuprinzătoare și transpare în ea iubirea față de tot ce a creat Dumnezeu. Cum să ne rugăm ne învață Sfânta Scriptură. Astfel David, în *Cartea Psalmilor*, zice: „*Ridicarea mâinilor mele, jertfa de seară.*” (Psalmi 140, 2), iar Sfântul Apostol Pavel, în *Epistola către Timotei*, zice: „*Vreau deci ca bărbații cuvioși să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără de șovăire.*” (I Tim. 2, 8). Iată că și trupul omului participă la rugăciune și astfel întreaga ființă a omului intră în relație cu Dumnezeu. Astfel se realizează o închinare a trupului, făcându-se templu al Duhului Sfânt (cf. I Cor. 6, 19). Mentea omului reprezintă expresia prin excelență a sufletului și a stării sale lăuntrice. **Mentea omului este aceea care se ridică până la Cer și care duce cu ea suferința și necazurile pe care le așează în potirul iubirii lui Dumnezeu.** Mentea este o putere a duhului omului. Lucrare ei fundamentală este înțelegerea, cuvântarea și gândirea logică.

Rugăciunea este expresia multiplă a vieții omului, este vorbirea minții cu Dumnezeu, este urcușul minții spre Dumnezeu. Dacă Hristos este Pâinea vieții, rugăciunea este pâinea sufletului. Cât și cum cuantificăm noi rugăciunea către Dumnezeu?! Îl slăvim, Îi mulțumim și-I cerem lui Dumnezeu. Se pare că suntem tentați, în primul rând, să cerem și, mai puțin, să-L slăvim și să-I mulțumim.

L. C.: De multe ori, nu știm ce anume să-I cerem lui Dumnezeu. Oare este firesc?

Î.P.S. Ioan: Să-L rugăm pe Dumnezeu să ne învețe ce să cerem, căci Hristos ne spune: „*Nu știți ce cereți.*” (Mc.10, 38). Iată, suntem la o sută de ani de la începutul Primului

Război Mondial. Care au fost rugăciunile din acel timp?! „Doamne, ajută-ne să biruim pe vrăjmașii noștri!” Aceste rugăciuni s-au auzit atunci în toate locașurile de cult și în tranșee. Nimeni n-a zis: „Doamne, ajută-ne să-i iubim pe vrăjmașii noștri!”. Ne-am rugat să ucidem, nu ne-am rugat să iubim.

În rugăciunea „Tatăl nostru”, o rugăciune a vieții și a

păcii, zicem: „Pâinea noastră cea spre ființă”, adică spre salvarea vieții. După Înviere, Hristos a zis către apostoli primele cuvinte: „Pace vouă!” (Ioan 20, 19). Pacea este ogorul unde seamănă Hristos cuvântul Său, iubirea Sa. Iubirea lui Dumnezeu nu poate rodi, nu poate crește decât în ogorul păcii. Tot ce a creat Dumnezeu Îi aduce recunoștință și slavă.

L. C.: În general se afirmă că omul nu e recunoscător pentru tot ceea ce îi se dăruiește în această viață.

Î.P.S. Ioan: Poate cel mai puțin recunoscător este omul. Florile, când mor, nu plâng, deși trăiesc așa de puțin. Omul plânge înainte de a muri, căci ar dori să trăiască mult, aici, pe pământ, dar nu în pace, ci în păcat. Plânge omul că se rupe de păcat. Ne trimitem fiii pe front și-L rugăm pe Dumnezeu să-i ajute să ucidă. Oare știm ce cerem, oare acest lucru îl dorește Dumnezeu?! Ca fiii noștri să poarte chipul lui Cain?! Vă întreb: câte întâlniri pentru aplanarea conflictului dintre părțile beligerante încep cu o rugăciune? ... Încep cu ... câte arme sunt de-o parte și de alta.

Bărbați din familia mea, participanți la Primul Război Mondial, mi-au povestit cum, la anumite sărbători, Nașterea Domnului și Învierea, ostașii aflați de-o parte și de alta a frontului încheiau ei o pace în numele lui Hristos și în acele zile nu mai trăgeau unii în alții. Atunci cobora Hristos în tranșee și nimeni nu îndrăznește să mai tragă, încă o dată, în Hristos. De ce-am stricat rânduiala lui Dumnezeu Care ne-a creat pentru a trăi o veșnică sărbătoare cu El?! De ce nu ascultăm cuvintele divine ale lui Hristos și voim, mai mult, să ascultăm glasul armelor, al morții?!

Iată, între viață și moarte, omul alege moartea, între iubire și ură alege ura. Cărui Dumnezeu slujim, cărui Dumnezeu ne închinăm: dumnezeului morții sau Dumnezeului vieții?! Oare când va fi marea trezire a lumii, a omului, căci corabia acestei lumi este acum pe mari valuri?!

Niciodată, în istoria existenței sale, corabia omenirii n-a fost într-o stare de pericol așa de mare ca în zilele noastre. Azi, mai mulți oameni mor, nu pe front, ci în pântecele mamelor. Asistăm la o adevărată cruciadă împotriva copiilor. Există în lume oameni, din toate religiile, care doresc pacea și iubesc viața. Să ne unim în același glas și să-L rugăm pe al nostru Creator să verse în inimile oamenilor și ale celor ce conduc popoarele, harul păcii și al iubirii și să pună pe ale lor buze cuvântul „pace”.

Două lucruri sunt în pericol azi pe pământ: viața și pacea. Să înălțăm cu toții o rugă către Dumnezeu pentru pacea întregii lumi și să stingă toate războaiele care fac azi atâția orfani, căci un Iordan de lacrimi și sânge curge azi pe al nostru pământ.

A consemnat LUMINIȚA CORNEA

N. Red. În 16 decembrie 2014, Înaltpreasfințitul Ioan Selejan a fost ales de Sfântul Sinod în funcția de mitropolit al Banatului.

Menirea creștinului într-o lume secularizată

Temeiul mântuirii și îndumnezeirii noastre este Sfânta Treime, comuniune de Persoane, sursă a iubirii iradiante, care îl atrage și îl antrenează pe om într-un permanent dialog al iubirii. Izvorul desăvârșirii și îndumnezeirii credinciosului este Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, de care ne facem părtași prin harul Duhului Sfânt. Dumnezeu cel transcendent ni se comunică din iubire nesfârșită și perfectă în Duhul, prin energiile necreate, pentru ca noi să-L putem experia real și să ne facem părtași puterii Lui lucrătoare în noi.

Credința în Dumnezeu unic în ființă și întreit în Persoane este singura mântuitoare și îndumnezeitoare, bază a comuniunii noastre.

Spiritualitatea și slujirea socială trebuie văzute în unitatea lor profundă, pentru că ambele țin de însăși menirea Bisericii și se intercondiționează reciproc, fiind cele două dimensiuni ale mântuirii omului în Iisus Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt în Biserică.

Adevărata comuniune umană se dezvoltă după modelul Sfintei Treimi, structură a supremei iubiri; fiecare om cuprinde în sine întreaga umanitate și este chemat să participe la Trupul tainic al lui Hristos, expresie a iubirii pe care o poartă lui Dumnezeu și semenilor. Persoana umană însetată după relații vii, iubitoare și nesfârșite cu alte persoane, devine sursă a veșniciei persoanelor în comunitatea și comuniunea lor, gândită și trăită plener¹.

Spiritualitatea, rezultat al comuniunii omului cu Dumnezeu, face prezentă în inima omului legătura acestuia cu El, în mod ontologic, prin cuvânt, prin puterea Lui și firea sa. Oricât de mult am înainta către El, apropierea noastră de Dumnezeu și ridicarea noastră la înțelegerea Lui nu se realizează dacă Dumnezeu însuși nu ne îmbracă în cele proprii Lui. Chiar străbătuți de puterea Lui, nu putem lepăda ființa noastră creată; devenim dumnezei după har, nu după ființă².

¹ Iubirea față de Persoanele supreme alimentează și iubirea inter-umană, dornică să se dăruiască, să primească și să fie primită.

² Stăniloae, Preot Profesor Dr. Dumitru, *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica și Mistica*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 21-22.

Spiritualitatea creștină ortodoxă autentică este rodul iubirii și implică atât comuniunea omului cu Dumnezeu cât și participarea acestuia la viața lumii și a semenilor pe care îi slujește și cărora li se dăruiește. Suntem datori să cultivăm bucuria de a dăru, prin care chipul nostru capătă strălucire, deschidere și „bună mireasmă” spre a se asemana cu Dumnezeu. Slujirea creștină își primește puterea dăruirii față de semenii și societate din relația vie și ființială a omului cu Dumnezeu pe care o implică spiritualitatea autentică. Sfânt și desăvârșit, haric și uman se întrepătrund și realizează o slujire comună a lui Dumnezeu și a tuturor întreolaltă.

Prin energiile necreate procesul de îndumnezeire nu mai cunoaște bariere între natural și supranatural iar credincioșii pot experia eliberarea lor spirituală și pot gusta din frumusețea vieții divine la care sunt chemați în Iisus Hristos; procesul de renaștere spirituală a omului în Hristos este cel mai bun răspuns pe care credinciosul îl poate da tendințelor materialiste care domină societatea contemporană în detrimentul valorilor spirituale.

Responsabilitatea omului este un dat ontologic deoarece el este creat după chipul lui Dumnezeu pentru a ajunge la asemănarea cu El. Fiul S-a întrupat și S-a făcut om asemenea nouă, afară de păcat, pentru ca să refacă și să reînnoiască pe cel asemenea Lui.

Prin comuniunea omului cu Dumnezeu consecințele profunde ale crizei spirituale ale societății contemporane ar trebui diminuate; sexualitatea exacerbată, maladivă și degradantă, violența

promovată și întreținută prin multiple mijloace, drogurile, izolarea față de lume și de problemele ei, mutația culturală, criza ecologică sunt doar câteva dintre constatele crizei spirituale contemporane, care promovează ignorarea prezenței și lucrării lui Dumnezeu în lume și produc o destabilizare interioară a omului; pentru depășirea acestora și revenirea la valorile creștine autentice este necesar să se acorde o mai mare importanță relației Dumnezeu-om-creație prin care s-ar putea realiza restabilirea firii umane și transfigurarea lumii.

Iubirea de Dumnezeu și de semenii se susțin reciproc, se cuprind una în alta. „Deci prin cea dintâi se poate împlini și a doua; iar prin a doua se poate reveni iarăși la cea dintâi; cel ce iubește pe Domnul, iubește ca urmare și pe aproapele. «Căci cel ce Mă iubește pe Mine, zice Domnul, va păzi poruncile Mele» (Ioan XIV, 23). «Iar porunca Mea aceasta este: ca să vă iubiți unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi» (Ioan XV, 12). Iar cel ce iubește pe aproapele, satisfăcând iubirea față de Dumnezeu, primește în sine harul Lui”³.

Lucrarea lui Iisus Hristos în lume este continuată prin misiunea dinamică și înnoitoare, dătătoare de putere și viață a Bisericii, a cărei menire este înnoirea omului spre mântuire, prin predicarea Cuvântului și apostolatul social, pentru ca astfel să dobândească împărăția lui Dumnezeu. Misiunea Bisericii este parte a naturii acesteia, este extinderea în lume, în timp și spațiu, a lucrării lui Hristos, Care a venit să mărturisească adevărul și pentru adevăr (cf. Ioan 18, 37) și astfel, lumea „viață să aibă și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10).

Într-o lume dominată de ură și violență, individualism și consumism, agresivitate și erotism, Biserica este chemată să promoveze valorile autentice creștine și dimensiunea lor spirituală, astfel încât toți cetățenii să devină conștienți de ele, să le trăiască, dar să fie și responsabili înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor pentru faptele lor; secularizarea, lipsa oricărei semnificații a valorilor religioase pentru societate, nu afectează Biserica ci pe membrii ei, mădulele ei vii. Pentru depășirea acestei stări este nevoie de o adevărată renaștere culturală, de educație solidă, de depășirea dezecilibrelor actuale, de →
Prof. dr. CORINA-MARIA SCRIDON

**Gabriela Moga Lazăr • Flori la
răscruce**

³ Sfântul Vasile cel Mare, *Regulae fusius tractatae*, Răsp. 7, Migne, P. G., XXXI, 917, apud Prof. Pr. D. Stăniloae, *Temeiuri dogmatice și duhovnicești pentru viața monahală de obște*, în *Studii Teologice*, seria II-a, sept. – oct., anul IV, 1952, p. 372, nota 6

asumarea unor responsabilități și de de participarea tuturor cetățenilor la re-construcția societății.

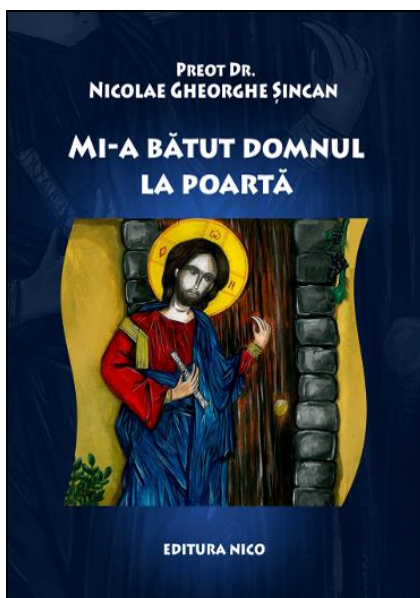
Principală exigență și preocupare a misiunii Bisericii este predicarea veștii celei bune, a Evangheliei lui Hristos. Răspunsul credinciosului este convertirea prin credință, poartă a mântuirii și început al încorporării noastre, ca mădule ale Bisericii, în Hristos Cel înviat. Vestea cea bună prin care mărturisim Adevărul, pe Dumnezeu adevărat, poate fi transmisă nu doar prin cuvinte ci și prin mărturia vieții sfințite de harul dător de viață al Duhului Sfânt. În Biserică, spațiul în care se realizează comuniunea deplină cu Dumnezeu, credinciosul realizează, în mod organic și activ, comuniunea cu semenii.

Fiecare credincios are dreptul și datoria de a contribui la răspândirea și păstrarea credinței, de a duce mai departe vestea cea bună, căci „Viața veșnică aceasta este: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis” (Ioan 17, 3). În mintea credinciosului trebuie să răsună mereu cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „... dacă eu binevestesc Evanghelia, nu am de ce să mă laud; fiindcă asupra mea stă trebuința. Că vai mie dacă nu voi binevesti! Că dacă fac aceasta de bunăvoie, am plată; dar dacă o fac fără de voie, am doar o sarcină ce mi s-a încredințat” (1 Corinteni 9, 16-17).

Creștinul, înmulțind darurile cu care Dumnezeu l-a înzestrat, prin cuvinte și fapte, prin iubirea lucrătoare a credinței și dăruire de sine se face un misionar al Lui, vestind și slujind planului de mântuire în Iisus Hristos; fiecare îl poate face pe Hristos lucrător în el însuși și simțit de semenii, căci El lucrează prin cei care-L cred Lui. Fiecare dintre noi este chemat să-și apropieze valorile creștine pentru a da răspuns în fața problemelor vieții.

Cel ce se pune în slujba semenilor se aseamănă cu Hristos, care S-a dăruit omenirii pentru ca toți oamenii să se îmbogățească cu viața Lui: „... El, bogat fiind, pentru voi a săracit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogățiți” (2 Corinteni 8, 9). Astfel, credinciosul intră în comuniune cu Dumnezeu, se întărește spiritual și devine mai profund în relațiile sociale pe care le stabilește; el caută neîncetat ca să îl experimenteze pe Dumnezeu personal într-o bucurie nesfârșită; astfel se arată odată în plus dragostea infinită pe care Dumnezeu o are pentru oameni și prin care cheamă și dragostea noastră personală, ca prin ea să ne întâlnim și să ne unim cu El.

„Mi-a bătut Domnul la poartă”

Într-o efervescență creatoare, părintele dr. Gheorghe Șincan nu ne mai surprinde atunci când vine la „ospățul lecturii” cu o nouă carte (Editura Nico, 2014), subintitulată, cu modestie, „Simple povestiri pentru viața de toate zilele”.

Ceea ce sare în ochi, la această apariție editorială este, firește, titlul: „Mi-a bătut Domnul la poartă”, care ne întărește convingerea că autorul este foarte preocupat de titluri, încât am putea vorbi chiar de o poetică a acestora.

De-ar fi să luăm doar titlurile din ultimii doi-teri ani – *Aș râde dar nu pot de plâns, Liber în ultimul hal, Cuvinte noi, năravuri vechi, Când țânțarul devine armăsar, La poarta raiului nu se stă la rând, Mi-e dor de Tine Doamne-Doamne*, și ar fi suficient pentru a argumenta această evidență. Situate între etic și estetic, între morala socială și cea creștină, aceste titluri sunt provocatoare, fiecare prin metafora ori mesajul pe care-l conțin.

Mi-aș îngădui, raportat la cărțile părintelui dr. Gheorghe Nicolae Șincan, să compar neliniștile și eforturile sale cu ale unei albine, care merge din floare în floare și culege, firește, în primul rând pentru sine, pentru hrana sa, dar apoi și pentru a altora.

Adunând din poveștile lumii din

alte timpuri dar și de acum, din largurile lumii ori din vecinătatea imediată, autorul reasează într-o altă ordine a lucrurilor sensurile unor mesaje directe sau subînțelese, dar mereu puse în paradigma credinței.

Fiindcă, înainte de toate, autorul este preotul, cel care caută calea cea mai scurtă și mai sigură spre sufletul credinciosului, cel din relațiile parohiale cotidiene, dar și cel care se situează în orizontul de așteptare și de interes al înțelegerii sinelui și al modelării propriei identități.

Plecând de la un pretext epic, autorul reformulează morala, o adaptează în conținut și formă la nevoile imediate, la poziționarea față de ceea ce se întâmplă cu noi și cu lumea cu care suntem contemporani.

Sigur, avem de a face cu un moralist, unul bine temperat, atent la nuanțe și la esențe, dar fără echivoc în mesajul pe care vrea să-l transmită.

Și, ca să uzez de alte titluri ale cărților lui Gheorghe Nicolae Șincan, nu putem să nu observăm că prin *Pilde, povestioare duhovnicești, istorioare nostime*, ca și prin *Predici*, autorul ne convinge că *Rugăciunea atinge veșnicia*, deschizând *Ferestre către cer și lume*.

Formula asumată de pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan aduce informație, fiind însă, deopotrivă, și creație.

Există o frumusețe a rostirii care are note personale, în ciuda mozaicului narațiunilor la care se recurge.

Există măsură în cuvinte, fără extinderi inutile în tentația literarității, deși, cândva, autorul nu era străin de viața literară, de arta poetică.

Retorica vine însă dinspre discursul de la amvon, uzează de regulile oralității, pentru că ele fac parte și din inventarul mijloacelor de persuasiune liturgică.

Acum, într-o siguranță a discursului, într-o deplină maturitate a situării în lume, pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan consolidează o atitudine, un destin, care fac din el personalitatea mureșeană de cărturar bisericesc cea mai proeminentă din istoria acestui spațiu geografic și spiritual.

NICOLAE BĂCIUȚ

Pelerinajul - o călătorie spiritual - duhovnicească

de la moarte la Viață, de pe pământ în Cer... Concepția, abordarea, perspectiva și viziunea Sociologului și Cercetătorului Mirel Bănică, cu privire la acest interesant fenomen, generator de miracol...

Motto: „Mirel Bănică ne-a dat un cuprinzător și emoționant portret colectiv al pelerinilor români creștin-ortodocși din România ultimilor ani. Bibliografia despre pelerinaje se îmbogățește cu o lucrare solidă de antropologie a practicilor religioase, construită ca un documentar riguros al observației participative, completată de o secțiune teoretică asumat introductivă, dar în care întâlnim destule pasaje analitice utile și întrezărim reflecțiile viitoare”, scrie Sorin Antohi – istoric al ideilor, eseist, traducător și editor – în postfața volumului „Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”.

Mirel Bănică s-a născut în anul 1971 în localitatea Ianca, județul Brăila, fiind Doctor în științe politice a Universității din Geneva, Elveția, 2004. Domenii de specializare: sociologia memoriei, sociologia religiilor, geopolitică. A făcut stagii de specializare la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (EHESS), Paris, și Universitatea Laval, Canada, între anii 2005 și 2006. Colaborator permanent al revistei *Dilema Veche*, București. Articole publicate în revistele 22, *Sfera Politicii*, *Observator Cultural*, *Courrier International* (Paris) etc. În momentul de față este cercetător științific în cadrul Institutului de Istorie a Religiilor de la Academia Română.

Cercetătorul și sociologul Mirel Bănică a publicat, la capătul a cinci ani de studiu, prima lucrare științifică din România referitoare la pelerinajele ortodoxe, intitulată „Nevoie de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”.

Mirel Bănică în vârstă de 43 de ani, membru al Institutului de Istorie a Religiilor din cadrul Academiei Române, a decis în urmă cu șase ani să studieze pe îndelete pelerinajul la sfintele moaște, un fenomen care, la vremea respectivă, creștea în intensitate și stârnea adevărate furtuni mediatice.

A trecut de atunci prin 24 de pelerinaje individuale și două de grup, la mănăstiri din Dobrogea, din împrejurimile Bucureștiului, de la Iași, Suceava sau Nicula, și a realizat studii de teren din discuții cu persoane implicate direct și indirect în organizarea pelerinajului, preoți, jurnaliști, forțe de ordine, pompieri, comercianți de obiecte religioase și pelerini.

Rezultatele cercetării socio-antropologice complexe se găsesc într-o carte intitulată „Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”. Una dintre concluziile cărții este că pelerinajul catolic „înseamnă drumul”, iar la cel ortodox, „comprimat spațial și temporal, ceea ce contează este așteptarea”. Ideea este că pelerinii, dacă ajung la un astfel de eveniment religios și nu au parte de rând, se simt neîmpliniți.

Sociologul și cercetătorul Mirel Bănică a descoperit că, la unele pelerinaje mai mici, precum cele de la Curtea de Argeș sau Suceava, jandarmii îngustează intenționat rândul, cu garduri metalice. „Uneori, oamenii stau o oră la rând, se bucură că au scăpat repede, dar simt că le lipsește ceva, că ritualul n-a fost performat complet. Din acest motiv, foarte mulți se întorc din nou la rând”, ne-a explicat cercetătorul, brăilean la origine, una dintre concluziile studiului.

O specie foarte aparte descrisă în carte sunt pelerinii care iau proba așteptării (frigul, foamea) în sensul de dezvoltare personală. „Am întâlnit oameni care lucrează în corporații, care mi-au spus: „Eu am un coach fizic și unul spiritual, care mi-a spus că trebuie să mă duc la pelerinaj ca să mă construiesc interior”. Este un bricolaj excepțional între cel mai avansat limbaj al dezvoltării personale și limbajul spiritual al așteptării. Pelerinajul presupune un efort de asceză, și fizică și psihică”, mai spune Mirel Bănică.

Volumul „Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană” se concentrează pe pelerinajul de la Iași și încearcă să descrie un fenomen care ilustrează foarte bine vremurile actuale, este de părere autorul. „Este vorba despre niște oameni care-și caută o cale, generația care are acum 60-70 de ani, oameni care au trăit preponderent sub comunism, au ieșit la pensie, unii dintre ei au și puțini bani și vor să facă acest pelerinaj. Pentru pelerinul care

pleacă din sat este excursia anuală. Ei nu se duc în Grecia, Bulgaria, Spania la plajă. Asta este modalitatea lor de-a face turism. De multe ori mi-au spus pelerinele-femei că mai scapă și ele de bărbat. Pelerinajele dau dependență. Dacă te simți bine la o nuntă pentru că-ți place să dansezi, te duci și la a doua, la a treia”, a precizat cercetătorul brăilean Mirel Bănică.

Mirel Bănică a mai descoperit că, în accepțiunea majorității pelerinilor, în jurul datei de 14 octombrie încărcătura sacrală este mai mare, iar posibilitatea de a se înfăptui miracolul este mai mare. „Sunt oameni care vor miracol într-o lume în care nimic nu-i mai uimește, nimic nu-i mai motivează. Sunt oameni care au probleme foarte grave cauzate de migrație. Am văzut scene în pelerinaj, când omul ajuns la raclă a spus „Mamă, am ajuns, se gândește mama la tine!””, a mai spus Mirel Bănică.

Acesta crede că Biserica nu controlează fenomenul pelerinajului, ci plecarea în pelerinaj este o decizie 100% individuală: „Biserica este clar că are rețete financiare importante din pelerinaj. Așa a fost dintotdeauna. Este unul dintre motivele pentru care pelerinajele au subzistat. Ce se întâmplă cu acești bani, câți sunt, este o mare necunoscută. Care este destinația lor, la fel, s-a întrebat presa. Pe mine nu m-a interesat foarte mult. Ce-am putut vedea este că oamenii care dau bani, fie că este vorba de domnul procuror, fie de Aneta Todirașcu din Văscăuții din Deal, nu simt că dau banii bisericii. Ei fac un schimb informal cu divinitatea pe care n-o pot vedea. Ei răsplătesc serviciile Divinității”. →

STELIAN GOMBOȘ

Dumnezeu se uită la inimă

(I)

“Un om mândru este asemănător cocoșului care își închipuie că, în fiecare dimineață, soarele se trezește devreme și răsare doar ca să-l audă pe el cum cântă.”

„Se spune că un pădurarducându-se în pădure să aleagă un copac pentru grinda casei sale, s-a oprit în fața a doi copaci. Unul dintre ei falnic, frumos la coajă, dar putred pe dinăuntru, iar celălalt cu o coajă mai groasă, mai noduros, dar lemnul sănătos pe dinăuntru. Deși îi plăcea copacul cel falnic, oftând s-a apucat să-l taie pe cel mai urât, știind că chiar dacă va necesita mai multă muncă de curățire, va face din el o bârnă sănătoasă.”

Astăzi am ascultat minunata pildă a vameșului și a fariseului, care e proprie doar Evangheliei lui Luca. În ea se istorisește un crâmpel din viața a doi oameni, care au venit la Templu ca să se roage. În doar câteva versete descoperim o adevărată bogăție de învățături practice care privesc relația dintre om și Dumnezeu.

Am auzit de multe ori aceasta pildă și având în vedere vastitatea subiectului, mă voi opri asupra portretului moral al fariseului, foarte bine zugrăvit în această parabolă. În cultura iudaică a acelor zile, fariseii erau

priviți ca unii care împlineau Legea lui Moise în toate detaliile ei, și se și rugau de câte ori trebuia pe zi. Rămâne de pomenire gestul pe care-l făceau ei: dacă-i prindea ora rugăciunii la colțul străzii se opreau și începeau să se roage în văzul tuturor. De multe ori, făceau ca ora de rugăciune să-i prindă înadins în stradă, ca să se roage. Și de aici și cuvântul fariseism, adică formalism, practicat de noi toți când facem lucrurile doar de formă, în văzul celorlalți. Deși astăzi fariseii nu mai există, așa cum îi cunoaștem din paginile Scripturii, spiritul lor, din nefericire, supraviețuiește.

Să urmărim cu atenție desfășurarea pildei. Ni se spune pentru început că fariseul “s-a suit la Templu, ca să se roage” (v. 10). Până aici toate bune, că doar nu-l putem bănui pe fariseu că a venit la templu pentru a face impresie în fața semenilor săi. De altfel, era doar o zi obisnuită și numai câțiva închinători erau prezenți.

Apoi evanghelistul ne spune, că fariseul “stătea în picioare” (v. 11).

Faptul că fariseul stătea în picioare în timpul rugăciunii, ar putea fi considerat ca o dovadă de mândrie. Dar să nu ne grăbim să tragem concluzii numai din acest amănunt. Pentru evreii din acea vreme, poziția cea mai frecventă în rugăciune era cu fața la pământ, sau în genunchi. Însuși Mântuitorul avea obiceiul să îngenunchieze în rugăciune. Totuși, îngenunchierea nu era obligatorie. Domnul Hristos, în fața mormântului lui Lazăr, S-a rugat în picioare, cu ochii ridicați spre cer. Așadar faptul că fariseul stătea în picioare în timpul închinării de la Templu nu este în mod obligatoriu un semn de mândrie. De altfel, nici despre vameșul care se ruga alături de el nu stă scris că s-ar fi rugat în genunchi. Dumnezeu însă nu a făcut din asta un subiect de diferențiere între cei doi.

“A început să se roage în sine”, ne spune în continuare evanghelia, (v. 11). Iată un amănunt interesant. Când auzim de farisei, ne gândim la niște oameni care se roagă cu voce tare, pentru a fi auziți de oameni. Fariseul din parabolă însă nu se roagă cu voce tare, ci în gând. El se roagă lui Dumnezeu în intimitatea sufletului său, nu pentru a fi auzit de cei din jur și a fi apreciat pentru evlavie sa.

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

PELERINAJUL....

→Studiul (volumul) acesta mai constată că pelerinii îi disprețuiesc pe politicieni. „Pelerinii din rând nu-i iubesc pe politicieni. Nu iubesc prezența lor acolo, în momentul acela, pentru că rândul se blochează, iar timpul de așteptare e mai mare. Cei care-și închipuie că, prin simpla lor prezență acolo, vor fi și acceptați și percepuți ca fiind mai credincioși, se înșală”, adaugă cercetătorul creștin Mirel Bănică.

„Pelerinajul este un ritual. Rolul lui este de a reporni viața, de a pune viața pe făgașul rural. Pentru pelerinii rurali, Sfânta Parascheva este un punct bine fixat în viața lor, care le spune că am trecut și prin asta, putem intra în iarnă liniștiți. Omul modern nu mai trăiește în ritmul acesta“...

În altă ordine de idei, cercetătorul Mirel Bănică recunoaște și afirmă că „unul dintre capitolele cărții mele despre pelerinaj – „Nevoia de miracol. Feno-

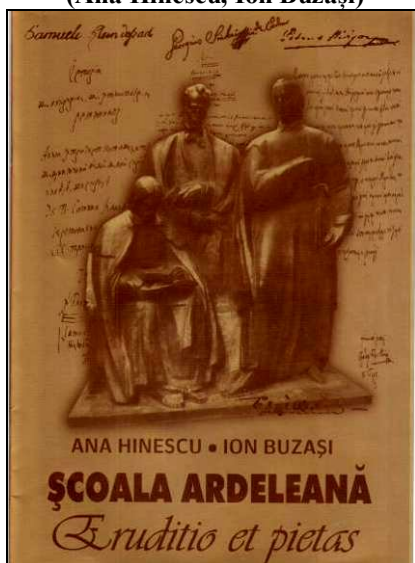
menul pelerinajelor în România contemporană” este unul de *mediologie*: relația dintre *mass-media* și pelerinaj. „Omul modern este avid de consum de sacru”, o spune Michel Meslin, un mare specialist francez al istoriei religiilor. Afirmatia se referă nu numai la pelerinaje, ci și la viața monahală, la scandalurile bisericești etc. Ei bine, televiziunile au o pasiune teribilă de a prezenta din pelerinaje doar îmbulzeala, doar scandalul, doar isteria asociată. Eu am simțit instinctiv că nu e așa, unul dintre motivele care m-au împins să aleg acest subiect. Pentru presă, pelerinajele sunt o temă extrem de generoasă. Ai o mulțime de chipuri, ai oboseală, ai atitudini dintre cele mai diferite, ai nebuni cu iz mistic, ai oameni în rugăciune, scene de posesiune veritabilă, ai chipuri curate, frumoase – este o mană cerească. Apoi pelerinajele sunt un foarte bun barometru al felului în care *mass-media* și noi ne raportăm la fenomenul religios, care este un

fenomen de o mare complexitate, repet. Și în cazul ăsta, cel mai simplu, ca om de presă, este să mergi fie pe stereotipuri, fie pe caricatural. Sau pe tenta pietistă, ochi înlăcrimați și mâini frânate de durere, o temă care pe mine personal mă deranjează, pentru că Ortodoxia românească nu a apreciat niciodată pietismul dulceag, cu iz de seminar catolic de secol XIX. Niciun credincios însă nu va refuza camera de filmat, chiar dacă știe că îl va manipula. Și asta pentru că orice pelerin are mândria de a spune că a fost acolo și vrea să o demonstreze celor de acasă. Și astfel televiziunea joacă rolul unei autentificări a prezenței lor acolo. Pare paradoxal, dar chiar așa este. Pe de altă parte, oamenii dezaprobă politica televiziunilor de a lucra pe stereotipuri și pe generalități grosiere. În plus, nu poți comunica sentimentul religios profund prin *mass-media*, asta este părerea mea“...

Școala Ardeleană

(Ana Hinescu, Ion Buzași)

Doi cercetători literari din Blaj, ce prin cărțile lor au depășit de mult aria geografică a ținutului de la confluența Târnavelor, ne dăruiesc un extraordinar album documentar, o impresionantă, în același timp sintetică informație despre Școala Ardeleană, cu subtitlul *Eruditio et pietas*, apărut la Editura ASTRA, Blaj, 2006, Editura Napoca Star, Cluj, lucrare apărută cu sprijinul Consiliului local Blaj și a Primăriei municipiului Blaj, în condiții grafice excelente.

Coperta ne-a atras atenția de la început prin impunătoarea imagine a grupului statuar „Școala Ardeleană” de Romul Ladea, aflat în fața Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca. Autorii Ana Hinescu și Ion Buzași au considerat foarte potrivită redarea pe prima pagină a unui citat Zeminificativ semnat de Nicolae Iorga: „Aici e pământul sfânt al Blajului, în locurile unde au scris, cu sângele inimii lor și au învățat pe alții, cu toată căldura credinței ce stătea întrînsii, acei înainte-mergători ai culturii naționale românești cari au fost blândul călugăr Samuel Micu, asprul muncitor fanatic Șincai și cumintele alcătuitoare de teorii Petru Maior.”

Cele douăsprezece pagini, format A3, au titluri sugestive ce cuprind întreaga istorie a Blajului, plecând de la precursorii Școlii Ardelene, la corifeii ei, până în contemporaneitate.

Imagini de clădiri și de cărți, fotografii și reproduceri de texte ale unor cunoscute personalități în domeniul, toate au fost îndelung gândite și ordonate, pentru a evidenția istoria și

cultura neamului românesc din Transilvania, având izvor Blajul.

„Figura lui Inochentie Micu stă la începutul deșteptării noastre naționale” declară categoric P.P. Panaitescu, așa că este firesc ca prima pagină să fie dedicată celui ce își propusese să facă din Blaj „o cetate de credință și mândrie națională” - *La început a fost Inochentie...* Urmează fila *Precursorii Școlii Ardelene*, cu evidențierea lui Grigore Maior, Petru Pavel Aron, Gherontie Cotorea, dascăli cu un orizont intelectual excepțional pentru acea vreme. Desigur, le-a fost extrem de greu autorilor să facă o selecție referitoare la opera și activitatea corifeilor. Titlurile paginilor le-au fost inspirate de N. Iorga: *Blândul călugăr, Samuel Micu; Asprul muncitor fanatic – Șincai; Cumintele alcătuitoare de teorii – Petru Maior*. La fiecare sunt imagini ale volumelor lor, ale cărților scrise despre ei, citate semnificative din opera lor și din volume scrise, peste ani, despre ei.

Pentru Ion Budai-Deleanu, autorii albumului s-au oprit la cuvintele lui G. Călinescu: „Budai-Deleanu este un om cu desăvârșire occidental, fără a pierde nimic din spiritul țărâmului ardelean”, fixând titlul *Ion Budai-Deleanu – un om cu desăvârșire occidental*;

A doua vârstă a Școlii Ardelene are în vedere pe Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Aron Pumnul, Alexandru Papiu Ilarian, toți demonstrând că „pașoptismul blăjean a deschis ideatic drumul creării statului român modern, a statului național unitar.” (Ioan Chindriș)

Gabriela Moga Lazăr • Spice

Timotei Cipariu – părintele filo-logiei românești este titlul următoarei file de album. Multiplele merite ale lui Timotei Cipariu sunt recunoscute de mari cărturari, citați în albumul prezentat. Ne oprim doar la Eugen Simion care remarcă faptul că Timotei Cipariu era convins că, fără cultură, națiunea nu va învinge în istorie, continuând „Timotei Cipariu nu greșește prea mult când zice că o cultură națională începe cu gramatica și dicționarele.” Adevăruri general valabile.

Dimensiunea creștină a Școlii Ardelene este titlul ce evidențiază bogăția cărților sacre scrise și editate la Blaj, în special cele cinci variante românești ale *Bibliei*, dintre care se impun cea realizată de Petru Pavel Aron și *Biblia* lui Ciapriu „cel mai vast text românesc scris în spirit etimologizant sau latinizant” (Ioan Chindriș)

Pagina intitulată *Școala Ardeleană – expresia iluminismului românesc* are drept motto cuvintele lui G. Călinescu: „Iluminați (...) asupra latinității noastre, blăjenii încep (...) să demonstreze noblețea neamului.” Mulțimea volumelor enumerate, prin imagini, relevă faptul că reluând ideile cronicarilor despre romanitatea poporului român, latinitatea limbii și continuitatea elementului roman în Dacia, „istoricii Școlii Ardelene fac din ele instrumente ale demonstrației drepturilor politice ale neamului românesc din Transilvania.” (Al. Piru)

Ultimele două pagini cu titlurile *Școala Ardeleană – evocări picturale și lirice; Școala Ardeleană în bronz și piatră* fac cunoscute cititorilor ori le readuc în memorie opere în piatră și bronz, busturi, statui, grupuri statuare, fiecare cu autorul menționat, aflate în Blaj (majoritatea) ori în alte părți din țară. La acestea se adaugă evocări lirice ale unor poeți precum George Coșbuc, Lucian Blaga, Aron Cotruș, Ioan Alexandru, Ion Brad.

Meritul autorilor Ana Hinescu și Ion Buzași este extraordinar prin efortul și știința de a selecta esențialul din mulțimea operelor scrise despre Școala Ardeleană. Dar cea mai mare calitate a autorilor este dragostea față de Blaj și de bogăția lui culturală. Prin pana lor, prin cărțile scrise întru iubire de Blaj, contribuie, astăzi, la menținerea Blajului ca o cetate de credință și de mândrie românească.

LUMINIȚA CORNEA

Satul nostru – Săcalu de Pădure

A apărut de curând de sub tipar, la Editura Nico, cartea lui Ioan Torpan „**Satul nostru – Săcalu de Pădure**”. O carte interesantă și, cred, unica concepută ca un fel de „inventar” al satului, în acest moment: cel a anului 2014. O adevărată muncă de Sisif! Să „bați” satul de la un capăt la altul, de-a lungul și de-a latul, să intri în fiecare casă, să stai de vorbă cu stăpânii săi de azi pentru a-i putea afla „istoria”, începând cu anul în care a fost construită și de cine anume, nu este o treabă tocmai ușoară. Prea puțini s-ar angaja la un asemenea efort. Cel care o face totuși trebuie să fie un om cu o mare dragoste pentru satul în care s-a născut, îndrăgostit de satul românesc de pe Valea Mureșului de Sus și Valea Gurghiului.

Un asemenea om este profesorul Ioan Torpan. Cărțile pe care le-a scris și le-a publicat stau mărturie despre această dragoste a sa: **Folclor de pe Valea Mureșului, Pe Mureș și pe Gurghiu** (împreună cu Ilie Frandăș), **Mureș, Mureș, apa ta...**, **Glasul pământului strămoșesc** etc. E drept, în peste 80 dintre case profesorul Torpan nu a avut cu cine sta de vorbă, pentru că sunt nelocuite. Bate vântul pustiei pe ulițele de azi ale Săcalului de Pădure! După o existență aproape milenară (Prima atestare documentară datează de la 1169, iar cea de a doua din 1228), se pare că satul își trăiește agonia sfârșitului. Mă cutremură acest gând! Oare chiar vor rămâne aceste locuri pustii? Îmi vin în minte versurile lui Lucian Blaga: „*Cu foaia aceasta închid porțile și trag cheile, / Sunt undeva jos și undeva sus / Tu stinge-ți lumânarea și-ntreabă-te: / taina trăită unde s-a dus?*”.

Nu sunt pesimist de felul meu, din contră, însă datele pe care autorul le pune în fața cititorului sunt de-a dreptul alarmante. De exemplu, dacă la începutul sec. XX Săcalul de Pădure avea aproape 1000 de locuitori, în 2013 numărul acestora abia depășește 300! Acum sunt cu siguranță mai puțini, fiindcă între timp au mai trecut la cele veșnice vreo câțiva dintre bătrânii satului și nu se știe dacă s-a născut vreun prunc. Astfel nu numai satul este bătrân, dar și locuitorii săi

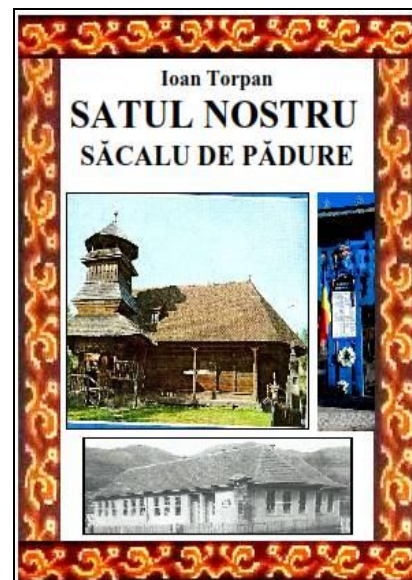
sunt la fel. Populația tânără, care era în urmă cu aproape o jumătate de veac, a fost alungată din sat odată cu înființarea „colectivului”. De atunci a început drama satelor românești care, după lovitura de grație pe care țărâtimea română a primit-o de la regimul totalitar, comunist, prin depozitarea de pământ, nu și-au mai putut reveni niciodată. În acest fel, multe dintre ele vor rămâne consemnate doar în documente.

Iată de ce e cu atât mai importantă cartea-inventar, care va deveni cu siguranță un valoros document istoric despre existența unei așezări vechi de pe Valea Mureșului de Sus, secole de-a rândul un adevărat cuib de viață românească și de credință străbună. Aflăm din studiul profesorului Ioan Torpan că există, în 2014, în Săcal 295 de numere de casă, însă numai 215 sunt case, respectiv construcții, celelalte 88 sunt grădini. Din cele 215 case numai 133 sunt locuite, iar 82 sunt nelocuite. Cele 133 de case sunt locuite de 323 persoane. Aceasta este populația satului Săcalu de Pădure în 2014. Acesta este „*tabloul satului și oamenii de aici, din anul 2014*”, realizat de Ioan Torpan.

Interesant este că Ioan Torpan nu percepe satul său natal ca pe proprietate privată (termenul este la modă!) și se ferește să folosească adjectivul pronominal posesit la singular „*satul meu*”. El vorbește despre „*satul nostru*”, percepându-l ca o colectivitate, așa cum este de fapt.

Gabriela Moga Lazăr •Alternanțe

Fiindcă satul, în totalitatea sa, este „*o lume de sine stătătoare, cu o fizionomie specială, cu trăsături originale. Lumea fiecărui sat este o parte din lumea satelor, care toate împreună stau sub ocrotirea spiritualității cosmice*”. Cât timp se va mai afla Săcalul sub „*ocrotirea spiritualității cosmice*” este greu de spus. Declinul său este însă vizibil și tot mai accentuat. Fiindcă copiii veseli, ori feciorii voinici și fetele frumoase, care ne privesc din numeroasele fotografii (cartea este și un veritabil album!) sunt realități ale satului de la jumătatea secolului trecut. Acum ei sunt – dacă mai sunt! – niște bătrâni neputincioși, peste care a trecut viforul anilor nemiloși. Iar alții nu mai vin în urma lor, pentru ca satul să rămână o realitate vie, așa cum a fost secole de-a rândul.

Ca unul care m-am născut în Săcal, am frământat noroiul ulițelor sale, am colindat dealurile și pădurile satului în anii frumoși ai copilăriei și adolescenței, trăind mereu cu amintirile satului de atunci, îl felicit pe consăteanul și prietenul meu, profesorul Ioan Torpan, pentru această carte-album, pentru curajul și perseverența de a se apuca de o lucrare deloc ușoară, dar pe care a reușit s-o ducă la bun sfârșit.

Astfel, prin truda sa a dat posibilitatea ca cei din generațiile de azi ale satului să lase urmașilor un document în care vor putea cunoaște pe cei care le-au fost moșii și strămoșii lor.

ILIE ȘANDRU

Ancheta "Vata veche"

Casa Memorială „Lucian Blaga” - Lancrăm

La intrarea în satul Lancrăm, venind dinspre Alba Iulia, călătorul este întâmpinat de statuia poetului Lucian Blaga, opera sculptorului Romul Ladea. Frunte înaltă, trup puternic ce pare de stejar, iar ochii-i privesc departe, cum departe a privit poetul toată viața, înfiorat fiind de misterele lumii. Întregu-i trup se sprijină parcă pe formele stranii ale Râpei Roșii, care străjuiește de veacuri satul și împrejurimile.

Aflându-te în fața statuii, nu se poate să nu ai curiozitatea de a afla mai multe și de a vedea locurile sfințite de Lucian Blaga, de a ști mai multe despre satul în care poetul se simțea adânc înrădăcinat. Intrând în cimitirul vechi al satului și înaintând spre biserică, vezi în stânga crucea tatălui Isidor preotul, iar în dreapta, sub aripa ocrotitoare a bisericii, piatra funerară simplă, de pe care privește chipul Poetului, în basorelief, realizat de sculptorul Romul Ladea.

Pe ulița care alunecă lin din șosea, pe lângă gardul cimitirului, nu departe vezi, în dreapta, o casă mare de zid pe care flutură tricolorul. Acolo este casa în care s-a născut și a copilărit Lucian Blaga. Îți amintești primele pagini din *Hronicul și cântecul vârstelor*: „Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orașele Sebeș-Alba și cetatea Bălgăradului era o clădire veche destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămase de la moșul Simion Blaga, care fusese, pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat.”

Intri în curtea largă și vezi cele două grădinițe, de care își amintește poetul în *Hronic*, „împrejmuite cu stâlpi de zid și de gard”, una în fața casei, către uliță, iar cealaltă, în fața casei dinspre curte. Bogăția și prospețimea florilor îți dă impresia vieții în casa-muzeu.

Cumpărată, în anul 1995, de statul român, casa a fost restaurată între anii 1997-1998, prin grija Muzeului Satului București, redându-i-se forma și arhitectura inițiale. Din pliantul muzeului, aflăm de asemenea că, în august 2000, întreg patrimoniul a fost preluat de către Consiliul Local Sebeș și trecut în administrarea Cen-

trului Cultural „Lucian Blaga” din Sebeș. Cu emoție, pășești în odăile Casei Memoriale, trecând pe sub o boltă înaltă, urcând scări domoale. La stânga intrării, o altă boltire și trepte ce coboară în pivnița populată de umbre din alte vremi. Din prima cameră, cea din față, dinspre stradă, ne urează parcă bun venit Lucian Blaga din portretul în costum de academician, pictură (format 69/49) de Monica Gastone, realizată în anul 2010, lucrare ce a obținut premiul I la Festivalul „Lucian Blaga”. Pe verso, citim „în uniformă nemuritorilor.” Poetul Lucian Blaga a intrat în Academia Română în anul 1937, rostind cuvântul de recepție *Elogiul satului românesc*.

În aceeași încăpere, obiecte ce provin de la familie: valiza de student, paltonul de diplomat (a lucrat 14 ani în Diplomatie) cu pălăria personalizată, masa cu patru scaune îmbrăcate în piele, biblioteca cu ediții Blaga, trei vitrine cu manuscrise. Află de la muzeograf că în fiecare an, între 6-9 mai, la Sebeș și Lancrăm, se desfășoară Festivalul „Lucian Blaga”. În stânga, un intrând în perete încadrează un tablou Lucian Blaga, pictat de Anastase Demian (1899-1977). În imediata apropiere, admiri trofeul intitulat „*Mirabila sămânță*”, încadrat, pe perete, de două medalioane-foto, chipul Corneliu și al lui Lucian Blaga din tinerețe, imediat după căsătorie, păstrate de familia Brediceanu.

Pe masă, călimara sculptată cu două „pahare” pentru cerneală, până de scris și o carte deschisă – *Hronicul și cântecul vârstelor*, la capitolul II, paginile referitoare la casa părintească.

În a doua cameră a muzeului, vizitatorul are posibilitatea de a vedea trei vitrine cu manuscrise. Mă opresc mai mult la vitrina ce cuprinde pagini din *Spațiul mioritic*. Într-un colț al încăperii, bine încadrată, vezi

sculptura *Mirabila sămânță* de Doru Stoica. Te miri oarecum văzând pe geamurile ferestrelor reproduceri ale unor pagini manuscrise ce se văd clar în lumina de afară. Interesant mod de a le evidenția! În dreapta, sobă originală de încălzit două camere, cu trecere prin peretele despărțitor; în prima cameră se află plita folosită pentru încălzit și pentru gătit, iar în a doua, doar teracota, pentru încălzit.

Pe pereți, panouri cu fotografii ale caselor în care a locuit poetul, începând de când era elev la Sebeș. Peste tot a locuit cu chirie, neavând o proprietate a lui, doar aceasta din Lancrăm, care de fapt era a părinților.

Camera a treia, în stânga, cum intri în casă, atrage atenția prin edițiile princeps, peste 30 de volume. Remarci pe cele bine cunoscute, de poezii: *Poezile luminii* (1919), *Pașii profetului* (1921), *În marea trecere* (1924), *Lauda somnului* (1929), *La cumpăna apelor* (1933), *La curțile dorului* (1938), *Nebănuitele trepte* (1943); poeme dramatice ce izvorăsc din miturile și legendele autohtone sau din evenimente ale istoriei și culturii naționale: *Zamolxe* (1921), *Tulburarea apelor* (1923), *Meșterul Manole* (1927), *Cruciada copiilor* (1930), *Avram Iancu* (1934), *Arca lui Noe* (1944), *Anton Pann* (1965)); opere filosofice: *Filosofia stilului* (1924), *Cunoașterea luciferică* (1933), *Spațiul mioritic* (1936), *Geneza și sensul culturii* (1937)); culegeri de aforisme *Pietre pentru templul meu* (1919), *Discobolul* (1945); opera memorialistică editată postum: *Hronicul și cântecul vârstelor* (1965) și romanul cu tentă autobiografică *Luntrea lui Caron* (1990).

Pe masa-birou, bustul lui Lucian Blaga realizat de Ioan Tămaș din Iași. Pe pereți, fotografii. Dintr-o fotografie, ne privește bunicul Simion Blaga, cel care a construit casa. În anul 1957, poetul a venit, →

LUMINIȚA CORNEA

pentru ultima dată, să vadă casa și satul copilăriei. Muzeul păstrează fotografii de atunci, inclusiv una din cimitirul satului, de lângă biserică, când și-a ales locul unde să fie înmormântat, lângă mormântul părinților și bunicilor, aproape de casa părintească. O altă fotografie, aflată pe peretele din fața intrării, îl înfățișează pe Lucian Blaga în timpul rostirii discursului de recepție la *Academia Română*, în prezența regelui Carol al II-lea. Pe un panou, privești pe frații poetului – interesant toți au prenumele începând cu litera L, astfel: Letiția, Tit-Liviu, Lionel, Liciniu, Longin, Lucian (plus Leon și Lelia, morți mai tineri, nu sunt pe panou). Lionel a condus grupul celor ce au participat la Adunarea Națională, realizând Marea Unire de la Alba Iulia, în 1918, după care a devenit primul primar român din Sebeș, înainte fiind numai sași.

În dreapta, o altă încăpere, probabil bucătărie mică, în care îți atrage atenția un exponat autentic – icoana, reprezentând Sfânta Familie, care a aparținut poetului. Tot aici, se află o ladă de zestre cu scoarțe populare. Coborând mai multe trepte, ajungi în bucătăria de vară, unde, în prezent, este amenajat un adevărat muzeu etnografic: război de țesut, mobilier țărănesc din zonă, covoare, ceramică, icoane, toate provin din donațiile sătenilor din Lancrăm.

Am ajuns, din nou, în frumoasa și primitoarea curte a *Casei Memoriale „Lucian Blaga”*. Ar mai fi de vizitat ...șura. În șura de altădată a gospodăriei familiei Blaga este amenajat un spațiu special pentru evenimente literare, în mod deosebit pentru *Festivalul*, din fiecare lună mai, dedicat poetului din Lancrăm, ce poartă titlul *Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!* La etaj, o bibliotecă se îmbogățește permanent, fiind accesibilă tuturor doritorilor.

Ieși din incinta Casei Memoriale ce odinioară a fost o casă plină de viață, în care s-a născut și a copilărit Lucian Blaga (9 mai 1895 – 6 mai 1961). Astăzi este o locuință a amintirii dar și a cultivării valorilor neamului românesc. Îți amintești de o mărturisire a poetului, din anul 1922: „Locuințele amintirii le considerăm tot atât de trebuincioase educației unui neam, pe cât sunt bisericile pentru credința lui.”

Comunicat al Filialei Cluj a USR Profundă îngrijorare

Înregistrăm cu profundă îngrijorare avalanșa de retrocedări din ultimii ani care vizează importante lăcașuri de cultură: muzee, școli, case de cultură, biblioteci, galerii de artă etc., punând în pericol echilibrul și consistența vieții culturale românești și chiar existența unor instituții cu tradiție sau a unor monumente ale patrimoniului cultural. Aceste așezăminte sunt pierdute rând pe rând de Statul român și de cultura națională, în favoarea unor „presupuși” (cum îi numește, pe bună dreptate, presa) moștenitori.

Una dintre cele mai șocante știri din ultimele zile e aceea a pierderii Castelului-muzeu de la Ciucea, lăsat moștenire Statului român, prin testament, de către Octavian Goga. De o bună jumătate de secol, acesta funcționează ca model de valorificare a moștenirii culturale, evidențiind, totodată, un episod exemplar de prietenie literară în stare să înfrunte vicisitudinile Istoriei: Octavian Goga-Ady Endre.

Salutăm eforturile Consiliului Județean Cluj de a păstra acest monument și sperăm – în numele unei Dreptăți mai presus de meschine interese personale – să aibă câștig de cauză, dar credem că soluția optimă și imperios necesară e aceea a reexaminării responsabile a Legii înseși. Dacă va continua aplicarea ei nesăbuită, fără respect pentru valorile culturii naționale, pentru prioritatea pe care Cultura se cuvine s-o reprezinte în descrierea de sine a unui popor, vom rămâne în amintirea generațiilor viitoare drept niște iresponsabili risipitori și demolatori de avere națională.

**Comitetul de conducere al
Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din
România**

**Irina Petraș (președinte)
Ruxandra Cesereanu, Doina Cetea,
Ion Cristofor, Ovidiu Pecican, Adrian
Popescu**

Cluj-Napoca, 18 decembrie 2014

TOT MAI ADESEA

Tot mai adesea
mă întreb
dacă există cu adevărat
pârâul, copacul, pasărea
sau sunt doar închipuiri
ale ochilor văzători
și de ce, pe tărâmul visului
putem vedea totul
fără de ochi (cu ochii închiși).
Tot mai adesea
mă întreb
cum arată, dacă există
pârâul, copacul, pasărea
în ochii nevăzători
și dacă pe tărâmul visului
nevăzătorul vede cu ochii
deschiși.
Tot mai adesea
mă întreb / îndoiindu-mă
însumi de existența mea
și dacă nu cumva
sunt o închipuire
a gândului
că aş putea exista
și asta mă întreb
tot mai adesea.

SUNT NOPTI

Sunt nopți
în care dorm
cu fereastra deschisă,
să aud cum crește iarba
până la streșina casei.
Sunt nopți
în care dorm
cu fereastra deschisă,
să aud cum plouă
pe streșina casei.
Sunt nopți
în care dorm
cu fereastra deschisă,
să aud cum vin melcii călări
cu casa-n spinare
.....
Ce hărmălaie
să dormi
cu fereastra deschisă
și tu să nu fii acasă.

DUMITRU DE. SILITRĂ

**Dumitru D. Silitră, Ștefan
Balazs, Ion Mureșan**

Poema șarpelui

În zori, prin pământ,
șarpele căra pământul.

În lumina de amiază,
mișcarea-i prelungea lumina,
izbindu-ne ochii.

La amurg, agățat într-un pom,
cu pielea întoarsă pe dos:
păreau doi șerpi – unul
însângerat și altul alb –
cu-un singur cap, bine ascuns.

Iar dedesubt, într-un vas,
în loc de sânge, se strângea
grăsime cu otravă.

Doamne, ce mâini îl jupuiseră
ca să își vindece rana?
Ce ochi fascinați de-ai lui
se întorseseră sub pleoape?

Și picăturile se-aud căzând
la fiecare frângere de vers
pe câmpul sur de lună.

20/21 octombrie

Pietrele, pe care picioarele le desprindeau în sfortarea de a urca muntele de steril, se prăvăleau cu vuiet pe pâlnia prăpastiei; nu știam dacă vuietul este al pornirii lor sau este numai răsunetul din adâncuri, urcat până la mine. Un șir de pietre se porni pe lângă mine: era chiar pielea unduitoare a unei spinări de șarpe. Fiind prea aproape, n-am mai avut loc să izbesc cu bara de fier de care mă sprijineam, la urcare. Am lovit cu piciorul pietroasa piele pentru a zdrobi carnea de sub ea, când, deodată, a început despuierea: lunecătorul șarpe, cu o luminiță pe cap, s-a tras mai la vale și, pe patru picioare cu gheare puternice, precum un câine care-i mai păstra capul și coada, s-a răsucit, vrând să se înalțe spre mine. Am izbit cu bara metalică, dar lovitura a căzut ca în puf, fără nici un efect. Și-n clipa izbirii, am văzut cum se ridică sclipitor, din mai multe inele și metale, un om, cu aceeași luminiță pe frunte. Am izbit a doua oară, și-a treia oară, exact în acea luminiță. Dar ea se mărea; și, de sub pleoapele metalice, strălucitorii ochi mă fixau ironic. Am strigat, dar ecoul strigătului meu a pornit la vale pieile târătoare, pietroase ale muntelui și, repede, picioarele mele

au ajuns să se sprijine de cele fixe, ale făpturii metalice. Era un vuiet de cădere și un hohot de râs, ce da peste margini. Și-acum iată-mă, în fața lui. Am venit să vă spun.

Piatra șerpilor

Cincisprezece zile doi șerpi s-au învârtit unul în jurul celuilalt, după o muzică doar de ei auzită,
până au ajuns unul lângă altul, ca-n ziua dintâi!

Urma salivei lor strălucește în soare: o spirală
a evadării dintr-unul în altul, prevestind dedesubtul ei
cheia unei nemișcări ce cântă, ca-n noaptea dintâi!

Spirala s-a strâns: un ghem împotriva singurătății
din grădina maternă; firul unduios a trecut printre
lumină și umbră, ca un cuvânt în ziua dintâi!

O spumă albă învâluie ghemul, labirintul de forme
alunecoase, trecând unele în altele ca și cum ar vrea
să-și găsească miezul dinamic al nopții dintâi!

Din spumă se-ncheagă o piatră orbitoare, ca un ou,
purtată pe frunțile lor, ridicată spre cer
și-ascunsă sub ei, în forma zilei dintâi!

- Cine o vede și, fără să-l simtă șerpilor, poate s-o ia,
acela s-o înghită înainte ca muzica să sfârșească,
pentru a vedea explozia nopții din urmă!

Dansul șarpelui

Nu mai era decât o pătrime din lume, cu cerul jos, despăcat de fulger; aramă aprinsă păreau marginile tăiate de flacăra primejdioasă; marea de sus pusese-n mișcare talazurile pământului și tunetul tăia ca o surpare de lumi. Oameni cu solzi și coifuri metalice băteau potmolul într-un ritm violent; șapte făpturi încercau să țină pe loc valul

de piatră trezit din cerul strâmtat; din gurile lor alungit, șapte șerpi sângerii zvăcneau afară, încercând să despice cerul de carne, ca și fulgerul cel mare. Șapte guri se strângeau, prinzând șerpilor cei iuți, șapte guri se căscau, ferindu-se de tăietura cea grea. Șapte șerpi trebuiau îmblânziți, pentru ca valul de piatră să nu acopere ultima parte a lumii. Deodată, fulgerul strălumină, sub apele grele, un câine legat de-o piatră de moară. Ochii lui urmăreau dansul, bătaia dintre cer și pământ. Pierduseră cheia acestei enigme.

Paznicul florii

Uimit, copilul privește șarpele răsucit la rădăcina florii;
și șarpele îl privește la fel.

Unul pe altul se atrag.

Luna îl urmărește pe copil,
soarele îl ridică pe șarpe,
și pământul încet îi apropie.

Unul pe altul se mângâie.

Copilul îl cuprinde pe după cap
și șarpele i se înfășură pe mână,
resfirându-și limbile în aer.

Unul pe altul se înfiorează.

Copilul crede că-i pui de aur,
dar șarpele își pregătește otrava
pentru mușcătura vitală.

Unul pe altul se pândesc.

- Te voi purta-n spinare,
îi spune șarpele șiret,
ca pe un mare înțelept.

Unul pe altul se înșeală.

Rău, șarpele îi strânge mâna
și mâna tremurând îl strânge
cu și mai multă putere.

DUMITRU VELEA

CĂUTÂND LA ROSTUL DIN CUVINTE

Mă mai văd copil, la soare, pe un prund
Căutând la rostul din cuvinte...
Credeam adânc că toate sunt sfinte
Că nu voi putea de ele să m-ascund...

Așadar, le așteptam cuminte
Și ele veneau din misteric afund
Să-nflorească vesel pe-al meu latifund
Să le pun, ca de Paști, noi veșminte...

Unele cuvinte m-apăsau grele
Iar altele stau și astăzi dovadă
Că le-am înălțat sus, ca pe drapele
Și nu le-am lăsat nicicând să mai cadă...

Dar, Doamne, toate au rămas rebele:
Cad peste mine precum o cascadă...

22 iunie 2014

De-aș mai ajunge...

De-aș mai ajunge, Doamne, în satul dintre râuri
Să văd flăcăi și fete jucând acele brăuri
În zi de sărbătoare, pe margini stând bătrânii
Și-n cerurile nalte, în jocul lor lăstunii,
Aș crede că vreo zână, ștergând acest „târziu”
M-ar mai purta prin locuri pe care eu le știu
Că scăpărară taine și mituri și povești...
Iar prin livezi mai fie iar merele domnești
Și fluturi și albine pe crini și crizanteme;
Și mama și bunica din visuri să mă cheme
De pe prundiș de Neajlov cu maluri de răchite
Ce-și aplecau pe apă coroane despletite;
Și de-aș mai vede, Doamne, cirezile cum vin
Tot aducând cu ele miros de rozmarin,
De iarbă crudă, de balebă, de câmp,
Mânate de ciurdarul cel negricios și tâmp...
Și seara cum se lasă înceată peste sat,
Joiana cum se-apucă, domol, de rumegat,

Și greierii, cum cântă, de peste tot i-auzi
Din ierburi, de sub praguri și de prin cei aguzi,
Și licuricii, Doamne, ca-n vălmășag de stele!
În cuiburi, pe sub streșini, dorm pui de rândunele...

.....
Ce tihnă era-n toate, ce așezare blândă,
Din pacea Ta cerească, Doamne, renăscândă!...

.....
Azi toate sunt pierdute, se-neacă-ntr-un trecut
În care mama, tata și bunii de-nceput
Știau povești cu zâne și zmei din nevăzut
Ornând cu gingășie ulcelele de lut,
Și mai știau din semnul vreunui vestitor
Când vine timpul ploii atât de roditor,
Sau când e cel mai bine să samene ogorul
Sămânța să rodească, să-și înmulțească sporul...
Ce înțelepți bătrânii, ce duși sunt în demult
Și-i chem, și-n singurare aș vrea să-i mai ascult...

.....
Iar azi copiii noștri, prea răzlețiți prin lume,
Nu mai cunosc ce-i vatra cu foc și cu tăciune
Și timpul lor prea iute se pierde-n nălucire
Iar lumea mea se duce cu mine în pieire
Fără ca ei să știe ce-i Dorul Absolut
Că glia plânge tare după acel pierdut...

CLAUDIA VOICULESCU

9 martie 2014

De cei 40 de Mucenici

FLOAREA

III.

(citindu-l pe Pessoa)

Într-una din aceste zile de iarnă timpurie, m-am uitat pe geam. În spațiul din fața blocului în care verdele, cafeniul și galbenul toamnei se amestecau, am văzut o pată proaspătă de țărână: era locul în care mușcata renăscuse și înflorise, din primăvară până în acest final imprevizibil de octombrie. Cineva se hotărîse s-o găzduiască până-n primăvară, sau... cine știe?...

Istoricul Vasile Pârvan scria: „Ci noi nu trebuie să ne socotim nenorociți, dacă murim neînțeleși. Care om a contemplat vreodată floarea crescută pe marginea prăpastiei în înălțimile amețitoare? Ea totuși a înflorit în ziua care i-a fost hotărâtă de destin și la al doilea răsărit de soare a murit. Noi înșine ne simțim deplini în înflorirea noastră deplină – poate chiar avântați: e singura fericire dată de soartă muritorilor.” (V. Pârvan, în culegerea *Idei trăite*, 1968).

Floarea – scria Pessoa – e preocupată „fără să-și dea seama/ doar să înflorească”. Ce altă menire pentru o floare?

Dar oamenii inventează și cercetează mistere:

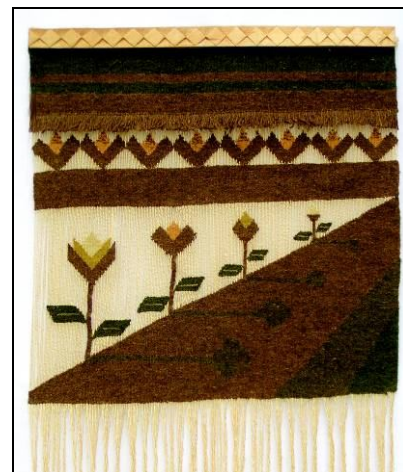
„Șopti un vânticel spre lotus o-nțrebare:

- Care ți-e taina, floare?

- Taina sunt chiar eu! – mărturisii cel întrebare.

De mi-o răpești, dispar și sunt uitat!” (Rabindranath Tagore, *Licurici*, 35).

IULIAN DĂMĂCUȘ

Gabriela Moga Lazăr • Umbra florilor

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUȚ

Alina Diaconu,

scriitoare argentiniană de origine
română.

Alina Diaconu s-a născut în București, România. În 1959 a plecat în exil împreună cu părinții săi în Buenos Aires, Argentina, unde a luat cetățenia. Între 1968 și 1970, a trăit în Paris. În afară de scriere de romane de ficțiune, a fost editorialist la revista "Cultura" și colaborator la principalele ziare ale țării (*Clarín, La Nación, La Prensa, La Gaceta*). A primit numeroase premii, inclusiv bursa Fulbright care a adus-o să trăiască în Statele Unite în 1985, precum și acordarea premiului din 1994 de către „American Romanian Academy of Arts And Sciences” (Academia Română de Arte și Științe din Statele Unite ale Americii) în statele Unite ale Americii.

Mai multe dintre cărțile sale au fost traduse în străinătate și textele sale figurează în antologii argentinieni și străine. Unele dintre lucrările sale au fost obiectul unor teze de doctorat în SUA. În 1993 a apărut o carte de critică despre romanele sale, intitulat „Utopías, ojos azules y bocas suicidas: la narrativa de Alina Diaconu” („Utopii, ochi albaștri și guri sinucigașe: narativa Alinei Diaconu”), compilată de Esther Gimbernat González și Cynthia Tompkins (SUA).

Cele șapte romane anterioare ale sale sunt: *La señora* (Doamna) (1975), *Buenas noches Profesor* (Noapte bună profesor) (1978), *Enamorada del muro* (Îndrăgostită de zid) (1981), *Cama de ángeles* (Pat de îngeri) (1983), *Los ojos azules* (Ochii albaștri) (1986), *El Penúltimo viaje* (Penultima călătorie) (1989), *Los Devorados* (Devorații) (1992). *¿Qué nos pasa, Nicolás?* (Ce ni se întâmplă, Nicolae?) a fost prima sa carte de povești publicate în 1995 de către Editura Atlántida. În 1998 a publicat *Preguntas con Respuestas* (Întrebări cu răspunsuri – interviuri lui Borges, Cioran, Girri, Ionesco și Sarduy) și *Calidoscopio* (*Notas acerca del amor, el poder, el tiempo y otros espejismos*) (Caleidoscop [Note despre dragoste, putere, timp și alte iluzii]). În 2002 a publicat romanul

său *Una mujer secreta* (O femeie secretă) la Fundația Internațională Jorge Luis Borges, iar în 2005 *Intimidados del Ser* (Intimitățile existenței), carte care conține poezii și aforisme.

Alina Diaconu trăiește și scrie în Argentina, la Buenos Aires. Romanele ei *Penultima călătorie* și *Noapte bună, domnule Profesor* au obținut prestigioase premii și au fost alese spre a fi traduse la Editura Univers după 1990. În 2009, i s-a mai tradus *Avatar* și a fost omagiată la Ambasada Argentinei din București, unde i s-au conferit o serie de distincții.

Aceasta este Alina, prietena mea din copilărie, pe care am cunoscut-o la o vârstă foarte fragedă și a cărei plecare din România a fost, pentru mine, prima și cea mai năprasnică despărțire. Aveam s-o revăd pe Alina și în România, țară în care a revenit de câteva ori, dar și mai târziu, la Montreal.

Părinții noștri erau prieteni, iar ea locuia aproape de mine. Când fratele meu era bolnav, dormeam la Alina, ca să nu mă molipsesc. Avea o casă mare, pe care am iubit-o, așa cum am iubit-o și pe Alina și pe mama ei, Varinca Diaconu, care se ocupa cu legătoria în piele. Cum se poate uita o casă plină de tablouri de Petrașcu, Ciucurencu, Iser, Pallady? Ochii Alinei, ca și ai mamei ei, erau albaștri și au fost imortalizați într-un splendid tablou de Ciucurencu, care trona în

living. În dormitorul părinților erau tablourile lui Petrașcu.

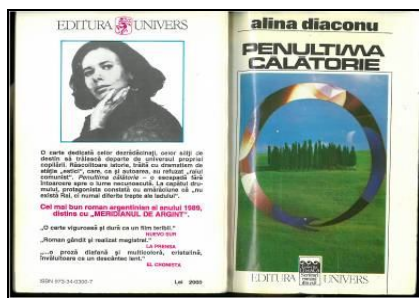
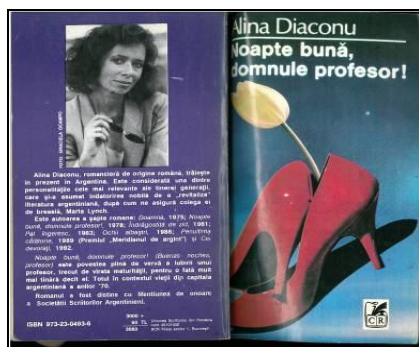
Spunea Alina în interviul intitulat „Cu Alina Diaconu despre Borges” de Theodor Tudoriu, „România literară” nr. 22, 2006:

...iată ce s-a întâmplat cu colecția noastră de Petrașcu, Ciucurencu, Pallady, Iser. Era o colecție pe care tatăl meu o constituise înainte de instaurarea comunismului. Când am decis să emigrăm, a vrut să o vândă unui muzeu, pentru că includea unele dintre cele mai bune tablouri de Petrașcu și Iser. I s-a propus însă un preț de nimic, dar efectiv de nimic. Atunci cred că a vândut trei tablouri, dintr-un total de șaptezeci. A fost atât de supărat de faptul că se minimiza valoarea pânzelor din colecție încât a preferat să le facă cadou. Când prietenii, rudele, vecinii veneau să se despartă de noi, înaintea plecării, tatăl meu le dăruia câte un tablou. Acesta a fost sfârșitul colecției, cu excepția câtorva portrete de familie care au fost salvate cu ajutorul unor diplomați și care se află acum aici. Dar restul colecției s-a făcut pulbere.

Când era mică, Alina avea talent la desen și am fost surprinsă că nu a devenit pictoriță!

Mama ei organiza diverse petreceri pentru copii, dar cea mai impresionantă era serbarea pomului Crăciun, pe care am descris-o în „Gânduri printre rânduri” (Ed. Archaeus 2001): *Sărbătorirea cu pom se făcea la prietenii părinților mei, care aveau o fetiță de vârsta mea, Alina. Cum casa lor era încăpătoare, se adunau →*

VERONICA PAVEL LERNER,
Canada

acolo nu numai copiii cu părinții lor, ci și o mulțime de adulți fără copii, scriitori, doctori, avocați, oameni de artă, într-un cuvânt intelectuali [...] Când ceremonia începea, ușile duble se deschideau, luminile se stingeau și se pătrundea în camera părinților Alinei, unde trona un imens brad împodobit cu globuri și jucărele. Tablourile de Petrașcu, Iser sau Ciucurencu care ornau pereții camerei că într-o expoziție dispăreau în umbră și nu se mai zărea decât maiestuosul copac cu lumânări și artificii. La un semnal, începeam să cântăm în cor „O brad frumos” și din umbră își făcea încet-încet apariția Moș Crăciun, cu barbă albă, gârbovit și îmbrăcat într-un halat roz (nu roșu), trăgând după el un cărucior plin cu cadouri [...] Eu eram mută de bucurie și emoție. Nu mă deranja că pe sub halat se vedeau pantalonii unui din invitați sau că acel cărucior era de fapt căruțul de păpuși al Alinei. Mi se părea normal ca Moș Crăciun să folosească obiecte din casele pe care le cutreiera. Credeam sincer în el și pentru mine n-avea nici o importanță dacă persoana care îl încarna era unul dintre invitați [...] Jocul imaginației în care copiii erau antrenati de Crăciun mi-a rămas adânc gravat în suflet. Iar astăzi, privind în urmă, mi se pare că adulții intraseră în joc poate chiar mai mult decât copiii. Căci ce altceva decât fantezia și visele le-au dat intelectualilor din acea vreme forța de a străbate cu capul sus umbra perioadă a dictaturii staliniste?

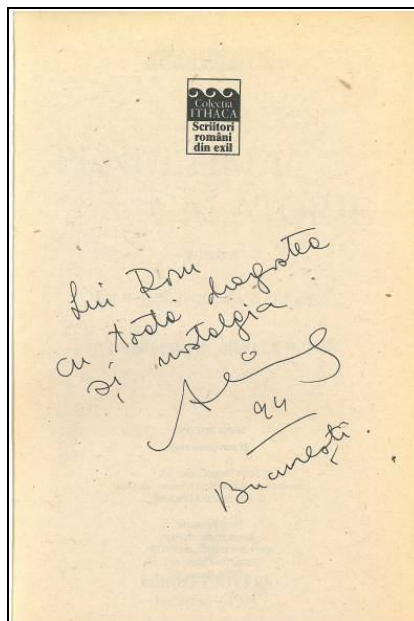
Condițiile politice ale vremii au fost motivele plecării familiei Diaconu „în exil”, cum spune Alina în același interviu: ... spun „exil” pentru că situația părinților mei era foarte specială. Amândoi erau intelectuali, tatăl meu – Aurel Vladimir Diaconu – era critic de artă. Era și avocat, dar nu profesa pentru a se putea dedica criticii de artă. În epoca lui Gheorghiu-Dej a fost numit redactor-șef al unei reviste de artă difuzată în străinătate, „L'art dans la République Populaire Roumaine”. Publica, de asemenea, articole despre artă, pentru că era critic și colecționar.... Într-o zi, tatălui meu i s-a spus că ceea ce face este foarte bine, dar că ar trebui să înceapă să scrie despre actualitate,

nu despre trecut. Iar actualitatea era realismul socialist, pe care el îl detesta. Ar fi fost o trădare a propriilor convingeri să vorbească elogios despre ceva ce nu-l interesa. În ziua aceea, tatăl meu s-a întors acasă și i-a amintit mamei mele că, la un moment dat, ea propusese să emigreze în Argentina (unde avea o soră). „Ar trebui să facem demersurile necesare, pentru că ceea ce s-a întâmplat astăzi este un avertisment. Se știe, întâi ți se dă un avertisment, apoi ești obligat să îți faci autocritica și pe urmă ești dat afară”. A preferat să plece în loc să accepte să se compromită.

Am citit cu mare plăcere cărțile Alinei Diaconu în traducere românească. Mi le-a trimis tata din România, când Alina i le-a oferit cu autograf după plecarea mea din țară. E o autoare extrem de talentată, dar mie, până și astăzi îmi pare rău de frumoasele ei desene. Grația și talentul ei artistic se simt însă la fel de bine în scrierile ei ca și în desenele din copilărie, pe care i le admiram în secret...

Prietenia mea cu Alina Diaconu este cea mai veche și a rămas, probabil, cea mai puternică din viața mea. Rândurile de față, din preajma Crăciunului, sunt scrise în memoria neuitatelor „serbări de pom” petrecute împreună.

Un gând pios talentatei Varinca Diaconu, mama Alinei.

Cuvintele și vinul...

3 Decembrie 2014

M-a întrebat un prieten
La un pahar cu vin,
Cuvintele de-a valma
Când scriu de unde vin?

De unde vine vinul
Pe care-l bem acum?
Răspunsul i-a fost simplu-
Poete, din podrum!

Eu până astăzi încă
De-atunci nu i-am răspuns,
Cuvintele și vinul
Vin de cu mult mai sus!

E-un adevăr la care
De-a pururea mă închin,
Luate cu măsură
Toate au gust divin...

Asemănare...

1 Decembrie 2014

Bună ziua!
Cuvintele nu au fost inventate
de mine:
ziuă, lumină, pâine,
apă, dor,
și altele asemenea lor.
Mă întrebam
bunăoară
cine le-a rostit oare,
întâia oară
sub
soare?
Lanurile mele de grâne
se aseamănă
cu lanurile
voastre,
gândurile mele,
la fel;
Doamne,
câtă asemănare
între cuvintele limbii române,
între cuvintele limbilor
conlocuitoare!

NICOLAE NICOARĂ

ERNESTO R. del VALLE

(Cuba, SUA)

Este Profesor de limba spaniolă și educație artistică.

A publicat până-n prezent trei volume de poezie și o carte de povestiri.

Face parte din Antologia de poezie Poetas del Siglo XXI, apărută în Spania. A obținut numeroase premii de poezie în Cuba și Statele Unite. Poeziile sale s-au publicat în revista *Hontanar* din Australia și în revista *Gente de Alfonsín*, din Italia.

Este creatorul structurii neoclaseice de poezie. numită "el Decineto".

Este fondatorul și editorul revistei virtuale de literatură GUATINI.

Poeme din volumul ALABANZAS Y ALUCINACIONES.

Imn inaugural

"Haide, lunatecule", strigă odată
Omul dinaintea unei cete de heruvimi
ce zburau deasupra-i cu lăncile în
mâini. Incordă coarda și un fior de
înțelepciune luminătoare străbătu
corola viselor sale. Pelegrin și
trândav, fără a-și justifica tendințele
pontificale, lăsă deoparte sfatul
bărbaților, exigențele epocii, se
debarasă de laudele festive și începu a
prepara mulțimile, alegoriile și
predicile.

Incorigibil, ajunse să sfâșie sonetele
de neguri martirizante. Azi, ce viață
interioară intensă își atribuie, ce
focuri, ce ritual îl înfășoară și îl
învăluie ca pe un tabu.

Poetul continuă pe drumul său de
extaz și înfiorări, arzând în
imensitatea minuscule a celor aleși, cu
glumele lor, cu reușitele lor,
prezidând incinta acelora care într-un
crepuscul oarecare, s-au distrus în
lupta împotriva frumosului.

Diluviu interior

Vino, nu-ți fie teamă de cuvintele
ce ard în Judecata de Apoi.
Îți ofer liniile echinoxurilor
cele care marchează originea visului.
Închide în adâncurile tale entuziaste
ochiul păsării
care în ultimul său cânt
se reîntoarce la mâinile tale cu ramura
de măslin
în revelația oaselor
și a miresmei de heliotrop.

Roca de onix

Mamă împrăstie-ți privirea înspre
zilele mele
dar nu lua în seamă orele prelungi
ce mă consumă cu durata lor
sulfuroasă.

Mamă ascultă-mi vorbele în liniștea
acestei pagini
dar amestecă-mi alchimia cu giulgiul
livid
pe care-l datorez lumii.

Mamă păzește-mi pașii printre rocile
atroce
dar grăbește-mi calea spre depărtarea
ei iubitoare.

Moare floarea de trandafir

Stă să moară floarea crudă, ideală,
atât de minunată în palatul său
perfect.

Ah, trandafirul și cenușa sa de cuarț!
Ah, roza în acvarela ei neînfricată!
Roza aceasta fără nume și care se
pierde
ca o ilustrată decolorată și efemeră!

Esență a timpului
Ea se ivește printre frunze
se integrează în aer;
parfumul fin al flăcării sale,
se împrăstie în caleașca sa imperfectă.
Curbat, reflexul realității,
mai arde totuși în petalele rozei.

Fereastră nocturnă

Scheletul meu plânge după piatra
pe care-o umezește ploaia.
Scheletul meu de granit
înălțând un vis
de mătrăgună și anason.

Ana Maria Intili Rongetti

Complicitate

Vei fi ultimul meu lăcaș
acolo
unde mi-am lepădat toate
podoabele

unde oasele mi se topesc
în fiecare privire
de-a ta
unde mă faci să simt
lumina zilei în plinătatea ei

să sorb
picătură după picătură
bogăția ascunsă
a umilinței/dorinței tale dureroase
Tu războinicule
ascuns între roluri diurne

savurând
cu toți porii
pumnul de poeme
ascuns între frunzele
unei imense păduri tropicale
pământul umed pe care avem
datoria
să-l inserăm
doar dacă ochii tăi
vor face să dispară
închisoarea tăcerii.

Traducere FLAVIA COSMA

Îi ascult plânsul
In orele când strigătul
Își abandonează ascunzișul gotic.

Sunt pe cale să mă îndrăgostesc
de umbra pe care-o lasă
scheletul meu
în hăul spaimelor
și de prezența ei sulfuroasă.

**Traducere si prezentare:
FLAVIA COSMA**

GHEPARD KERAL

purva – scherzo – uttara

A plouat azi-noapte-al verii
de crăciun bananierii
de-am iubirile constrâns
și cu dodii și cu plâns

ochiul lung de vânătaie
întreită Himalaie
ca truverul ca un pers
neotericul pervers

ca un han și-un crâng de
bamb
ca trofeul rupt de iamb
ca un silf cu sifilis
de cazonă și vascri

ca iertarea și madona
ciorăpindu-mi-o corona
ca un mort de dinadins
de molitva nunții nins

ca un taur prea de aur
într-un tropot de centaur
ca al sudului Ganeș
cu un dinte neuncheș

zis-am toată ziulica
și nu-mi auziși cantica
P-ormă lunch pe după ceai
la amicii ce-i mai ai

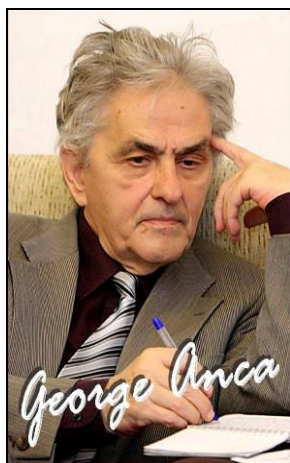
Prin fereastră ce kerală
amintire mi-e mandală
c-am fost rob anaerob
alor sale urme zob

mușuroiul spart furnici
mă adună în matrici
calendar de două dune
înverzite-n rugăciune

Vezi nimicul dansator
cu amicul cer pe nor
peste lepra galeș laur
fum de fată prin coclaur

Febra prințului încalt
lins-a copiei bazalt
cum n-o ninge limba-n
viciuri
descrustate de arniciuri

umbra sânelui total
alt obraz profil își val
mai de lapte-n vaci nesupt
împietrit pe dedesupt
N-am văzut femeie ieri
de iertate mângâieri

n-am primit ghepard keral
dintr-un ochi cu plâns aval

n-am călcat pe pași tibeți
la fata cu mulți băieți
ca pe tine să te prind
cu un revolver în bind
muzica de prinde pește
la matala între dește

Pietre șetre și cumetre
doar pustii de stană pietre
caută stana stacana
mogăldind absenței rana

sus pe cracă o maimoacă
ea păduchii-i desfereacă
el o-nfige de trei ori
tipă ea cub de fiori

ceafa ghearele i-o strâng
perii sfârâie prin crâng
iar o-nfige scarpin' spete
încă și mai pe-ndelete

ăla freacă țipăroi
cum se uită la ăi doi
tremură a cincea scenă
și își soarbe ceai semenă

cam ca la despăducherea
cu puiandrii așijderea
udă cremene de pluș
bolovanul cu albuș

de săriră cuplăraia
în copacul din partea-aia
iar în ea el e puzderii
lumânările-nvierii

boabele dejunului
sub crestele bambului
Puii ling femeia-alaptă
el o perie pe proaptă

roșii țâțe ascuțite
și căscaturi uluite

codru defrișat și cozi
de imperii mai înnozi

Dragă soră roșioară
împletește mai cu gheară
linse copii din Sarnath
tipătul nepurecat

maimele mă-ngăduiră
din respect de a mea liră
ci mata te înclziș
cu cenușile pe Criș

de știai că am să mor
pe piatră masturbator
auzi și la financiar
calm genetic dând cu zar

curva-n vers de bambus
rumb
pumn în piept pe rustic
bumb
de te-ntineri cu doi fii
cu tată de alifii

de te-naripi adulter
mai la vale de cerber
la parole cu mirenii
înșfăcându-le vedenii
așa că-mi descălecai
păunii cântând încai

prin amurg de roză râie
paranimfa mă mângâie
mi-e genunchiul stâng pe
dric
și pe-al dumneaei buric

am motive innere
cu aminte tinere
am din educație
un aspect de grație

când genunchiu-mi înfășor
în buricul auror:

Gabriela Moga Lazăr
●Ascensiune

dă-mi genunchele creștin
fildeș ros și ras asin

voi întoarce rarița
virgin cu pizdarița
Altei brazde raza-n dans
în genunchi ținând balans

bine doamnă că murii
și pământul ți-l iubii
Sprie piatra ea desenă
și învie a mea venă

în a floare ruptă-n lung
de tine să mă îndung
Fum memoriei o stână
înlipită pe o rână

în deșerturi pitulate
fata mea mi se arate
ochiul cu ea să mi-l scot
și să-mi dau și peste bot

găzduind și-un glonț în
clonț
plictisit de cârlionț
Jur pierdut să mă împușc
la al nopții ăstei dușc

agonia în plaivas
și puțin a mai rămas
cât un botezat în Gange
cât cenușa dintr-o cange

buzunarului marda
de-o băusem cu mâna
cerșetoarei de i-o dam
m-alegeam cu mangalam

Mintea balele-și sughiță
cu nădejde de poighiță
planeta pe sub ghidon
pedalându-se piton

nu-i pictură în tablou
bou-n câmp și câmpu-n
bou
în cavou să mi te strecuri
lanternă cu două becuri

stingi un bec gheișei dai
cecul tău pe ce vedeai
abia mort a învia
cu plămânii ca via
să mă mai apuc de mine
cu lacrimă și mai bine

(din XII by horace gange,
INTERNATIONAL
ACADEMY EMINESCU
Delhi -1984)

GEORGE ANCA

Am văzut sfârșitul lumii. Ușhuaia (VIII)

Sau ca îndrăgostiții, să-și culce capetele unul în brațele celuilalt și să se sărute duios ca și când ar fi primit un impuls bioenergetic special. Sau, fiindcă pur și simplu n-au altceva ce face, ca tinerii care-au călătorit cu mine în autobuz. Hălăduiesc de ici-colo, poate în căutarea unei rațiuni, rațiunea de a exista, pur și simplu. Poate-și caută hrană spirituală, poate se caută pe ei înșiși, poate nu caută nimic! Se aruncă în autobuze ieftine care se târâie zeci de ore de-a lungul continentului, zac claie peste grămadă, dorm și mănâncă pe unde-apucă sau în „hoteluri speciale”, fără mari pretenții, fiindcă le place libertatea, lipsa de constrângeri. Se simt bine fără chingile societății, lumea e a lor!

Cum rămâne însă cu „sfârșitul lumii?” Se pare că există o atracție anume pentru locuri cu rezonanță dramatică.

Pe mine, de exemplu, m-a atras simplul fapt că e un punct pe hartă de la care nu mai e nimic. Așa mi-am închipuit eu. Greșit, complet greșit! Eu n-aș sfătui pe nimeni să bată atâta drum și să cheltuie atâția bani... E și o chestiune de gust... Dar asta nu ți-o spune nimeni, realitatea adică. Puțini din cei care ajung aici, povestesc altora cum e cu treaba. Fiindcă dacă-ți spun că nu e nimic special, le e teamă că îi vei lua peste picior, și-atunci banii, efortul, laurii, aura neobișnuitului, dispar...

Nu spun nu, a fost interesant, dar sunt alte locuri în lume mult mai interesante, mai frumoase și mai instructive. Spre unul din acestea mă pregăteam eu să mă îndrept. Până una alta, m-am îndreptat spre fătuca de la recepție.

- Spune-mi, te rog, cum e cu transportul de la Ușhuaia în sus?

- Poftim? zice ea în englezește.

Dintr-odată nu mi-a mai fost antipatică.

- Vreau să plec spre El Calafate.

- Cu autobuzul?

Mi-a aruncat o privire... nu știu cum s-o descriu... așa... miloasă...

- Păi nu? Ce are autobuzul?

- Face 18 ore...

- CÂT?

- 18 ore. E cam mult...zice.

- Și cât costă?

Imediat computerul.

- 485 de pesos.

- Altceva, ce avem?

- Păi, avionul.

- Cât face până acolo?

Computerul, din nou.

- O oră și jumătate.

- Cât costă?

- 1.487 de pesos.

- Asta e! am exclamat ușurat, poși să rezervi un loc?

Fata s-a uitat cam nesigur la mine.

- Azi e duminică... nu știu dacă...

- Nu poți să-i suni?

- Am să încerc...

În timp ce suna, m-am uitat pe fereastră. Cerul se lăsase parcă peste oraș. Pe o așa vreme nu-ți vine decât să te ghemuiești în pat. Mi-am întors privirea plină de speranță spre fătuca. Cu un creion în mână, tot apăsa pe tastatură. După un timp s-a uitat la mine.

- Senor, nu răspunde nimeni.

- Și ce facem?

- Eu zic să mergeți direct la aeroport...

- Acum, la ora asta?

Ceasul arăta 12.

- Acum senor, dacă vreți să găsiți un loc... dacă nu...

- Crezi că au?

- Cred că e cea mai bună soluție dacă vreți să plecați azi.

Gândul că am să rămân încă o zi în urbea de la capătul lumii mă speria. Ca și cei 100 de dolari pentru o noapte în plus. Nu de alta, dar ce aveam mai mult de făcut, decât am făcut? Eram în situația lui Cezar: veni, vidi, vici!

M-am uitat încă o dată pe geam. Fâșii de nori negri, plini de apă, atârnav ca niște zdrențe deasupra munților.

- Vin imediat! Cheamă un taxi!, am strigat, în timp ce fugeam pe scări în sus.

Nu știu de ce, dar aveam sentimentul că trebuie să plec cu orice preț de acolo, că trebuie să scap din locul acela mohorât și trist. În câteva minute am coborât. Taxiul aștepta. Un tânăr zâmbăreț mi-a aburcat bagajele în mașină după ce mi-a aruncat obișnuitul:

- Ola!

Pe undeva îmi plăcea că sunt luat drept de-al locului, dar când ajungeai la amănunte, tot cu mâinile o rezolvam. În zece minute, am ajuns. Aeroportul internațional Ușhuaia e o clădire în stil alpin, cu unghiuri ascuțite, căptușită în interior cu scânduri de brad sau pin, care-i conferă o atmosferă caldă, ca unei cabane de munte. Când am coborât din taxi, vântul se întetise. Aeroportul, gol. M-a trecut un fior. M-am uitat la singurul ghișeu la care era cineva, și-am îndrăznit:

- Vuelo por El Calafate?

Funcționara s-a uitat o clipă la mine, apoi mi-a arătat cu mâna:

- Acolo!

Ascuns după un colț, reprezentanța altei companii de zbor: Aerolineas Argentina. La birou, o tânără plăcută la vedere, cu față prietenoasă. Vorbea la mobil. În englezește. Mi-am revenit puțin. Am stat acolo preț de 20 de minute, timp în care tânăra explica cuiva toate amănuntele privitoare la un hotel, la un card, la transport, s.a.m.d. După ce termina, o lua de la capăt. Mi-am dat seama că trebuie să vorbească cu un american. Numai ei sunt atât de piguliți, vor să știe tot în amănunt și recercetează la nesfârșit informațiile tocmai primite. Începusem să mă mut de pe un picior pe altul. Mi se părea că avionul e gata de plecare, și, că datorită discuției nesfârșite, îl voi pierde. Din când în când, tânăra ridica capul, se uita la mine și dădea ochii peste cap, adică:

- Doamne, nu mai termină, ce calvar...

Ușhuaia!

ALEXANDER BIBAC

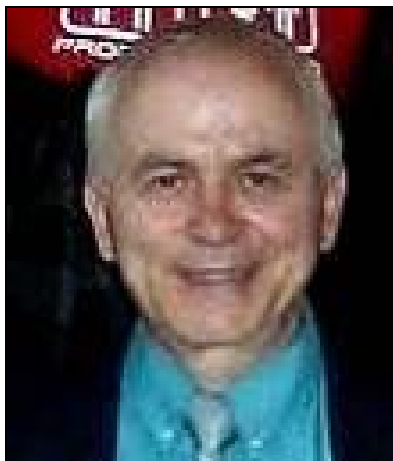
INTERVIU CU JOHN GIONEA

Ben Todică: De ce ați plecat din țară?

JOHN GIONEA: Am plecat din țară în iulie 1979, când situația nu era chiar atât de rea... Eu am lucrat într-un sector destul de privilegiat... Comerțul exterior... Aveam oportunitatea să gust din fructul atât de râvnit de români, acela al deplasărilor în străinătate... În ultimii 5 ani petrecuți în România călătoream de 3-4 ori pe an între 1-3 săptămâni la Geneva, ca expert în negocieri la organizațiile economice internaționale: GATT, UNCTAD, Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa... Dar după micile momente de libertate, mă întorceam în "colivia" din România... Simțeam diferența între cele două lumi și-mi doream să trăiesc și să muncesc în lumea liberă... Poate a fost și un moment de "mid-life crisis"... Material, o duceam mai bine decât marea masă a populației românești... Dar eram nemulțumit de lipsa de libertate, de atmosfera îmbăcsită la serviciu și în societate, de inversarea masivă a scărilor valorilor... Și peste toate, nu vedeam nicio perspectivă de îmbunătățire a situației, pentru că - gândeam eu - după Ceaușescu (pe care nu-l vedeam mort decât de moarte naturală, încă la putere) nu putea să vină decât un altul ca el, un produs al aceluiași sistem totalitar...

B.T.: Care a fost obstacolul cel mai mare pe care l-ați înfruntat ca emigrant? (la început, după aceea)? Ce a fost cel mai greu?

J.G.: La venirea în Australia, în ianuarie 1980, eu cunoșteam limba engleză din țară... Nu de la școală sau din facultate, ci din lecții luate în particular... Cum plăteam lecțiile private? Dădeam meditații de franceză (limbă învățată în liceu la Sf. Sava și la facultatea de Comerț Exterior din ASE), și-mi plăteam lecțiile de engleză, cam două ore în fiecare duminică, dimineața... Cu cât luam pe 2 ore de franceză, plăteam o oră de engleză... Profesoara mea a fost d-na Suzana Ionașcu, fata unui basarabean care lucrase înainte de război la Ambasada României de la Londra și care s-a căsătorit acolo cu o englezoiacă... După război, atât tatăl Suzanei, cât și soțul ei au fost închiși pe criterii politice, Suzana a fost exmatriculată de la Facultatea de

Filologie, Secția Engleză, și se susținea pe ea și pe mama ei din lecții particulare... Deci limba engleză nu a reprezentat pentru mine un obstacol și am început să aplic pentru job-uri la 1-2 zile după sosirea în Melbourne... A fost greu... Pe atunci anunțurile de serviciu erau mai puțin... politically correct... Adică, firmele solicitau deschis în anunțuri, oarecum naiv, că vor lucrători "în vârstă de până la maximum 35 de ani..." Eu aveam deja peste 36 de ani...

La vremea aceea, România și românii nu erau cunoscuți mai de loc în Australia... Necunoscutul generează mai totdeauna o stare de stres, o respingere... Chiar dacă vorbeam engleza corect, nu puteam scăpa de accentul... balcanic..., care pe mulți îi deranja... Iar numele meu de botez îi confuziona pe unii. De ce? Deoarece Ioan seamănă în scris cu Ioan, mulți m-au luat drept femeie (îmi răspundeau la cereri de job cu Mrs sau Ms)... Am decis să-mi iau licența pentru pronumele de John, căci, chiar dacă nimeni nu o va declara sau accepta oficial, societatea australiană e destul de misogină și femeile sunt discriminate pe piața muncii...

Se cerea "experiența australiană"... De unde să o ai? Știu că de acest obstacol se izbesc cam toți noii imigranți și chiar tinerii absolvenți ai instituțiilor de învățământ australiene...

După primul job cu o multinațională germană, nu am mai avut această, problemă... Dar am întâmpinat, desigur, dificultățile inerente oricărui căutător de job într-o economie de piață...

Iar la începutul anilor 80, economia australiană s-a aflat într-o puternică stare de recesiune, ceea ce îngreuna obținerea unui job...

B.T.: Ce simțiți pentru România (acum și de-a lungul anilor)?

J.G.: Foarte pe scurt : dragoste, frustrare și dor...

B.T.: Credeți că în cariera d-voastră românească și australiană ați realizat unele lucruri care să contribuie la o imagine pozitivă pentru România ?

J.G.: O întrebare puțin pretențioasă... Cred că fiecare individ din România, angajat în producția de bunuri și/sau servicii, contribuie prin munca sa individuală, mai mult sau mai puțin, la creșterea valorică a producției naționale, la progresul economic al țării...

Să încerc să particularizez această idee la situația mea...

În România, unde mi-am făcut studiile de specialitate (completate mai târziu cu un doctorat în Australia), m-am pregătit cu sârguință să devin un bun specialist în comerțul internațional. Și în cei 12 ani de muncă în organizații românești am fost un expert apreciat în țară și în străinătate. Am reprezentat România în negocieri comerciale la nivel de întreprindere, minister (deci guvern) și chiar în propriul nume în calitate de consultant al unor organizații internaționale. Probabil, cel mai mare succes profesional a fost acela la un seminar de marketing Est-Vest organizat de Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite la Geneva, la mijlocul anilor '70, la care am participat în calitate de consultant al Secretariatului acestei organizații. Raportul prezentat de mine și răspunsurile la întrebările unor oficiali guvernamentali, oameni de afaceri și experți din cele peste 30 de țări membre ale organizației au fost notate cu interes în publicații economice specializate ca Handelsblatt (Germania Federală) și Informations du Commerce Extérieur (Belgia), plus documentele Secretariatului organizației internaționale.

În paralel cu munca mea profesională, în perioada 1972-1979, am activat voluntar în calitate de Secretar al Asociației Române de Marketing (AROMAR), o asociație apolitică care avea drept scop principal promovarea conceptului de marketing, atât pe piața internă (în fapt, o subtilă erezie într-o economie planificată...), cât și pe piața externă (ceea ce era un proces mai firesc de implementat)... La sfârșitul anilor →

BEN TODICĂ

70, AROMAR avea filiale în aproape jumătate din județele țării... În anii 80 (eu plecasem deja din țară), câțiva consilieri ai conducerii comuniste și-au dat seama de pericolul conceptului de marketing pentru economia planificată, și asociația a fost trecută pe linie moartă...

În Australia, desigur, prin natura lucrurilor, nu am mai putut reprezenta direct România. Totuși... Dat fiind că în multe din organizațiile la care am lucrat, eram singurul salariat de origine română, vrând-nevrând, am fost un mic reprezentant al națiunii române în acel loc de muncă, un punct de reper pentru imaginea pe care ceilalți colegi și-o făceau despre România... Am predat la toate nivelele de învățământ superior (TAFE, under-graduate și post-graduate) și am luat un doctorat în Economie internațională de la RMIT (Royal Melbourne Institute of Technology University). Am predat în cursuri de scurtă durată în China, timp de 9 ani, și în Danemarca timp de 4 veri... Îndrăznesc să cred că am lăsat o impresie bună și am avut contribuția mea modestă la o imagine pozitivă asupra națiunii române...

Din nou, pe plan extra-profesional, am avut onoarea și plăcerea de a iniția alături de un grup de români entuziaști un program românesc la Stația de Radio etnică 3ZZZ, care operează și astăzi după 25 de ani de activitate.

B.T.: Dacă ați avea mulți bani, cum ați ajuta România?

J.G.: Mulți bani?... Încă din primul an de rezidență în Australia, am realizat că în calitate de salariat în orice organizație publică sau privată, la orice nivel de salariu, și chiar în calitate de întreprinzător particular pe cont propriu, nu este posibil ca încă de la prima generație, să devii ceea ce se numește... putred de BOGAT... Bogățiile unor familii australiene s-au acumulat, în general, în decurs de generații... (Lucrurile stau poate ceva mai diferit în America, unde procesul de capitalizare e mai accelerat și poate genera milionari în perioade mai scurte, de cca 20 de ani...).

Dar chiar discutând la modul ipotetic, ce aș face dacă aș avea mulți bani, cred că prioritățile oricărei țări în curs de dezvoltare ca România se află în domeniul educației-învățământului și sănătății... Probabil că aș

lansa o fundație sau aș face donații pentru sprijinirea unor organizații în unul din sau în ambele domenii...

B.T.: Credeți că românii care au emigrat în Australia după 89, sunt diferiți de promoția dvs de la începutul anilor 1980 sau de imigranții mai vechi, în materie de (să-l numim așa)... românism?

J.G.: Românii sunt români... Dar ceea ce cred că îi deosebește și diferențiază este nivelul de educație din familie și din școală... Precum și efortul personal de auto-educație... A mai diferit și contextul istoric în care a avut loc emigrarea românească...

Cred că românii emigrați imediat după război au fost o generație patriarhală, provenită din diverse regiuni ale țării, în general cu mai puțină școală. Ei respectau sărbătorile și tradițiile românești; de multe ori în cadrul unor agape comunitare... Duceau dorul de țară fără a-și permite mai deloc să o revadă. Urau instinctiv regimul comunist, fără a fi fost prea bine informați de ce se întâmpla în țară sau în lume.

Generația următoare, din anii 1970 a fost o generație mai pestriță... Imigrația din România era mai rară, cu fugari din regimul comunist, care fie au trecut granița pe jos sau înot prin Dunăre în Iugoslavia, sau, mai puțini, cu viză turistică, via lagărele din Austria, Italia sau Germania... Unii au venit prin căsătorie sau prin reunirea familiei... Această generație cunoștea bine racilele sistemului comunist, dinăuntru lui... O minoritate

Gabriela Moga Lazăr • Grădina cu flori

tate dintre aceștia au încercat să pacificeze și să colaboreze cu organele de partid și de stat din țară în schimbul unui tratament favorabil, pentru ei, sau pentru rude apropiate...

La sfârșitul anilor 70, a venit un val al celor eliberați din închisorile comuniste cu pașapoarte de apatrizi care s-au dat drept disidenți politici, iar o parte dintre aceștia s-au dedat la activități ilegale în Melbourne, aruncând o lumină negativă asupra întregii comunități românești...

Organizațiile românești erau destul de izolate, fărămătate, în concurență pentru adepți... Nu vorbesc aici de organizațiile cu caracter religios (baptiste, penticostale sau ortodoxe) care au avut o anumită constanță și soliditate în ansamblul comunității românești, fără a depăși, însă, caracterul parohial.

Înăsprirea regimului comunist din România, la începutul anilor '80, a condus, însă, la un fenomen interesant... Anume, o radicalizare a atitudinii și activităților unor organizații românești mai vechi, ca Asociația Românilor din Victoria, cât și a unor organizații mai noi ca Grupul Român Radio de pe lângă Stația 3zzz, și cel al Bisericii Ortodoxe Române Libere.

Dacă mă refer, în special, la Grupul Radio Român, activitatea acestuia s-a extins în afara funcțiilor de informare propriu zisă (în mare cerere la acel moment) și divertisment la sprijinirea unor manifestări împotriva regimului din România și la o activitate de lobbying pe lângă guvernul Victorian și Federal în probleme de imigrare a Românilor din lagăre din Europa, în special Ungaria... Cred că tumultul evenimentelor din decembrie 1989 și din perioada imediat următoare, a avut darul de a propulsa activitatea Grupului Radio Român la un nivel fără precedent de ROMÂNISM, și de neegalat până în prezent în comunitatea românească din Melbourne... Și nu o spun ca o laudă de sine a unuia implicat direct în activitățile de la acea dată...

B.T.: Dar nu ne-ați spus încă nimic despre imigranții români de după 1989...

J.G.: Imigrația românească din perioada post-comunistă diferă, cred, destul de substanțial de imigrația pre-1989... Imigrația din perioada comunistă, în bună parte sub emblema generică de azil politic se →

Trece-mă

Trece-mă tu, iubire solară,
printre mălinii
înfloriți a doua oară.

Mi-e tare dor
de sufletul meu de copil
pribegind printre stele,
învârstat
cu foșnetul vântului
de mătase nebună !

Sunt încă
înmărmurit de chemare,
ca și când m-ai privi
hipnotic

cu ochii tăi
de ființă lunară
îmbobocind de avânturi.

O, și cum vin

peste noi crizantemele
din boiul toamnelor mereu
fulgerate !

Recunoaștere

A venit ea sub formă de unde
și de umbre ale amiezii,
tocmai când trupurile se-ntind

prin iarba vie a cuvintelor.

Cât de frumos scrii,
începu ea să vorbească!

Sunt sigură că noi
ne-am putea potrivi în lumină...

Apoi m-a prins de obraji
sărutându-i ca pe niște vecini
ce nu-i ma ieșiseră-n cale de-o
eră.

Am plecat
și două lacrimi de cristal
picurau sonor
pe mozaicul din blânda mea
închipuire mireană.

Mai stai, a strigat,
iar eu zburam peste timpul

abia dezbrăcat de imagini.

CORIOLAN PĂUNESCU

INTERVIU CU JOHN GIONEA

→făcea mai ușor, pe baza unor criterii mai generale și mai puțin selective.

După 1989, a dispărut categoria de refugiat politic, imigrația s-a făcut pe "puncte", pe baza unor teste și criterii legate direct de cererea de profesii și meserii de pe piața muncii din Australia... Din aceste motive, calitatea medie a imigranților români din post-comunism este în general mai ridicată decât aceea din perioada comunistă... Media de vârstă este mai scăzută... Necesitatea încadrării în societatea australiană a devenit mai presantă, pentru că noii imigranți nu beneficiază o anumită perioadă de ajutoare sociale... Obiectivele strict materiale sunt prioritare (e.g. obținerea unui job și menținerea lui pentru plata unor împrumuturi bancare pentru cumpărarea unei locuințe și altor bunuri casnice strict necesare)...

B.T.: Deci am putea conchide că noii veniți au motive bine justificate pentru implicarea mai redusă în activități comunitare românești, fără să denote neapărat un nivel mai redus de Românism?

J.G.: Cred că Da... Cum am spus, imigranții români post -1989 suferă - cel puțin în primii ani mai multă presiune în viața personală și profesională, și, în același timp, beneficiază de mai puțin sprijin din partea guvernului australian.

Pentru testarea românismului lor ar fi nevoie de niște evenimente neobișnuite, comparabile celor din 1989... În absența unor asemenea evenimente, imigranții români noi veniți au ca prioritate integrarea în societatea australiană...

Desigur, treptat, pe măsura integrării lor în societatea în care și-au ales să trăiască, ar fi de dorit ca noii imigranți să acorde sprijin și unor activități comunitare românești... Grupul Radio Român îi așteaptă cu brațele deschise.

B.T.: Puțin într-o altă ordine de idei... Luând în considerare puternicul fenomen de emigrare din România și integrarea crescândă pe plan economic și politic a României în UE, v-aș ruga să ne faceți o predicție referitor la viitorul limbii române, existând unele temeri că limba română se va dizolva și/sau va fi absorbită încetul cu încetul în romgleză, germană, franceză, și se va retrage la țară sau va dispărea.

J.G.: Dacă vorbim de copiii imigranților români în diverse părți ale lumii, fie Europa, America de Nord, sau Australia, responsabilitatea păstrării limbii române stă în sarcina părinților, și, în secundar, a organizațiilor românești din respectivele comunități prin organizarea de cursuri în limba română în școli, programe radio și televiziune în limba română etc... În ceea ce privește procesul integrării României în

Europa, nu cred că limba Română se va pierde datorită acestui proces...

În Europa, naționalismul are tradiții istorice puternice, cu simpatii și adversități care s-au propagat și menținut din timpuri de demult... Limba este un element puternic al naționalismului, de care națiunile membre sunt atașate profund... Organismele Uniunii Europene sunt conștiente de această realitate și, pe de o parte, combat fenomenele de naționalism excesiv, pe de alta, promovează o politică multilingvistică... În prezent, UE sprijină în mod declarat politica comunicării în 24 de limbi oficiale, cu fiecare limbă în parte bucurându-se de un statut egal... Prin politica lingvistică, Uniunea Europeană încearcă să unească națiunile membre, chiar dacă unele au fost dezbinat de-a lungul istoriei... Cetățenii țărilor membre EU pot utiliza oricare din cele 24 de limbi oficiale în comunicările lor cu organismele comunitare... Iar noi țări membre vor adăuga noi limbi oficiale ale EU... Sigur că în materie de traduceri, politica multilingvistică a UE reprezintă un mic coșmar administrativ, dar aceasta este o consecință acceptată în mod deliberat de conducerea UE, independent de costurile ei.

B.T.: Vă mulțumesc și s-auzim numai de bine !

"FABULOSUL FABERGÉ",

la Muzeul de Arte Frumoase din
Montreal

Să te afli la Montreal în vara lui 2014, vară în care Muzeul de Arte Frumoase are deschisă publicului amator o expoziție fabuloasă: "Fabergé- bijutierul țarilor" (14 iunie- 5 octombrie), atunci te poți socoti un om norocos. Ești chiar dublu norocos, pentru că, în urmă cu doi ani, nu ratai expoziția cu lucrări semnate Vincent van Gogh, la Ottawa. Acum, altă ocazie unică ți se oferă... Nu-i poți da cu piciorul, nu te lasă sufletul... Așadar, pentru că n-ai cum beneficia de gratuitate la intrare, nefiind persoană VIP și nici copil sub 12 ani, pentru că nici de reducere, asemenea, n-ai cum să profiți, că se acordă doar tinerilor, de la 13 la 31 de ani, îți iei bilet de 20 de dolari, prețul cel mai mare... Te resemnezi, pentru că satisfacția vizitării unei expoziții ca aceasta nu poate fi evaluată în nicio monedă de pe Pământ...

Pătrunzi în muzeu cu religiozitate, ca într-o catedrală. Te alături grupului numeros de vizitatori, urci niște scări și aștepti să se deschidă ușile expoziției. Citești informațiile de pe panouri, încerci să le reții, consemnezi câte ceva în carnețelul adus cu tine..., adaugi noutățile cunoștințelor tale anterioare, puține, desigur...

Cine a fost Fabergé? Peter Carl Fabergé era fiul lui Gustave Fabergé - bijutier, căsătorit cu daneza Charlotte Jungstend - născut la Sankt-Petersburg, la 30 mai 1846. Când avea doar 14 ani, familia sa se mută pentru o vreme la Dresda și Peter Carl se ocupă cu pricepere de toată afacerea tatălui său. La 18 ani, pleacă la studii, urmează Colegiul Comercial din Paris, dar se instruiește concomitent în arta bijuteriei, nu numai cu Joseph Friedman, la Frankfurt, dar și cu alți bijutieri faimoși, din Franța și Anglia, călătorește la Florența. În 1869, revine la Sankt-Petersburg. Pentru că intuise perfect care era cererea pe piața de bijuterii, geniul său artistic îl face repede cunoscut și solicitat de înalta societate rusă. De aici și până la a fi brevetat ca furnizor al Casei Imperiale vor trece 15 ani. Va lucra pentru familia imperială rusă, fiind autorul seriei de "Ouă de Paști", daruri oferite de țar țarinei sau de

membrii familiei, unii altora, în semn de prețuire.

Primul "Ou de Paște" i-a fost comandat de țarul Alexandru al III-lea, pentru țarina Maria Feodorovna și a fost realizat în 1885. Ascundea în interiorul prețios o găinușă de aur cu ochi de rubine. Acestuia i-au urmat altele și altele, câteva zeci, în care spiritul său ingenios folosea aur și platină, pietre prețioase și semiprețioase, platină și argint, fildeș, email, argint aurit. Toate purtau simbolul Învierii, din ortodoxie, dar și pe cel al maternității, și trebuiau să ofere o amintire emoționantă celui/ celei căruia/ căreia îi era destinat.

În 1900, "Ouăle Fabergé" reprezentă Rusia la Târgul Mondial de la Paris, iar Casa Fabergé primește comenzi de la curți regale din toată Europa și nu numai, se extinde, deschide filiale la Moscova, Kiev, Odesa și Londra, are peste 500 de angajați. Din documentele găsite, se estimează că, în perioada 1882-1917, s-ar fi realizat în atelierele sale peste 200 000 de bijuterii, adevărate piese de artă.

În 1917, Revoluția Bolșevică naționalizează Casa Fabergé, confiscă bijuteriile. Fabergé se retrage în Elveția și moare acolo, în 1920, nerevenindu-și din șocul suferit odată cu pierderea averii și afacerii sale și a familiei.

Să revenim la expoziția de acum. La intrare, te întâmpină scene din miezul Revoluției din 1917, proiectate pe ecrane laterale, vezi personaje din filmări de epocă, familia imperială... Te înfiori la gândul că sunt trecuți cu toții în lumea umbrelor și ...cât de vii îți par, așa cum se mișcă pe perete! Ascultă marșuri rusești, muzică rusească.

Vizitatorii sunt numeroși și bănu-

iești că printre ei sunt destui urmași ai nobilimii ruse, care a ales exilul. Frumusețe, rafinament, eleganță sunt atributele care caracterizează exponatele. Piese unice, râvnite, la vremea lor, de toată aristocrația rusă...

Vase de aur și argint, bibelouri, miniaturi de tot felul: o găscă-lebădă chinezească, lucrată în cristal de stâncă, aur și diamante; o găinușă, din agate, diamante și aur; un vultur, tot din agate, aur și diamante; un cocoș și multe altele. Iată o cană cu capac, emailată și migălită în toate detaliile, o vază cu o rămurică de coacăz englezesc, realizată din nefrit, calcit, aur, aventurin, coral..., o icoană a Maicii Domnului cu pruncul, împodobită cu argint, argint aurit, granate, safire, topaze, zircon, diamante, perle...

Vezi apoi piesa centrală din serviciul pentru pește - bineînțeles, un pește de argint, cu dimensiunile 18,4x57,7x17,7 cm.

Urmează o casetă pentru bijuterii, ea însăși o bijuterie superb decorată; o tipsie pentru pâine și sare, cu simboluri imperiale - din argint, argint aurit și email, datând din 1888; cupe unicate, un glob terestru, realizat înainte de 1900, din cristal de stâncă și aur, care are montată și o busolă...

Totuși, atracția magnetică pentru toți cei care au pășit în expoziție o reprezintă "Ouăle imperiale", patru la număr aici. Fiecare este, în sine, greu de evaluat, deși un asemenea ou imperial valorează aproximativ 2 milioane de dolari. . →

ANICA FACINA

Cel mai frumos este, cred, "Oul Țareviciului Alexei", a cărui imagine este reprodușă și pe afiș.

Este realizat din lapis-lazuli, platină și aur, este încrustat cu diamante, cristal și fildeș, având o înălțime de 12,3 cm.

Impresionant este și "Oul cu pelican", oferit de țarul Nicolae al II-lea mamei sale, în 1898. Pelicanul, în mitologie, simboliza sacrificiul. Piesa este lucrată în aur, diamante, perle, acuarelă pe fildeș și pe sticlă.

"Oul lui Petru cel Mare", realizat în 1903, are instalat în interior un miniangrenaj care determină, la deschiderea capacului, apariția ministatuii țarului, fixată pe un minipiedestal de safir.

"Oul Crucii Roșii" a fost dăruit de țarul Nicolae al II-lea mamei sale, președinta de atunci a Crucii Roșii Ruse, în anul 1915. Realizat în email alb, are atașate la baza suportului care îl susține cinci portrete ale Mariei Feodorovna.

Alte trei ouă, pe lângă cele patru imperiale, poartă, fiecare, câte o monogramă - a țarului Nicolae al II-lea, a mării ducese Olga Alexandrova, a împărătesei Alexandra Feodorovna. Primul este realizat pe fond vișiniu, următorul pe albastru cobalt, iar al treilea pe fond alb.

Ouăle și bijuteriile Fabergé au început să fie foarte căutate prin anii 20 ai secolului XX, datorită membrilor nobilimii ruse, autoexilați în Occident. Deveniseră rarități jinduite de colecționari, fapt care a declanșat apariția a numeroase falsuri, realizate din aceleași materiale prețioase ca și originalele. Chiar și experților le vine greu uneori să deosebească un fals de un obiect autentic Fabergé. Inspirați, specialiștii Muzeului de Arte Frumoase din Montreal au oferit vizitatorilor și o sală dedicată obiectelor contrafăcute, intitulată "Faux-bergés", în care sunt expuse false obiecte Fabergé, multe dintre ele atribuite faimoasei Case Cartier, fondată în 1847.

Afli că și rușii au deschis un muzeu dedicat lui Fabergé, în 2013, cu ce s-a putut achiziționa de peste tot din lume, căci în noaptea când revoluționarii bolșevici au pătruns în Palatul Imperial, în iunie 1917, aceștia au distrus întreaga colecție de obiecte prețioase Fabergé, din răzbunare, necunoașterea valorii lor și prostie...

În fotografii: Afișul expoziției, la Muzeul de Arte Frumoase; Oul țareviciului Alexei; Oul cu pelican; Oul lui Petru cel Mare; Oul "Crucea Rosie"; Ouă cu monograme; Globul pământesc.

SENTIMENTUL LUMINII

lumină – sfântă lumină din văzduh
pogoară-ți fulgerul de îngeri în
cămară
învață-mă iubirea iar și iară
mustră-mi sfințenia-amorțită-adânc în
Duh

lumină și potir – Curatul Graal:
mi-e frig de raze – sete mi-e de
moarte
dar voi trăi rotind delir de bal
iar din chilia-mi izgoni-voi noapte

eu smuls voi fi de măcelarii lumii
din pielea mea zbârcită de mârtoagă -
dar asta-așteaptă vinul: spărgând
doagă

să se reverse sub lumina lunii
...ogorul vremii – împlinit arat:
curând voi sta cu Dumnezeu la sfat!

VIZIUNE DE CRONICĂ

cusuți între peticile de
sac ale timpului – facem toate-ale
totului – Roată – parte din
iad și parte din
eternitate – totdeauna

duhnim – uimitor – a
dreptate

zilele se trag una din alta – 'ceea
fiică și 'ceastălaltă
nepoată – și nu-și pot ieși
niciodată la semnal – din
ADN-ul lor încrâncenat
primordial

racii se descarcă
singuri de clești – rămânând
curați – niște
pești

carenele toate se închină
către apus: pescarii
au pescuit tot ce
aveau de spus

ard nevăzutele
pânze pictate – de pe
nevăzute catarge de
culori: am ajuns ziua când
lumina se sparge într-un îngerii
ocrotitori – și când nici
nu mai este nevoie să mori

ADRIAN BOTEZ

Scurtă istorie a Ateneului

Începând din secolul al XIX-lea, când a luat ființă, și până în prezent, **Ateneul Român** a devenit un simbol național și principalul simbol cultural, de care se leagă numeroase evenimente decisive pentru cultura țării noastre, dar și nume valoroase. Dincolo de orice altceva, Ateneul are o istorie proprie ce se cuvine să o rememorăm, fie chiar și în linii mari, întrucât face parte din identitatea noastră ca națiune. E o istorie scrisă cu sacrificii, bazată pe vise, pe idealuri și speranță, de oamenii de mare valoare ai secolelor XIX-XX, și continuată până azi.

La începuturi

Mai ales în secolele XIX-XX, Ateneul Român a avut o mare importanță pentru cultura românească. Aici au avut loc *marile expoziții ale vremii*, pe aici s-au perindat cei mai de seamă *oameni de litere, muzicieni și pictori români*. Clădirea Ateneului, impunător străjuită de statuia Luceafărului poeziei noastre, a fost inaugurată în 1888, dar lucrările începuseră din 1866. Ideea în sine însă este și mai veche, aparținând unui grup de intelectuali ieșeni care, prezidat de V.A. Urechia, întocmiseră prin anii 1860-1861 statutele unei societăți „exclusivamente literară și artistică”. Apoi, în 1865, la București ia ființă un așezământ cu o finalitate asemănătoare: o instituție națională de răspândire a culturii. Din anul 1866, odată cu începerea construcției sediului Societății, apare „*Revista Ateneului*”. Ulterior, filiale ale Societății se vor înființa în principalele orașe ale țării, cu scopul declarat de „unire spirituală a tuturor provinciilor țării”.

Nume celebre

Cu ocazia conferințelor, pe la pupitrul Ateneului s-au perindat, între alții, personalități precum **Ion Heliade Rădulescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Odobescu, V.A. Urechia, Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Nicolae Iorga**, și lista numelor sonore poate continua. Pe de

altă parte, printre cei ce au pus în slujba Ateneului nu numai mulți ani de trudă, dar și o parte din ființa lor se numără **Constantin Esarcu (1836-1898), V.A. Urechia (1834-1901) și N. Kretzulescu (1812-1900)**. Prin strădania lor, cu un larg sprijin popular, clădirea a fost terminată în 1888, după planurile *arhitectului francez Albert Galleron*.

Sub cupola Ateneului au evoluat, în concerte memorabile, cei mai mari muzicieni ai lumii: **G. Enescu, Maurice Ravel, Dinu Lipatti, Arthur Rubinotein, David Oistrach**, și alții. Aici apar expuse, în mai multe rânduri, creațiile unor mari pictori, precum **T. Aman, G. Tattarescu, N. Grigorescu, C. Lecca, Ion Andreescu, Ștefan Luchian**, etc..

Centru național de cultură

Ateneul era și este una dintre cele mai frumoase clădiri ale Bucureștiului, un autentic centru național de cultură. În realizarea lui, arhitectul Albert Galleron s-a bizuit și pe sugestiile unor reputați *arhitecți români* ca **Cerchez, Olănescu, Cantacuzino și Mincu**. Planul arhitectural al clădirii cuprinde sala de concerte, sala de conferințe, sala dominând palatul cu dom circular, săli de expoziții, de lectură, cabinete și un spațios foyer. Între 1933-1937, pictorul Costin Petrescu a realizat în incinta sălii de concerte o frescă de dimensiuni monumentale, o încercare

de sinteză grafică asupra istoriei poporului român. Și Camil Ressu a fost solicitat pentru decorarea cortinei, însă proiectul nu s-a mai realizat.

Debut la Ateneu

În mod surprinzător, și originile **Uniunii Artiștilor Plastici** se leagă de Ateneu. În aprilie 1890, se constituie o nouă grupare artistică, drept replică la modul scandalos în care fuseseră prezentate creațiile artiștilor noștri la *Expoziția Universală de la Paris*, cu un an înainte. Printre nemulțumiți, **sculptorul Ion Georgescu și Ștefan Ionescu-Valbudea**, recompensați cu medalii de argint. Se impunea, deci, crearea unei societăți care, între altele, să aplece drepturile profesionale ale artiștilor. Propunerea i-a aparținut lui Ion Georgescu și **cu 46 de membri fondatori și 18 membri onorifici**, la 19 mai 1890, se votau statutele **Societății „Cercul Artistic”** (1890-1947). Întâia manifestare publică a Societății a avut loc în iarna anului 1890, într-una din sălile Ateneului, cu o expoziție cuprinzând 112 picturi, 27 de acuarele, pasteluri și desene, și 23 de sculpturi, redată și într-un catalog. Lucrările aparțin lui Ion Georgescu, Ștefan Ionescu-Valbudea, Ștefan Luchian, Alpar, D. Serafim, N. Vermont, C. Pascaly, Titus Alexandrescu, ș.a.. În anul următor, tot la Ateneu, noua expoziție a „Cercului Artistic”, mult mai încheagată și mai omogenă valoric, atrage în mod deosebit atenția presei.

Întrucât, atunci, Ateneul era principalul centru cultural al vremii, este de înțeles de ce toate evenimentele marcante, precum și numele mari din istoria culturii noastre, cu predilecție a artei, sunt strâns legate de numele acestuia. Începutul „Cercului Artistic” este doar unul dintre exemple...

NICOLAE SCURTU

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(VI)

Pe mine nu mă mai deranjează că e un câmp pe scenă și acolo e un fotoliu baroc, nu mă mai deranjează logica imediată, ci mai mult un spectacol mort. În Spania, am văzut un spectacol. Pe strada principală din Barcelona, pe Ramblas, era o mică plazză. Deasupra unui restaurant era o vitrină mare și deodată se aude o muzică și se dă deoparte draperia. În vitrină, niște figuri de ceară. Începea iar flaș-neta și una din figurile astea a făcut o mișcare mecanică. Erau actori! Cei cinci, pe rând, făceau figurile lor. Apoi s-au mișcat împreună, 8 minute a durat, apoi s-a tras cortina. Lumea aplauda. Una dintre fete avea o linie la gât, ca urma unui ștreang... Când au jucat a 70-a oară, era o liniște de mormânt în piața plină. Mi-am spus că toată viața mea e mecanică. Era înfrigorant, de un dramatism... În Iugoslavia, când intri la cinema, 500 de oameni urlă, semințe până la glezne și e o lume... școala profesională de la noi e Camera Lorzilor! Nimeni nu se deranjează. A început filmul, s-a făcut o liniște de mormânt și două ore jumate nu a fost niciun zgomot. Când e un moment de artă, lumea amuțește. O imagine, o idee... Important acum e să găsim acea măsură care să-mi dea în afară de ideea spectacolului, acele treceri, forme, situații, care depășesc limita realismului psihologic. De acolo, într-o direcție nouă de teatru. O altă treaptă în timp. Problema e, până unde? Să scoatem spectacolul dintr-un realism pământean. Caracterele, cu ele suntem pe calea bună, în rest, problema e mai complexă, actorul să joace pe alte corzi decât s-a obișnuit. Aspecte poate neexploitate cu această piesă. Totdeauna am în minte vodevilul. La bal, în actul IV, sunt 12 scaune goale pe scenă și nu e nimeni. Cântă orchestra și deodată apare un bărbat ciudat, cu o femeie grasă, mică, se opresc în mijlocul scenei și încep să danseze. Apoi ies, intră Ania, se așează pe un scaun și stă singură. Howgh („Am vorbit” – expresie folosită în filmele cu indieni, cu Winetoo).

Repetiția VI 23. 02. 1985

(La ea participă și Valentin Sil-

vestru cu Ovidiu Iuliu Moldovan, aflați în Târgu-Mureș, pentru o conferință și respectiv un recital)

Harag: Domnilor, lumea e mică, maestrul Silvestru a văzut spectacolul meu cu „Livada” de la Novi Sad ... !

Silvestru: Îl faci la fel?

Harag: Noooo! Spectacolul va fi complet altfel.

Silvestru: La Novi Sad, am fost conduși prin niște ganguri și am fost urcați pe scenă. Era Ian Kott, era directorul festivalului BITEF etc. S-a aplaudat imediat de către acești câini celebri. Au aplaudat de la ridicarea cortinei. Kott: „Data viitoare, dacă o să ai un asemenea regizor, noi o să stăm în hol și regizorul să joace tot. A fost controversat spectacolul, ceea ce înseamnă că e o operă vie. Spectacole proaste... eu n-am văzut făcute de dumneata.

Harag: Le-am ascuns.

Silvestru: Am fost la Shanghai și ne-au arătat o presă de 10.000 de tone și erau foarte mândri de ea. Era o hală imensă și ne-au arătat cu ce precizie lucrează. Spârgea o nuca fără să strice miezul. Era impresionant! Le-am zis: Să vedem ce faceți cu fierul. Încă nu avem. Spargem nuci. E distractiv, dar și trist. Unele teatre fac la fel. Dacă un director vorbește de rău trupa, înseamnă că a fost pus greșit. Deși sunt condiții dificile, teatrul trebuie să strălucească. Dumneavoastră răspundeți. Litera scrisă e mai tare ca piatra sau bronzul.

Ovidiu (Iuliu Moldovan): Am făcut propunerea ca foarte curând să facem un schimb, noi o microstagiune aici, dumneavoastră la noi, domnul Beligan a fost foarte încântat.

Feneș: Vrem să colaborăm și cu institutul de teatru. Rectorul este aici.

Silvestru: A fost o discuție la Operă în 49. S-a pus Faust. Comisia: „n-ați fost... nu prea v-ați documentat...” Baritonul Secăreanu: „Unde să mă documentez? În infern?” Și a plecat nervos din sală.

(repetiția continuă după plecarea musafirilor)

Harag: Eu propun... (domnule, spectacolul nu era așa de bun cum zice Silvestru. N-am știut că Jan Kott era în sală, că mă complexam). Să facem azi, plictisitor, dar n-avem ce face, facem corecturi. Apropo de cartea pe care a citit-o Lopahin și a adormit. El vine cu două lexicoane mari și groase. Nu știe ce să facă cu cărțile. Probabil le scoate Epihodov.

Jocul actorului cu obiectul e foarte important. Unii pipăie cartea ca un intelectual, altul ca un țăran. Epihodov, ieșind cu cartea, zice ceva pe englezește. Dacă spui: „am citit o carte și am adormit”, nu faci decât să dai o replică. În contextul ăsta, îi dăm alte dimensiuni. Eu vreau să aibă o alură de intelectual. Cum e tovarășul Tomescu. Are morgă, nu face paradă de intelectualism, dar e reținut, demn. În actul III, când vine de la licitație, vine cu un palton negru cu blană, puțin băut. Își scoate pantofii. Toată lumea iese afară, numai Epihodov rămâne. Era la Cluj, la teatru un tip foarte isteț, șef de producție. Făcuseră abonamente și citea „obligatiile abonatului”, vreo 10, drepturi niciunul. Am văzut prin 46, la Marghita în fiecare seară, se făceau petreceri. Și mergeam la nunți. Dar la străini. Venea unul: nu mergem la nuntă, la Sanislău? Hai! În trăsuri și căruțe, la 37 km. 350 de oameni. Măncarea era destulă, mesele puse. Trei orchestre cântau dar nunta nu începuse. Trebuia să îl așteptăm pe comandantul sovietic al comunei - care era invitat de onoare. La un moment dat, apare unul pus la punct, lustruit, cu pieptul plin de medalii, părul lins, plutonier. Se oprește în capul mesei, îi pupă mâna miresei, a sărutat mirele de trei ori pe gură și s-a așezat. A început nunta. Era foarte rezervat, cu ținută, vreo două ore. A băut vreo 200 grame de votcă. Vorbea elegant și prețios pe urmă, după încă 200 de grame a început să-și dea în petic. Cam așa aș vrea să fie domnul Lopahin. Să înceapă să danseze acolo.

Când Ania aude că a venit Petia începe să strige, aleargă, Dunișă o temperează. Când doarme Ania, se apropie de pat o căruță. O șaretă, fără conducător. N-aș renunța la pomul lui Epihodov. Florica Mălureanu mi-a făcut un pom la Subotica în „Steaua fără nume” ... Pe o circulară a pus 20 de copaci naturaliști. Vine trenul, trece, cu aburi, și la un moment dat, când se oprește acceleratul, din aburi, în mijlocul pădurii stă o femeie în alb. Încăperile le-a montat în fața pădurii. Niște obiecte pe jos... a adus un ceas mare, pe care șeful gării îl ținea în brațe tot timpul. Pomii erau vopsiți argintiu, deși erau foarte reali. Dădeau ceva de vis.

Orice aș băga în actul II în afara șaretei n-ar fi atât de fain.

CRISTIAN IOAN

UN CARUSEL CEHOVIAN ANXIOS

Întotdeauna mi s-a părut foarte dostoevskiană nuvela *Salonul nr 6* de Cehov. Nebunii din salon îl vor primi între ei chiar pe doctorul Andrei Efimici, care se va împrieteni cu Ivan. Andrei își confruntă stilul de viață conformist cu ideile lucide ale lui Ivan, care urăște societatea perimată, letargică. În discuțiile lor, ei se plâng de lipsa spiritului, convinși că scrisul nu poate înlocui contactul cu semenii. Dintr-un fel de maieutică, se conturează mai apoi criza doctorului și astfel ajunge și el în salonul pe care-l ignorase adesea, aflând suferințele celor privați de o viață normală. Andrei susține că adevărata fericire n-o află omul decât în singurătate și că îngerul căzut l-a trădat pe Dumnezeu pentru că a vrut să guste din fericirea singurătății, fericire pe care îngerii n-o cunosc.

Regizorul Șahnazarov, cunoscut pentru filmele *Curierul* și *Tigrul alb* a ecranizat în 2009 nuvela lui Cehov,

modificând structura, schimbând numele, dar lăsând intacte ideile cehoviene. Pintilie al nostru a făcut prin 1978 filmul *Salonul 6* tocmai în Iugoslavia, deoarece mesajul nu convenea totalitarismului de la noi. În filmul rusesc joacă Alexei Vertkov, Vladimir Ilin, Viktor Soloviov. Un medic conduce o echipă de filmare pentru a realiza un documentar despre azilul psihiatric. De multe ori se adresează intervievaților astfel: „Ce credeți că s-a întâmplat cu doctorul...? De ce este acum pacient în azil?”

Da, rolurile se pot inversa pe nesimțite. Andrei are deodată revelația slăbiciunii sale, a fragilității și lașității, după discuțiile cu Ivan, care îl acuză pentru viața monotonă și călduță, fiind un catalizator ideal. Filmul lui Șahnazarov a fost propunerea Rusiei pentru Oscar în 2010. Există în film scene de adevărat documentar, cu figuri deconcertate, cu interioare schizofrenice, credibile. De ce râd înăbușit cele două fete în final? Ca o eliberare cathartică după caruselul anxios? Poate că e fața speranței umane, a unui viitor fără fețe oripilate.

ALEXANDRU JURCAN

Sevalet

Arderile creatoare ale artistei Fábíán Bárbuly Margit

Pentru Fábíán Bárbuly Margit se potrivește de minune un adevăr cu valoare aforistică, verificat în timp: „apele liniștite sunt adânci”.

Un destin în care a fost asumată discret chemarea dinlăuntrul ființei, în care a fost urmat un traseu nespectaculos, dar cu acumulări vizibile, poate fi acum evaluat cu sentimentul împlinirii.

A fi o viață vitrinier-decorator este un privilegiu de a rămâne într-o lume în care te regăsești, în care te simți în largul tău, chiar dacă limbajul specific este mai degrabă unul de graniță, între frumos și util, fără trădări însă, fără compromisuri, dar și fără complexe.

Biografia artistei Fábíán Bárbuly Margit, dacă e să luăm ca jalon prima expoziție personală, 1996, nu adună nici două decenii de manifestare. Suficiente însă pentru a fi dată măsura talentului, a disponibilităților artistice, atât tematic cât și ca limbaj plastic.

Acumulările estetice s-au comprimat într-un interval de timp în care artista s-a depășit pe sine, în contrast cu trecerea... timpului. Pe măsura înaintării în vârstă, nu oboseala, nu rutina sunt dominante, ci, dimpotrivă, tinerețea, vigoarea, prospețimea, nevoia de noi și diverse modalități de dezvoltare a emoțiilor pe pânză.

Prezență activă pe simeze, în tabere de pictură, în viața plastică mureșeană în ansamblul ei, Fábíán Bárbuly Margit poate fi privită ca un model al revigorării prin creativitate, al menținerii în formă artistică, sfidând prejudecățile.

Am admirat la Fábíán Bárbuly Margit ușurința cu care a trecut de la figurativ la nonfigurativ, de la clasic la modern, într-o eliberare a energiilor cromatice, a celor imagistice.

Dacă florile artistei Fábíán Bárbuly Margit cu lirismul lor învăluitor își pierd treptat conturile, devenind idei, peisajele sale schimbă orizonturile cu dezinvoltură compozițională, cu rafinament și subtilitate.

Stăpână pe mijloacele sale, Fábíán Bárbuly Margit este mereu surprinzătoare, fără stridențe, fără spectaculozitate. Cu rigoare însă și stăruință, cu aplecare asupra detaliului semnificant.

Oricâte ar fi fost presiunile ori ademenirile de circumstanță, Fábíán Bárbuly Margit și-a urmat chemarea, respectându-și nevoia de identitate, definindu-se pe sine într-un univers detectabil, personalizat. Se ține departe de clișee și de mode, cu eleganță, mulțumindu-se mereu cu lumea sa.

Dacă Fábíán Bárbuly Margit a reușit, ca artist, aceasta este consecința și a unei convingeri intime în șansa de a se regăsi, oricât de târziu.

Cele mai recente căutări artistice au fost puse sub genericul „Pasărea de foc”, o îndrăzneală abordare a unei teme în care materializază nu pasărea, ci zborul, nu flacăra, ci aura ei, lucrările fiind deja făcute cunoscute publicului la Galeria „Deisis”, cea mai recentă întâlnire cu publicul, dintr-o serie de mai multe expoziții care denotă și nevoia de dialog, dar și hărnicia unei artiste care-și respectă condiția.

NICOLAE BĂCIUȚ

Dreptul la replică

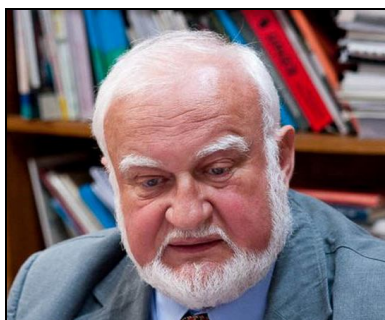
CĂTRE REDACȚIA REVISTEI

„VATRA VECHE”

Stimate Domnule Redactor-șef

Urmare apariției, în Revista D-Voastră, nr. 5/65 din luna mai, 2014, a „Comunicatului de presă” semnat de D-nii Marius Guță (Casa Municipală de Cultură Gherla) și Marius Călin Sabo (Primarul orașului Gherla), Vă rog să aprobați publicarea prezentului text, reprezentând „Dreptul la replică” al subsemnatului, Profesor Doctor Corneliu Ioan Bucur, autorul articolului intitulat *„Din neramul Zegrenilor, în Academia Artelor Tradiționale din România”*, publicat în revista „Tradiții clujene – tezaure umane vii”, nr.8, din decembrie 2011.

Referitor la afirmația autorilor (sursoarea fiind Dl. Constantin Istici) că articolul susmenționat al subsemnatului: **„conține informații total eronate privind constituirea înființarea și coordonarea grupului folcloric „Tradiții” al familiei Zegrenilor din Ceaba”**, țin să fac, respectând realitățile istorice - asupra cărora m-am documentat, la fața locului, în calitatea mea principală de cercetător științific grad I, apoi, de Președinte al Academiei Artelor Tradiționale din România, dar și în cea managerială, de director general al Complexului Național Muzeal „Astra”, din Sibiu (certificate de Dl. Tiberiu Groza, directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Cluj, în anul 2011), urmată de declarația potrivit căreia : **„proiectul (grupului folcloric al familiei Zăgrenilor și ideea tematică a „Jocului la șură”) a fost înființat în februarie, anul 2000, inițiatorul și coordonatorul proiectului fiind dl. Constantin Istici, referent în cadrul Casei de Cultură a Municipiului Gherla”**, la data înființării acestui valoros grup folcloric familial (dl C-tin Istici, oltean de origine, cu ascendențe sârbești, dobândind calitatea de „membru al familiei Zegrenilor, prin căsătorirea sa cu Marinela Zegrean, fiica lui Mihai Zegrean, cel mai vârsnic dintre „frații Zegreni”), **„membrii grupului, la înființarea proiectului au fost: Marinela Zegrean Istici, Constantin Istici, Rareș Cristian Istici (fiul lor), Mihai Zegrean, Adolfină Zegrean Rotar (sora Marinelei), Argentina Cătană** (o cuscă a fraților

Zegreni), **Grigore Zegrean și Ioan Zegrean** (frații lui Mihai), **Cecilea Zegrean** (soția lui Ioan)”, se impun următoarele precizări, de natură să clarifice starea adevărată a lucrurilor, la data „nașterii proiectului”, cât și adevărata paternitate asupra acestuia (și drept consecință firească, impoștura celui care se erijează a fi inițiatorul acestui proiect cultural-artistic și mai ales, atâtea făcătorul și coordonatorul întregului program artistic al acestui grup folcloric).

1. Meritele reale ale primirii sale în Academia Artelor Tradiționale din România, în vara anului 2007, în Muzeul Civilizației Populare Tradiționale din Sibiu au fost:

- valoarea de autenticitate și calitate artistică remarcabilă a portului popular, specific comunității din Ceaba (jud. Cluj), purtat de toți membrii formației, inclusiv de dl Ctin Istici (un prim domeniu în care acesta nu avea cum să intervină);

- calitatea excepțională a creațiilor din repertoriului folcloric al formației, deopotrivă a celor literare, muzicale și coregrafice, rezultat al culegerii lor din folclorul autentic, original, excelent conservat, al comunității sătești din Ceaba, de către membrii mai vârsnici ai familiei Zegreanu, merit augmentat de felul în care și-au educat generațiile mai tinere ale familiei, în spiritul însușirii, păstrării și ducerii mai departe, cu toată acuratețea și în cel mai deplin respect pentru tradițiile locale, a datinilor din bătrâni (un al doilea domeniu, în care remarcăm, cu bucurie, că „dl. instructor” nu a intervenit, aceasta deoarece, conștient sau instinctual, nu avea de ce să intervină, respectând suveranitatea folclorului local din Ceaba, dar și talentul remarcabil și excelența culturală a instrucției și evoluției scenice a interpreților și totodată, a trezoriilor locali din familia Zegrenilor!);

- stilul interpretativ superior, propriu tuturor membrilor formației,

un stil acurat, nefalsificat („modernizat” și „stilizat”) - prin intervenția necuvenită/neinspirată și deci, neavenită a unui „instructor cultural” (precum se întâmplă, din păcate, în numeroase locuri din țară, unde asemenea impostori, în dorința de a-și „etala personalitatea creatoare”, încearcă să-i „sincronizeze” pe actanți, să-i „alinieze” scenic, să le „stilizeze” interpretările coregrafice), având drept consecință doar contrafacerea și alterarea originalității și autenticității interpretative a actanților populari (și aici, suntem datori a elogia lipsa oricărei intervenții a d-lui instructor, chiar dacă prin aceasta, îi diminuăm, la maximum, meritele pretense în „coordonarea” activității artistice și folclorice a acestei formații, cu adesea, excepționale)!

- demnitatea și serenitatea interpreților, noblețea și conștiința superiorității lor culturale, ca mesageri ai uneia dintre cele mai vechi și valoroase culturi rurale, europene, evidențiată prin ținuta lor mândră și impunătoare, expresie evidentă a aristocrației naturale a spiritului popular autentic al țaranului român, nefalsificat și nediminuat de contactul cu cultura și civilizația urbană.

2. Formația „FRAȚILOR ZEGRENI DIN CEABA” era deja constituită în ianuarie 2000, dovadă conținutul INVITAȚIEI (tipărite), adresată de această formație, comunității din Gherla, pentru participarea la SPECTACOLUL EXCEPȚIONAL DIN 30 IANUARIE, ORELE 14”, cu ocazia „SFINTEI SĂRBĂTORI A CELOR TREI SFINȚI” (invitație din care numele d-lui Istici lipsește, iar cel al soției sale, Marinela, apare doar la interpret), tematica spectacolului fiind totmai „JOCUL LA ȘURĂ”.

Faptul că onorata familie Istici s-a autoinstalat, în luna următoare, în fruntea „listei”, arogându-și (fals!) calitatea de membri fondatori ai formației, nu e și o dovadă peremptorie a calității lor de fondatori ai Grupului folcloric al Zegrenilor, ci mai degrabă, de uzurpatori ai adevăraților ctitori

Cu tot respectul pentru meritele reale ale ficărui membru al acestei formații și cu regretul enorm al destrămării sale, din motive de orgolii hipertrofiate,

**Profesor dr.
CORNELIU IOAN BUCUR**

Agendă

FESTIVALUL-CONCURS „OCROTIȚI DE EMINESCU”

În coordonarea organizatorică a ASTRA, Despărțământul „Timotei Cipariu” – Blaj și a Cenaclului literar „Fântâni ale darurilor”, Blajul va găzdui, la Centrul de Cultură « Iacob Mureșianu », faza națională a Festivalului-Concurs „Ocroțiți de Eminescu”, ediția a XV-a.

Manifestarea are două secțiuni: recitare din lirica eminesciană și creație literară: poezie/ poeme în proză.

La concurs pot să participe elevi de gimnaziu, liceeni și studenți, secțiunile adresându-se pe de o parte elevilor de gimnaziu iar pe de altă parte liceenilor și studenților.

La secțiunea recitare, concurenții trebuie să pregătească un text reprezentativ din creația eminesciană. Textul să fie bine cunoscut și interpretat adecvat (nu se acceptă citirea textului). Se recomandă fragmente din poemele ample eminesciene: *Scrisorile*, *Luceafărul*, *Glossă*, *Rugăciunea unui dac* etc.

La secțiunea creație concurenții trebuie să trimită: 5-7 poezii, 2 poeme în proză de maxim o pagină fiecare. Lucrările vor fi redactate la calculator, având un motto, la care se adaugă un CV.

Participă elevi și studenți din județele: Alba, Argeș, Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj, Dâmbovița, Hunedoara, Iași, Mureș, Prahova, Sibiu ș.a.

Lucrările se vor trimite până cel târziu la 19 ianuarie 2015 (data poștei) la adresele persoanelor de contact, fie prin poștă, fie prin email: Silvia Pop, str. Tudor Vladimirescu, nr. 64, Blaj, tel: 0258/711484 sau 0741091627, e-mail: astrablaj_silviapop@yahoo.com, crisanclaud@yahoo.com, danielapanazan@yahoo.com

Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”

Concursul Național de Creație Literară *Ion Creangă*, ediția a X-a, e organizat de Școala Gimnazială „Ion Creangă” Brăila, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila și Muzeul Brăilei.

La ediția a IX-a, au participat la concurs aproximativ 1800 de lucrări din aproape toate județele țării, sectoarele Capitalei și din Republica Moldova. Concursul este înscris în Calendarul Concursurilor Naționale Școlare din MEN (Nr.24336/08.01.2014).

Invitatul de onoare al ediției a-X-a va fi *scriitorul și publicistul Nicolae Băciut* din Tg. Mureș, membru al Uniunii Scriitorilor din România, în calitate de președinte al juriului.

La concurs pot participa elevi din clasele II-XII din țară și din străinătate la

oricare dintre secțiuni. Concursul se va finaliza în perioada „Școala altfel”, 2015. Lucrările se vor expedia numai electronic până la data de 15.III.2015.

Secțiunile Concursului: CREAȚIE LITERARĂ; I. Ciclul primar: 1.Proză scurtă

- *Povești la gura sobei* sau *Dascălul (Învățătorul) meu drag!* (o compunere liberă de 1-2 pagini),

2.*Poezie* - tema propusă : *Vers de cântec, vers de joc* (obligatoriu 3 poezii).

II. Ciclul gimnazial, clasele V-VI: 1. Proză scurtă

- Elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2 pagini), având ca temă *copilăria, mama, prietenia, timpul...*, putând fi inspirată și de următoarele fragmente din opera lui Creangă: *“Ce-i pasă copilului, când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire...”* “*Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice...*”

2. *Poezie* - teme propuse: *Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Amintiri de neuitat, Copilăria* (3 poezii, indiferent de tema aleasă). Clasele VII-VIII: 1. *Proză scurtă* - Elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2... pagini), având ca temă *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Amintiri de neuitat...* alte teme; 2. *Poezie* - teme propuse: *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Amintiri de neuitat, Copilăria, Viata, Destinul* (3 poezii, indiferent de tema aleasă).

Pentru secțiunea *Creații literare* (clasele II-VIII), lucrările vor fi expediate electronic pe adresa e-mail: ioncreanga1889@yahoo.com, până la data de 15.III.2015.

Lucrările vor fi tehnoredactate cu font Times New Roman 12 la 1 1/2 rânduri, obligatoriu cu diacritice (lucrările fără diacritice vor fi eliminate din concurs!), iar în partea de sus a lucrării (partea dreaptă) va fi scris numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător, adresa de e-mail a profesorului, precum și un număr de telefon pentru a putea fi contactați de către organizatori, în eventualitatea anunțării premiului și a datei exacte a festivității de premiere.

De asemenea, pentru participanții la secțiunea poezie este important de reținut că cele 3 poezii trebuie introduse în

același document, nu în 3 documente separate!

B. Secțiunea Interpretare critică a unui text poetic contemporan (se adresează elevilor din clasele VIII- XII)

La această secțiune, elevii vor interpreta critic, într-un eseu (fără restricții legate de nr. de pagini), unul dintre textele poetului contemporan **Nicolae Băciut**, scriitor optzecist, membru USR, președintele concursului „ION CREANGĂ” din anul 2009. Textul poetic va fi selectat din volumul de versuri *Despărțirea de înger*, apărut în 2014 la Editura Nico (volumul va fi anexat la regulament!). Lucrările semnate în colțul din dreapta sus cu toate datele de identificare (numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător și adresa de e-mail a profesorului, precum și un număr de telefon), la care se va adăuga și poza inserată direct în lucrare, se vor trimite electronic pe adresa de e-mail poeziile_lui_baciut@yahoo.com, până la data de 15.III.2015. Lucrările participanților vor fi publicate într-o antologie care va fi prezentată la festivitatea de premiere de către poet și va fi trimisă (electronic) tuturor participanților.

Persoană de contact : prof. inițiator Angela Olaru

olaru_angi2006@yahoo.com/ioncreanga1889@yahoo.com; site concurs « Ion Creangă »: <http://creanga.webs.com>; site școală: <http://scoalaioncreanga.scoli.edu.ro>.

Concursul va fi postat și pe adresa cadrelor didactice: didactic.ro

Coordonatori concurs: prof. Angela Olaru, prof. Mariana Simion, prof. Carmen Vlad

Secretar de concurs: bibliotecar, Dorina Damian.

ERRATA

El vede, aude și simte

Și dorul mai pleacă pe vale, pe deal
Și cântul se-oprește s-audă un sursur
Și vorba șoptește sfioasă pe-un val
Chemându-și aproape un suflet și-un flutur,

Și toate îl strigă și toți îl mai simt,
Băietul și teiul și lacul și luna,
Crâmpee adună din graiul cel sfânt
Mihai să le spună că lumea-i doar una.

Iubit-a mult dorul în versuri cântat
Și verdele crud și-albastrul din floare
Iubesc eu din slova-i și gândul curat
Și teiul și dealul și dorul de mare !

NICOLETTE ORGHIDAN

Textul a apărut, dintr-o eroare de tehnoredactare în nr. 7, sub o altă semnătură. Facem cuvenita rectificare, cu scuzele de rigoare. (N.B.)

DECEMBRIE, LUNA BILANȚULUI

Sunt de-acum, nimic de spus,
„Mulțumit” (în ghilimele);
Văd și eu un preț redus...
Cel al străduinței mele!

PÂNĂ LA SOLSTIȚIU

Decembrie e luna-n care,
Cu toții știm, că noaptea-i mare
Să crească ziua, sunt indicii...
Pe când și pensia bunicii?

DE CRĂCIUN LA CEI DE LA ȚARĂ

Va reveni la ei, pesemne,
În casa lor cea cu șindrilă,
Că nu mai au în sobă lemne
Și nepofitul Moș Gerilă.

IARNA LA ȚARĂ

Bătrânii nu-și mai află locul,
Fiind de-o vreme singurei,
Cum n-au nici cu ce-aprinde *focul*,
Se ceartă până sar *scânteii*.

DE REVELION

Când împărțea în șapte-un ou,
Săracul, fără de pereche,
Zicea: Mâncați, e Anul Nou,
Doar sărăcia ne e veche!

DE SĂRBĂTORI

Fumul gros inundă casa,
Vinul curge în pahare,
Și de la un timp, doar masa,
Se mai ține pe picioare.

DUPĂ REFORMĂ

Vom atinge-nalte ținte,
Cu speranțe umplem sacul
Și vom merge înainte...
Știm și cum: la fel ca racul!

SPERANȚA VINE DE LA POLUL NORD

Pe Moș Gerilă darnic și vioi,
Cu barbă deasă și mustață,
Îl voi ruga, de vine pe la noi
Să-nghete prețurile-n piață!

RONDEL DE IARNĂ

Trei luni de iarnă sunt de toate,
Cam din septembrie în mai,
Pe-afară nu prea poți să stai,
Căci soarele-n-călzește-n rate.

Îngheață jarul pe vătrai,
Zăpadă e pe săturate,
Trei luni de iarnă sunt de toate,
Cam din septembrie în mai.

Căldura-i scumpă, din păcate,
Subvenție de vrei să ai,
De la ghișeu îți spune: Stai!
Răbdare, omule, socoate...
Trei luni de iarnă sunt de toate.

DE LUNA CADOURILOR

Respect el pentru soacră are,
Și comportarea e firească:
Cu mâna stângă-i dă o floare,
Cu dreapta... un nepot să-i crească.

CHEFLIUL SINGURATIC

E inventiv, cum altul nu-i,
La chef nevoia îl învață:
Să nu bea singur, dumnealui
Își pune o oglindă-n faț

Gabriela Moga Lazăr • Florile
timpului

CRONICA DE IARNĂ

E iarnă, anotimp sticlos:
În aer fulgii se răsfață,
Pe jos e parcă zahăr tos,
Iar pruncii prind bujori pe față.

Din coșuri urcă fumul gros,
Pe soba caldă stă bunica,
E iarnă, anotimp sticlos,
Afară să nu dai pisica!

Stau lemnele sub vatră, jos,
Pe plită sfârâie-o jumară,
Pe când bunicul e nervos,
Că-i gata vinul din cămară.

Întregul sat e la iernat,
Iar liniștea-i apăsătoare,
Nu vezi pe drum vreun deputat
Din listele electorale.

Doar câte-un unul e nervos
Se preocupă, bunăoară,
Cum să mai prindă înc-un „os”
În zilele de primăvară.

SONET DE IARNĂ

Legată-i iarna cu prea multe funii,
Gerilă face acte de bravadă
Și-atât de gros e stratul de zăpadă...
La fel cum e obrazul pe la unii.

Nu vezi țipenie de om pe stradă,
De parcă-ar năvăli tătarii, hunii,
De frunze galbene-s goliți toți
prunii,
Iar fructele demult sunt marmeladă.

Trei luni de iarnă sunt, diamantine
Ce scot cojoace de la naftalină
Și din păduri, copaci cu rădăcină.

Iar defrișorii-or face mutră sumbră
În lunile de zăpușeală pline,
Că n-or avea pe unde sta la umbră.

CHEFLIUL ȘI APA SFÎNȚITĂ

Nu-i ca un sfânt de pe
catapeteasmă,
Dar credincios a fi se dovedește:
Smerit, de Bobotează bea agheasmă
Și-n restul zilelor... se-
aghesmuiește!

CITITORILOR „VETREI” LA SFÂRȘIT DE AN

Eu vă doresc s-aveți de toate:
Lumină, apă și bucate,
Cât despre restul, clar se știe:
Cam tot ce îmi doresc și mie!

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Sunteți prea cumsecade. Citesc cu plăcere. De curând am avut un e-mail de la Dan Culcer... Am văzut ca pomeniți pe domnii Guga, Sin, Moraru, ce oameni, ce oameni. Fără ei poate eram oarbă, mediocră.

Ați dus literatura vremii pe brațe, curajoși, avangardiști. Și tot banda de la București e la putere. Dar timpul le va cerne pe toate.

Nichita, la loc de cinste .. Cronica unei tinere despre care am scris și eu, Silvia Bitere ...

Ce muncă nebună, nebună...

Și eu sunt solicitată, ba o cronică, ba traduceri, muncă benevolă, din dragoste pentru ai noștri dragi români, suntem un popor hărțuit, dar frumos și nobil.

Vă mulțumesc că nu mă uitați.

Angela Nache Mamier

Avem prilejul să vă scriem câteva rânduri cu sufletul plin de bucurie! Am parcurs paginile revistei din octombrie, iar acele cuvinte frumoase despre Luciana ne emotionează.... De fapt, realizăm cât de repede se scurg anii, cât de mare a crescut și, mai ales, că Dumnezeu a fost atât de bun cu noi și ne-a dăruit doi copii sănătoși și cuminiți !

Vă mulțumim pentru șansa pe care i-ați acordat-o, pentru faptul ca ați descoperit și ați apreciat un mic talent de 11 anișori... E un început și cine știe? Poate că vor urma și multe alte întâmplări frumoase !

De fapt, cei doi copii ai noștri sunt rațiunea noastră de a trăi, am învățat să fim părinți alături de ei... nu am făcut nicio facultate pentru cea mai grea meserie din lume, aceea de părinte, și din acest motiv nimic nu e foarte ușor, dar totul e atât de frumos alături de ei !!

Vă dorim să vă bucurați de o toamnă liniștită, să aveți multă sănătate și să luați hotărârile cele mai înțelepte privind sfaturile medicilor specialiști.

Vă așteptăm cu drag la Brăila, cât de curând !

Cu respect,

Monica și Lucian Lăpușeanu

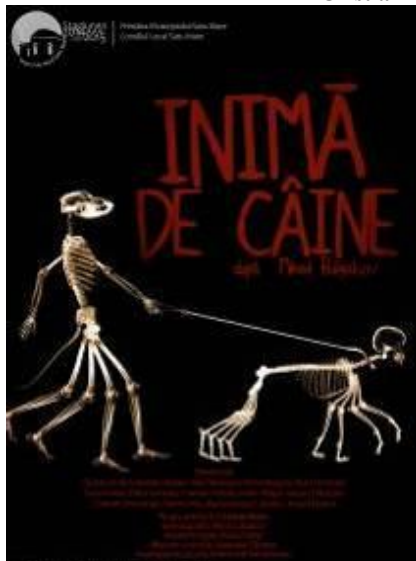
Tot așa pe mai departe, stimate domnule Nicolae Băciut, VATRA VECHE sunteți Dumneavoastră dar, la nașterea fiecărui număr al revistei, Dumnezeu vă este mereu cea mai sigură călăuză!

Decebal Alexandru Seul

Te-am căutat conform înțelegerii (acum vreo ... 3 - 4 săptămâni) am trecut pe la Direcție, dar mi-a spus secretara că a trebuit să plec - nu-i nimic, săptămâna

viitoare mă întorc acasă de la Satu Mare, că duminică am premieră. Ca de obicei, îți trimit afișul !
Mulțam de VATRĂ !

Cristian

Dragă Nicu,

Știu, au apărut în „Vatra Veche” trei recenzii ale cărții „Sfășnic în rugăciune” a poetului basarabean Traian Vasilcău. Am încercat și eu „aventura” acestei călătorii fascinante în lumea cuvintelor tăcute, grăitoare, însoțite de lumină și mister. Însa nu am știut să mă opresc...

Trimit, totuși, acest material, cu sentimentul că sunt dispusă să primesc orice observație din partea ta, care susții pe umeri sub forma de aripi uriașe destinul literaturii române.

Cu sinceritate,

Suzana

Mulțumesc pentru admirabila revistă.

Solicităm și o adresă a dlui Ognean Stamboliev, colaborator al *Vetrei NeVeche*.

Cu aceeași netrecătoare prețuire,

Traian Vasilcău

Bună ziua, domnule Nicolae Băciut, VATRA VECHE scrie, lună de lună, adevărata istorie a literaturii române. Am toate numerele în format electronic și revin mereu la ele pentru documentare, oferindu-le celor interesați de literatura romană, fie profesori, fie elevi și studenți, sau iubitorilor de cultură.

Doresc să am pe suport de hârtie numerele 3, 6, 8, 9 din acest an, 2014.

Vă mulțumesc,

Irina Goanță

În primul rând, sper că mesajul meu vă găsește bine.

Dat fiind că am intrat de curând într-o scurtă dar binevenită vacanță, am căutat să citesc revista „Vatra veche”, și, vorba vine, nu mică mi-a fost bucuria să văd publicat și textul meu, „Sumă și densitate de sensuri”. Mi-ați făcut o surpriză foarte plăcută găsind un loc în revistă pentru eseuul meu, eseu pe care îl

apreciez ca atare - ca pe un comentariu al poeziei „Odă (în metru antic)”, altminteri, poezia mea preferată în perioada în care am scris textul; e un comentariu scris cu fervoare, un text a cărui idee mi-a venit în chip inopinat, citind „Enigma vieții” lui J.P.Soulier - o carte care, în ceea ce mă privește, este inegală, însă, în același timp, este și marcantă, anume prin concretitudinea-i și senzația aferentă de exhaustivitate, sau cel puțin (din nou) de densitate sapiențială rară, valoroasă. În fine, recunoștința mea pentru Dvs. este sinceră și totală. Am mai spus-o, bunăvoința de care dați dovadă deopotrivă mă încurajează și mă responsabilizează.

Recent, în cadrul Liceului de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”, a avut loc o masă rotundă a profesorilor de limbă română din municipiu, având tema „Copiii supradotați”. Am avut onoarea să fiu printre cei doi elevi ai liceului care au participat la eveniment. Din timp, mi s-a spus să fac o comunicare, iar eu am optat pentru tema răsului, firește, din perspectivă estetică. Din fericire, eseuul meu a fost destul de bine primit și v-aș fi profund recunoscător dacă acesta va apărea (în forma actuală) în următorul număr al revistei „Vatra veche”.

Sper să primesc cât mai curând un răspuns (confirmativ) din partea Dvs.!

Numai bine!
P.S. Am rugat anterior să mi se expedieze antologia laureatilor Concursului „Ion Creangă” din acest an. A fost trimisă deja, iar dacă nu, când urmează să fie expediată?

Vasile Gribincea,

clasa a XI-a, L.C.I. „Prometeu - Prim”

Vă mulțumesc pentru că îmi oferiți lunar posibilitatea să văd cine, ce și cum se mai scrie.

Vă trimit, ca o modestă contribuție, o schiță timidă pentru *Starea prozei*.

Cu stimă,

Mihaela Bal

Stimate domnule Nicolae Băciut, Pentru edițiile ce urmează să apară în lunile de iarnă, ale minunatei reviste VATRA VECHE, pe care cu onoare și dăruire o coordonați, și care adună în jurul ei, de la un număr la altul, tot mai mulți scriitori de valoare, din țară și din diaspora, vă trimit un grupaj de poezii dedicate anotimpului alb, cu speranța că veți reține ceva pentru publicare. Vă doresc toate cele bune, dar mai ales multă putere de muncă și inspirație.

Cu stimă,

Ioan Vasii,

scriitor și jurnalist

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc foarte mult, abia aștept să găsesc răgazul să citesc în tihnă!

Cu bucurie,

Laura Zăvăleanu

leşe un număr frumos şi disting, pe lângă poezie şi proză, şi o secţiune despre cultură în sens larg, despre arte (muzică, plastică)... Poate n-ar fi rău dacă aţi structura revista pe domenii, cum era "Contemporanul"... Fiindcă, de fapt, are mai mult spaţiu decât avea "Contemporanul" pe vremuri...

În altă ordine de idei, am primit din SUA, de la un mureşean d-al dumneavoastră, Emil G. Oneţ, un volum masiv, care se cheama *Însemnari autobiografice*. Am început să-l citesc şi e bine scris, plin de lucruri inedite despre lumea din care a plecat. Nu e literat, dar are o forţă pe care doar faptul că a luat distanţă şi că-i i-e dor o poate da.

Cartea a aparut în 2013 la *Echinoc*, Cluj. Aş recenza-o duăa ce-o termin de citit. Ce ziceţi?

Cele bune,

Ecaterina Taralungă

P.S. Albumul lui Hielscher era celebru, credeam că e uitat. El a fost adus de Carol special ca să facă albumul, a făcut parte din mişcarea de renaştere naţională a perioadei interbelice. O bijuterie.... Are două versiuni contemporane: Mihai Petre (altul decât actorul de la Antena 1), trebuie că-l găsiţi pe internet (dar cred că are drepturile de autor rezervate) şi fotograful de artă cel mai cunoscut al Albaniei, Aurel Duka (nu ştiu dacă marturiseşte cinstul că e român, dar fotografiile lui indică asta, ca şi numele)... Vă pun în attach două din fotografiile lui Mihai Petre şi un timbru dedicat lui...

Te îmbrăţişez, Nicolae. De câteva zile m-am întors acasă, din peregrinările care au început deja să îmi acopere deja tot mai mult timpul. Ca altădată...

La Baia Mare, a fost admirabil, fiind primiţi cu braţele deschise, aşa cum doar maramureşenii ştiu să primească. Salutări de la toţi cei care te cunosc şi îţi preţuiesc efortul şi dăruirea.

Sub semnul AROSS, am fundat prima Şcoala de Identitate Naţională "ARITIA POENARU", având ca scop recuperarea şi valorizarea arhetipurilor spiritului de neam. Am să îţi povestesc în detaliu ce şi cum puţin mai încolo, când îţi voi trimite proiectul de lucru pe care îl finalizez în aceste zile.

***

Acum, chiar dacă în ultima clipă, îţi trimit TEXTUL pentru "picătura de minte-suflet" despre care am convenit, ca o prima încercare: MANUALUL OMULUI... Căreia i s-ar putea adăuga, dacă consideri de cuviinţă, şi sintagma: PICĂTURI DE "VATRĂ VECHE". S-ar potrivi foarte bine cu intenţiile AROSS această sintagmă... Textul este un omagiu implicit, simbolic şi preponderent emoţional (neexplicativ) dăruit Aritiei, dar de inimă pe care aş vrea înainte de toate să îl împlinesc. MANUALUL OMULUI - având ca scop

promovarea învăţăturii iniţiatice a timpului nostru, argumentată însă şi raţional-ştiinţific (o voi face implicit în viitoarele "picături de gând" - reprezintă o sugestie a Aritiei, pe care sunt dator să o împlinesc.

Implicit, am prezentat cititorilor volumul sub chipul poemului care a rezultat din lectura cuprinsului cărţii, carte despre care m-aş bucura din inimă dacă tu ai putea scrie câteva cuvinte. Poate cuplate chiar cu gândul meu... Aşa cum ai făcut la admirabila noastră întâlnire, pentru a cărei aparte stare îţi sunt atât de dator...

***

Te rog să iei în seamă doar primele două pagini. Celelalte cuprind un alt detaliu poetic, respectiv titlurile poemelor inserate în carte, ca o altă expresie a "aleatorului necesar".

Pentru orice nevoie de corectare, modificare etc. nu pregeta să îmi dai un semn. Dar, apriori, dacă simţi nevoia unor modificări pe care fără efort poţi să le realizezi tu, ai deplina mea libertate. Eşti un profesionist perfect. Oricum, până la rafinarea competenţei mele de a susţine o rubrică, te rog din inimă să mă povăţuieşti, atât cât va fi nevoie. Te asigur că învăţ repede şi sunt eficient. Mulţumesc.

Cu drag,

Traian-Dinorel

(cu bucuria propriei mele regăsiri, am revenit după 24 de ani la această semnătură, redefinindu-mă complet... o alta recuperată Vatră...).

Stimate domnule Redactor-şef, Nicolae Băciut,

Vă mulţumesc din suflet pentru răspuns. Desigur atâta timp cât voi fi acceptat să public în prestigioasa şi mult trudita dumneavoastră revistă VATRA VECHE nu voi ezita s-o fac. Îmi place publicaţia şi o citesc online şi în format tradiţional, deoarece mai toate scrierile adunate între copertele ei sunt pentru mine, chiar veteran fiind pe frontul luptei cu cuvântul, (fără exagerare) - adevărate bijuterii publiciste sau literare.

Doamne ajută!

Decebal Alexandru Seul

Mulţam şi felicitări, Nicolae!

Noua mea adresa personală este lucianvasiliu2014@gmail.com

Cu drag,

Lucian Vasiliu

Foarte bogat număr! bine structurat, materiale consistente!

Alexa Gavril Băle

Dragă Domnule Băciut,

Vă mulţumesc pentru Revistă. Am citit-o cu mare interes şi ţin să vă felicit pentru înalta ţinută artistico-literară.

Cu cele mai bune gânduri

Flavia Cosma

Vă mulţumesc pentru clipele de plăcută tihnă pe care le oferă lecturile acestor pagini. Cu admiraţie,

M.B.B.

Stimate domnule Băciut,
Multe mulţumiri pentru numărul 11 al *Vetrei vechi* care este, ca de obicei, plin de materiale interesante. Felicitări!

Veronica Pavel Lerner

Toronto

Bună ziua, domnule Băciut,

Vă salut cu bucurie şi vă mulţumesc pentru acest număr al revistei dvs., deosebit de interesant, trimiţându-vă câteva pagini din ultimul meu demers scriitoricesc.

Irina Iorga

Mulţumim, Domnule Băciut, pentru minunata revistă, dar mai ales pentru „reîntâlnirea” cu profesorii noştri clujeni, Ion Vlad şi Ion Vartic. Felicitările le meritaţi pentru fiecare număr. Multă sănătate şi forţă scriitoricescă!

Cu preţuire şi respect,

Doina Dobreanu

Mulţumesc! V-am trimis astăzi prin poştă volumul meu recent. Sper să vă placă. Vă doresc toate cele bune!

Cu preţuire,

Valentin Busuioc

Vă mulţumesc foarte mult şi, din nou, felicitări!

Cristina Emanuela Dascălu

Mii de mulţumiri pentru publicarea eseului despre V. Vosganian.

Cu alese gânduri,

N. Suciu

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Mulţumiri pentru publicarea micuţului eseu, *Învelitoarea de in*; vă trimit acum poeme - mai alternez şi eu genurile, fiindcă lumea a uitat, cel puţin, că am debutat cu poezie. Şi cum repede o să vină şi Sf. Nicolae, vă zic de pe acum, La mulţi ani cu sănătate şi daruri multe pe masă!

Dumitru Velea

Mulţumesc pentru „Vatra veche” nr. 11! Felicitări pentru standardul înalt la care menţineţi revista, atât ca şi conţinut, cât şi ca prezentare! Mulţumesc deasemenea pentru cuvintele frumoase scrise despre lucrările mele şi publicate în rubrica de corespondenţă!

Mult spor, inspiraţie şi succes în continuare!

Cu stimă,

Petru Birău

Felicitări ! Un număr excepţional !

Odarcă B.

Excelenţă,

Multumim din inima. Felicitari !

Dan Lupescu

Mii de mulţumiri!

Felicitări pentru altitudinea intelectuală a revistei!

Ştefan Vlăduţescu

Senzațional poemul, până acum inedit, „Alt soare”. Bravo pentru arheologia ta literară !

Și tot în legătură cu Nichita: ți-am trimis mai demult un eseu exclusiv foto pe tema cubului imperfect, astfel încât să-l poți folosi la ilustrarea temei stănesciene. Ai oarece intenții cu el?

Cristi

Mii de mulțumiri d-nule Băciuț pentru minunata revistă „Vatra Veche”! Frumoasă, încheată, și, mai ales cu subiecte tot mai captivante. Oare aș mai putea să trimit spre d-voastră spre publicare texte literare? O seară bună de-aici, din Țara Bârsei!

Nicolette Orghidan

Iubite domnule Băciuț, nici nu știu cum să vă mulțumesc, în numele cetitorului de frumoasă slovă românească, și de acest florilegiu. Oare cum ar fi un început de lună fără ca meridianele lumii fără această livadă mereu în floare, mereu în rod, cugetul cununând voievodala buche cu frumșele spiritualității noastre? Nu aș găsi un răspuns. Deocamdată, stimă și binecuvântări,

Dumitru Ichim

Kitchener, Ontario, Canada

P.S. Un căuș de șapte balade din ultimele două săptămâni. Sunt în fișierul CÂNTEC DE DRAGOSTE

Domnule N. Băciuț.

Cu încântare vă mulțumesc pentru noul număr Vatra veche!

Fidela cititoare,

Katalin Cadar

P.S. Cum vă mai simțiți? Sunt entuziasmată de felul cum arată volumul meu de poezii *Ecolul tăcerii*.

Mult stimat domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumim pentru minunata revistă „Vatra veche”. M-a impresionat foarte mult cu textele și cu scriitorii prezentați – foarte bogată și interesantă revistă, dintre cele mai bune pe care le-am văzut până acum. Felicitări!

Cu prețuire,

Ognean Stamboliev,

Bulgaria

P.S. Iată și un poem inedit până acum, de Nichita Stănescu.

Mulțumesc. Felicitări, Nicolae!

Daniel Corbu

Mulțumesc frumos pentru acest număr.

Am remarcat cu deosebită plăcere vechile imagini, din diverse zone ale țării. Sănătos să fiți, că ne trebuie!

Andra Dumitrescu

Din nou, mulțumiri pentru revista ta mustind a memorie, ci nu (re)memorând mustul!

V.G.

Mulțumesc, felicitări,

Zoe Petre

Splendidă revistă, îmi face imensă plăcere. Felicitări,

Milena

Revista *Vatra veche* rămâne aceeași citadelă de înaltă ținută, un promontoriu intelectual în oceanul mălos al contemporaneității. Felicitări și vă dorim să răspândiți antidotul inculturii, non-valorii și succes în lupta noastră comună de eradicare a viciilor coplesitoare sub auspiciile cărora se zbat azi generații de tineri!

Julietta & Liviu Pendefunda,

revista *Contact internațional*

Mulțumesc mult, Nic!

Mă bucur că ai dat astfel un semn. Chiar aș vrea să vorbim pe îndelete. Asta, când o să ajung prin Tg. Mureș, că am de gând să fac un tur al Studiourilor Teritoriale TVR, în următoarele săptămâni. Că, de, m-au pus Director la TVR 3 și Teritoriale...

Telefonul meu este același (...)

Cele bune!

Mircea Neacșa

Mulțumesc foarte mult, tocmai mă pregăteam să vă scriu să o cer. Constat că dacă nu o am, îmi lipsește ! Felicitări,

Voica Foișoreanu

Vă mulțumesc mult pentru revistă.

Cu respect,

Elena Vizir

Stimate domnule Băciuț,

Cu mare interes am așteptat nr. 11/2014 și iată că am fost satisfăcut de materialele publicate pe diferite teme și cu ilustrațiile corepunzătoare prezentând imagini mai vechi ale obiectivelor în cauză.

Spor la cele ce urmează!

Hans Dama,

Viena

Stimate maestre Nicolae Băciuț,

Am primit și ultima revistă de toamnă, mulțumesc, felicitări și aflați că sunt, deja, cu gândul la plăcintele cu răvașe de pe „Vatra” de sfârșit de an, fiind iarnă, așadar:

Când ninge-n parcul cu castani,

De-ți vine, parcă, să exulți,

Să-i spunem „Vetrei”: La mulți ani!

Și cititorilor: Ani mulți!

Vasile Larco

Vatra veche poate fi citită și pe site-ul:

http://issuu.com/emanuelpepe/docs/vatra_veche_11_2014_b30cf41cb925bd_e-manuel

<http://cititordeproza.ning.com/>

<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

https://www.rebelmouse.com/Cititor_de_Proza/https://www.facebook.com/cititor.de.proza.republica

Am citit ultimul număr al revistei *Vatra veche*. Mă așteptam să mă regăsesc în paginile ei, după premiul oferit de revista d-voastră la concursul „Agatha Grigorescu Bacovia”, dar prezentarea făcută a fost peste așteptările mele. O surpriză care mi-a bucurat sufletul. Visam de câțiva ani să am o pagină de poeme în revista d-voastră și iată că visul s-a împlinit. Vă sunt recunoscătoare și îndatorată pentru apreciere, susținere și promovare.

Am primit și diploma de la domnul Lucian Mănăilescu odată cu revista „Fereastră”. Mii de mulțumiri, sănătate și succes în tot ce faceți.

Cu prețuire,

Mihaela Aionesei

Mulțumesc frumos pentru noul număr al revistei! Gânduri bune,

Sânziana Batiște

Bună ziua, domnule Nicolae Băciuț! Sunt Adela Schindler, am mai publicat acum câțiva ani în „Vatra veche” un articol despre Enciclopedia Zmeilor a lui Cărtărescu. Vi-am mai semalat tot în aceiași perioadă că ați apărut între subiectele de bacalaureat pentru proba orală de limba română. Mi-a apărut nu demult o carte, *Perspective narrative în basmul cult contemporan*. (am integrat acolo, într-un capitol separat, și fragmentele pe care mi le-ați publicat din *Enciclopedia* lui Cărtărescu). Vă pot trimite o cronică despre cartea mea pe care să o publicați în numărul viitor? Vă mulțumesc, dorindu-vă sănătate și spor în toate!

Adela Schindler

Draga Nicolae,

Felicitări pentru textele cu și despre Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ileana Mălănciuc, documentarul epistolar al lui Nicolae Scurtu, tulburătoarele imagini foto interbelice s.a.

Mă bucur de fiecare dată să te regăsesc inspirat, inepuizabil prieten echinoxist!

Cele mai bune urări,

Lucian Vasiliu

Mulțumiri pentru revistă. O citesc întotdeauna cu drag.

Salutări cordiale și gânduri bune,

Elisabeta Boțan

Mi-ați făcut o bucurie... Mulțumesc frumos!

Cu drag și prețuire,

Georgia Miculescu

Mulțumesc pentru șansa lecturii.

Cum a fost la mănăstirea Nicula? Eu nu am ajuns din cauza ploii.

Cu urări de sănătate și spor!

Anca Sîrghie

Vă mulțumim, ca nu ne-ați uitat!

Cu deosebită stimă,

Fam. Ionescu

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț,

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, pentru trimiterea excelentului număr al pururi mirabilei reviste a domniei voastre - "*VATRA VECHIE*" (Anul VI, nr. 11 [71]/noiembrie 2014)! Vă mulțumesc, cu mâna pe inimă, pentru publicarea poemelor! Azi-noapte m-am întors, abia, de la spitalul clujean - deci, vă rog frumos să-mi iertati întârzierea răspunsului de mulțumire! Multă, multă sănătate!

Doamne, ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfânta Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie și frăție întru Duh,

Adrian Botez

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Felicitări pentru revistă. Într-adevăr, o publicație literară a tuturor scriitorilor, din țară și diaspora.

Mi se pare oportun să vă transmit aceste felicitări, atâta timp cât o seamă de reviste de la noi, care se pretind „de elită”, practică păguboasă politică... de gașcă.

Din abonament, am primit revistele nr. 8 și 9. Am citit și 11, pe care am primit-o online.

Dacă sunteți de acord, pot colabora la revista *Vatra veche*, de acum încolo, în limita timpului disponibil: cu interviuri (mai cu seamă cu personalități de peste hotare), povestiri, eseuri.

Va trimit acest interviu, însoțit de fotografia intervievaților. Peste 2-3 zile, o povestire, dintr-un volum de proză scurtă aflat în pregătire, ce va fi tradus în spaniolă, ilustrat de un celebru artist plastic/ ceramist al Spaniei, prof. univ. Joan Panisello Chavarria, care m-a vizitat în această vară. Pentru o ediție viitoare a revistei vă trimit și un interviu cu el, un mare îndrăgostit de România. Vă doresc o săptămână cu spor!

Ioan Barbu

Cuvântul liber
nimeni nu-i ca Nichita
e de neînlocuit
te propagă ca o undă
în apă
spre centrul exploziv
al rugăciunii
spre o planetă
a păcii
și a recunoștinței

Bianca Marcovici

Dragă Nicolae,
Îți mulțumesc pentru o nouă Vatră și pentru morile vechilor Vetre basarabene.

Julian Filip

Mulțumesc pentru găzduirea recenziei și pentru interesantul număr 11 al revistei. Voi trimite contravaloarea a două reviste, nr. 11 /2014, ca să le pot citi mai bine tipărite. Meritați înzecite felicitări pentru ceea ce realizați cu competență și

cu mult profesionalism, dăruindu-ne bucurii spirituale...

Cu statornică prețuire,

Livia Fumurescu

Buna ziua, domnule Nicolae Băciu, Mă numesc Silvia Bitere, sunt din Constanța și aș dori si eu să cumpăr un exemplar al revistei *Vatra veche*, numărul 7, noiembrie 2014.

Este o revistă unică, ca și concept. Am citit din ea, de multe ori, cu mare plăcere, însă, m-am bucurat nespun de mult să apar și eu în paginile acestei reviste de succes, datorită distinsului critic literar A.I Brumaru.

P.S. Cum pot intra în posesia revistei?

Cu respect,

Silvia Bitere

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă! Dacă nu vă supărați, vreau să vă întreb dacă postând „Vatra veche” online, nu pierdeti prin neîncasarea contravalorii exemplarelor nevândute? Evident, publicarea unei reviste de cultură nu poate fi considerată o sursă de profit (cum, de altfel, nici n-ar putea fi). Vă acoperiți costurile impuse de publicare, prin încasarea contravaloarii unui număr mai redus (din cauza publicării online) de reviste?

Poate nu vă deranjează întrebările mele, dar mă lovesc această problemă la revista *Moldova Literară*, pe care dacă doriți, v-aș putea-o expedia (prin poșta, evident...).

Cu stimă,

Mihai Știrbu

Mult stimat Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru că ați publicat, în ediția lunii noiembrie, cronică scrisă de mine, cu referire la volumul de versuri semnat de poetul Ion Scorobete. Vă rog frumos să îmi trimiteți și mie câte un exemplar din ultimele două ediții, în formatul tipărit. Dacă trebuie să plătesc ceva, mă oblig să achit suma necesară. Aștept un răspuns în acest sens de la Dumneavoastră și vă mulțumesc anticipat. Toate cele bune.

Ioan Vasiliu,

scriitor si jurnalist

Mult stimat dle Nicolae Băciuț, Revista "*Vatra veche*" este un ogor al plinătății roadelor spirituale din toate timpurile.

Întâlnirea cu aceste timpuri pe paginile revistei dvs., dialogul cu oameni iluștri ai neamului românesc precum Magda Isanos, Nicolae Popa, Nichita Stănescu, Mihai Eminescu etc. etc, dar și cu mulți reprezentanți ai tuturor artelor într-o armonie nederijabilă te fac să te simți într-un muzeu în care tăcerea se face auzită și nu te lasă să te mai îndoiești de suflarea-ți românească.

Vă expediez în curând despre poezia dvs., dar mai întâi să public materialul aici, la Chișinău.

Cu prețuire și intenția frumoasă de a valorifica cele lecturate în revista "*Vatra veche*",

Lidia Grosu

Chișinău

Dragă Poete,

Mulțumesc din suflet pentru revistă. O citesc, de fiecare dată, cu plăcere. Îți expediez sâmbătă două recenzii la cărțile a doi scriitori din Maramureș: Victor Tecar și Rândunica Anton. De asemenea îți trimit o carte de-a mea, cu datoria pentru cele două reviste. Sper să-și parvină.

Cu drag și prețuire,

Ion Cristofor

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru Revistă, ca și pentru minunatele fotografii din Albumul lui Kurt Hielscher. Tonalitatea lor sepie înlesnește întoarcerea în timp, dând impresia că acele evenimente au avut loc, că acele personaje au existat cu adevărat în realitatea altfel efemeră și tranzitorie. Privindu-le - nu râdeți - am chiar visat. Se făcea că o solicitare oficială din partea conducerii Revistei *Vatra veche*, adresată Bibliotecii Academiei din București, obținea o copie a Prefetei lui Octavian Goga la acel Album, publicat în Leipzig la 1938 (desigur existent și la noi). Aaug imediat că instanța onirică nu dă idei, Dumneavoastră le aveți cu prisosință, cel mult ea dă relief unei doleanțe de cititor oarecare. Gândiți-vă că aieva s-ar întâmpla precum în vis și Prefața scriitorului nostru ar apărea, tradusă în românește, într-un viitor număr al revistei pe care o conduceți, alături de alte fotografii sepiate de Hielscher. Vă doresc să credeți în vise și, poate, să le dați curs,

Doina Curticăpeanu

Mulțumiri! Toată considerația,

Georgiana Jungheanu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Astăzi am primit revistele tipărite și vă mulțumesc din tot sufletul.

Repet felicitările anterioare pentru ceea ce împliniți cu pasiune, competență și cu mult efort, bucurându-ne, luminându-ne pe cei dornici de a ne împărtăși din "hrana spirituală" a valorilor pe care le promovați.

În 9 decembrie e ziua de naștere a colegului meu din anii Facultății de Filologie-Cluj, scriitorul Mircea Vaida-Voevod, a căruia familie am cunoscut-o în anii activității didactice desfășurate la Brad. Recunosc că am întârziat cu cronică ultimului său volum, pe care-o atașez, însă nu este obligatorie publicarea în numărul pe care bănuiesc că l-ați cam finalizat.

Cu alese gânduri de admirație și prețuire,

Livia Fumurescu

Ecouri

NOBELUL LUI NICHITA

Stimate domnule redactor-șef, Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc din toată inima și pentru foarte interesantul număr 11/2014 al revistei dvs. „Vatra veche”, cu inspirata ilustrație a textelor din „deschidere”, apelând la fotografii – documente etnografic-valahe din orizonturi temporale interbelice. Pentru numărul de Crăciun, cred că ar fi bine să continuați reproducând (dacă s-ar putea, în mai multe numere din decembrie 2014 – 2015) din monumentala lucrare interbelică (pe care cu siguranță o găsiți la Biblioteca Universitară din Târgu-Mureș); Tache Papahagi, *Images d'ethnographie roumaine (daco-roumaine et aroumaine), tome deuxième* (431 fotografii originale cu texte franțuzești și dacoromânești / valahe), București, Atelierele Grafice Socec, 1930.

Evident, primul articol din acest număr al „Vetrei vechi” pe care l-am citit este al dv., despre „Nobelul lui Nichita Stănescu”...

Desigur, în partea de pe pagina a IV-a a textului dvs., chiar lângă rana sângerândă a întregii literaturi valahe de la Sfântul valaho-dac creștinat Niceta Remesianu, autor din orizontul anului 370 D. H., al imnului întregii creștinătăți, «TE, DEUM, LAUDAMUS» (transmis până în zilele noastre prin text în limba-i maternă, pelasga> valaha – și-aici e rana incipientă – ci în prima sacră limbă a creștinismului, latina) și până dincoace de Nichita Stănescu (1933 – 1983), adică „până la noi doi...”

Prima interogație esențială adusă de dvs. În articol este aceasta: „Sunt binecunoscute criteriile după care se acordă Premiul Nobel pentru literatură și, în mod legitim, ne întrebăm dacă poziționarea forțelor interne ar fi putut influența acordarea acestui premiu lui Nichita Stănescu”.

Autorăspunsul dv. privește, cum spu-neam, nu rana, ci zona de lângă rană: «Cred că, mai degrabă, opoziția regimului ar fi potențat șansele acordării premiului. Ar fi întârziat juriul Academiei Suedeze”.

M-aș fi bucurat dacă ați fi venit cu „argumente” privind acest „autorăspuns-binomizat de „opoziția regimului” (ceea ce este exclus, căci dv. sunteți produsul învățământului/culturii din România acelor regimuri, ca și mine, ca și Nichita Stănescu, Gabriela Melinescu, Marin Sorescu, Mircea Dinescu, Mircea Cărtărescu ș.a., învățămânz ce eliminase din 1966 analfabetismul „din rândurile poporului” nostru valah, aflat în Dacia nord-Dunăreană – partea desemnată

din 1859 încoace prin numele de România, căci imperiile nu ne-au permis a ne numi Dacia spre a nu se trezi Conștiința Națională a Pelasgimii > Valahimii – în afară de titlul „Dacia literară”, din ianuarie 1840, al celebrei reviste pașoptis-unioniste a lui Kogălniceanu -, învățământ ce aducea valută forte țării, prin studenții veniți din Eurasia, din Africa etc. – cei peste 22.000 – să se formeze la vestitele universități de aici, de la noi etc.) și „întârziatul juriu” al Academiei Suedeze (sunt sigur că știți adevărul și tot atât de sigur că vă este frică să-l roștiți; m-aș fi bucurat să spuneți răspicat: juriul academic suedez „a fost întârziat” împotriva nominalizării la Premiul Nobel din anul 1989, a marelui poet valah-european, Nichita Stănescu, de 1. (neo)paukeriștii, (neo)staliniiștii din România ce și-au dat arama pe față abia după revoluția anticomunistă valahă din decembrie 1989, „distrugând” nu numai soclul lui Nichita Stănescu, ci și învățământul, cultura, mai toate „sistemele” sociale ale valahimii; 2. juriul academic suedez a fost „întârziat” de scrisoarea anti-Stănescu trimisă din București de exponentul minorității (neo)paukeriste din România, de unul dintre „grigoreștii” acelui anotimp, favorit al regimului ceaușist, de vreme ce călătorea nestingherit ca „ambasador” – de fapt „impostor” – al culturii valahimii pe toată planeta, acela dintre „grigoreștii” de care se plângea că „a jignit arheul valahimii”, chiar marele filosof Constantin Noica – prin april’ 1980, în sala de ședințe a revistei „Ramuri”, haltă de pe traseul său din România întru alcătuirea „Grupului de filosofi pentru antrenament neuronal-național”, evident, cu aprobarea lui Nicolae ceaușescu; eu sunt unul dintre cei care au văzut lacrima filosofului prelingându-i-se pe obraz,

Gabriela Moga Lazăr • Câmp

pentru că a fost jignit arheul...” în sala „Ramuri”.... Dar nu știu, ca și dvs., când va veni adevărata vreme a rostirii valahimii „deșteptate” din somnul cel de moarte pașoptistă – epoca pașoptistă fiind o mare epocă a Europei pe care, sub presiunea imperiilor evmezice (cu „scursori imperiale” – după cum degeaba ne-a atras atenția și Mihai Eminescu, încă din vremea Războiului de Independență din 1877-1878, în vestita-i „Scrisoare III”, - până-n Parlamentul României de azi)...!

Închei lunga-mi „ciber-epistolă”, prilejuită de distinsa dvs. Revistă, felicitându-vă mai ales pentru aceste aserțiuni bine documentate „de pe valea cealaltă a articolului” (dar fără „limbiprietene” - v. Infra):

În 1977, Premiul Nobel i-a revenit lui Vicente Aleixandre, din Spania, iar în 1984, lui Jaroslav Seifert, din Cehoslovacia. Dacă e să cântărim, după operele acestora, atât cât au fost traduse în română, cu certitudine, Nichita Stănescu ar fi putut sta față în față cu ei, cu mai multă îndreptățire.

Ce ar fi putut însă aduce acordarea Premiului Nobel lui Nichita Stănescu? Dincolo de faptul că el ar fi putut închide rana unei îndelungi așteptări, soră cu frustrarea?!

Nu luăm în calcul nici adulteriorii, nici detractorii lui din interior. Nu cred că Premiul Nobel i-ar fi putut aduce mai multă popularitate în țară, unde domina cu detașare scena poeziei.

În afară însă, poezia română, prin poezia sa, ar fi putut câștiga doar în măsura în care opera lui Nichita Stănescu ar fi fost tradusă în limbi de circulație. Pe lângă limbile vecine și prietene: sârbă, bulgară, rusă... Și, foarte important, tradusă cum trebuie, de cine trebuie și publicată de edituri de prestigiu.

Astfel, el ar fi putut fi și un ambasador al literaturii române.

Dar, oricum, poetul continuă să fie (re)descoperit pe meridianele literaturii. Să amintim doar că în 2013, la 30 de ani de la moartea sa, i se traducea în engleză, de către Sean Cotter (profesor universitar la “University of Texas” în Dallas și traducător important al literaturii române moderne și contemporane) și era lansată la New York antologia *Wheel With a Single Spoke and other poems/ Roată cu o singură spiță și alte poeme* (Editura Archipelago Books).

Dumneavoastră și tuturor celor dragi dvs – multă sănătate și fericire, frumoasă toamnă-/iarnă-n rod minunoasă!

Prof. dr.

ION PACHIA-TATOMIRESCU,

Dac-Pandur, tot de la Piramida

Extraplată...

La închiderea ediției

Mă dusei să trec la Olt !

(...) La 10 decembrie a.c., s-a petrecut ceva greu de înțeles și de crezut într-un adevărat stat de drept, în acest secol 21 și în mileniul trei: printr-un act total abuziv, al fostei ministrese în funcție doar câteva zile, Hegedüs Csilla, încă, în acea zi, la plecare, înainte de a zăvorî ușa și a preda cheia, prin Ordinul nr. 282, din 10 decembrie 2014, transmis Direcției pentru Cultură Mureș, în data de 11 decembrie, prin fax, a dispus, din chiar acea zi, fără nicio logică, fără niciun argument cât de cât plauzibil, detașarea, pe șase luni, a directorului Direcției pentru Cultură Mureș, Nicolae Băciuț, la Direcția pentru Cultură Olt. Un act revoltător, sfidător, umilitor, de o obrăznicie udermeristă fără limite, un ordin aberant, sfidare a legii, ignorare a realității, măsură discriminatorie, greu de conceput într-un stat de drept, într-o țară normală! Era, cum spuneam, ultimul act semnat de coana ministru, în ultimele zile de ministeriat ale ei, mahăru absolut, cu mandat expirat, peste cultura românească! Act abuziv, strigător la cer! (...)

Ce este și mai grav în acest caz, care i-a revoltat pe românii mureșeni, este faptul că acest gest blamabil, în toate privințele, al detașării, fără nicio justificare, la Olt, a lui Nicolae Băciuț, se făcea, nu întâmplător, chiar în ziua lui de naștere! Ce mizerie! Aceasta era „felicitară” ministresei Hegedüs Csilla? Iar ce e și mai revoltător este faptul că, încălcând orice lege, ea comitea nerozia detașării, fără a ține seama că Nicolae Băciuț se află în concediu medical (de 3 luni!), că e suferind și hărțuit acum! Deci, un regretabil act abuziv, încălcându-se toate legile românești! (...)

(Fragment dintr-un memoriu adresat de intelectuali mureșeni și nu numai, adresat prim ministrului Victor Ponta și ministrului culturii Ionuț Vulpescu)

*

O detașare cu cântec !

1. Cum catalogați ordinul de detașare în Olt? E o practică normală sau un abuz?

1. Voi solicita noului ministru anularea ordinului, având în vedere că el nu are obiect, pentru că el a fost dat câtă vreme eram în concediu medical, iar la terminarea acestuia voi depune la Ministerul Culturii adevărata medicală în sensul prevederilor Legii 188/1999, art. 89 (3) (c), care-mi dă dreptul să refuz detașarea:

(3) Funcționarul public poate refuza detașarea dacă se află în una

dintre următoarele situații: c) starea sănătății, dovedită cu certificat medical, face contraindicată detașarea.

Dacă doamna Hegedus nu știa că sunt în concediu medical, e foarte grav, pentru că atunci înseamnă că habar nu avea de situația din teritoriu și în aceste condiții, totuși, orbește, a emis un ordin de detașare pentru un funcționar aflat în concediu medical.

Dacă știa – și nu avea cum să nu știe, fiindcă i-am comunicat personal la telefon în urmă cu vreo lună că sunt în concediu medical, e și mai grav, pentru că a sfidat legile, începând cu legea bunului simț.

Un astfel de ordin nu poate fi o practică normală, ba chiar este o aberație administrativă și dovada disprețului față de bugetul Ministerului, pentru că o detașare – ca în cazul meu, conform legii, presupune cheltuieli de cazare, transport, indemnizație de detașare, adică în jur de 5000 lei pe lună, adică dublu față de salariul net al unui director de cultură.

Nu poate fi o practică, fiindcă rezolvarea conducerilor instituțiilor nu se face prin astfel de soluții, prin detașări, cu cheltuieli mari – 6 luni înseamnă 30.000 lei – ci prin organizarea de concursuri pentru ocuparea posturilor vacante.

Un astfel de ordin de detașare care sfidează realitățile nu poate fi decât un abuz. Dar ce e în spatele acestuia? Incapacitate managerială? Sau altceva?

Pentru că, în logica lucrurilor, pe postul meu ar trebui detașat altcineva, ceea ce ar însemna încă 30.000 lei cheltuielă. Din banii contribuabilor.

Ar fi interesant de știut ce decizii a mai luat doamna Hegedus și cui i-a dat bani din bugetul ministerului în scurtul său mandat. Dv. ați putea solicita o astfel de informație. Am putea avea surprize.

2. Cum veți reacționa în fața unui asemenea ordin?

2. Eu voi reacționa pe căi legale, dar reacțiile care au venit de la cei care au aflat de acest ordin, mă scutesc pe mine de a-mi pune verbul la bătaie.

Iată doar câteva reacții primite pe email: „Aberant e prea elegant spus! Îmi depășește înțelegerea prostiei, oricare ar fi circumstanțele vreunei sigure frustrări etnice! E de un absurd troglodit! E ca un abuz de putere stalinisto- hitlerist!!!” (Maria Nițu); Nu stă România în această persoană, cocoțată pe un scaun ce i-a luat mințile, pentru care idol este un viitor pușcăriaș, Marko Attila. De altfel, după cum se știe, a fost trimisă înapoi la cratiță! Firește, prin ce ai făcut ai

Ovidiu GROVU
fotografi din suflet

deranjat niște ranchiunoși, dar pentru cei mulți și curați sufletește din țară, de fapt din lumea întreagă, reprezintă un reper și important și necesar României, un model de om de cultură demn, onest, responsabil.” (Titus S.); „Regret enorm situația aberantă în care sunteți pus – dar sper că, până la urmă, oameni cu cap nu vor pune în aplicare ordinul respectiv”. (Stan V. Cristea); „Epurare politică și da, etnică (nu mă feresc să o spun, în primul rând etnică) la Tg. Mureș. Ministrul UDMR al Culturii îl mută pe Nicolae Băciuț la Olt. Ilegal, imoral, scandalos. O mizerie de proporții, cu atât mai gravă cu cât Nicolae Băciuț face imens pentru cultura română în Târgu-Mureș.” (Dărie Ducan); „Sunt revoltat de ceea ce ți s-a întâmplat. Am aflat abia acum de la televizor. Nădăjduiesc să fie o întâmplare de care să uiți cât se poate de repede. Sunt alături de tine. E de neimaginat ce se întâmplă astăzi, în general, în țara noastră”. (D. Dorian).

3. Cine asigură/sau va asigura interimatul de director executiv? Se aude că organigrama nu e prea generoasă din acest punct de vedere?

3. Direcția are 4 angajați, cu tot cu mine. Mai rămân contabilul, casiera și secretara. Doamna ministru ar fi trebuit să se intereseze să asigure resursa umană pentru buna funcționare a instituției, în ultima perioadă având două pensionări și un transfer de la Direcție. Pentru că județul Mureș e printre județele cu cel mai mare număr de monumente istorice, componentă de bază a activității acesteia.

Interimatul ar putea fi asigurat tot printr-o detașare, cu cheltuielile aferente, întrucât din personalul instituției, cine ar putea sigura interimatul este contabilul – ceea ce ar crea un nonsens: director și contabil.

Eu sper să mă însănătoșesc cât mai grabnic, să mă pot întoarce acolo de unde m-am pus în slujba culturii, așa cum o fac de peste trei decenii. Când am preluat postul, am spus că deviza mea e „cultură fără ură”! N-am abdicat niciodată de la ea.

ALEXANDRU TOTH

(Publicat în cotidianul «Zi de zi», 16 decembrie 2014, p.3)

Scrisori pariziene

(I)

Stimate Domnule Băciuf,

De foarte multă vreme vroiam să vă scriu. De mult timp vroiam să vă felicit pentru Premiul « Nichita Stănescu » pe care l-ați obținut. Într-adevăr, cum bine spuneți, acest premiu « nu este convertibil într-o valoare monetară ».

Este o încununare a unei pasiuni, un titlu de noblete și un semn de recunoștință pentru munca pe care o depuneți cu atâta entuziasm și generozitate. Revista dvs de înaltă ținută justifică pe deplin obținerea acestui premiu. Și câtă muncă depuneți pentru întreținerea unui climat de cultură în România, pentru promovarea adevăratelor valori, ba chiar pentru limba română! Căci am apreciat în mod deosebit poezia pe care ați dedicat-o « zilei limbii române ».

Și meritați pe deplin acest premiu, mai ales că poartă numele marelui poet « Nichita Stănescu », despre care ați vorbit în nenumărate articole. Vă felicit și vă doresc multe succese în continuare și o activitate bogată care să bucure cititorii și scriitorii.

Am remarcat deunăzi, sub semnătura Nazariei Buga, o fină și erudită analiză a cărții « Șarpele de aramă », a lui Dumitru Ichim, autor cu multă sensibilitate și profunzime de spirit. Cunoșteam această carte și o consider un imn închinat lui Dumnezeu. Și în ultimul număr din octombrie m-am bucurat să găsesc și biografia poetului prezentată de Muguras Maria Petrescu.

Dar sunt multe de citit în acest ultim număr. Când oare voi reuși? Am « rasfoit » diferite alte poezii sau articole : despre O'Neill, sau altul despre Nicolae Iorga, sau altul despre Eminescu lui Luchian, dar timpul îmi lipsește ca să le aprofundez. Aștept ziua în care voi avea « TIMP » să mă bucur de toate aceste bogății literare și filozofice pe care le publicați.

Căci cred că aici, la Paris, viața este mai trepidantă ca în România. Activitățile cotidiene ne copleșesc !

Totuși, deunăzi, asociația noastră « Casa Română » a organizat o comemorare pentru Constantin Brâncoveanu și am avut prilejul să

ascult o conferință susținută de Vlad Bedros, profesor de istoria artei, care venise de la universitatea din București. Institutul Cultural Român va organiza de asemenea o comemorare Brâncoveanu.

Dar eu nu voi mai putea participa, căci preocuparea mea principală în momentul de față este organizarea între 6 și 17 noiembrie a unei mari expoziții de tapiserii a Gabrielei Moga Lazăr la Angers, oraș cu mari tradiții în domeniul tapisseriei. O consilieră de la Patrimoniul de acolo apreciaше în mod deosebit o expoziție pe care această artistă o avusese în această regiune cu ani în urmă și astfel Primăria din Angers a programat-o pentru anul acesta la Turnul Saint Aubin. Va trimite alături o plachetă a artistei și dacă vreți, puteți să anunțați expoziția și în revista dvs.

Cred că e bine să se popularizeze veștile pozitive despre români, căci din păcate, ecori negative înghițim din plin mereu.

Iar expozițiile Gabrielei Moga Lazăr au avut întotdeauna mare succes de public; se pot vedea aprecierile din jurnalul de impresii, din ziare sau chiar scrisorile primite. Astfel, în vara asta am primit o scrisoare de la o persoană care văzuse expoziția **cu un an în urmă** și nu o uitase !!

În toamna aceasta, 5 tapiserii realizate de Gabriela Moga Lazăr au fost expuse în cadrul expoziției colective « Têtes de l'Art » de la Charenton – vedeți linkul : http://www.charenton.fr/culture/arts_plastiques/espace_art_calendrier_expositions.php

De asemenea, pe 4 noiembrie la ora 12, Radio Courtoisie a prezentat opera Gabrielei Moga Lazăr, anunțând și expoziția de la Angers. Se poate asculta și în România, dacă vă conectați la adresa;

<http://www.radiocourtoisie.fr/>

Vă voi mai ține la curent cu evenimentele din luna noiembrie de la Angers și de la Paris.

Vă urez multe, multe succese și încă o dată vă felicit pentru faptul că sunteți laureatul ediției 2014 a festivalului « Nichita Stănescu ».

Cu multă stimă și prietenie,

SIMINA LAZĂR HUSER

Gabriela Moga Lazăr în expoziție

Scrisori pariziene

(II)

Stimate Domnule Băciut,

În ultimul dvs. mesaj mi-ați prezentat proiectul de a ilustra un număr al revistei dvs. cu lucrările mamei mele, Gabriela Moga Lazăr. Vă mărturisesc ca sunt foarte fericită și mă simt onorată de această propunere.

Nu v-am răspuns imediat, căci eram cu totul copleșită de treburi pentru organizarea expoziției, nu aveam nici macar timp să descarc fotografiile și doar ieri m-am întors de la Angers. Și apoi vroiam să vă trimit mai multe noutăți de la expoziție, precum și înregistrarea de la emisiunea de radio despre artistă.

După cum v-am spus, am fost solicitată să expun tapiseriile mamei mele la Angers, oraș cu mari tradiții în domeniul tapiseriei. O consilieră culturală regională apreciasse în mod deosebit o expoziție pe care Gabriela Moga Lazăr o avusese în această regiune cu ani în urmă. La sugestia ei, Primăria din Angers m-a solicitat pentru organizarea unei noi expoziții.

La organizarea expoziției, am fost ajutată foarte mult de către « Coordination Anjou-Roumanie », care de 20 de ani face legătura între mai multe asociații franco-române din regiune. Mulți membri ai acestei asociații: Josette Martin, Monique Leroy, Monique Beldent, Christian Cadeau, Claude Bossard, Jean și Geneviève Bricheteau au fost tot timpul alături de mine. De asemenea, Danièle Séjourné, Michel Guillauneuf, Jean-Pierre Arnaud de La Maison de l'Europe d'Angers s-au implicat în mod deosebit. M-a susținut mult și Lucie Picard, însărcinată cu afacerile culturale la Primăria din Angers. Le mulțumesc tuturor din inimă și nu numai pentru ajutorul pe care mi l-au dat mie la expoziția mamei mele, dar pentru prietenia și încrederea pe care o au în români și pentru faptul că promovează valorile românești.

De altfel, trebuie neaparat să remarc că am descoperit în orasul Angers foarte mulți prieteni ai României. Am fost uimită să discut cu zeci de persoane care vizitaseră România (unii și de mai multe ori). Ba chiar mulți dintre ei vorbeau românește, deoarece în regiune se organizează cursuri de limba română și există multe schimburi cu românii. Cred că am cunoscut aproape vreo 20

de persoane care se descurcau binișor în română. Surd când îmi amintesc de un cuplu de francezi care nu numai că știau ei să vorbească românește, dar îi învățaseră și pe copiii lor să vorbească. Sau de Pierre Macé, un student remarcabil, care fusese cu o bursă Erasmus la Iași și care era pur și simplu îndrăgostit de România. De fapt, am avut plăcerea să primesc la expoziție și trei studenți români de la Facultatea de Medicină din Cluj prezente la Angers cu o bursă Erasmus. Toate aceste semne mi-au mai dat un pic de speranță cu privire la imaginea României în străinătate, căci în ultimul timp mă simțeam tare complexată.

Expoziția a avut loc în prestigioasa sală de la Turnul Saint Aubin, turn situat chiar în central orașului. Acest turn domină orasul de la 54 m înălțime și a fost construit în secolul XII pentru o mănăstire (Abbaye de Saint Aubin). De-a lungul secolelor, turnul și-a schimbat menirea inițială, devenind rând pe rând: fortăreață, turn de veghe, fabrică de gloanțe, închisoare. În 1862, Turnul Saint Aubin a fost restaurat și clasat monument istoric, iar acum Primăria din Angers organizează aici expoziții. (Alături e prefectura departamentului, care cuprinde ceea ce a rămas din mănăstirea Abbaye de Saint Aubin.)

În acest cadru prestigios, au fost prezentate tapiseriile Gabrielei Moga Lazăr în fața unui public competent, un public care obisnuiește să frecventeze muzeul de tapiserie

« Jean Lurçat », precum și numeroasele ateliere de tapiserie din oraș. Iar acest public a apreciat cum nu se poate mai mult creațiile Gabrielei Moga Lazăr cu exclamații de felul: « *Este altceva decât ceea ce vedem de obicei!* », « *Creativitate, poezie, originalitate!* ».

Coincidență tulburătoare! Gabriela Moga Lazăr s-a născut pe 7 noiembrie și expoziția de la Angers începea exact pe 7 noiembrie. Cred că nici nu se putea o omagiere mai potrivită!

Vernisajul a fost un eveniment la care au participat peste 60 de persoane – vă trimit câteva fotografii. Jean-Marie Dessèvre, președintele Asociației « Coordination Anjou-Roumanie » a inaugurat expoziția și Jean-Marie Roy (fost președinte al asociației și scriitor care are și unele cărți despre România) a prezentat evoluția artistei (pe care o cunoștea de la o altă expoziție).

Ziarul « Courrier de l'ouest », ziarul primăriei « Vivre à Angers » și diverse situri de pe Internet au publicat articole în care au prezentat expoziția și pe autoarea tapiseriilor (vă trimit câteva extrase).

Iar vizitatorii au venit și... au revenit (uneori chiar de două ori), aducându-și și familia și prietenii... Printre vizitatori au fost și numeroase personalități ale vieții culturale și politice din oras. Astfel, Alain Fouquet, primar adjunct, scrie: « *Fire încrucișate, ca liniile unui poem etern, aceste opere sunt creații pure, frumoase, pline de căldură și filozofie...* ». Mylène Canevet, responsabilă regională de la cultură (care făcuse deja recomandări pentru expoziție) considera și ea că: « *Aceste lucrări sunt splendide !* ». Monique Ramognino, fosta primar adjunct, a fost de asemenea cucerită de tapiseriile Gabrielei Moga Lazăr și a făcut o adevărată campanie, invitându-și toți prietenii la expoziție. Jean-Pierre Arnaud, fondatorul Asociației « Présence de l'art contemporain Angers », →

SIMINA LAZĂR

menționează: «*Emoționantă [arta] în continuitatea sa, o continuitate activă, care se ia de mână cu antica moștenire*». Françoise de Loisy, conservatoare la Muzeul din Angers, precum și Anne Lebeugle, responsabilă culturală la Primăria din Angers, au admirat de asemenea această creație prodigioasă, menționându-și impresiile în caietul expoziției. Preotul Adrian Iuga, (emisarul Mitropolitului Iosif de la Paris) apreciază aceasta «*transpunere în arta țesutului a frumuseții sufletului românesc*»,... «*împărtășită lumii întregi*».

Într-adevăr, jurnalul de impresii al artistei s-a îmbogățit cu 28 de pagini de aprecieri. Un vizitator scrie: «*Felicitări pentru că faceți să circule FRUMOSUL pe acest pământ. Ce majestuoasă creație !*» Altul spune: «*Artista are "aur" în mâini, în spirit și în inimă. Tapiserii de o înfinită frumusețe, tulburătoare.*»

Mai citez câteva pasaje luate aproape la întâmplare: «*Pictură cu fire de magie ! Ce bucurie a sufletului!*». «*Numai frumuseți în această expoziție.*» «*Ce vastă și uimitoare descoperire cu toate aceste portrete incredibile de adevărate și atâta poezie cu motive care par tradiționale, dar nu sunt totuși doar asta.*» «*Această expoziție își are locul la Muzeul de tapiserii Jean Lurçat.*» «*Foarte frumoase tapiserii, în care firul lăsat liber permite țesăturii să respire și o pune în valoare.*» «*Opere la prima vedere simple, dar profunde în realitate și complexe din punct de vedere tehnic.*» «*Minunate tapiserii ! Ce răbdare și ce dragoste pentru lucrul minuțios!*» «*Când măiestria se amestecă și se integrează cu poezia.*» «*Superbe lucrări, ce plăcere pentru ochi! În același timp, moderne și contemporane ! E o fericire că am vizitat această expoziție!*» «*Foarte impresionanți de aceste frumoase tapiserii în care se amestecă tradiție și invenție. Și multă originalitate.*» «*Superb, de contemplat și de re-contemplat.*» «*O expoziție magnifică. Mișcare, blândețe bucolică sau onirică, culori, o simfonie de fulgi de lână.*»

Expoziția a inspirat chiar și poeme. (Tapiseriile Gabrielei Moga Lazăr mai inspiraseră deja unii poeți, dar asta era în România.)

Acum Laurent Delogvière scrie : «*Culorile tradiției cu stele scânteietoare anunță venirea unui nou anotimp.*

Gravuri de amintiri purtând în ele urmele viitorului - traversează cu ușurință și constanță firul care țese forța elementelor.

Semnele devin muzica timpului și însuflețesc fiecare fir - legătura între cer și pământ. »

Alexandre Roux, un vizitator, a făcut de asemenea o poezie :

«*Flori, figuri și tot atâtea stele
În anotimpuri, ceruri,
sărbători – o cosmogonie, / Geometrii
și simetrii dezvoltă o verticală, / Între
pământul rădăcinilor noastre și
spiritul umanității noastre.* »

Dar nu pot să traduc aici toate impresiile. Auzeam mereu în jurul meu : “*minunat*”, “*extraordinar*”, “*o frumusețe*”, “*uimitor*”, “*Jos pălăriș!*”, “*mare farmec*”, “*culori blânde și armonioase*”, “*finețe excepțională*”...

În ciuda crizei economice, mulți vizitatori vroiau să cumpere tapiserii și am făcut și o listă de 25 de cumpărători potențiali (penru cazul în care ne decidem să descompletăm colecția). Deci valoarea tapiseriilor Gabrielei Moga Lazăr se confirmă. Și de astă dată, la Angers, expoziția ei a avut un succes de public extraordinar.

Va spuneam deja că, în toamna aceasta, cinci tapiserii realizate de Gabriela Moga Lazăr au fost expuse timp de o lună la Espace “Art et Liberté” de Charenton și organizatorul expoziției mi-a spus că vizitatorii le-au apreciat foarte mult.

Aceste succese mă întăresc în convingerea pe care o am că trebuie să punem în valoare moștenirea pe care această artistă ne-a lăsat-o. Deși ea a murit, arta ei continuă să trăiască, căci este o artă autentică. Lucia Olari Nenati avea dreptate când afirma că:

“*Gabriela Moga Lazăr repetă paradigma Brâncuși. Adică valorifică din perspectivă universală simbolurile general valabile extrase din arta populară*”.

În contextul de criză artistică actuală, această cale poate să fie una din soluții. O soluție care ține seama de gustul și bunul simț al oamenilor de rând, care se ferește de provocările oportuniste prezente adesea în artă. (De altfel, tot mai multe asociații de artiști din Occident sunt împotriva acestor deviații – ca exemplu, consultați [situl : http://www.sauvonslart.com/](http://www.sauvonslart.com/))

Gabriela Moga Lazăr a știut să integreze motive tradiționale preluate din țesături vechi în tapiserii moderne adaptate caselor de acum. Ea a găsit un izvor de inspirație puțin exploatat în arta contemporană; tapiseriile ei creează o punte între trecut și prezent. Mai mult încă: ea reușește să construiască o punte între arta contemporană și public.

În plus, cred că s-ar putea realiza și adaptări ale creațiilor ei în alte domenii. Inspirându-mă din creațiile ei, am realizat câteva încercări care au fost apreciate și ele.

Vă spusesem că Radioul “France Courtoisie” a făcut o prezentare (de o jumătate de oră) a artistei pe 4 noiembrie la ora 12, la “Journal des Beaux-Arts” (prezentare care se mai poate încă asculta dacă ne conectăm pe [situl lor: http://www.radiocourtoisie.fr/](http://www.radiocourtoisie.fr/)).

Vroiam să vă trimit înregistrarea (sau traducerea ei), dar (deși cei de la radio mi-o promisese) nu mi-au trimis-o încă. (O voi primi doar marți și, eventual, vă voi trimite-o și dvs.)

Vă trimit de asemenea fotografii de la expoziție, eventual un mic film. Dar le veți primi ulterior – (măine, probabil prin “Wetransfer”), căci fișierul este prea “greu” pentru mesagerie.

Din câte știu, aveți deja fotografii de tapiserii, cu care puteți ilustra numărul din decembrie al revistei. Bineînțeles nu pot decât să mă bucur de acest proiect și vă mulțumesc din toată inima.

Deci, veți primi în curând și alte fișiere și aștept cu nerăbdare răspunsul dvs.

Cu multă stimă,

SIMINA LAZĂR

Gabriela Moga Lazăr

(7 noiembrie 1926 - 28 decembrie 2012)

Gabriela Lucia Lazăr, născută Moga, a fost fiica harnicilor gospodari din Vișinel, județul Mureș: Eleonora Moga și Dumitru Moga, cel care a reprezentat Vișinelul, acum parte a orașului Sărmașu, la Unirea Transilvaniei cu țara, la 1 decembrie 1918.

În perioada 1945 – 1949, a urmat cursurile de artă a tapiseriei de la Academia Industrială din Cluj. În 1972 își începe activitatea didactică în cadrul Liceului Pedagogic „Vasile Lupu” din Iași, predând și elevilor tainele artei tapiseriei.

În 1977, debutează într-o expoziție colectivă, continuând să expună în fiecare an, iar în 1982, la Galeriile „Cupola” Iași, are prima personală, urmând altele la București, Cluj – Napoca, Suceava ș.a.

Participând la festivaluri pe țară, obține premiul I. În anul 1987, la expoziția organizată în Galeriile Hautefeuille din Paris, este premiată și devine membră a Uniunii artiștilor și amatorilor de artă din Franța (L’U.A.A.A.).

Gabriela Moga Lazăr a trecut pragul lumii pământești la Paris, cu discreție, fără să se plângă, rămânând până la capăt o prezență activă, lucidă, cu facultăți intelectuale depline. De o căldură sufletească excepțională, cu o putere de muncă supraomenească, cu o voință fără egal, Gabriela Moga Lazăr a înfruntat în viață multe greutăți, dar a reușit să le învingă cu mare noblete, îmbinând cu succes o viață de familie, împlinită cu o carieră profesională neașteptat de bogată.

Drumul ei este extraordinar - născută într-un sătuc din Câmpia Transilvană, Vișinelu, ea a reușit să facă cunoscută tapiseria românească în străinătate, devenind "mesagera sufletului românesc" peste hotare, cum o caracteriza un ziar francez.

Artista a perpetuat măiestria țesăturilor tradiționale moștenite de la strămoși, punându-le în valoare cu mult talent în creații moderne. Pentru ea, țesutul nu era doar un meșteșug; ea credea că o lucrare de calitate necesită o participare afectivă și intelectuală a artistului. În viziunea ei, tapiseria este o artă de sinteză care preia într-o formă actuală rădăcini adânci din trecutul străvechi, iar nu un simplu import al unor formule străine.

Gabriela Moga Lazăr a lucrat la tapiserii până în ultimele clipe ale vieții, a expus sau a participat la expoziții până în ultima clipă. Astfel, în 2011 a expus la Salonul de Toamnă de pe Champs Elysées la Paris, iar la începutul lunii decembrie 2012, a avut satisfacția să-și vadă cinci tapiserii expuse la Salonul Independenților de la "Grand Palais" din Paris.

Chiar și după moartea ei, expozițiile au continuat. Astfel că în luna ianuarie 2013, Gabriela Moga Lazăr a participat cu două tapiserii la Trienala din Paris și a luat premiul publicului. Tot în luna ianuarie a avut expuse două tapiserii la Primăria de la Montrouge. Iar în momentul de față tapiseriile ei sunt expuse la o galerie din Paris (lângă Centrul Pompidou).

Disparația profesoarei și artistei Gabriela Moga Lazăr a lăsat un imens gol în sufletele tuturor celor care au cunoscut-o, dar e de crezut că trecerea ei prin viață nu va rămâne fără roade. Trupul ei a dispărut, dar amintirea ei va rămâne vie și arta ei va fi prețuită dincolo de moarte.

Nădăjduim că Bunul Dumnezeu a primit sufletul ei în Împărăția Cerului. Ceremonia religioasă a avut loc pe data de 3 ianuarie 2013, la "Misiunea greco-catolică română" din Paris și a fost urmată de înhumarea la Cimitirul "Pere Lachaise" din Paris.

A mai avut două surori: Petronela și Virginia.

A avut trei fiice: Dolores, Inés și Estrellita.

“Orizonturi”

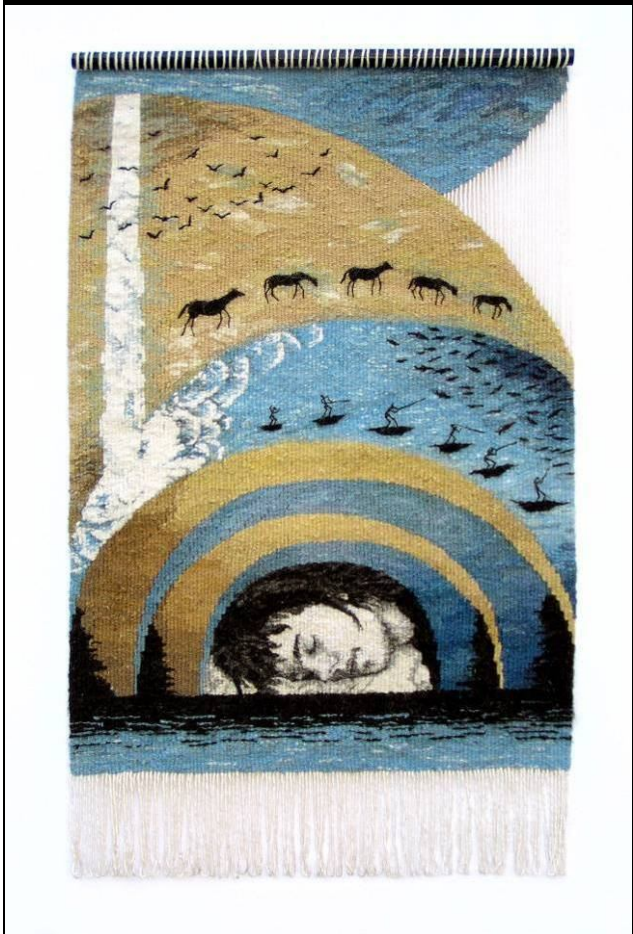

“Floare la fereastră”

“Roza vânturilor”

OCHIUL CICLOPULUI

Gabriela Moga Lazăr • "Vis"

Vaietul limbii

I se smulge limbii române din frăgezimea cârnii. Vaietul ei este vaietul nostru... Instituții de cultură siluesc limba. O aruncă în bălării... Mi-a fost dat să aud într-o sală de concerte, într-o alocuțiune, că *vom urca pe cele mai înalte culmi...* și că trebuie să ne îndreptăm recunoștința spre o doamnă care veghează la *destinul* restaurantului... x. Veghem la destinul țării, la destinul învățământului, la destinul Europei..., dar să punem în talgerul destinului un restaurant... *e păcat și nu e demn...*; ca să împrumutăm o sintagmă, a părerii de rău, din publicistica eminesciană. Dacă acceptăm o asemenea exprimare, mâine vom vorbi despre destinul băncii din parc, despre destinul autobuzului, al umbrelei, al bufetului din gară ș.a.m.d. Pericolul merge mai departe. Dincolo de momentul când o asemenea exprimare deranjează, aceasta poate fi preluată de alți vorbitori, mai slabi de înger...; din categoria celor care spun că au urmat un *intinerar* cultural extraordinar..., că la spectacolul de operă *livretul* a fost trunchiat sau din tagma celor care spun despre cabanierii de pe Valea Prahovei: „... *lucru care pentru ei practic le aduce dezavantaje...*” Am auzit din gura unui *elevat* că *alte premii va fi acordate*. M-am uitat pe geam să-mi treacă... surprinderea, am revenit, apoi, la imaginea-țintă, ca să aflu că *discursurile lungi plictisește...* O mențiune doar și... mă opresc! Vorbitorul pomenit strălucește în *comitetele și ...comițiile* ce hotărăsc dacă să i se dea o bulă de aer culturii române.

VALENTIN MARICA

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădăriu,

Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Mențu Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Dărie Duncan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2014 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

